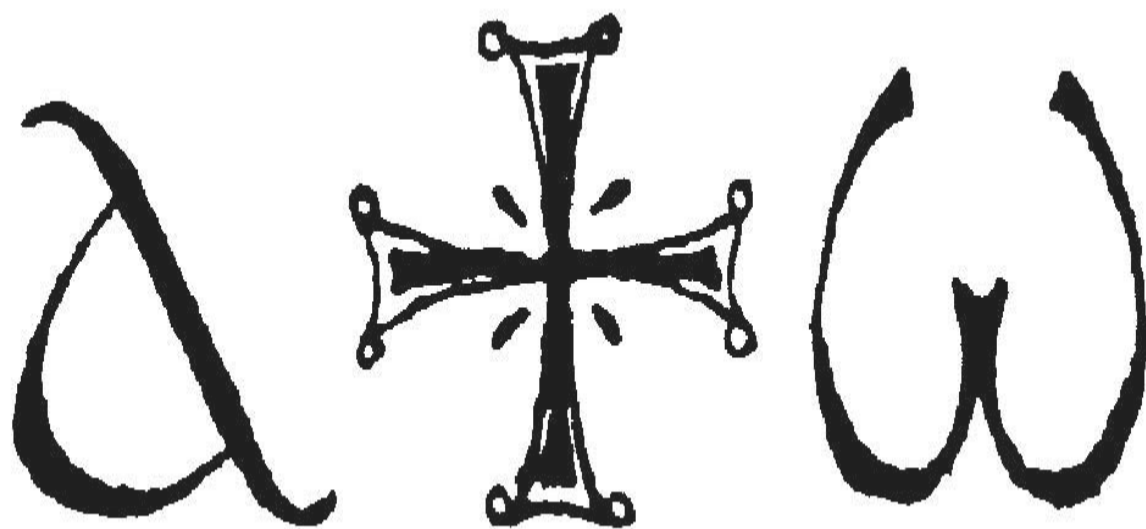

ΟΡΘΟΡΟΥ
ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Ἦχος π̣ ρ̣ Πα ρ̣

Ε υ λο γη τος ει Κυ ρι ε δι δα ξον με τα δι και
ω μα τα σου

Τ ων Αγ γε λων ο δη η μος κα τε πλα γη ο ρω ων
σε εν νε κροι ο ις λο γη σθεν τα του θα να του δε Σω ω
τερ την ι σχυν κα θε λο ον τα και συν ε αυ τω τον Α
δαμ ε γει ραν τα και εξ Α δου παν τας ε λευ θε ρω
σαν τα

Ε υ λο γη τος ει Κυ ρι ε δι δα ξον με τα δι και
ω μα τα σου

Τ ι τα μυ ρα συμ πα θως τοις δα κρυ σιν ω μα θη τρι
αι κιρ να τε ο α στρα πτων εν τω τα φω Αγ γε λος
προ σε φθε γ γε το ταις μυ ρο φο ροις Ι δε τε υ μεις τον τα α
φον και η σθη τε ο Σω τηρ γαρ ε ξα νε ε στη του μνη

μα α τος

Κ_α

Ε υ λο γη τος ει Κυ ρι ε δι δα ξον με τα δι και

ω μα τα σου

Κ_α

Α ι αν πρω ι μυ ρο φο ροι ε δραμον προς το μνη μα σου

θη ρη νο λο γουσαι ^{Κ_α} αλλ ε πε στη προς αυ τας ο αγ γε λος

και ει ει πε Θρη νου ο και ρος πε παυ ται μη κλαι ε τε ^{Κ_α} την

α να στασιν δε α πο στο λους ει πα τε

Κ_α

Ε υ λο γη τος ει Κυ ρι ε δι δα ξον με τα δι και

ω μα τα σου

Κ_α

Μ υ ρο φο ο ροι γυ ναι αι κες με τα μυ υ ρων ελ θου

ου σαι προς το μνη η μα σου Σω τε ρ ^{Κ_α} ε νη χου ουν το αγ γε ε

λου προς αυ τα ας φθε γ γο με ε νου Τι με τα νε κρων τον ζω ων

τα λο γι ζε σθε ^{Κ_α} ως Θε ος γαρ ε ξα νε ε στη του μνη

μα α τος

Κ
α

ο ξα πα τρι ι και Υι ω και α γι ω Πνευμα τι

Κ
α

ρο σκυ νου ου μεν Πα τε ε ρα και τον του ου του Υι ο

ον τε και το α α γι ον Πνευμα την α γι αν Τρι α α

δα εν μι α α τη ου σι ι α συν τοις Σε ρα φιμ κρα

ζον τες το Α α γι ος α γι ος α γι ος ει Κυ ρι ι

ε

Κ
α

αι νυ υν και α ει και εις τους αι ω νας των αι ω νων

α μην

Κ
α

ω ο δο την τε κου ου σα ε λυ τρω ω σω Παρ θε ε

νε τον Α δα αμ α μαρ τι ας χαρ μο νην δε τη Ευ α αν

τι λυ πης πα ρε ε σχεις ρευ σαν τα ζω ης ι θυ νε προς ταυ

την δε ο εκ σου ου σαρκω θεις Θε ος και αν θρω ο πος

Κ
α

Α λ λη λου ι α αλ λη λου ι α αλ λη λου ι α Δο

ξα σοι ο Θε ος

ε

(Το τρίτον)

Α λ λη λου ι α αλ λη λου ι α αλ λη λου ι ι

α Δο ξα σοι ο Θε ο ο ο ο ος

ε

Ἦχος ᾠ Πα

Ε υ λο γη το ος ει ει Κυ ρι ι ε ε ε δι δα α ξο

ο ον με τα α α α δι ι και αι ω ω μα α τα α α σου

Τ ω ων Αγ γε ε ε λω ων ο δη η η μος κα τε

πλα α γει ο ρω ω ω ων Σε ε ε ε εν νε ε κροι οι οι οis

λο ο γι ι σθε ε εν τα του θα να α του ου δε ε Σω

τη η ηρ τη ην ι σχυ υν κα θε λο ο ον τα α α

και αι συν ε ε α αυ τω ω ω ω το ον Α α δαμ ε ε

γει ει ρα αν τα α α και εξ Α δου πα αν τας ε λευ θε

ω ω σαν τα.

Ε υ λο γη το ος ει ει Κυ ρι ι ε ε ε δι δα α ξο

ο ον με τα α α α δι ι και αι ω ω μα α τα α α σου

Τ ι ι τα μυ υ υ ρα α συμ πα θως τοis δα κρυ υ υ

σιν ^Δω ω μα α θη η τρι αι αι κι ιρ να α α τε ^Κο ο α

στρα α α πτωων εν τω τα φω Αγ γε ε ε λος ^Δπρο σε

φθε εγ γε ε το ταις Μυ υ ρο ο φο ο ο ροις ^Κι ι δε τε

ε ε υ μεις το ον τα α α α φον και αι η η σθη η τε ε ε

^Κο Σω τη ηρ γαρ ε ξα νε ε ε ε στη του μνη η η μα τος

^Δ

Ε υ λο γη το ος ει ει Κυ ρι ι ε ε ε ^Κδι δα α ξο

ο ον με τα α α α δι ι και αι ω ω μα α τα α α σου ^Κ

^Κι ι α αν πρω ω ι ^ΚΜυ ρο φο ροι οι ε ε

δρα α μο ον ^Δπρος το μνη η μα α σου ου θρη νο ο λο ο γου

ου ου σαι ^Κα αλλ ε πε ε ε στη η προς αυ τας ο ο

Α αγ γε ε λος και ει ει ει ει πε ε ^Δθρη η νου ου ο ο

και αι αι ρος πε ε πα αυ ται αι μη κλαι ε ε τε ε ε

την Α να α α στα α σι ιν δε ε α πο στο λοις ει

ει ει πα τε

λο γη το ος ει ει ρι ι ε ε ε δι

δα α ξο ο ον με τα α α α δι ι ω ω μα α τα α α

σου

υ υ ρο φο ο ο ροι οι Γυ ναι αι αι κες με τα

μυ υ ρωνελ θου ου ου σαι αι προς το μνη η μα σου ου ου Σω ω

τερ ε ε νη η χου ου ουν το Αγ γε ε λουου τρα α α νω

ως προς αυ τας φθε εγ γο ο με ε ε ε νου ου τι ι με ε

τα α νε ε ε κρων τον ζω ω ω ων τα α λο γι ι ζε ε σθε

ε ε ως Θε ο ος γαρ εξ α νε ε ε ε στη του μνη η

η μα τος

ο ξα Πα τρι και Υι ω και α γι ι ω ω Πνε ευ μα

α τι ι ι

ρο ο σκυ νου ου ου με εν Πα τε ε ε ρα και αι τον

του ου του Υι ο ο ο ον τε ε και αι το ο α α α γι ι

ο ον Πνε ε ευ μα την α γι ι ι ι α αν Τρι α α

α δα εν μι α α τη ου σι ι ι ι α α συ υν τοι οis

Σε ε ρα α α φειμ κρα α ζο ο ον τες το α α α α γι

ι ος α α γι ι ο ο ος α α γι ος ει Κυ υ ρι ι

ε

και νυν και α ει ει και εις τους αι ω νας των αι ω ω ω

νων α α μη η ην

ω ο δο ο την τε ε κου ου ου σα τον Α

δαμ αμαρ τι ας ε λυ υ τρω ω ω σω ω Πααρ θε ε ε νε

χαρ μο νη η η ην δε ε τη Ε ε ευ α αν τι

λυ υ πησπα ρε ε ε ε σχε ες ρε ευ σαν τα ζω ω ης

ι ι θυ υ νε ε προς τα αυ τη ην δε ε ε ο εκ σου ου

σαρ κω θει ει εις Θε ος και α α ανθρω πος

λ λη η λου ι ι α α α αλ λη η λου ου ι

α αλ λη η λου ι ι α α δο ο ξασοι ο ο ο Θε ος

Τό τρίτον

λ λη η λου ι ι α α α α Α α αλ λη η

η λου ου ι ι ι α Α α αλ λη η λου ου ι ι

α α δο ο ξασοι οι ο Θε ο ο ο ο ο ο ο ος

Εὐλογητάρια. Πέτρου Λαμπαδαρίου.
Κατ' ἐκτέλεσιν τῶν ἐκάστοτε χορῶν τῆς Μ.τ.Χ.Ε.

Καταγραφή
Γεωργίου Τσαούση

Ἦχος λ̣ π̣ ῥ̣ Πα Γεωργίου Τσαούση

Ἦχος λ̣ π̣ ῥ̣ Πα

Εὐ λο γη το ος ει ει Κυ ρι ε

ε δι δα ξο ον με τα α δι και ω μα τα

α σου των Αγ γε ε λων ο δη η η

μο ος κα τε πλα γη ο ρω ω ων σε εν νε ε

κροι οις λο γι σθε εν τα του θα να του

δε Σω τηρ την ι σχυν κα θε λο ον τα

και συν ε αυ τω το ον Α δαμ ε γει ει ρα

αν τα α και εξ Α δου παν τα ας ε λευ θε ρω

σαν τα

Εὐ λο γη το ος ει ει Κυ ρι ε

ε δι δα ξο ον με τα α δι και ω μα τα

σου Τι τα μυ υ ρα συμ πα θως τοι οis

δα κρυ σι ιν ω μα θη τρι αι κι ιρ να

α τε ο α στρα α πτω ων εν τω τα

φω Α αγ γε λο ος προ σε φθε εγ γε το ταις

Μυ ρο φο ροις ι δε τε υ

μεις τον τα α φον και η σθη τε ε ο

Σω τη ηρ γαρ ε ξα νε στη του μνη μα τος

Ευ λο γη το ος ει ει Κυ ρι ε ε

δι δα ξο ον με τα α δι και ω μα τα α

σου Λι ι α αν πρω ι Μυ ρο φο

ροι ε δρα μο ον προς το μνη μα σου θρη

νο λο γου σαι αλλ ε πε ε στη

μη κλαι ε τε την Α να στα

πq
 $\begin{array}{c} \text{ΠΑ} \\ \text{Ευ} \end{array}$
 λο
 γη
 το
 ος
 ει
 ει
 Κυ
 ρι
 ε
 ε
 $χ q$

δι δα ξο ον με τα α δι και ω μα τα α

σου Μυ ρο φο ο ροι γυ ναι αι κε ες με

τα μὴ ῥων ἐλθούσας ἰκεῖν πρὸς τὸ μνη

ΠΑ

μα σου Σω τερ ε νη η χου ουν το Αγ

[illegible]

τι με τα νε κρων τον ζω ωων τα λο γι

^{ΚΕ}
 του μνη μα τος ^Δ

^{ΠΑ}
 Δο ξα Πα τρι και Υι ω και Α γι ω Πνευ μα

τι ι ι ^χ_q Προ σκυ νου μεν Πα τε ε ρα

και τον του του Υι ον τε και το Α γι ο ον Πνε

^{ΚΕ}
 ευ μα ^χ_q την Α γι ι αν Τρι α

^{ΔΙ ΠΑ}
 δα εν μι α τη ου σι ι α α ^Δ συν τοις

^{ΝΗ ΠΑ ΔΙ ΠΑ}
 Σε ρα φειμ κρα ζο ον τες το Α α γι ος

Α γι ο ος ^{ΔΙ}_q Α γι ος ^{ΚΕ} ει ^{ΔΙ}_q Κυ ρι

^Δ
 ε ^Δ

^{ΠΑ}
 Και νυν και α ει και εις τους αι ω νας των αι ω

ω νων α μη η ην ^χ_q Ζω ο δο την

τε κου ου σα ε λυ τρω σω Παρ θε νε τον Α δα

 αμ α μα α ρ τι ι ας χα ρ μο νη ην δε
 ΚΕ
 τη Ε ευ α αν τι λυ πης πα ρε ε
 ΚΕ ΔΙ ΠΑ
 σχε ες ρε ευ σαν τα α ζω ης ι θυ υ
 ΚΕ
 νε προς τα αυ τη ην δε ε ο εκ σου σα ρ
 ΔΙ ΚΕ ΔΙ
 κω θει εις Θε ος και α αν θρω πος
 ΠΑ
 Αλ λη λου ι α α Αλ λη λου
 ΔΙ ΚΕ ΔΙ ΚΕ ΔΙ
 ι α Αλ λη λου ι α δο ξα σοι ο Θε ος
 ΠΑ
 Αλ λη λου ι α α Α α λ
 ΚΕ
 λη η η λου ι ι α Α
 α α λ λη λου ου ι α δο
 ΠΑ ΝΗ
 ο ξα α σοι ο Θε ο ο ο ο ος

Εγγραφή στον Υ/Η,
 για το forum "ΨΑΛΤΟΛΟΓΙΟΝ"
 Απόστολος Αντ. Αποστολόπουλος
 Κοζάνη, 07 - 02 - 2012

ΕΥΛΟΓΗΤΑΡΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑ

ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΣΥΡΙΑΚΑΙΣ ΤΟΥ ΟΛΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

ΕΥΛΟΓΗΤΑΡΙΑ ΣΥΝΤΟΜΑ

Γ Η Χ Ο Σ

ΠΛ. / Α

ΠΑ

ΔΙ...

ΚΣ...3

3

Ευ λο γη τος ει Κυ ρι

^{ΔΙ. ΚΕ...}
 ε δὲ δα δού με τα δὲ καὶ ὦ μα τὰ

^{ΚΕ...} ^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 α σου ἦ Τω Α γ γέλω ο δὲ ἦ

^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 ἦ μοι κα τε πᾶ α γη ο ρω γε

^{ΔΙ. ΚΕ...} ^{Μ...}
 ε γ γε υροι οὖ γο γι σθε εγ τα ἦ του

^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 θα γα του δε Σω τηρ τη γ λ σχυ υ

^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...} ^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 κα θε γο ογ τα καὶ συ γ α υ

^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 ὦ του Α δαμ ε γεί ραγ τα ἦ καὶ ε δ

^{ΔΙ. ΚΕ...} ^{Μ...}
 α δου πᾶ αγ τα ε γευ θε ρω σα αγ τα ἦ

xxxxxxxxxxxxxxxx

Ευλογητός εἰ, Κύριε...

^{ΚΕ...} ^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 ἦ Τι τα μυ ρα συ μ

Ἦχος Πρώτος

[illegible]

$\frac{\text{---} \overset{\text{Β...}}{\text{---}} \overset{\text{ΔΙ...}}{\text{---}} \overset{\text{ΧΕ...}}{\text{---}}}{\text{α ι ρ υ α α τ ε ρ ο α σ τ ρ α π τ ω υ ε υ τ ω τ α}}$

$$\frac{\omega}{\alpha\gamma\chi\epsilon\lambda\omicron\varsigma} + \frac{\Delta\iota\ldots\chi\epsilon\ldots}{\pi\rho\omicron\varsigma\epsilon\psi\theta\epsilon\gamma\chi\epsilon\tau\omicron\tau\alpha\iota\varsigma\mu\upsilon}$$

po 60 o poiz o
 δετε υμεις του

τα α φου και ησθητε 9 0 Σω τηρ χαρ

$\checkmark \quad \checkmark \quad \checkmark \quad \checkmark \quad \frac{\Delta 1 \dots}{\text{}} \quad \frac{\kappa \epsilon \dots}{\text{}} \quad \frac{\zeta \cdot}{\text{}} \quad \checkmark \quad \checkmark \quad \checkmark \quad \checkmark$

ε α γ ε ε σ τ η του μ ν η μα α τοι ρ

Ευλογητός ει, Κύριε...

χ^2
 $\mu^+ \mu^-$

$\mu\alpha\sigma\sigma\theta\rho\eta\nu\omicron\gamma\circ\gamma\circ$ $\delta\iota\ldots \kappa\epsilon\ldots$

Δι... Κε... Δι...
 πε στη προι αυ τα ο αγ γε γου αι

Κε... *
 ει ει πε θρη γου ο αι ρο ος πε παυ

ται μη αι ε τε η την α γα α στα ει

Δι... Κε... Μ...
 δε Α πο στο ροι ει ει πα α τε η

xxxxxxxxxxxxxxxx

Ευλογητός ει Κύριε...

Κε... Δι...
 η Μυ ρο φο ροι γυ

Κε... Δι...
 γαι αι αι αι με τα μυ υ ρω η ελ

Κε...
 θου γαι η προς το μη η μα σου ου Σω τερ

Δι... Κε...
 ε γη χου ου το η αγ γε γου τρα γω η

Δι... Κε...
 προς αυ τα αι φθε γχο με ε γου η

^{ΚΕ...}
 ΤΙ μετα νεκρω του ζωου ταρο

^{ΚΕ...} ^{ΔΙ...}
 γι εθεθε ρωθ θε ος γαρ ε ξα νε

^{ΚΕ...} ^{Μ...}
 ε στη του μνητη μια α τος ρ

~~~~~

^{ΚΕ...3}
 ρ Δο ξα πα τρι και υι ω και

^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...} ^{3 ΔΙ...}
 α γι ω πνευματι ρ Προ συνουμεν

^{ΚΕ...}
 πα τε ε ρα και του του του

^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...} ^{ΔΙ. ΚΕ...} ^{Μ...}
 υι ο ου τε και το α α γι ου πνε

^{ΚΕ...} ^{3 ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 ευ μα ρ την α γι αν τρι α α

^{ΔΙ...} ^{ΚΕ...}
 δα ευ με α α τη ου σι λ α

^{ΔΙ... ΚΕ...}
 ΣΥΝ ΤΟΙΣ ΣΕ ΡΑ ΦΕΙ ΕΙΜΕΝ ΑΡΑΘΟΥΤΕΣ

^{ΔΙ... ΚΕ...}
 ΤΟ Α Α ΓΙ ΟΙ Α ΓΙ ΟΙ Χ Α Α ΓΙ Χ

^{ΚΕ...}
 ΟΙ ΕΙ ΚΥ Υ ΡΙ Ι Ε Ψ

^{ΚΕ... 3 ΔΙ... ΚΕ...}
 Ψ ΚΑΙ ΝΥΝ ΜΑΙ Α ΕΙ Ψ ΜΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ

^{ΔΙ... ΚΕ...}
 ΑΙ Ω Υ Α Σ ΤΩ Υ ΑΙ Ω Ω Υ Ω Υ Α ΜΗΝ Ψ

^{ΔΙ... 3 ΚΕ...}
 Ψ ΖΩ Ο ΘΘ ΤΗΝ ΤΕ ΜΟΥ ΟΥ ΓΑ

^{ΔΙ... ΚΕ...}
 Ε ΓΥ ΤΡΩ Ω ΓΩ ΠΑΡ ΘΕ Ε ΥΕ Ψ

^{ΔΙ. ΚΕ... ΔΙ. ΚΕ...}
 ΤΟΥ Α ΔΑ ΑΜ Α ΜΑΡΤΙ Ι ΑΙ Ψ ΧΑΡ

^{3 ΔΙ... ΚΕ...}
 ΜΟ ΥΝΗ ΔΕ ΤΗ Ε Ε Ψ ΕΥ Α ΑΥ

ΔΙ... ΚΕ...
 τὴν γὰρ σὺ πᾶσι παρέσχες ρεῦ

ΔΙ... ΚΕ...
 σάυτα ἵω πᾶσι θὺ γὰρ πρὸς ταύτην

ΔΙ... ΚΕ...
 δεῖ γὰρ ὁ εὐ σου σαρκαῶ θεὸς θεὸς καὶ

Μ...
 ἀνθρώπων πρὸς γὰρ

~~~~~

ΚΕ... ΔΙ... ΚΕ...
 γὰρ Ἀλλὰ ἄνθρωπος σου ἰα Ἀλλὰ ἄνθρωπος σου ἰα

ΔΙ...
 αὐτὸς Ἀλλὰ ἄνθρωπος σου ἰα ὁ οὐκ ἔστι

ΚΕ...
 σοὶ ὁ θεὸς γὰρ

~~~~~

ΚΕ... ΔΙ... ΚΕ...
 γὰρ Ἀλλὰ ἄνθρωπος σου ἰα Ἀλλὰ ἄνθρωπος σου

Μ...
 αὐτὸς Ἀλλὰ ἄνθρωπος σου ἰα ὁ οὐκ ἔστι σοὶ

Ἔτερα τοῦ αὐτοῦ.

Ἦχος λ̣ ᾠ̣ — Kε.

Ε υ λο γη το ος ει Κυ υ ρι ι ε

δι δα ξο ο ο ον με τα α θι ι ι και ω

μᾶ τα α α σθ χ q τω ω ω ω ν α αγ γε

ε ε λω ων ο δη η η μος qη κα τε

πλα γη ο ρω ω ω ν σε qη ε εν νε ε κροι οι

οι ος λο γι σθε ε ε εν τα q τθ θχ

να τθ σ δε ε Σω ω τηρ τη ην ι ι σχυ υ

υ υν κα θε λο ο ο ον τα q και αι

[συν ε ε α αυ τω qη το ον Α δαμ ε

γει ει ρα α αν τα χ και εξ α θυ πα α

αν τας ε ε λε ευ θε ρω ω ω σα α α αν τα q

ι ι ι ι τα α μυ υ υ ρα q συμ

πα θως τοι ο ις θα κυ υ υ σιν ω ω μα α θη η

η τρι αι χιρ να α α α τε q ο ο

α στρα α α πτων η η εν τω τα φω Α αγ

γε ε λος η η προ σε φθε ε γ γε ε το ο ο

ταις μυ ρο φο ο ο ο ρις q ι ι δε

τε ε υ υ μαι εις τον τα α φον και η η σθη

η η τε q ο Σω τη η η ρ γαρ ε ξα νε ε

ε στη η τσ μνη η η μα α α τος x
q

Α ι ι α αν πρω ω ω ι x
q μυ

ρο φο ο ροι ε δρα α μόν η η προς το μνη η

μα α σσ σ σ θρη νο λο γσσ σ σσαι x
q

αλλ ε πε στη η προς α αυ τας ο ο Α α

αγ γε λος και ει ει ει πε x
q θρη η

ισ ο ο και αι ρος πε ε παύ ται μη κλαι

αι ε ε ε τε x
q την α νκ α α στα

σι ιν δε π' α πο ο στο ο λοις ει ει ει

πα α α α τε x
q

M

υ υ υ υ ρο ο φο ο ο ροι οι ' γυ

ναι αι αι κες η η με τα μυ ρων ελ θη υ υ σαι

προς το μνη η μα α σς υ υ Σω ω ω τερ ε

νη χς υ υ εν το q Α α αγ γε ε λο ος δε η η ν'

προς αυ τας ε φη λε ε ε γων τη με τα α

ις ε κρω ω ων τον ζω ωων τα λο γι ι ζε

ε ε σθε q ως θε ο ο ος γαρ ε ξα νε ε

ε στη η τς μνη η η μα α α α τος q

Δ ο ο ο ξα Πχ α τρι ι ι και αι Γι υι ω

και αι Α γι ω Πνε ευ μα α α τι q

Π ρο ο ο ο σκυ υ υδ η ε με εν Πχ

τε ε ε ρα η η και τον τα τα Ιι ο ο ον

τε και αι το ο Α α α α γι ον Πνε ε

ε ευ μχ η τη η η η α α γι ι ι

αν Τρι α α α δα εν μι α τη ε σι ι ι

α η η συν' τει σις Σε ε ρα α φειμ η η κρα α

ζο οντες το α α α γι ος α α γι ι ι

ος η α α γι ι ο ος ει Κυ υ υ

ρι ι ι ε

Κ αι υυ υ υν και α α ει η η και εις

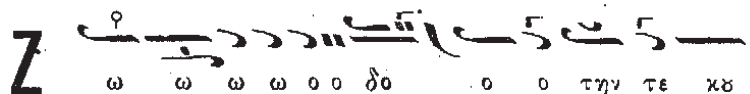

τῆς αἰ ω νας τω ω ων αἰ ω ω ω νω ων

α α μην

χ
q

ω ω ω ω ο ο δο ο ο την τε κδ

δ δ σα η η τον Α δαμ. α μαρ τι ας ε ε

λυ υ τρω ω ω ω σω Παρ θε ε ε ε νε q

χα αρ μο νη η ην δε τη η Ε ε ε ευ

α η η α αν τι ι λυ υ υ υ πης πα

ρε ε ε ε σχες q ρευ σαν τα α ζω ω ης η η

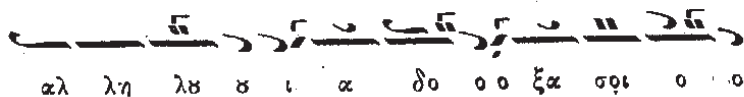
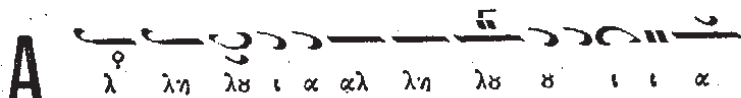
ε ι θυ νε προς τα αυ τη η ην δε q

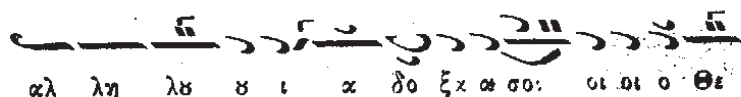
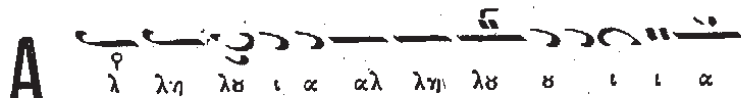
ο εκ σθ δ δ σαρ κω θει εις θε ε ο ος και

x q

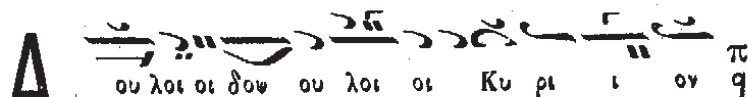
x q

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΛΕΩΝ

Ὁ παρών, Πέτρου Λαμ. τοῦ Πελοποννησίου.

Ἦχος λ ᾠ Πα.

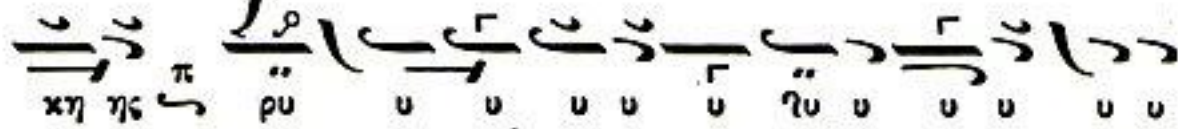
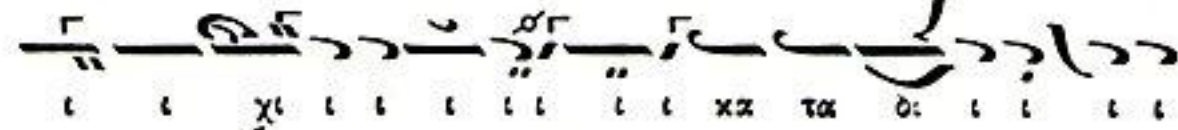
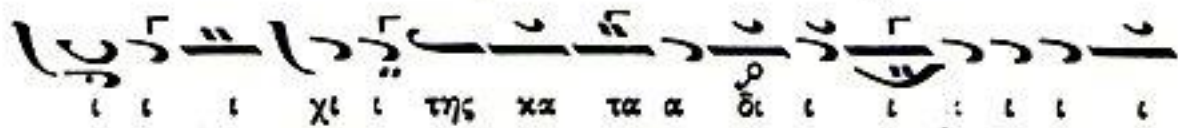
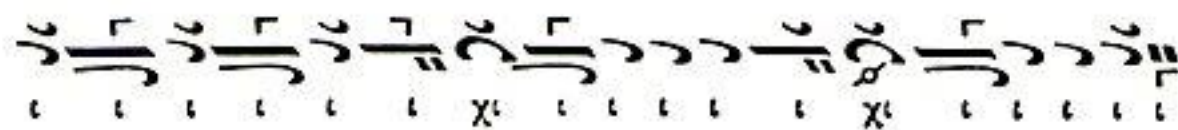
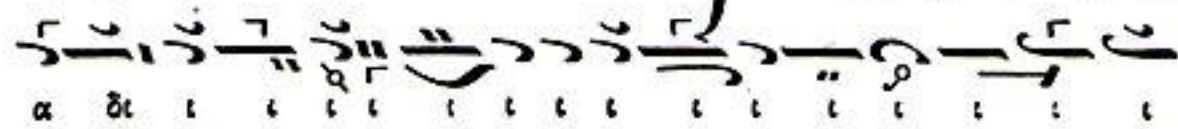
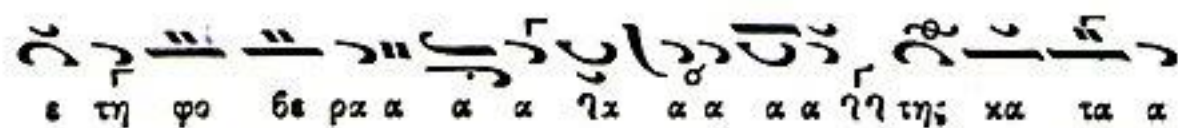
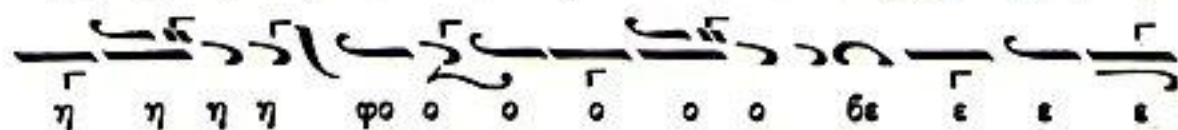
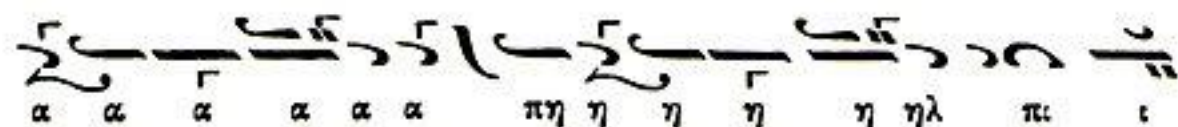
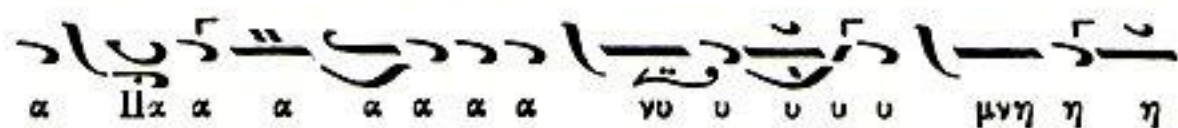
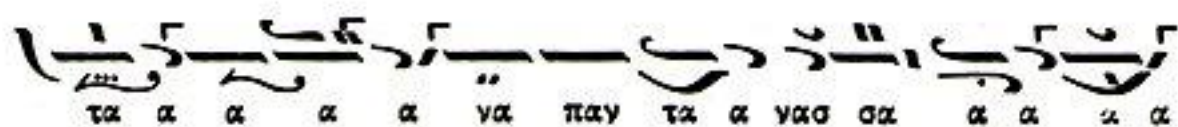

Δ ο ο ο ο ο ξα Πα τρι ι ι ι και αι
 Υι υ υ ω π και α γι ι ι ι ι ι
 ι ι ι και α α γι ι ω ω ω Πνε ε ε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ευ μα Α α
 γι ω ω ω Πνε ε ε ε ε ευ μα τι ι ι π
 Δε ε ε ε ε ε γε ε ε η υ περ α α
 α α α α α α α α α α α α α α
 α α αρ Δ χι ι ι η υ υ περ α α
 α αρχι ι ο ο ο ος π θε ε ε ε ε ε
 ε ο ο ο θε ο ο ο τη η η η η η η η
 η η π Πα τη η η η η η η ο ο ο ο ο
 ο ο ο ο ο α α α α α α α ο α γε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

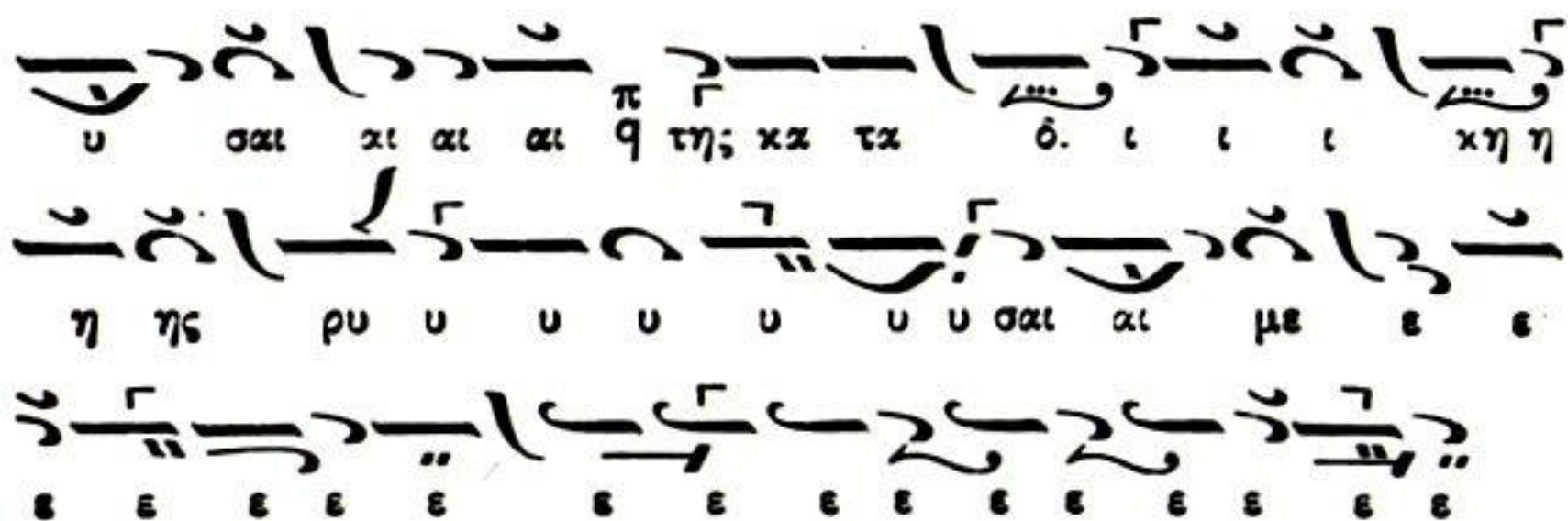

Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου.

Ἦχος Πα

Δ ου λοι οι δου ου λοι οι Κυ ρι ι ον Α α αλ

λη η η λου ου ι ι ι α Αι νει ει ει τε

το ο νο μα Κυ ρι ι ι ι ου αι νει ει τε δου ου

λοι οι Κυ υ ρι ι ι ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ον Α α αλ λη η η λου ου ι ι ι

α

Ο ι ε στω ω ω τε ες εν οι οι οι κω Κυ

ρι ι ι ι ου εν α αυ λαις οι κου Θε ε ου ου ου

ου η η η η μω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

ων Α α αλ λη η η λου ου ι ι ι α

Α ι νει ει τε τον Κυ ρι ι ον ο ο ο τι α

γα θο ο ος Κυ υ ρι ι ι ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ος ^π_α Α α αλ λη η η λου

ου ^π_α ι ι α

Ψ α α α λα α α α φα α λα α α τε ^π_α

το ο νο μα α τι α αυ του ^π_α ο ο ο ο τι

ι κα α α λο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ον ^π_α Α α αλ λη η η λου ου ι ι ι

α ^π_α

Ο ο τι το ο ον Ι α α κωβ ^π_α ε ξε λε ξα α

το ο ε αυ τω ο Κυ υ υ ρι ι ι ι ο ο

ο ο ο ο χο ο ο ο χο ο ο ο ο ο ο ος

Α α αλ λη η η λου ου ι ι ι α ^π_α

Ι σρα η ηλεις πε ρι ου σι α σμο ο ον ε α αυ

τω ω ω ω ω ω χω ω ω χω ω ω ω

نابی
 α

γα αα

[illegible]

 ï   l   l   α

τὰ α ας του ους θε ε ε ου ου ου ου ου ου

[illegible]

χου σου σου χους   Α α αλ   λη η η λου ου

ایچ دی اے

Π α α α α αν τα α ο ο ο σα η θε λη

σε εν ε ε ποι οι οι η η η η σεν ^πε ε ε εν

τω ^ζου ρα α α α νω ω ^κκαι αι αι εν τη η γη

η η η η η η η η η η η η η η Α

α αλ λη η η λου ου ^πι ι ι α

Εν ταις θα λα α α ασ ^κσαι αις και εν πασαις ταις

α βυ υ υ υ σ ^δσοι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι

οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οις Α α αλ λη η

η λου ου ^πι ι ι α

Ανα α α α γω ων νε ^φε ε ε ε λα α α

ας ^κεξ α σχα α α του ου τη η ης γη ^κη η

η η η η η η η η η η η η η η η η

ης ^πΑ α αλ λη η η λου ου ^πι ι ι α

Αστρα πα ας εις υ ε το ο ον ε ε ε ποι

οι η η η σε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε χε ε ε εν Α αλ λη η η λου

ου ι ι ι α

Ο ε ξα α α γων α νε ε ε μου ους εκ θη

σαυ ρω ων α αυ του ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου χου ου ου ου χου Α α αλ

λη η η η λου ου ι ι ι α

Ο ς ε πα τα α ξε τα πρω το το κα α Αι

γυ υ υ πτου ου ου ου χου ου ου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου ου χου Α α αλ λη η η

λου ου ι ι ι α

Α πο αν θρω που ε ως κτη η η η η νου ου

ου ου ου ου ου χου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

χουους Α α αλ λη η η λου ου ï ι ι α π q

Ε ξα πε στειει λε ση μει ει ει ει α κ q και τε ε

ρα α τα α εν με σω ω σου ου Αι αι αι γυ υ υ

πτε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε χε ε Α αλ λη η η λου ου ï ι ι α π q

Ε ν Φα ρα α ω Δ και εν πα α α α α α σι τοις

δου ου ου ου λοι οις α α αυ του ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου χου Α α αλ λη η η λου

ου ï ι ι α π q

Ο ς ε πα τα ξεν ε ε ε θνη η πο ο ολ λα π

α α α α α α α α α α α α α α α α

α α α α α α α α α α χα α α αλ

λη η η λου ου ι ι α

π
q

K αι α πε εκτεινει νε ε βα σι λει ει εις κρα α

ται αι αι ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου ου ου χουους A α αλ λη η

η λου ου ι ι α

π
q

T ων Ση η ων βα σι λε ε ε ε ε α των A μορ

ραι αι αι αι ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

ω ω ω ω ω ω ω ω χων A α αλ λη η

η λου ου ι ι α

π
q

K αι το ον Ωγ βα σι λε ε ε α α α τη ης

Βα α α σα α α α α α α α α α χα α α

αν A α αλ λη η η λου ου ι ι α

π
q

K αι πα α σα α ας τας βα σι λει ει ει α

α ας Χα α να α α α α α α α α α α α

α α χα α α αν Α α αλ λη η η η λου ου

ι ι ι α π ρ

Κ αι ε ε ε δω ω ω κε ε την γην α αυ

των κλη ρο νο μι ι ι ι α α α α α α α α

α α α α α α α αν Α α αλ

λη η η η λου ου ι ι ι α π ρ

Κ λη ρο νο μι ι ι α αν Ι σρα η η ηλ λα

α α ω ω α α αυ του ου ου ου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου ου ου Α α αλ λη η η η λου

ου ι ι ι α π ρ

Κ υ υ υ υ ρι ι ι ε το ο νο μα α

α σου εις το ον αι ω ω ω να α α α α α α α

α α α α α α χα α Α α αλ λη η η λου

ου ι ι ι α

Και το μνη μο ο συ νο ο ο ον σου εις γε νε

α α αν και αι αι γε ε νε ε ε α α α α α

α α α α α α α α χα αν Α α αλ λη η

η λου ου ι ι ι α

Ο ο ο τι χρι νει ει ει Κυ υ ρι ι ι ο

ος τον λα ο αυ του ου ου ου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου ου ου ου Α α αλ λη η η

λου ου ι ι ι α

Και ε πι τοις δου ου ου λοι οις α α αυ του

πα ρα κλη θη σε ται αι αι αι αι αι αι αι αι

αι αι αι αι αι αι αι αι Α α αλ λη η η

λου ου ἰ ἰ ἰ α π
q

Τ α ει ει ει ει ει δω ω ω λα α των ε ε

θνων αρ γυ υ ρι ι ον και αι χρυ σι ι ι ο ον π
q

ε ε ερ γα χει ρω ω ων α α αν θρω ω ω ω ω

πω ω ω ω ω ω ω ω ω ων Α αλ λη η

η λου ου ἰ ἰ ἰ α π
q

Σ το ο ο μα ε χου ου ου σι ι ι και ου ζ'
q

λα λη η σου ου σι ι ι ι ι ι ι ι χι ιν ό
κ
q

Α αλ λη η η λου ου ἰ ἰ ἰ α π
q

Ο φθαλ μου ου ους ε ε χου ου σι και ουκ ο ο ζ'
q

φο ον ται αι αι αι αι αι χαι αι Α αλ λη η ό
κ
q

η λου ου ἰ ἰ ἰ α π
q

Ω ω ω τα ε ε χου ου σι και ουκ ε νω ζ'
q

τι σθη η σο ον ται αι αι αι αι αι χαιαι A αλ

λη η η λου ου ι ι ι α

0 υ δε ε ε ε γαρ ε ε στι πνε ευ μα α εν

τω στο ο μα τι ι α α αυ τω ω ω ω ω ω

ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ν

A α αλ λη η η λου ου ι ι ι α

0 μοι οι οι α αυ τοις γε νοι οι το ο οι ποι ου

ου ουν τες α α α αυ τα α α α α α α α α α

α α α α α α α α α α α α α A α αλ

λη η η λου ου ι ι ι α

K αι πα α α αν τε ες οι πε ποι θο τε ες επ α αυ

τοι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι

A α αλ λη η η λου ου ι ι ι α

13

ι και αι Υι υι υι ω και α γι ι ι ι ι

ι ι ι ι ι και α α γι ι ω ω ω Πνε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

μα α α γι ω ω ω Πνε ε ε ε ε ε ε ε μα τι ι ι

ι Λε ε ε ε ε ε ε γε ε ε η υ πε

ρα α α α α α α α α α α α α α α α

α α α α αρ χι ι ι η υ υ πε ρα

α α αρ χι ι ο ο ο ος Θε ε ε ε ε ε ε

ε ε ο ο ο Θε ο ο ο τη η η η η η η η

η ης Πα τη η η η η ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο Α α α α α α α α α γε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε εν νη η η η η η η η η η η η η η
 η η η η η η η η η η ο ο α α γε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε εν
 νη η η ο α α α γε ε ε ε ε εν νη το ο ο
 ος Υι ο ο ο ος ο ο ο ο ο γε ε ε ε ε
 εν νη η ο γε ν νη το ο ο ο ο ο ο ο ος χαλ
 Πνε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
 ε ε ε γε ε ε ε ε ε ε γε ε ε
 γε ε ε ε ε γε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
 ε ε γε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
 γε ε ε γε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε εχ πο ο ο ο ο ο ρε ε το εχ πο ρευ το ο

ο ο ο ο ο ον η εν Mo να α α α

α α α α α δι ι ι ε ε ε ε ε ε ε ε

ευ σε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ευ σε ε

βω ω ω ω ω ως προ σχυ νου με ε ε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε νη η η η η η η Τρι α α ρα α α

ας Α γι ι ι ι ι ι ι ι α α α α δο ο ο

ξα α σοι οι οι οι α υε ε ε ρα α υε ε υε

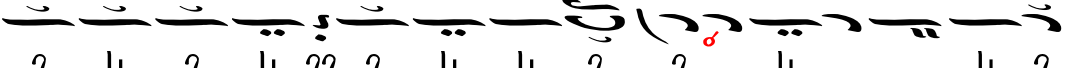
υε ρα ρα υε ε ε υε ρα ρα α υε ε ε υε ρα ρα

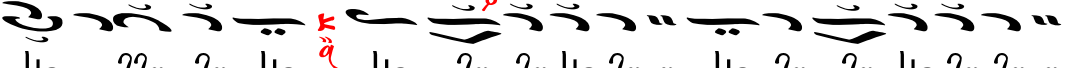
υε υε ρα ρα υε ρα α υε υε ρα ρα υε ε

ε υε ρα ρα α υε ε ε υε ρα ρα υε υε ρα ρα υε ρα

υε υε ρα ρα υε ε ε υε ρα α α υε ρα ρα υε τε ε

 υε γα α υε γα γα υε ε ε υε γα υε υε γα

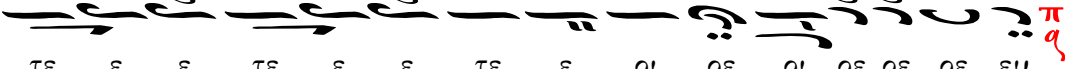

 γα υε γα υε γα γα υε υε γα γα α υε τε ε υε γα

 υε γα γα υε υε υε γα γα υε γα α υε γα γα υε γα γα α

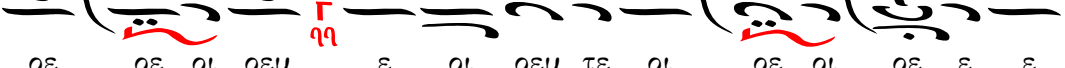

 υε υε γα α υε γα γα υε γα υε γα υε ε υε γα υε

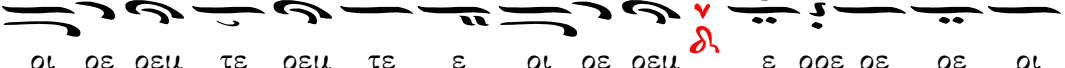

 γα γα υε ε ε ε ε ε τε ε εμ τε ε εμ τε τε ε

 τε τε ε τε εμ τε ε τεμ τε ε ε τε ε ε

 τε ε ε τε ε ε τε ε ρι ρε ρι ρε ρε ρε εμ

 ε ρε ρε ρι ρε ρε ρεμ τε ρι ρε ρι ρε ρε ρε ρε

 ρε ρε ρι ρεμ ε ρι ρεμ τε ρι ρε ρι ρε ε ε

 ρι ρε ρεμ τε ρεμ τε ε ρι ρε ρεμ ε ρε ρε ρε ρι

 ρε ρι ρι ρι ρε ε ε ρι ρε ρι ρε ε ε ρι ρεμ

 ε ρε ρε ρι ρε ρι ρε τε ρι ρε ρι ρε ρε ρεμ τε

 ρι ρε ρι ρε ρε ρεμ τε ε ρι ρε ρι ρι ι ρρε ρε ε

 ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ε ε ρι ρεμ τεμ τε ρε ε

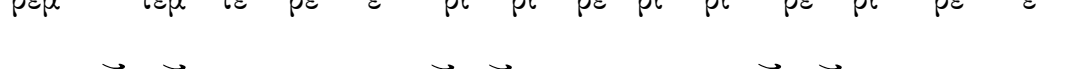

 ρι ρε ρε ε ε ε ε ρι ρεμ τε ρι ρι ρε ρι ρε ρι

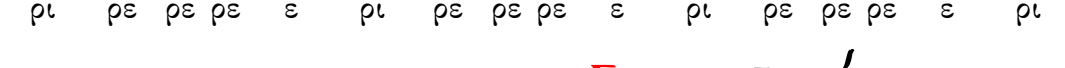

 ρε ρι ρι ρε ρι ρε ρι ρεμ τε ρι ι ρρε ρι ι ρρε

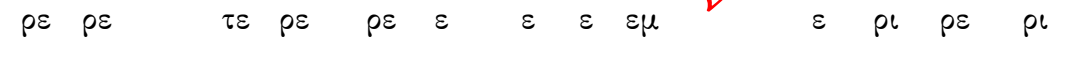

 ρι ι ρρε ε ε ρρε ρι ι ρρε ρι ι ρρε ρι

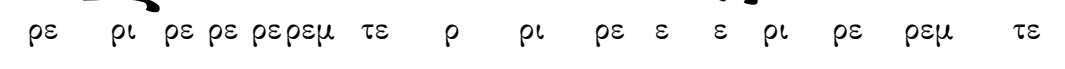

 ι ρε ε ε ρρε ρι ι ρρε ρι ι ρρε ρι ρι? ρι

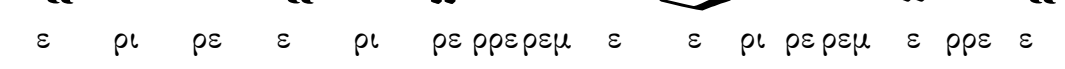

 ρεμ τεμ τε ρε ε ρι ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρε ε

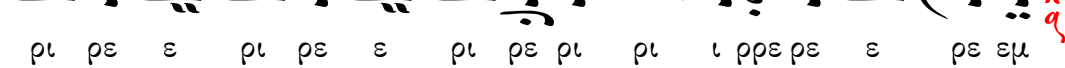

 ρι ρε ρε ρε ε ρι ρε ρε ρε ε ρι ρε ρε ρε ε ρι

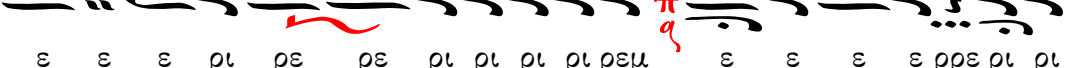

 ρε ρε τε ρε ρε ε ε ε εμ ε ρι ρε ρι

 ρε ρι ρε ρε ρερεμ τε ρ ρι ρε ε ε ρι ρε ρεμ τε

 ε ρι ρε ε ρι ρε ρερεμ ε ε ρι ρερεμ ε ρρε ε

 ρι ρε ε ρι ρε ε ρι ρε ρι ρι ι ρρε ρε ε ρε εμ

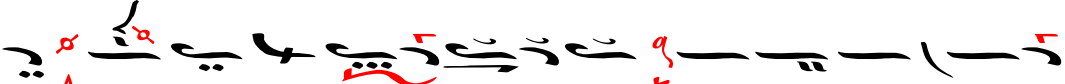

 ε ε ε ρι ρε ρε ρι ρι ρι ρι ρεμ ε ε ε ε ρρε ρι ρι

 ρι ρι ρρεμ τε ρι ρε ρε ρε ρεμ τε ρεμ τε ε ρι ρε

 ρε ρε ρεμ τε ε ρι ρε ρεμ ε ρι ρε ε ε ρεμ τε ρι

 ρε ε ε ρεμ ε ρι ρε ε ε ρεμ τε ρε ε ρε ρε ρεμ τε

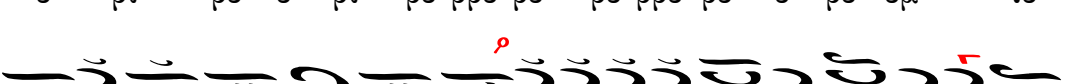

 ε ρι ρε ρι ρε ρε ρι ρε ρι ρε ρεμ τε ρε ρε ρεμ τε ρε ε ρι

 ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρε ρεμ τε ε ρι ρε ε

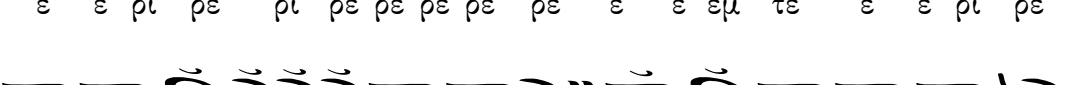

 ε ρε ε ε ρι ι ρε ρε ε ρε εμ τε ρι ρε ρε

 ρε ρε ρε ρεμ τε ε ρι ρε ε ρι ρε ε ρι ρε

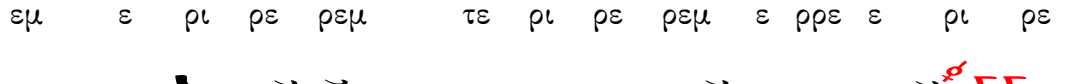

 ε ρι ρε ε ρι ρε ρε ρε ρε ρε ρε ε ρε εμ τε

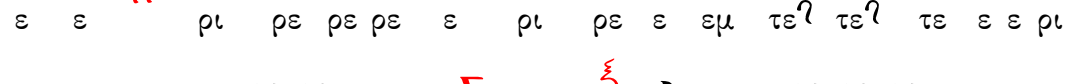

 ρι ρε ρε ρι ρε ρι ρε ρε ρε ρε ρε ε ε ε εμ τε

 ε ε ρι ρε ρι ρε ρε ρε ρε ρε ε ε εμ τε ε ε ρι ρε

 ρι ρε ρε ρε ρε ρε ρε ρε ρε ρε ε ε ε εμ τε

 εμ ε ρι ρε ρεμ τε ρι ρε ρεμ ε ρε ε ρι ρε

 ε ε ρι ρε ρε ρε ε ρι ρε ε εμ τε τε τε ε ε ρι

 ρε ρι ρε ρε ρε ρι ρι ρεμ ρι ρε ρε ρε ρεμ τε ε

 ρι ρε ρι ρι ρι ρε ε ρι ρε ρι ρρεμ τε ρε ε ρι

 ρε ε ρι ρε ρεμ τε ρεμ τε ε ρε εμ τε ε

 ρε εμ τε ε ρι ρε ρε ε εμ τε ε ρε εμ τε ε

 ρε εμ τεμ τε ρε ε ρι ρε ρι ρι ρι ρε ε ρι ρεμ

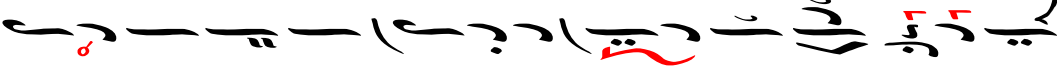

 ε ρι ρε ρεμ τε ρι ρε ρεμ ε ρι ρε ρεμ τε ε

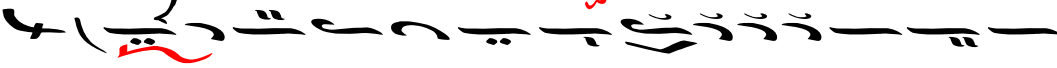

 ρι ρε ρι ρι ι ρρε ε ε ρι ρε ρι ρι ρεμ τε ρι

 ρε ρεμ τε ε ρι ρε ρι ρι ρρε ε ρι ρε ρι ρε ρεμ

 τε ρι ρε ρεμ τε ε ρι ρε ρι ρι ρρερεμ ρε ρε

 ρε ρι ρε ρεμ τε ρρερεμ τε ε ρι ρε ε εμ τε ρε

 ε ρι ρε ε ρι ρε ε ρι ρε ρι ρε ρι ρρε ρι ρε

 ρι ρε ρι ρε ε ρε ρε ρι ρε ρε ρερεμ τε ε ρι

 ρε εμ ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρε ε ε ε ρι ρε ρι

 ρε ρι ρε ρερεμ τε ε ρι ρε ρεμ τε ε ε ρι ρε ρεμ

τε ε ρι ρε ρεμ τε ρε εμ ε ε ε ρι ρεμ ε ε ρι

ρε ρι ρε ρι ρε ρε ρε ρε εμ ε ε ε ρι ρε ρι

ρε ρι ρε ρε ρε ρε εμ τε ε ρι ρε ρι ρι ι ρρε ρε ε

ρε ε τε ε ρι ρε ρεμ τε ε ρι ρε ρεμ τε ε ρι ρε

ρεμ τε ε ρι ρε ρι ρι ρι ρεμ ε ρι ρε ρεμ τε ε ε ρε

ε ε ρι ι ρρε ρε ε ρε εμ Τρι α α ῥα α α ας Α

γι ι ι ι ι ι ι ι α α α α δο ο ο

ο ξα α α δο ο ξα α α σοι

Κ αι νυ υ υν χαι αι α α α ει χαι αι εις

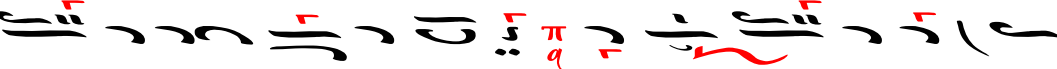
τους αι ω ω ω ω ω νας των αι ω ω ω ω ω

ω νω ω ω ω ω ω ω ων Α α α α α α μη

η η ην Λε ε ε ε ε ε γε ε ε Παν τα α

α α α α να παν τα ανασ σα α α α α α

 Πα α α α α α νυ υ υ υ υ μνη η η πα

 νυ υ μνη η η τε ε ελ πι ι ι ις α

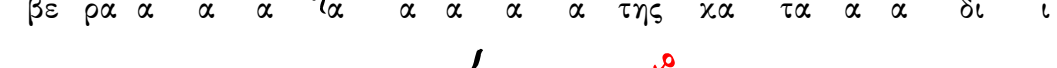

 α α α α α πα η η η η η ηλ πι ι α

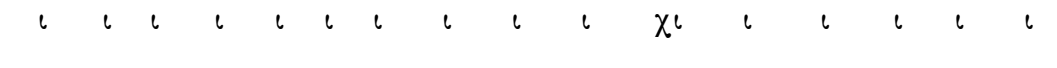

 πα η η ηλ πι ι σμε ε ε ε ε ε νω ων εν ω ω

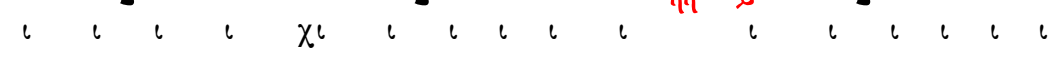

 ω ρα εν ω ρα α με ε ε τη η η η η

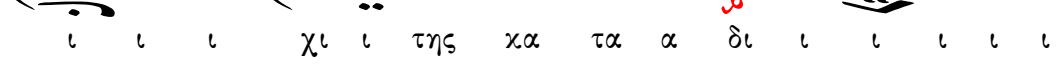

 η η φο ο ο ο ο ο βε ε ε ε ε τη φο

 βε ρα α α α α α α α της κα τα α α δι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι χι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι κη ης ρυ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ

 υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ

υ σαι αι αι αι τε ε εμ ρε ε εμ ρε ρι ρε ε ρε

εμ τε ρι ρε ε ρεμ τε ε εμ τε ρι ρε ρε ρε ρε ρε

ρε ρι ρε ε ρε ρε εμ τε ε ρι ρε ρι ρε ε ε ρι

ρε ε ρι ρε ρρι ρα ρεμ ε ρρε ρε ρε ρε ρε ρι ρε ρε

ρεμ τε ε εμ τε ε εμ τε ε ε ρι ρε ε ρε εμ τε ρι ρε

ε ρεμ τε ε εμ τε ρρε ρε ρε ρρε ρε ρε ρι ρε ε

ρε εμ τε ε ρι ρε ρι ρε ε ε ρι ρε ε ρι ρε ε ρι

ρεμ ε ρρε ρε ρε ρε ρε ρι ρε ρε ε ρε τε ε εμ

τε ε εμ τε ε ε ρι ρε ε ρε εμ τε ρι ρε ε ρεμ τε ε

εμ τε ρρε ρε ρε ρρε ρε ρε ρι ρε ε ρε εμ τε ε

ρι ρε ρι ρε ε ε ρι ρε ε ρι ρε ρρι ρι ρε ρε

ρε ε ε ρε ε ρε ρι ρρε ρε ε ρε εμ τεμ τε εμ

τε ρε ε ρι ρε ρεμ ε ε ε ε ρι ρε ε ρι

ρε ρι ρε ρι ρε ε ε ρι ρε ρι ρε ε ρι ρε ε ρι

ρε ε ρι ρε ε ρι ρε ε ε ρι ρε ρι ρε ρι ρι ρι

ρεμ τε ε ρι ρε ε ρεμ τε τε ε εμ τε ρε ε ρι

ρερεμ ε ε ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρε ρι ρε ε ρεμ τε ε ρι

ρε ε ρεμ τε ε ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρε ρι ρι ρε ε

ρι ρε ρι ρε ρι ρε ε ε ρι ρε ρι ρε ε εμ τε ε

ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρεμ τε ρι ρε ρεμ τε ρε ε ρι

ρε ε ρι ρε ρεμ τε ρε ε ρι ρε ρι ρι ρι ρεμ τε ρε

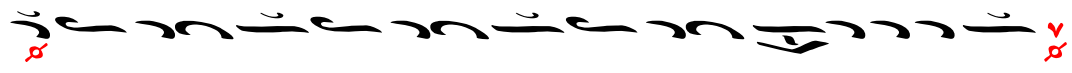
ε ρε ρου ου ου τε εμ τε ρε ε ρε ρου ου ου ου

τε ε ρι ρε ρι ρι ι ρρερε ε ρε εμ τε ρι ρερεμ

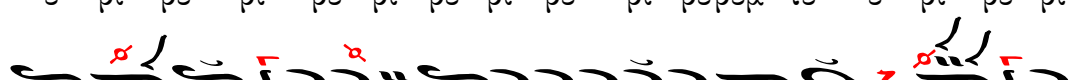
τε ε ε ρι ρε ε ρεμ τε ρε ε ρι ρε ε ρι ρε ρι ρε ρε

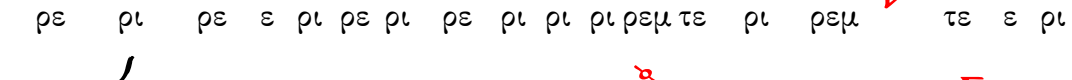
ρε ρε ρι ρε ε ε ρι ρε ρι ρε ε ε ρι

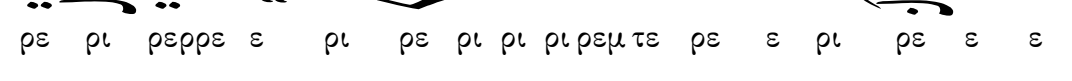
ρε ρι ρε ρεμ τε ρε ε ρι ρε ρε ρι ρι ρι ρεμ τε ρι

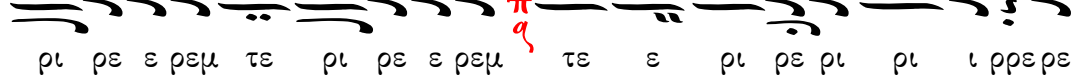

 ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρεμ

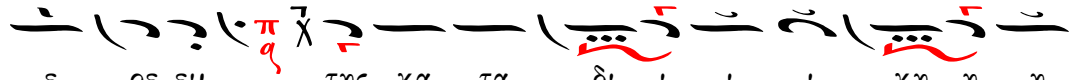

 ε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρερεμ τε ε ρι ρε ρι

 ρε ρι ρε ε ρι ρε ρι ρε ρι ρι ρερεμ τε ρι ρεμ τε ε ρι

 ρε ρι ρερε ε ρι ρε ρι ρι ρερεμ τε ρε ε ρι ρε ε ε

 ρι ρε ερεμ τε ρι ρε ερεμ τε ε ρι ρε ρι ρι ι ρερε

 ε ρεεμ της χα τα δι ι ι ι χη η η

 ης ρυ υ υ υ υ υ υ σαι αι με ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

Θεοτοκίον

Ω φο βε ρο ον μυ στη η ρι ον ω πα ρα δο ο ξον θα αυ μα δι α

θα να α του θα α νατος παν τε λως η η φα νι ι σθη τας ουν μη α α νυ μνη η

σει σου και τας μη προ ο σκω η η ση σου την α να στα α σιν Λο ο γε και την

α γνω ω ω ως εν σα ρ κι τε κου σαν σε Θε ε ο το ο κον ης τας πρε σβει ει

αις α α πα πας λυ τρωσαι τη ης γε εν νη η η ης

Οι κατά τους οκτώ ήχους Υπακοαί

Ήχος α'

Η του λη στου με τα νοι α τον Πα ρα δει σον ε συ λη σεν ο δε θρη νος των

μυ ρο φο ρων την χα ραν ε μη νυσεν ο τι α νε στης Χρι στε ο Θε ος πα

ρε χων τω κο σμω το με γα ε ε λε ε ος

Ήχος β'

Με τα το πα α θος πο ρευ θει σαι εν τω μνη μα τι προς το μυ ρι σαι το

σῶ μα σου αἰ γυ ναι κεῖ Χρι στε ο Θεος εἰ δον αγ γε λους εν τῷ τα φῶ και ε ξε

ε στη σαν φῶ νης γαρ ἡ κοινὸν ἐξ αυ των ο τι α νε στη ο Κυ ρι ος

δο ρου με νος τῷ κο σμῷ το με γα ε ε λε ος

Ἦχος γ'

Εκ πληττων τη ο ρα σει δρο σι ι ζων τοις ρη μα σιν ο α στρατων αγ γελος

ταις μυ ρο φο ροις ε λε ε γε τον ζων τα τι ζητει ει τε εν μνη μα τι ἡ γερ

θη κε νῶ ωσας τα μνη μα α τα της φθο ρας αλλοιω την γνω τε τον α ναλ λοι ω το

ον ει πα τε τῷ Θε ῳ ως φο βε ρα τα εργα σου ο ο τι το γε νος ε σσας

τῶ ὦν αν θρω πῶν

Ἦχος δ'

Τα της σης πα ρα δο ξου ε γερ σε ως προ δρα μου σαι αι μυ ρο φο ροι τοις Α

πο στολοις ε κη ρυττον Χρι στε ο τι α νε στης ως Θε ος πα ρε χων τῷ κο

σμῷ το με γα ε λε ος

Ἦχος πλ.α'

Ἄγ γε λι κη ο ρα σειτον νουουν εκ θαμ βου μεναι και Θε ι κη ε γερ σειτην ψυ

χη ην φω τι ζο μεναι αι μυ ρο φο ροι τοις Α πο στο ολοις ευαγ γε λι ζον

το α ναγ γει λα τε εν τοις ε θνε σι την α να α στα σιν του Κυ ρι ου συ

νερ γουν τος τοις θαυ μασι και πα ρε χοντος η μιν το με γα ε λε ο ος

Ἦχος πλ.β'

Τω ε κου σι ω και ζω ο ποι ω σου θα να τω Χρι στε πυ λας του Α δου

συν τρι ψας ως Θε ο ος η νοιξας η μιν τον πα α λαι πα ρα δεισον και α να στα

ας εκ των νε κρων ερ ρυ σω εκ φθο ραας την ζω ην η η μω ων

Ἦχος Βαρύς

Ο η με τε ραν μορ φην α να λα βων και υ πο μεινας σταυρον σωμα τι κως

σω σον με τη α να στα σειςου Χρι στε ο Θε ος ως φι λαν θρω πος δο ο ξα

α σοι

Ἦχος πλ.δ'

Αἰ μὴ ρο φο ροὶ τοῦ ζῶ ο δο τοῦ ε πι στα σαι τῶ μνη μα τι δὲ τον Δε σπο

την ε ζη τουν εν νε κροῖστον α α θα να ἄ τον και χα ρας ευ αγ γε λι α εκ του

αγ γε λου δε ξα με ναι τοις Α πο στολοις ε ε μη νυ ὑ ον ο τι α νε στη

Χριστος ο Θε ος πα ρε χων τῷ κο σμῷ το με γα α ε λε ε ος

ΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΙ ΥΠΑΚΟΑΙ
ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΗΧΩΝ
~~~~~

Ἦχος ᾠ Πα Υ

$\overset{\Pi}{\text{H}}$ του λη στου με τα νοι α τον Πα ρα δει σον ε συ λη σεν $\overset{\pi}{\text{q}}$
 ο δε θρη η νος των μυ ρο φο ρων την χα ραν ε μη νυ σεν $\overset{\pi}{\text{q}}$
 * $\overset{3}{\text{M}}$ ο τι α νε ε σης Χρι στε ε ο θε ος $\overset{\Delta}{\text{δ}}$ $\overset{\Pi}{\text{π}}$ πα ρε χων τω $\overset{3}{\text{δ}}$
 $\overset{3}{\text{δ}}$ κο σμω το με λα ε ε λε ε ος $\overset{\text{N}}{\text{N}}$ $\overset{\Pi}{\text{π}}$

Ἦχος ᾠ Δι Υ

$\overset{\text{M}}{\text{M}}$ ε τα το πα α θος πο ρευ θεισαι εν τω μνη μα τι $\overset{\Delta}{\text{Δ}}$
 προς το μυ ρισαι το σω μα σου αι γυ ναι κες Χρι στε ο $\overset{\text{B}}{\text{B}}$ $\overset{\text{M}}{\text{M}}$ $\overset{\text{B}}{\text{B}}$
 θε ος ει δον αγ γε λους εν τω τα φω και εξ ε ε στη σαν $\overset{\Delta}{\text{Δ}}$
 $\overset{\Delta}{\text{Δ}}$ φω νης γαρ η κου ον εξ αυ των $\overset{\text{M}}{\text{M}}$ * $\overset{3}{\text{δ}}$ ο τι α νε στη ο Κυ $\overset{\text{M}}{\text{M}}$
 $\overset{3}{\text{δ}}$ ρι ος δω ρου με νος τω κο σμω το με λα ε ε ε λε $\overset{\text{B}}{\text{B}}$
 $\overset{\text{δ}}{\text{δ}}$

Ἦχος ἡ Γα Ψ

Ε κ πλητ των τη ο ρα σει δρο σι ζων τοις ρη μα σιν ο α

στραπτων αγ γε λος ταις μυ ρο φο ροις ε λε γε τον ζων τα τι ζη

τει τε ε εν μνη μα τι η γε ερ θη κε νω ω σας τα α

μνη μα α τα της φθο ρας αλ λοι ω την γνω- τε τον αν α αλ λοι

ω ω τον ει ει πα τε τω Θε ω ως φο βε ρα τα ερ

γα σου ο τι το γε νος ε σω σας των αν θρω πων

Ἦχος Δι Ψ

Τ α της σης πα ρα δο ξου ε γερ σε ως προ δρα μου σαι

αι μυ ρο φο ροι τοις Α πο στο λοις ε κη ρυτ τον Χρι στε

* ο τι α νε στης ως Θε ος πα ρε χων τω κο σμω το

με γα ε λε ος

Ἦχος λ π Κε Ψ

Α γ γε λι κη ο ρα σει τον νου ουν εκ θαμ βου με ναι και

$\frac{K}{\theta \epsilon \iota \kappa \eta \epsilon \gamma \epsilon \rho \sigma \epsilon \iota \tau \eta \nu \psi \upsilon \chi \eta \nu \phi \omega \tau \iota \zeta \omicron \mu \epsilon \nu \alpha \iota \mu \upsilon \rho \omicron}$
 $\frac{3}{\phi \omicron \rho \omicron \iota \tau \omicron \varsigma \text{ A } \rho \omicron \sigma \tau \omicron \lambda \omicron \iota \varsigma \epsilon \upsilon \eta \gamma \gamma \epsilon \lambda \iota \zeta \omicron \nu \tau \omicron \alpha \nu \alpha \gamma}$
 $\frac{K}{\gamma \epsilon \iota \lambda \alpha \tau \epsilon \epsilon \nu \tau \omicron \iota \varsigma \epsilon \theta \nu \epsilon \sigma \iota \tau \eta \nu \alpha \nu \alpha \alpha \sigma \tau \alpha \sigma \iota \nu \tau \omicron \upsilon \text{ Ky}}$
 $\frac{K}{\rho \iota \iota \omicron \upsilon} \frac{\chi}{q} \frac{K}{\sigma \upsilon \nu \epsilon \rho \gamma \omicron \upsilon \nu \tau \omicron \varsigma \tau \omicron \iota \varsigma \theta \alpha \upsilon \mu \alpha \sigma \iota} \frac{\chi}{q} \frac{K}{\kappa \alpha \iota \rho \alpha \rho \epsilon \chi \omicron \nu \tau \omicron \varsigma \eta}$
 $\frac{M}{\mu \iota \nu \tau \omicron \mu \epsilon \gamma \alpha \epsilon \epsilon \lambda \epsilon \epsilon \omicron \varsigma}$

Ἦχος λ π Βου γ

$\frac{M}{\tau \omega \epsilon \kappa \omicron \upsilon \sigma \iota \iota \omega \kappa \alpha \iota \zeta \omega \omicron \rho \omicron \iota \omega \sigma \omicron \upsilon \theta \alpha \nu \alpha \tau \omega \text{ Xp} \iota \sigma \tau \epsilon}$
 $\frac{3}{\pi \upsilon \lambda \alpha \varsigma \tau \omicron \upsilon \text{ A } \delta \omicron \upsilon \sigma \upsilon \nu \tau \rho \iota \phi \alpha \varsigma \omega \varsigma \theta \epsilon \omicron \varsigma \eta \nu \omicron \iota \xi \alpha \varsigma \eta \mu \iota \nu}$
 $\frac{B}{\tau \omicron \nu \pi \alpha \alpha \alpha \lambda \alpha \iota \Pi \alpha \rho \alpha \delta \epsilon \iota \sigma \omicron \nu} \frac{3}{\kappa \alpha \iota \alpha \nu \alpha \sigma \tau \alpha \varsigma \epsilon \chi \nu \epsilon \kappa \rho \omega \nu}$
 $\frac{M}{\epsilon \rho \rho \upsilon \sigma \omega \epsilon \chi \phi \theta \omicron \rho \alpha \alpha \varsigma \tau \eta \nu \zeta \omega \eta \nu \eta \eta \mu \omega \omega \nu}$

Ἦχος Γα γ

$\frac{\Gamma}{\omicron \eta \mu \epsilon \tau \epsilon \epsilon \rho \alpha \nu \mu \omicron \rho \phi \eta \nu \alpha \nu \alpha \lambda \alpha \beta \omega \nu \kappa \alpha \iota \upsilon \rho \omicron \mu \epsilon \iota}$
 $\frac{M}{\nu \alpha \varsigma \sigma \tau \alpha \upsilon \rho \omicron \nu \sigma \omega \mu \alpha \tau \iota \kappa \omega \varsigma} \frac{\Gamma}{\sigma \omega \sigma \omicron \nu \mu \epsilon \tau \eta \alpha \nu \alpha \sigma \tau \alpha \sigma \epsilon \iota \epsilon \iota \sigma \omicron \upsilon}$
 $\frac{3}{\text{Xp} \iota \sigma \tau \epsilon \omicron \theta \epsilon \omicron \varsigma \omega \varsigma \phi \iota \lambda \alpha \alpha \nu \theta \rho \omega \omega \rho \omicron \varsigma}$

Ἦχος λ δ̣ Γα γ̣

Α ι μ υ ρ ο φ ο ρ ο ι τ ο υ Ζ ω ο δ ο τ ο υ ε π ι σ τ α σ α ι τ ω μ ν η

μ α τ ι τ ο υ Δ ε σ π ο τ η ν ε ζ η τ ο υ ν ε ν ν ε κ ρ ο ι σ τ ο ν α α θ α

ν α τ ο ν κ α ι χ α ρ α α σ ε υ α γ γ ε λ ι α ε κ τ ο υ α γ γ ε λ ο υ δ ε

ξ α μ ε ν α ι τ ο ι σ Α π ο σ τ ο λ ο ι σ ε ε μ η ν υ ο ν ο

τ ι α ν ε σ τ η σ Χ ρ ι σ τ ε ε ο Θ ε ο ς π α ρ ε χ ω ν τ ω κ ο σ μ ω

τ ο μ ε γ α α ε λ ε ο ς

ΑΙ ΥΠΑΚΟΑΙ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

~~~~~

Τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου

Ἦχος Δι γ̣

Π υ λ η ν α δι ο ο ο δ ε υ τ ο ν ο π ρ ο φ η η τ η σ μ ο ν ω

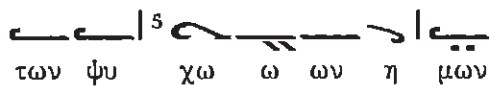
τ ω Θε ω η μ ω ν τ η ρ ο υ με ν η ν τ η ν α γ ι α ν Πα ρ Θε ν ο ν

ε κα α λε σε δι αυ τ η σ δι η λ θ εν ο Κυ υ ρ ι

ο ς ε ξ αυ τ η σ π ρ ο η λ θ εν ο Υ υ ψ ι σ τ ο ς και πα

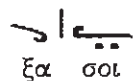
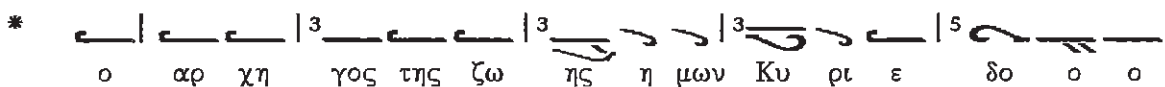
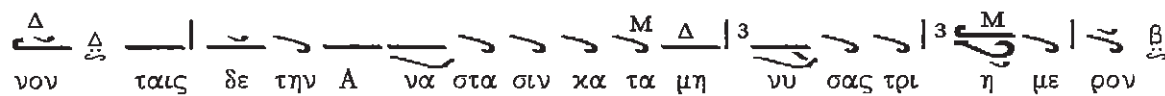
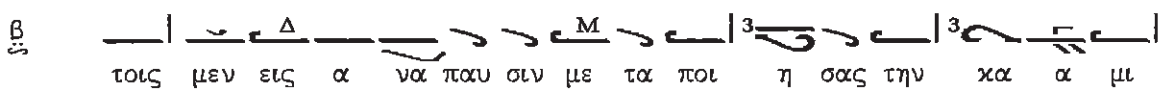
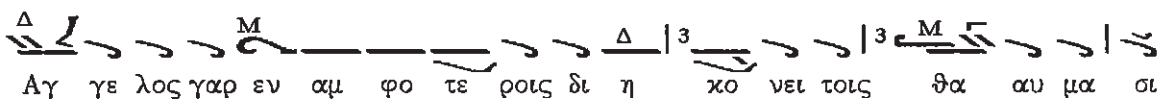
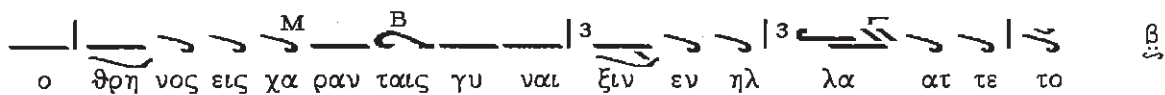
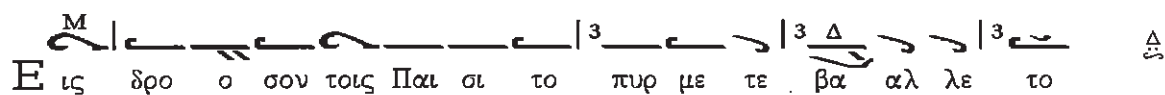
λ ι ν ε σ φ ρ α γ ι σ με ν η ν κα τε λ ι πε ν ει ς σω τ η ρ ι α ν

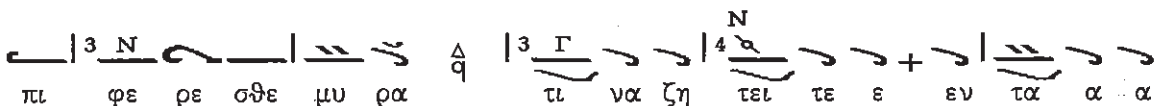
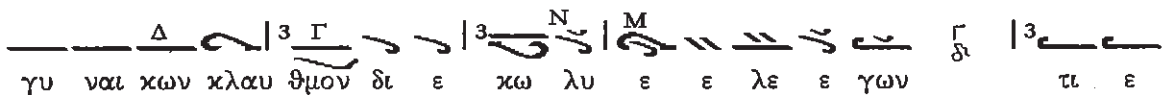
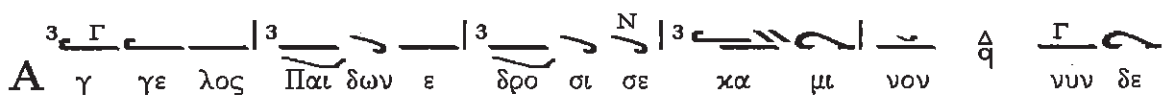
Τῆς Κυριακῆς τῶν Προπατόρων

Ἡχος $\overline{\Delta\epsilon}$ ἦ

Τῆς Κυριακῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως

ἤχος λ π δ γ α χ

$\phi\omega$ γ δ * $\frac{\Gamma}{\alpha}$ $\frac{\rho}{\nu\epsilon}$ $\frac{N}{\sigma\tau\eta}$ $\frac{N}{\sigma}$ $\frac{N}{\chi\rho\iota}$ $\frac{N}{\sigma\tau\omicron}$ $\frac{N}{\varsigma}$ $\frac{N}{\kappa\alpha\iota}$ $\frac{N}{\theta\epsilon}$ $\frac{N}{\varsigma}$ $\frac{N}{\Delta}$ $\frac{M}{\upsilon}$ $\frac{M}{\pi\alpha\rho}$ $\frac{M}{\chi\epsilon\iota}$ $\frac{M}{\gamma\alpha\rho}$
 $\frac{N}{\zeta\omega}$ $\frac{N}{\eta}$ $\frac{N}{\kappa\alpha\iota}$ $\frac{N}{\sigma\omega}$ $\frac{N}{\tau\eta}$ $\frac{N}{\rho\iota}$ $\frac{N}{\alpha}$ $\frac{N}{\tau\omicron\upsilon}$ $\frac{N}{\gamma\epsilon\upsilon\omicron\upsilon\varsigma}$ $\frac{N}{\tau\omega\upsilon}$ $\frac{N}{\alpha}$ $\frac{N}{\alpha\upsilon\theta\rho\omega}$ $\frac{N}{\omega}$ $\frac{N}{\pi\omega\upsilon\varsigma}$

Τῶν Χριστουγέννων

$$\tau_{\text{H}\chi\text{OS}} \frac{\lambda}{\pi} \ddot{\delta} N\eta \frac{\tau}{\chi}$$

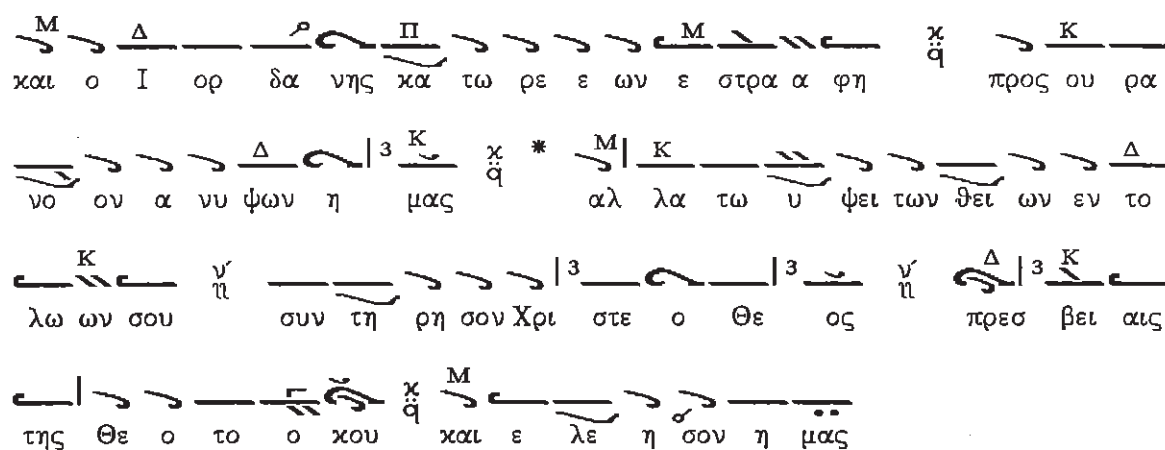
T ην α παρ χη ην των ε θνων ο ου ρα νος σοι προς ε κο μι σε
 τω κει με νω νη πι ι ω εν φά τνη δι α στε ε ρος
 τους Μα α γους κα λε σας ου ους και κα τε πλητε τεν ου σκη πτρα και
 θρο ο νοι αλλ ε σχα τη η πτω χει ει ει α τι γαρ ευ τε
 λε στε ρον σπη λαι αι αι ου τι δε τα πει νο τε ρο ον σπαρ
 γα α α νων εν οιο ισ ε λα αψη ο της θε ο τη τοι
 σου πλου ου τος Κυ υ ρι ε δο ο ξα α σοι

Τῶν Θεοφανείων

$$\tau_{\text{H}\chi\text{OS}} \frac{\lambda}{\pi} \ddot{q} \text{ Ke } \overline{\chi}$$

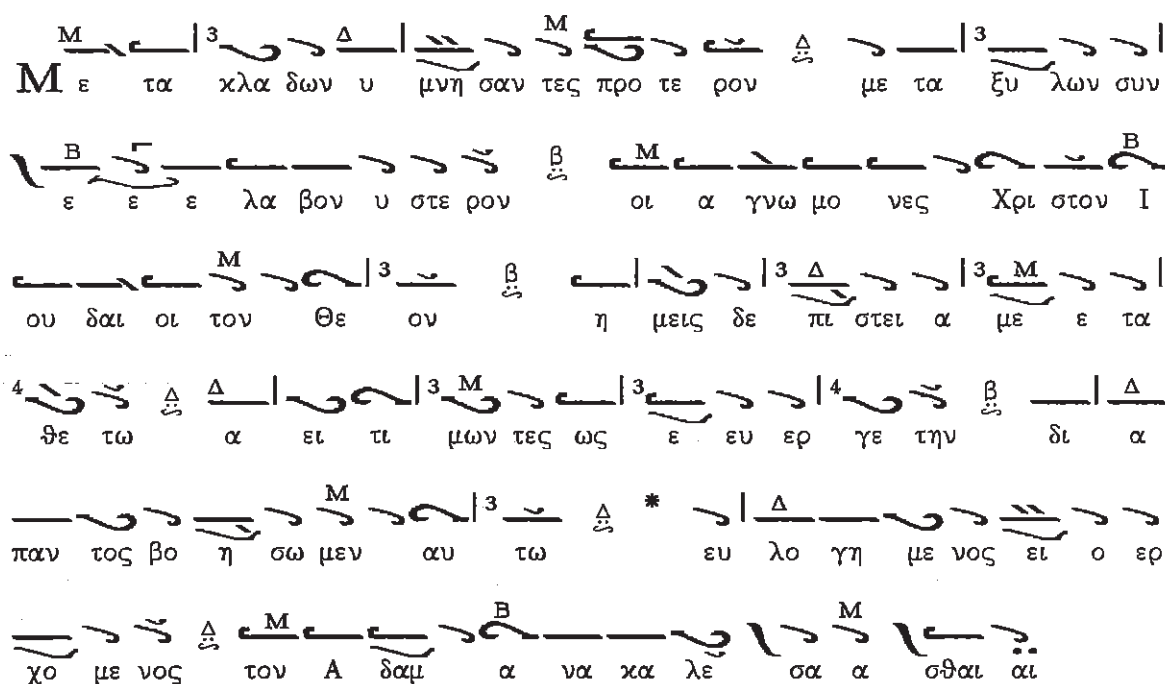
$\text{O} \xrightarrow{\text{K}} \text{τε} \xrightarrow{\text{}} \text{τη} \xrightarrow{\text{}} \text{ε} \xrightarrow{\Delta} \text{πι} \xrightarrow{\text{K}} \text{φα} \xrightarrow{\text{}} \text{νει} \xrightarrow{\text{}} \text{α} \xrightarrow{\text{}} \text{σου} \xrightarrow{\text{}} \text{ε} \xrightarrow{\text{}} \text{φω} \xrightarrow{\text{}} \text{τι} \xrightarrow{\text{}} \text{σας} \xrightarrow{\text{}} \text{τα} \xrightarrow{\text{}} \text{συμ} \xrightarrow{\text{}} \text{παν} \xrightarrow{\text{}} \text{τα}$

$\text{το} \xrightarrow{\text{}} \text{τε} \xrightarrow{\text{}} \text{η} \xrightarrow{\text{}} \text{αλ} \xrightarrow{\text{}} \text{μυ} \xrightarrow{\text{}} \text{ρά} \xrightarrow{\Delta} \text{της} \xrightarrow{\text{K}} \text{α} \xrightarrow{\text{}} \text{πι} \xrightarrow{\text{}} \text{στι} \xrightarrow{\text{}} \text{ας} \xrightarrow{\Delta} \text{θα} \xrightarrow{\text{}} \text{α} \xrightarrow{\text{}} \text{λας} \xrightarrow{\text{}} \text{σα} \xrightarrow{\text{K}} \text{ε} \xrightarrow{\text{}} \text{φυ} \xrightarrow{\text{}} \text{γε}$

Τῶν Βαΐων

Ἦχος λ̣ π̣ Βοῦ γ̣

Τοῦ Πάσχα

Ἦχος δ̣ Δι̣ γ̣

ρου σαι τον λι θον α πο κυ λι σθεν τα του μνη μα τος η κου
 ον εκ του αγ γε ε λου τον εν φω τι α ι δι ω υ
 παρ χον τα με τα νε κρων τι ζη τει τε ως αν θρω πον
 βλε πε τε τα εν τα φι α σπα αρ γα να δρα με τε
 και τω κο σμω κη ρυ ξα τε ως η γερ θη ο Κυ ρι ος
 θα να τω σας τον θα να τον ο τι υ παρ χει Θε ου
 υι ος του σω ζον τος το γε νος των αν θρω ω πων

Τοῦ Θωμᾶ
 Ἦχος λ̣ π̣ Βου Ψ̣

Ως εν με ε ε σω των μα θη των σου πα ρε γε νου Σω τηρ την
 ει ρη νην δι δους αυ τοις ελ θε και μεθ η μων και σω σον η
 μα ας

Τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου
 Ἦχος λ̣ π̣ δ̣ Νη Ψ̣

Π οι α φυ λα κη ουκ ε σχε σε δε σμι ον ποι α δε Εκ κλη

σι α ουκ ε χει ει σε ρη το ρα Δα μα σκος με γα φρο νει ε πι
 σοι Πα αυ λε ει δε γαρ σε σκε λι σθεν τα φω τι Ρω μη σου το
 αι μα δε ξα με ε νη και αυ τη η κομ πα α α ζει αλλ
 η Ταρ σο ος πλε ον χαι ρει και τι μα α α σου ου τα λει ψα
 να αλλ ω ω Πα αυ λε α πο στο λε το καυ χη μα της
 οι κου με ε ε νης προ φθα σας η μα σας στη η ρι ι ξον

Τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

$$\tau_{\text{H}\chi\text{OS}} \frac{\lambda}{\pi} \ddot{q} \text{ Ke } \overline{\chi}$$

$\overset{K}{\text{M}} \alpha \overset{\Delta}{\text{κα}} \overset{\Delta}{\text{ρι}} \zeta \overset{K}{\text{ο}} \overset{\Delta}{\text{μεν}} \overset{\Delta}{\text{σε}} \overset{\Delta}{\text{πα}} \overset{\Delta}{\text{σαι}} \overset{\Delta}{\text{αι}} \overset{\Delta}{\text{γε}} \overset{\Delta}{\text{νε}} \overset{\Delta}{\text{αι}} \overset{\Delta}{\text{Θε}} \overset{\Delta}{\text{ο}} \overset{\Delta}{\text{το}}$
 $\overset{\Delta}{\text{ο}} \overset{\Delta}{\text{κε}} \overset{\Delta}{\text{Παρ}} \overset{\Delta}{\text{θε}} \overset{\Delta}{\text{νε}} \overset{\Delta}{\text{εν}} \overset{\Delta}{\text{σοι}} \overset{\Delta}{\text{γαρ}} \overset{\Delta}{\text{ο}} \overset{\Delta}{\text{α}} \overset{\Delta}{\text{χω}} \overset{\Delta}{\text{ρη}} \overset{\Delta}{\text{τος}} \overset{\Delta}{\text{Χρι}} \overset{\Delta}{\text{στο}} \overset{\Delta}{\text{ος}} \overset{\Delta}{\text{ο}} \overset{\Delta}{\text{Θε}}$
 $\overset{\Delta}{\text{ος}} \overset{\Delta}{\text{η}} \overset{\Delta}{\text{μών}} \overset{\Delta}{\text{χω}} \overset{\Delta}{\text{ρη}} \overset{\Delta}{\text{θη}} \overset{\Delta}{\text{ναι}} \overset{\Delta}{\text{εν}} \overset{\Delta}{\text{δο}} \overset{\Delta}{\text{κη}} \overset{\Delta}{\text{σε}} \overset{\Delta}{\text{μα}} \overset{\Delta}{\text{κα}} \overset{\Delta}{\text{ρι}} \overset{\Delta}{\text{οι}} \overset{\Delta}{\text{ε}}$
 $\overset{\Delta}{\text{μεν}} \overset{\Delta}{\text{κακ}} \overset{\Delta}{\text{η}} \overset{\Delta}{\text{μισθ}} \overset{\Delta}{\text{ιστά}} \overset{\Delta}{\text{μεν}} \overset{\Delta}{\text{προ}} \overset{\Delta}{\text{στα}} \overset{\Delta}{\text{σι}} \overset{\Delta}{\text{αν}} \overset{\Delta}{\text{ε}} \overset{\Delta}{\text{σο}} \overset{\Delta}{\text{χον}} \overset{\Delta}{\text{τες}} \overset{\Delta}{\text{η}} \overset{\Delta}{\text{με}}$
 $\overset{\Delta}{\text{ρας}} \overset{\Delta}{\text{γαρ}} \overset{\Delta}{\text{και}} \overset{\Delta}{\text{νυ}} \overset{\Delta}{\text{κτος}} \overset{\Delta}{\text{πρεσ}} \overset{\Delta}{\text{βευ}} \overset{\Delta}{\text{εις}} \overset{\Delta}{\text{υ}} \overset{\Delta}{\text{περ}} \overset{\Delta}{\text{η}} \overset{\Delta}{\text{μών}} \overset{\Delta}{\text{και}} \overset{\Delta}{\text{τα}} \overset{\Delta}{\text{σκη}} \overset{\Delta}{\text{πιρα}} \overset{\Delta}{\text{της}} \overset{\Delta}{\text{βα}}$
 $\overset{\Delta}{\text{σι}} \overset{\Delta}{\text{λει}} \overset{\Delta}{\text{ας}} \overset{\Delta}{\text{ταις}} \overset{\Delta}{\text{σαις}} \overset{\Delta}{\text{ι}} \overset{\Delta}{\text{κε}} \overset{\Delta}{\text{σι}} \overset{\Delta}{\text{ι}} \overset{\Delta}{\text{ι}} \overset{\Delta}{\text{αις}} \overset{\Delta}{\text{κρα}} \overset{\Delta}{\text{τυ}} \overset{\Delta}{\text{νον}} \overset{\Delta}{\text{ται}} \overset{\Delta}{\text{δι}}$

ο α νυ ^K μνουν τες βο ω μεν σοι

χ
q

*

χαι ρε κε χα ρι τω με ε

νη ο Κυ υ ρι ^M ος με τα σου

Ἦχος ~~λτος~~^ξ Βου

Ε ^λ κ νε ο τη το ο ο ος μου πο ο ολ λα α α πο
 λε ε μει με ε πα α α θη η ^{βλ} αλλ α αυ τος α
 αν τι ι λα α α βου ου ου και σω ω ω σον Σω ω τη
 η ηρ μου ^{βλ}

Ο ι μι σου ουντες Σι ω ω ων αι αι σχυ υν θη η η
 τε ε ε ε ε α πο ο του Κυ υ ρι ι ι ου ου
^{βλ} ως ^{πρ} χο ο ο ο ο ορ το ο ο ο ος γαρ πυ υ ρι ι
 ι ι ι ^ζ ε ε σε ε ε σθε ε ε ε ε α πε ξη ραμ
 με ε ε νοι οι ^{λβλ}

Δ ο ξα Πα τρι και Υι ω ω και αι Α γι ι ω
 Πνε ευ μα α τι ι ^{βλ}

Α γι ω Πνευ μα τι ι ι πα α α σα φυ υ χη ζω

ω ου ου ου ται και **β λ** και κα α θα αρ σει υ φου ου

ου ται αι λα α αμ πρυ υ νε ε ε ται **Α δ** τη η τρι ι

α δι κη η Mo ο να α α δι ι ι ι ι ι ε ε ρο

κρυ υ φι ι ι ω ως **Γ λ**

Κ αι νυν και α ει και εις τους αι ω νας των αι ω

ωνων **Α** α μη ην **β λ**

Α γι ω Πνευ μα α τι ι α να α βλυ υ υ ζει

τα α τη η ης χα α α α ρι το ος ρει ει ει

θρα α **β λ** αρ δε ε ε ε ε ευ ο ο ο ο ον τα α **π γ**

α α πα α σαν τη ην κτι ι ι σι ι ι ι ιν προς ζω ω

ο γο ο νι ι ι α αν **β λ**

α α α α α θει ει δα α λο πα α α θει

NH ΓΑ
ει ει ει ει ει α α α α ας

ΠΑ
ε ε ε ε ν τω ω ω νο ο ο ο ο

KE
ο ο ο ο ο ο ο ο τω ο σ η ει ει ει

ΔΙ ΓΑ
ει ει ει ει ει ει ει ει ει ρων θλι ι ι ι

ΠΑ
ψ ει ει θλι ι ψ ει εις νη σ η ει ει ει ει ει

KE ΠΑ
ει α α α α α α α α ας με τα α

α α α δα α α α α χου υ υ υ

υ υ υ υ υ υ ω ω ω ω ω

μέρος ΓΑ NH
ων α το ο ος χα α α α α α α

ΓΑ ΠΑ
ρα α α α α ας ρε ε ψε ε ε

Ε 2ε Ε Ε Ε Ε ΤΑΙ ΑΙ ΑΙ ΑΙ ΑΙ δρΑ Α

ΚΕ ΠΑ

Α Α ΑΥ ΜΑ Α δρΑΥ ΜΑ Α ΤΑ Α Α Α Δ

ΓΑ

Α ΕΙ ΖΩ Ω Ω Ω Ω Ω Ο Ο Ο ΤΕΟ

Ο Ο Ο Ο Ο Ο Ο Ο Ο Ο Ο ΦΙ Ι

ΝΗ

ΓΑ

ΖΩ Ο ΤΡΟ Ο ΦΙ Ι Ι Ι Ι Ι Ι Α 2Α

Α Α Α Α Α ΑΣ

22

α ΓΑ γι ω ω ω ω ΠΑ 2ω ω ω ΠΝΕΥ ΜΑ Α

Α Α Α ΤΙ Ι Ι Ι Ι Ι Ι 2Ι Ι Ι ΠΗ

Η Η Η Η Η Η Η Η Η Η Η Η Η Η Η

Η ΤΩ ΩΝ ΘΕΙ ΕΙ ΕΙ ΕΙ ΕΙ ΕΙ 2ΕΙ ΕΙ ΕΙ ΩΝ ΘΗ

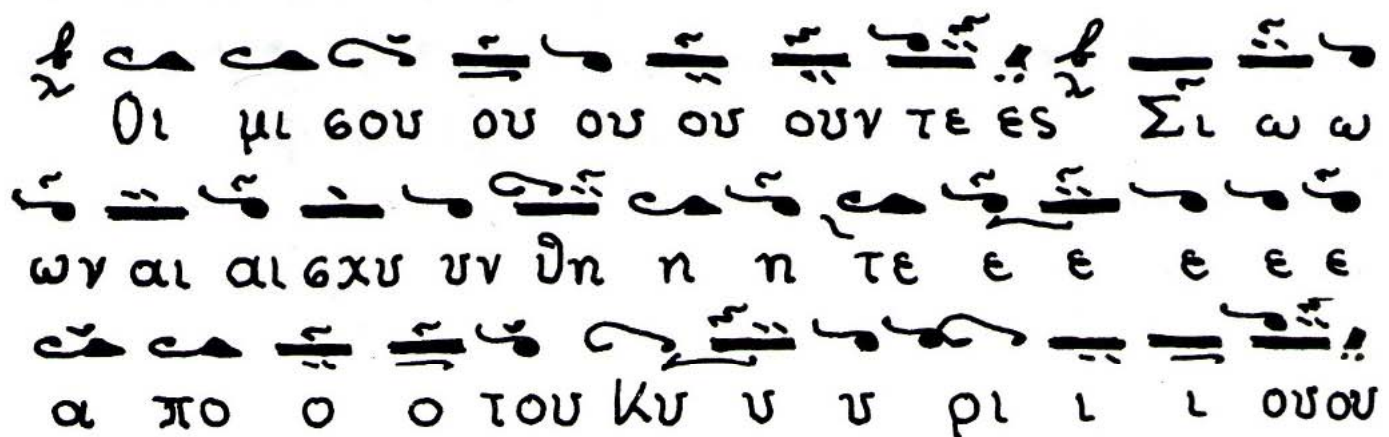
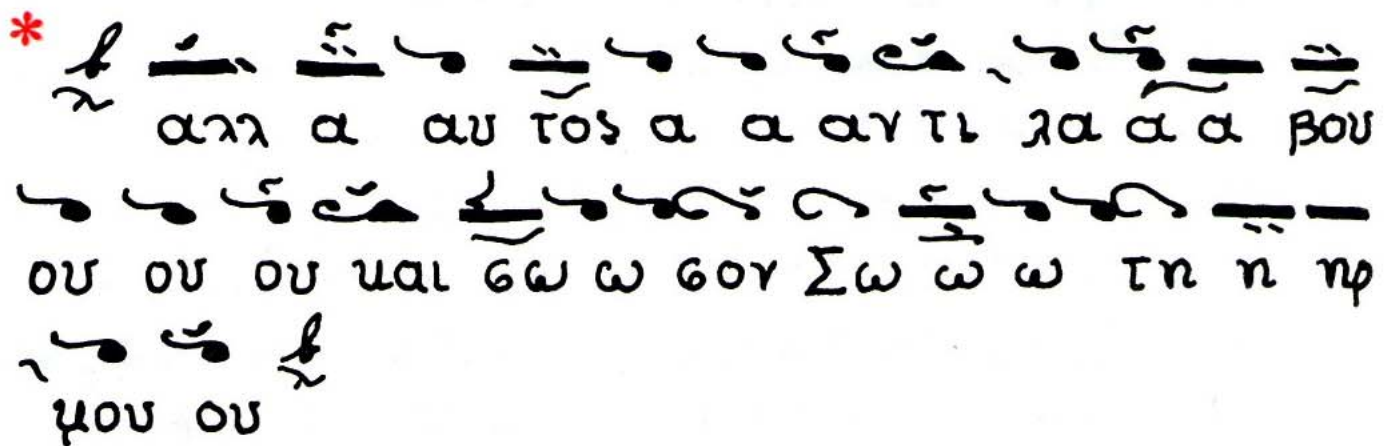
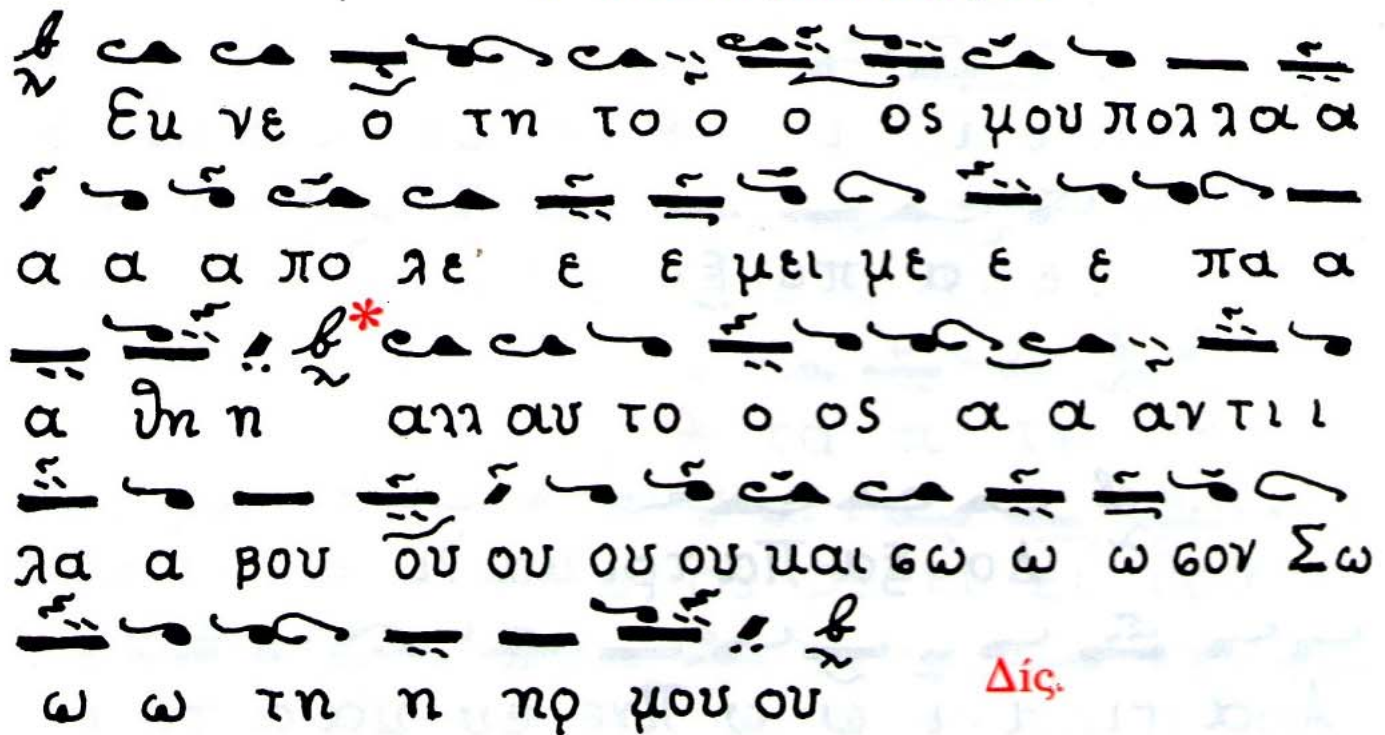
μέλος ΓΑ

CA Α ΑΥ ρι Ι Ι Ι Ι Ι Ι 2Α Α ΘΗ CAΥ

Τό 'Αντίφωνον Δ' ἤχου.
Ἐκ νεότητός μου... μέλος ἀργόν.

Δίς.

..... Δοξα Πατρι και Υι ω ω και
Ααρι ω ω Πνεευματι
Αρι ω Πνεευματι παα
αααα ψυ υ υ χη ζω ω ο ου ου
ου ταια και να αααα αρει ει ει
υ ψου ου ου ταια αααα μπρυ γε εετα
στη τρι α δι νη η μου ο να αααα δι
ι ι ι ι ι ι ε ρο υρυ υ ρι ι ι ι
ω ως.

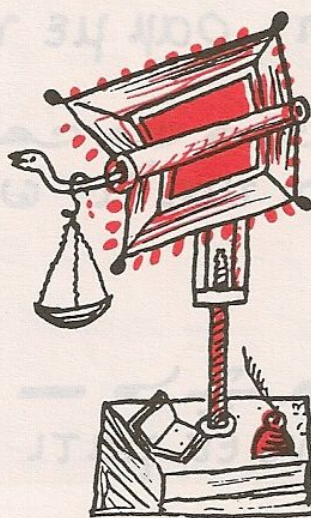
Δίς.

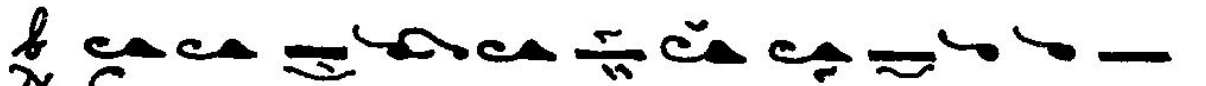
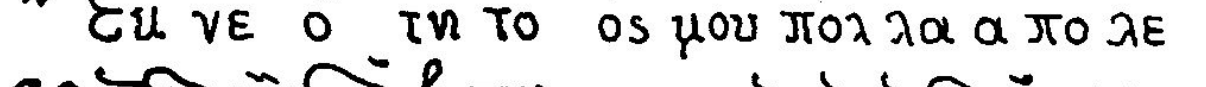
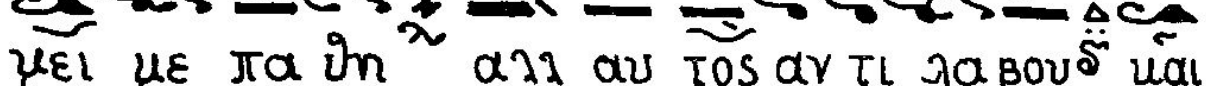

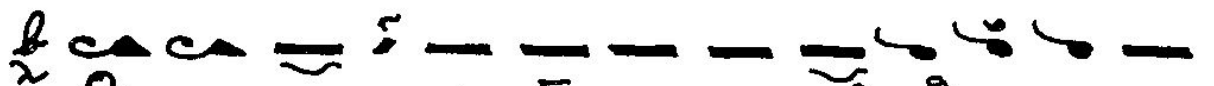
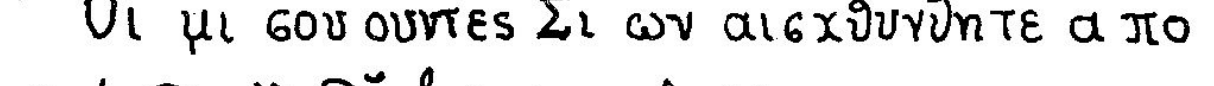
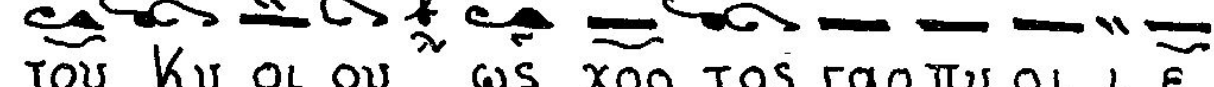

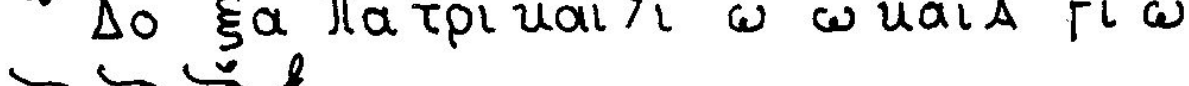
Και νυν και α ει και εις τους αι ω νας
 των αι ω νων Α μην
 Α ρι ω Πνε ευ μα τι α γα βρυ υ
 υ χει δ τα της χα α ρι τος ρει θρα αρ δε
 ευ ο ον τα α πα βαν την υτι ι ι ι
 βιν δ προς ζω ο γο νι αν

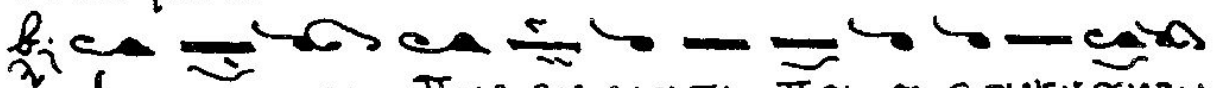
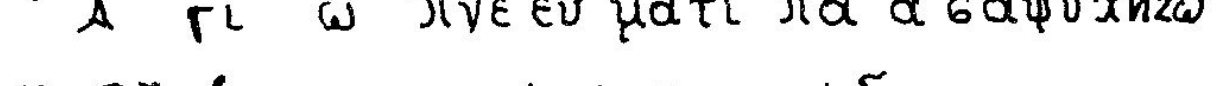
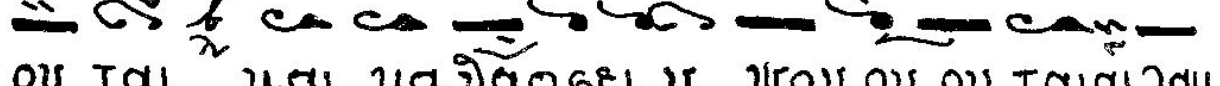
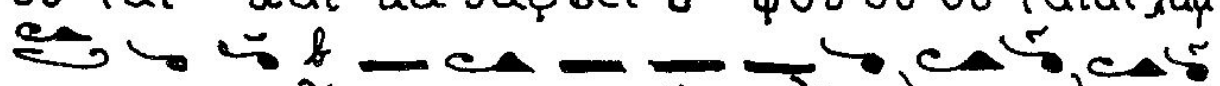

Οὐκ ἀναλόγηται ὁ ἄνθρωπος τὸν πνεύματι.
 1η φωνή

 Εὐ νε ο τη το ος μου πολλα απο λε

 μει με πα νη αλλα αυ τοσ αν τι λαβου ναι

 ω ω σον Σω τηρ μου

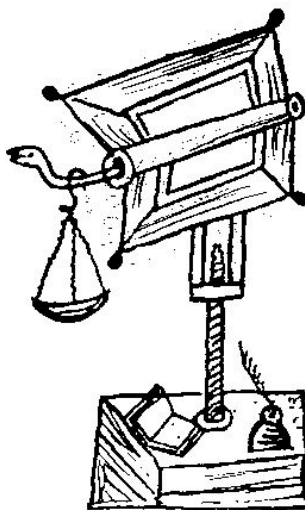

 Οι μι γου ουντες Σι ων αι χυ νη νη τε α πο

 του Κυ ρι ου ως χορ τοσ γαρ πυ ρι ε

 γε ειε α πε ξη ραμ με νοι

 Δο ξα Πα τρι ναι Υι ω ω ναι Α γι ω

 Πνευ μα τι

 Α γι ω Πνευ μα τι πα α θα ψυ χη ζω

 ου ται ναι να θάρ ρει υ ψου ου ου ται αι λα μ

 πυ νε ται τη Τρι α δι υ η μο να α α α

 δι δι ε ρο κυ ρι ως.

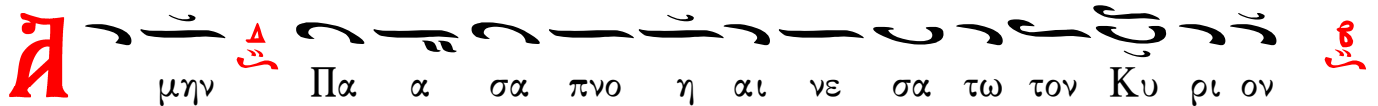

♪
 2 Καὶ νυν καὶ αἱ εἰ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
 ♪
 τῶν αἰῶνων Ἀμήν
 ♪
 2 Ἀγεὼ Πνεύματι ἀγαθύνυ
 ♪
 υζει δὲ τὰ τῆς χααρίτος ρειθρα ἀρδε
 ♪
 υοόντα ἀπαῖσαν τὴν ὑπὲρ
 ♪
 βιν δὲ πρὸς ζωὸν γογιαν

Ἦχος Δι

 μην Πα α σα πνο η αι νε σα τω τον Κυ ρι ον
 (Δις.)

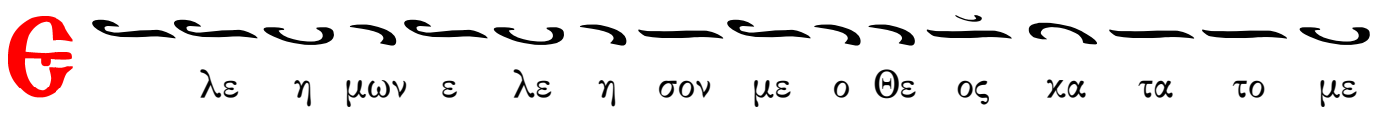
Στίχος: Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

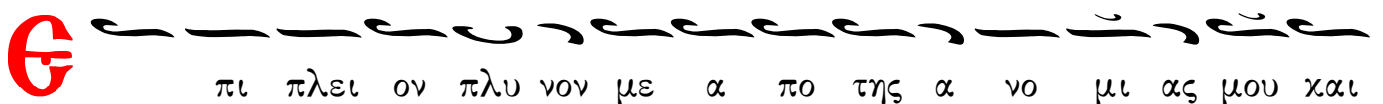

 Αι νε σα α το πνο η πα σα τον Κυ ρι ο
 ο ον

Εὐαγγέλιον καὶ τὸ:

Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν Ἅγιον, Κύριον, Ἰησοῦν τὸν μόνον ἀναμάρτητον. Τὸν Σταυρόν σου, Χριστέ, προσκυνοῦμεν, καὶ τὴν ἁγίαν σου Ἀνάστασιν ὑμνοῦμεν καὶ δοξάζομεν. Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἡμῶν, ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἶδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν. Δεῦτε πάντες οἱ πιστοί, προσκυνήσωμεν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν Ἀνάστασιν. Ἴδου γὰρ ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ, χαρὰ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Διὰ παντὸς εὐλογοῦντες τὸν Κύριον, ὑμνοῦμεν τὴν Ἀνάστασιν αὐτοῦ· Σταυρόν γὰρ ὑπομείνας δι' ἡμᾶς, θανάτῳ θάνατον ὥλεσεν.

Καὶ ὁ Ν' Ψαλμός. Ἦχος ὁ αὐτός. Ḳ

 λε η μων ε λε η σον με ο Θε ος κα τα το με
 γα ε λε ος σου και κα τα το πλη θος των οι κτιρμων σου ε ξα
 λει φον το α νο μη μα μου

 πι πλει ον πλυ νον με α πο της α νο μι ας μου και

α πο της α μαρ τι ας μου κα θα ρισονμε

✠

Ο τι την α νο μι αν μου ε γω γι νω σκω και η α

μαρ τι α μου ε νω πι ον μου ε στι δι α παν τος

✠

Ε οι μο νω η μαρ τον και το πο νη ρον ε νω πι ον σου ε

ποι η σα ο πως αν δι και ω θεις εντοις λο γοις σου και νι

κη σης εν τω κρι νεσθαισε

✠

Ι δου γαρ εν α νο μι αις συ νε ληφ θην και εν α μαρ τι

αις ε χισ ση σε με ε μη τηρμου

✠

Ι δου γαρ α λη θει αν η γα πη σας τα α δη λα και

τα κρυ φι α της σο φι ι ας σου ε δη λωσας μοι

✠

Εἰς τὸν ἀσπασμὸν τοῦ Ἀρχιερέως. ᾠ

Ι δου ου γα αρ εν α νο μι αις συ νε λη ηφ θην και

εν α ματ τι αι αι αις ε χισ ση σε με η μη η τηρ

μου

✠

Ι δου ου γα αρ α λη θει αν η γα α πησας τα α δη
 λα και τα χρυ υ φι α της σο φι ι ι ας σου ε δη η λω
 σα α α α α α α α ας μοι οι οι

Ρ αν τι εις με υσ σω πω και κα θα ρι σθη σομαι πλυ
 νεις με και υ περ χι ο να λευ καν θη σομαι

Α κου τι εις μοι α γαλ λι α σιν και ευ φρο συ νην α
 γαλ λι α σονται ο στε α τε τα πει νω με να

Α πο στρε φων το προ σω πον σου α πο των α μαρ τι ων
 μου και πα σαστας α νο μι ας μου ε ξα λειπον

Κ αρ δι αν κα θα ραν κτι σον εν ε μοι ο Θε ος και
 πνευ μα ευ θες εγ και νι σον εν τοις εγ κα τοις μου

Μ η α πορ ρι φης με α πο του προ σω που σου και το
 πνευ μα σου το Α γι ον μη αν τα νε λησαπ ε μου

Α πο δος μοι την α γαλ λι α σιν του σω τη ρι ου σου και

πνευματι η γεμονι κωστηριζονμε

✠

Α ι δαξω α νο μους τας ο δους σου και α σε βεις επι

σε επι στρεφουσι

✠

Ρ υσαι με εξ αι μα των ο Θεος ο Θεος της σωτηρι

ας μου αγαλλι α σε ται η γλωσσα μου την δι και ω συ νηνσου

✠

Κ υ ρι ε τα χει λη μου ανοιξης και το στομα μου α

ναγ γε λει την αι νεσιν σου

✠

Ο τι ει η θελησας θυσιαν εδωκα αν ο

λοκαυτωματα ουκ ευδοκησεις

✠

Θ υσι α τω Θεω πνευμα συν τε τριμ μενον καρδιαν

συν τε τριμ με νην και τε τα πεινω με νην ο Θεος ουκ ε ξου δε

νωσει

✠

Α γα θυνον Κυρι εν τη ευδοκια σου την Σι

ων και οι κοδομηθητωται χει I ερουσαλημ

Το τευδοχησεις θυσιαν δι και ω συνησ ανα

 φο ραν και ο λο και τω μα τα

Το τε α νοι σου σιν ε πι το θυ σι α στη ρι ον σου

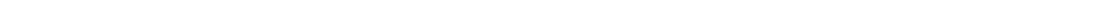
μοσχουςκαι ε λε η σονμε ο Θε ος

 ο ξα Πα τρι και Υι ω και Α γι ω Πνευ μα τι

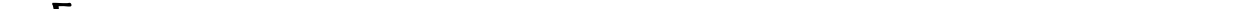
Ταις των Αποστολών προβιβαίς ἐλεήμων ἐξαλείφον

יִרְדְּ"וּ יִרְדְּ"וּ
τα πληθων των εμων εκληματων

Και νυν και α αι και εις τους αι ω νας των αι ω νων Α

 μην Ταις της Θεοτοκου πρεσβειαις ελεημων εξαλει

— — — — —
 φον τα πληθ των εμων εγκληματων

 χ

 λε η σον με ο Θε ος κα τα το με γα ε λε

ος σου και κα τα το πληθος των οικιων σου ε ξαλειφον

το α νο ο μη μα μου Α να στας ο Ι η σους α πο του τα

φου κα θω ως προ ει πεν ε δω κεν η μιν την αι ω νι ον ζω
ην και με γα ε λε ο ο ος

Ἔτερα ἀργὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου.

Ἦχος ὁ αὐτὸς.

Α ο ξα Πα α τρι και Υι υι ω και α γι ω ω Πνευ μα
τι ι ι ταιστων Α α πο ο στο ο ο λων πρε ε σβει ει ει
αις ε ε ε λε ε η η η μων ε ξα α λει φο
ο ον τα πλη θη των ε ε μω ω ων ε εγ κλη μα α α α των

Κ αι νυν και α ει και εις τους αι ω νας τω ναι ω νων Α α
μη η ην ταιστη ης Θε ε ο ο το ο ο κου πρε ε σβει ει ει
αις ε ε ε λε ε η η η μον ε ξα α λει φο
ο ον τα πλη θη των ε ε μω ω ων ε εγ κλη μα α α α των

Ε ⁷λε η σον με ο Θε ος κα τα το με γα ε λε ος
 σου και κα τα το πλη θος των οι κτιρ μων σου ε ξα λειφον το
 α νο ο μη η μα α μου ^Δ
Α να στας ο Ι η σου ους α πο του τα α α φου ου κα α
 θω ως προ ει ει ει ει ει πε ε ε εν ^Δ ε δω κεν η η
 μιν την αι ω νι ο ο ον ζω ην και αι με ε γα ε
 ε λε ε ε ο ο ο ος ^Δ

ΤΗΙ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ ΠΕΤΡΟΥ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ

Ἦχος ² ♯ δ̣ Νη

Α ο ξα Πα τρι και Υι ω και Α γι ω Πνε ε ε ευ μα
 α α α τι ^{δ̣} Της με τα νοι α α ας α νοι οι ξον μοι οι
 πυ υ λας ζω ω ο ο ο δο ο ο ο τα ^{δ̣} ορ θρι
 ζει γαρ το ο πνευ μα μου προς να α ο ον τον α
 α γι ι ι ο ο ο ον σου ^{δ̣} να ον φε ρων του σω μα
 τος ο ο ο λο ον ε σπι λω ω με ε ε ε νον ^{δ̣} αλλ
 ως οι κτιρ μων κα α α θα α α α ρον ^{Α δ̣} ε ε ευσπλα
 αγ χνω σου ε ε λε ε ε ε ε ει ^{δ̣}
Κ αι νυν και α αι και εις τους αι ω νας των αι ω ω ω
 νω ων Α α α μην ^{δ̣} Της σω τη ρι α α ας ευ θυ υ
 νον μοι οι τρι ι βους Θε ε ο ο ο το ο ο ο κε ^{δ̣}
 αι σχραις γαρ κα τε ερ ρυ πω ω σα την ψυ υ χη η ην α
 α μα α αρ τι ι ι ι αις ^{δ̣} και ρα θυ μως τον βι ον

μου ο ο ο λο ον εκ δα πα α νη η η η σας ταις
 σαις πρε σβει αις ρυ υ υ σαιαι αι αι με πα α α ση
 ης α κα θα αρ σι ι ι ι ι ας

Ἦχος λ Πα

λε η σον με ο Θε ος κα τα το με γα ε λε
 ος σου και κα τα το πλη θος των ι κτιρ μων σου ε ξα λειπον το
 α νο ο μη μα α α μου Τα πλη η η η θη των πε
 πραγ με νω ων μοι δει ει νων εν νο ω ω ων ο ο τα λα ας
 τρε ε ε ε ε μω ω την φο βε ραν η με ρα α αν της
 χρι ι σε ε ε ε ως αλ λα θα ρων εις το ε λε ος
 της ευσπλαγ χνι ας σου ως ο Δα α α βι ι ιδ βο ο ω
 ω ω σοι ε λε η σον με ο ο Θε ε ος κα
 τα το με ε γα σου ε ε ο ο ο ο ο ο ος

Πεντηκοστός Ύμνος (Ν')

Ἦχος Β Δι. Ὑ

(M) (Δ)
λε η μων ε λε η σον με ο Θε
' (M)
ος κα τα το με γα ε λε ος σου και κα
(Δ) (M) (Δ)
τα το πληθος των οι κτισμων σου ε ξα λειψον
(M)
το α νο μη μαμου

(M) (Δ)
πι πλει ον πλυ νον με α πο της α νο
(Δ)
μι ι ας μου και α πο της α μαρ τι ας
(M) (B)
μου κα θα ρι σον με

(M) (Δ)
τι την α νο μι αν μου ε γω γινωσκω
(M) (Δ) (M)
και η α μαρ τι α μου ε νω πιονμου ε στι δι

α παν το ο ος

(B) (M) (Δ)
οι μονω η η μαρ τον και το πο νη ρον ε

νω πι ον σου ε ποι η σα ο πως αν δι

(M) (Δ)
και ω θης εν τοις λο γοις σου και νι κη σης εν

(M) (B)
τω κρι νε σθαι σε

(M) (Δ)
δου ου γαρ εν α νο μι αις συ νε

(M) (Δ) (B)
ληφθην και εν α μαρ τι ι αις ε κι ση σε

με η μη τηρ μου

(M)
δου ου γαρ α λη θει αν η γα πη

(M) (Δ)
σας τα α δη λα και τα κρυ φι α της σο φι

(M)
ας σου ε δη λω σας μοι

Χ ^(M) ^(Δ)
αν τι εις με υσ σω πω και κα θα

^(M)
ρι σθη η σο μαι πλυ νεις με και υ περ χι

^(B)
ο να λευκαν θη σο μαι

Α ^(M) ^(Δ)
κου τι εις μοι α γαλ λι α σιν

^(M) ^(Δ)
και ευ φρο συ υ νην α γαλ λι ασ σον ται

^(M)
ο στε α τε τα πει νω με ε να

Α ^(Δ)
α πο ο στρε ψον το προ σω πον σου

α πο των α μαρ τι ων μου και πα σας τας α

^(B)
νο μι ας μου ε ξα λει ψον

Κ ^(M) ^(Δ)
αρ δι αν κα θα ραν κτι σον εν ε μοι

ο Θε ος και Πνε ευ μα ευ θες ε γκαι νι σον

(B)

εν τοις εγκατοις μου

(M)

(Δ)

η α πορ ρι ι ψης με α πο του

(Δ)

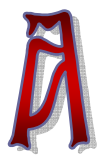

προ σω που σου και το Πνευ μα σου το α α γι

(M)

ον μη αντα νε λης απ ε μου ου ου

(Δ)

πο ο δος μοι την α γαλ λι α σιν

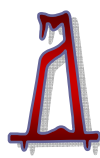
(B)

του σω τη ρι ι ου σου και πνευ μα τι η

γε μο νι κω ω στη ρι ξον με

(M)

(Δ)

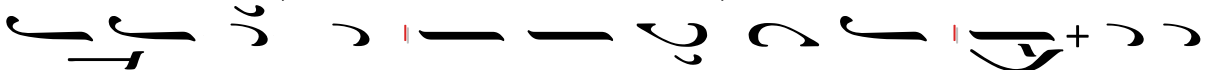

ι δα α ξω α νο μους τας ο

(M)

(Δ)

(B)

δου ους σου και α σε βεις ε πι σε ε πι

στρε ψου σι

(Δ)

υ σαι με εξ αι μα των ο Θε ος ο Θε

ος της σωτηρι ι ας μου α γα λι α σε

ται η γλω ωσ σα μου την δι και ο συ υ

νην σου

Κυ ρι ε τα χει λη μου α νοι οι ξεις και

το στο μα μου α να γ γε λει την αι νε σιν σου

τι ει η θε λη σας θυ σι αν ε

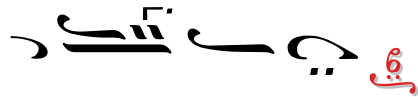
δω κα αν ο λο καυ τω μα τα ουκ ευ δο

κη η σεις

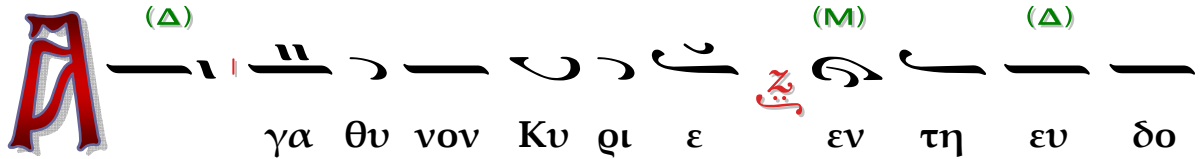
υ σι α τω Θε ω Πνε ευ μα συν τε

τρι με ε νον καρ δι ι αν συν τε τριμ με

νην και τε τα πει νω με νην ο Θε ος ουκ ε ξου

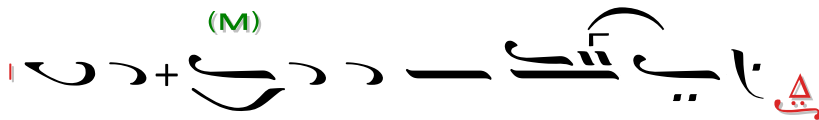
δε νω ω σει

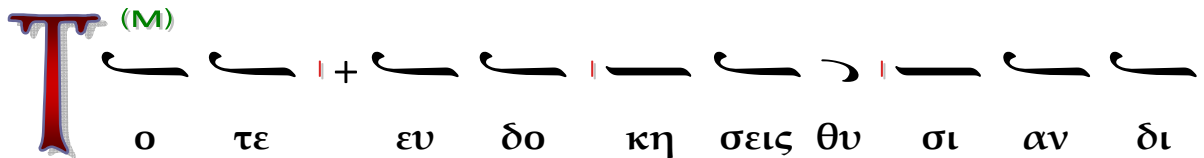
γα θυ νον Κυ ρι ε εν τη ευ δο

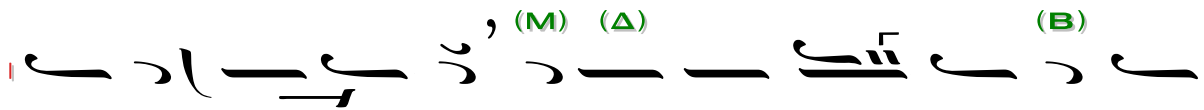
κι α σου την Σι ων και οι κο δο μη θη τω τα

τει χη Ι ε ρου σα λη ημ

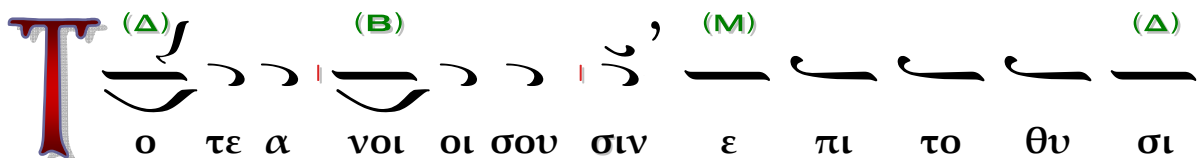
ο τε ευ δο κη σεις θυ σι αν δι

και ο συ υ νης α να φο ρα αν και ο

λο καν τω μα τα

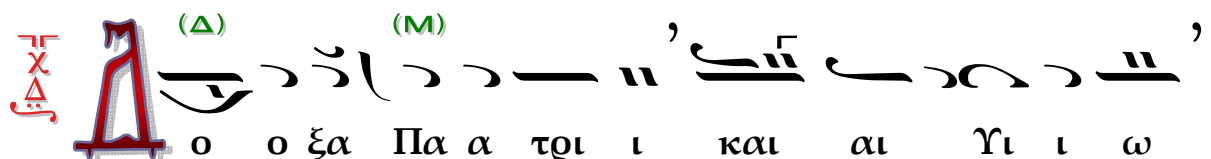
ο τε α νοι οι σου σιν ε πι το θυ σι

α στη ρι ον σου μο σχους και ε λε η σον με ο

Θε ο ος

ο ο ξα Πα α τρι ι και αι Υι ι ω

^(Δ) και ^(M) Α ^(Δ) α γι ι ω ω ω Πνευ μα τι ι ι ι
^(Δ) ι ται αις των Α πο στο λω ων πρε ε σβει
^(M) ^(Δ) ει ει αις ε ε ε ε λε ε ε η η η μω ω ω
^(M) ^(Δ) ω ων ε ξα α α α λει ψο ον τα α πλη η η
^(M) ^(Δ) η η η θη των ε μω ω ω ω ω ων
 εγ κλη μα α α των
K ^(M) ^(Δ) αι νυ υ υν και ^(M) α α ει ει και εις τους αι
^(M) ^(Δ) ^(B) ω νας των αι ω ω ω ω νων α μη η η
 η ην ται αις της Θε ο το ο κου ου πρε
^(M) ^(Δ) ε σβει ει ει αις ε ε ε ε λε ε ε η η η μω ω
^(M) ^(Δ) ω ω ω ων ε ξα α α α α λει ψο ον τα α

^(Δ)
 πλη η η η η η θη τω ων ε ε ε μω ω
 ω ω ω ω ων ε γκλη η μα α α των

Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τό μέγα ἔλεός σου, καί κατὰ
 τό πλήθος τῶν οἰκτιρμῶν σου
 ε ξα λει ψον το α

^(B) νο ο ο ο ο μη μα α α α α μου
 να στα ας ο ο Ι ι ι η η
 η σου ου ους α πο ο ο ο του ου ου τα α α
 α α α φου κα α θω ω ωως προ ει ει ει
 ει ει πε ε ε εν ε ε δω κε εν
 η η μιν την αι ω νι ι ον ζω ω η
 η ην και με ε γα ε λε ε ε ο ο

(M)
تايدے
o o oς

Ο Ν΄ ΨΑΛΜΟΣ

Ἱεροθέου Ἱερομονάχου (Φιλοθεΐτου)

Ἦχος [♂]λ̣̣̣̣̣̣ Πα

Ἐναρμόνιος [♂]

^Π
λε ^π
^q

1. ^Π
Ε ^π
^q λε η η μω ων ε λε η σον με ο
Θε ος ^κ ^q κα τα το με γα ε λε ο ος σου ^Δ ^κ ^q και
κα τα το πλη θος των οι κτιρ μω ων σου ^Π ^κ ^q ε ξα
λει ψο ον το α νο μη μα α μου ^π
^q

2. ^Π
Ε ^π
^q πι πλει ει ον ^κ ^q πλυ υ νον με ^Π ^β ^q α
πο ο της α νο μι ας μου ^κ ^q και α πο της α μαρ
τι ι ας μου κα θα ρι σο ον με ^π
^q

3. ^Π
Ο ^π
^q ο τι την α νο μι αν μου ε γω
γι νω ω σκω ^κ ^q και η α μαρ τι ι α μου ε νω πι

ον μου εστι δια παντος

π
q

4. **C** ^Π ^μ ^Κ ^Π
οι μονω η ημαρτον και το πονηρον

^Δ ^μ ^Π ^Δ ^μ
ενωπιον σου εποιησα οπως αν δι και

^Π ^κ ^q
ω θης εν τοις λογοις σου και νικη ησης εν τω

|| ^κ ^q
κρινεσθαι αι σε

π
q

5. **I** ^Π ^κ ^q ^κ ^q
δου ου ου ου γαρ εν α νομι ι αις

^κ ^q
συ νελη η η φθην και εν αμαρτι ι αις

|| ^κ ^q
ε κισση σε με η μη ητηρ μου

π
q

6. **I** ^Π ^κ ^q ^κ ^q ^Δ ^μ
δου ου γαρ αληθειαν η γα απη

^Π ^κ ^q ^μ ^κ ^q ⁺
σας τα αδηλα και τα κρυφια της σοφιας

⁺ ^κ ^q
σου εδηλωσας μοι

π
q

7. **P** ^Π ^μ ^Δ ^μ
αν τι εις με υσσω και καθαρι

|| ^Π ||
σθη η σο μαι ^κ ^q πλυ νει ει εις με ^Γ και υ ^η περ χι ο

να λευκανθη η σομαι

8.
κου τι εις μοι α γαλ λι α σιν και

ευ φρο συ υ νην α γαλ λι α σο νται ο στε ε

9.
 πο στρε ε ε ψον το προ σω πον σου

+ α πο των α μαρ τι ω ων μου και πα σας τας α

10.
α ρ   δι   αν   κα   θα   ρ αν   κτι   ι   σον   εν   ε

|| μοι ο Θεος π και πνευμα ευ Δ ρ θεες εγ και αι νι

Π

 σον εν τοις εγ κα α τοις μου

11.

του προ σω που σου και το πνευ μα σου το α α

γιον μη η η α ντα νε λης απ ε μου

12. πο ο δος μοι την α γαλ λι α σιν

του σω τη ρι ι ου σου και πνε ευ μα τι η γε

μο νι κω στη ρι ξο ον με

13. ι δα α ξω α νο ο μους τας ο δου

ου ους σου και α σε βει ει εις ε πι σε ε

πι στρε ε ψου σι

14. υ υ σαι με εξ αι μα α των ο Θε ος

ο Θε ος της σω τη ρι ι ας μου α γαλ λι

α σε ται η γλω ωσ σα μου την δι και ο συ υ

νην σου

15.

οι οι ξεις και το στο μα μου α να γ γε λει την αι

ν ε   σ ι λ ς

16.

 ε ε δω κα αν ο λο καυ

|| π
κη η σεις ρ

17.

Π
 $\kappa \ddot{\alpha}$ $\parallel$ $\underbrace{\hspace{1.5cm}}$ $\underbrace{\hspace{1.5cm}}$ $\parallel$ $\underbrace{\hspace{1.5cm}}$ $\underbrace{\hspace{1.5cm}}$ $\underbrace{\hspace{1.5cm}}$ $\mid$ $\underbrace{\hspace{1.5cm}}$ $\kappa \ddot{\alpha}$ $\parallel$ $\underbrace{\hspace{1.5cm}}$
 και τε ε τα πει νω με νην ο Θε ος ου ουκ ε

 ξου δε   νω ω σει

18.

τη ευ δο κι α σου την Σι ων και οι κο δο μη

|| || π
q
θη η τω τα τει ει ει χη Ι ε ρου σα λημ

19. π
q
ο ο τε ευ δο κη σεις θυ σι αν δι

 π
q
και ο συ υ νης α να φο ρα α αν και ο λο καυ

|| || π
q
τω ω μα τα

20. π
q
ο ο τε ε α νοι οι σου σιν ε πι

 π
q
το θυ σι α στη ρι ον σου μο ο σχους και ε

|| || π
q
λε η σον με ο Θε ος

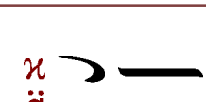

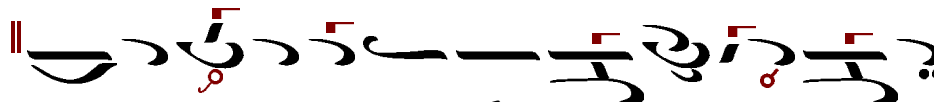

ΔΟΞΑ...

 π
q
ο ο ο ξα Πα τρι ι ι και αι αι Υι ι

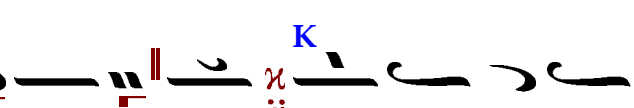

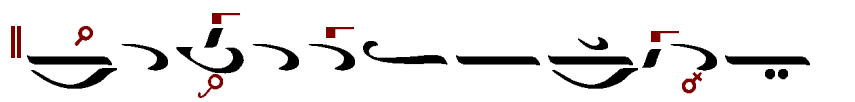

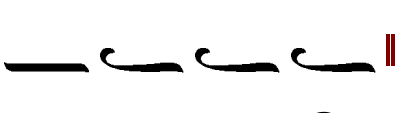

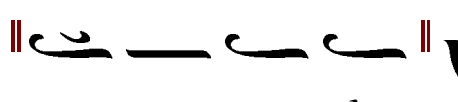

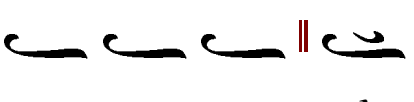
 π
q
ω και Α γι ι ω ω πνε ευ μα α α

 π
q
τι

 π
q
αις τω ων Α πο στο ο ο λω ω ω ω ων πρε

«^Π ^κ ^Κ ^Π
 ε σβει ει ει αις ε λε η η η η η μων ε
 «^Δ ^Κ ^Π
 ξα λει ει ει ψον τα α πλη η η η η θη των ε
 « ^Π
 μω ω ω ωων εγ κλη η μα α α α των

και ΝΥΝ...

^Π ^Κ
 αι νυν και αι α α ει και εις τους αι ω
 «^Π ^Π
 ω να α ας των αι αι ω ω νων Α μην
^Π ^Κ ^Δ ^Π
 αις τη ης Θε ο το ο ο κου ου ου ου ου προε
 «^Π ^κ ^Κ ^Π
 ε σβει ει ει αις ε λε η η η η η μων ε
 «^Δ ^κ ^Κ ^Π
 ξα λει ει ει ψον τα α πλη η η η η θη των ε
 « ^Π
 μω ω ω ωων εγ κλη μα α α α των
^Π   ^κ
 λε η σον με ο Θε ος κα τα το
 « ^κ
 με γα ε λε ο ος σου και κα τα το πλη

Ο Ν΄ ΨΑΛΜΟΣ

θoς των οι κτιρ μω ων σου ε ξα λει ψον το
α νο ο ο μη μα α α α μου
να στας ο ο Ι ι η η σου ους
α πο του τα α α φου κα θως προ ο ει ει ει πεν
ε ε ε δω κε εν η η μιν την αι ω νι
ον ζω ω η ην και με ε γα α ε ε λε ε
ε ε ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
ος

Καταγραφή από mp3 Μουζουρίδης Χαράλαμπος 25-11-2009

Αντιγραφή με τὸ πρόγραμμα ΜΕΛΩΔΟΣ

Ειρήνη Γεωργιάδου 02-04-2015

Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου.

Ἦχος λ^ξτος Βου

α νοι ξω ω το στο ο μα α μου ου ου
και πλη ρω θη η σε ε ται Πνευ μα α το ος
και λο ο γο ον ε ε ρε ευ ξο ο μαι αι τη η
βα α σι λι ι δι μη η τρι ι ι και ο φθη
σο ο μαι αι φαι δρω ω ω ως πα α νη η γυ
υ ρι ζω ων και α α σω ω γη η θο ο με ε ε
νος τα α α αυ τη ης τα θαυ μα α τα α

T ους σου ου ου ους υ μνο ο λο ο γουους Θε ε

ο ο το ο ο ο κε **Δ** η ζω ω ω ω σα α

και αι α α α φθο νος πη η η γη η θι α

σον συγ κρο τη η η σα α α α αν τα

ας πνευ μα τι ι χο ο ον στε ρε ε ε ω

ω ω ω σον **π** και εν τη η η θει α α δο ξη

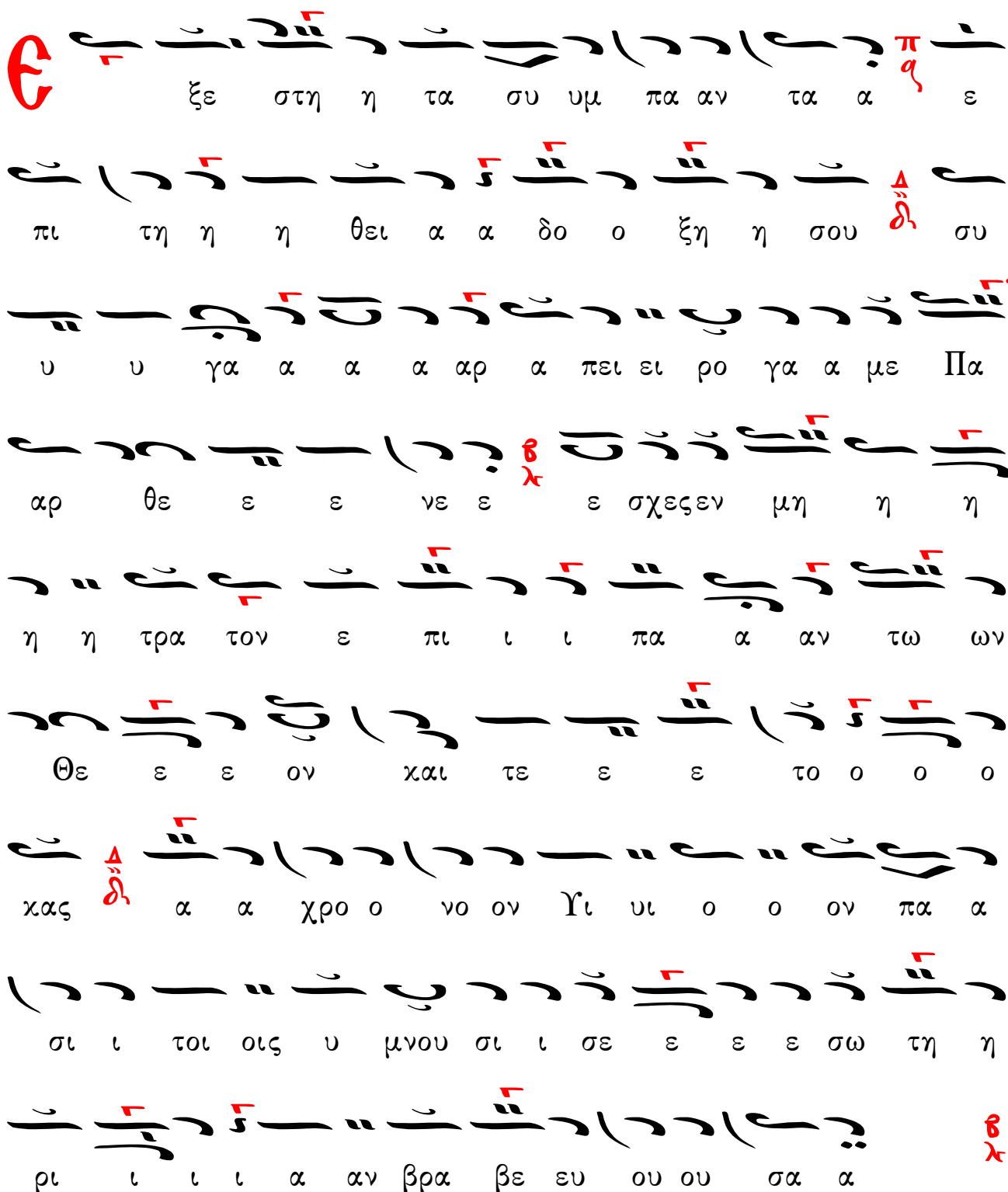
η η σου ου **Δ** στε φα α α α α α α α

α α ανων δο ο ο ο ξη ης α ξι ω ω σο

ον

β
λ

την ανεξιχνίαστον θείαν
 ανβουλήν τησ εκ της Παρθενού
 σαρκω ω ω σε ε ε ε ε ω ω ω
 ω ως σου του ου υ υ ψι στου ου ο ο Προ ο
 φη η η της Αββα α α κου ουμ κα
 τα α νο ο ων ε ε κραυγα α ζε Δο ο
 ξα α τη δυ να α α α μει ει σου Κυ ρι ι
 ε ε

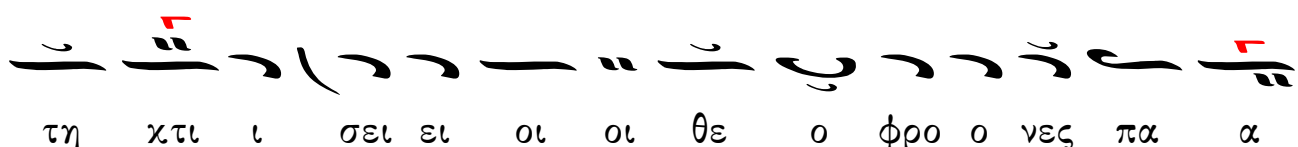

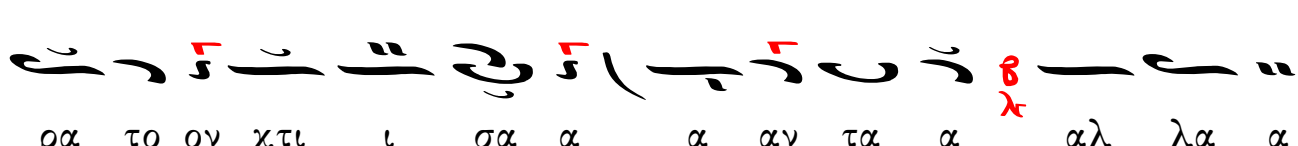

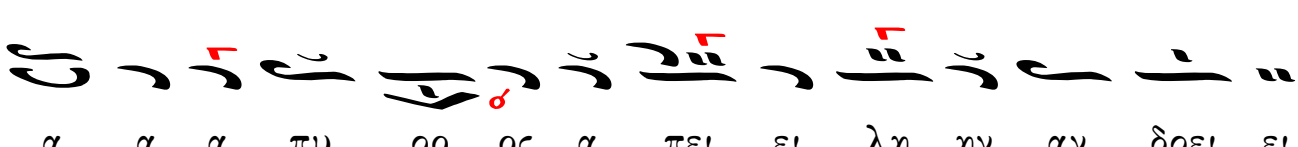
Την θει αν τα αυ τη ην και πα αν τι ι μο ον
 τε λου ουν τε ες ε ε ο ορ τη η η ην οι
 οι θε ε ο ο ο φρο ο νε ες τη η η ης
 Θε ε ο μη η η το ο ρο ος δευ τε τας
 χει ρα α ας χρο τη σω ω ω με εν τον
 εξ αυ τη ης τε εχ θε ε εν τα Θε ε ο ον δο
 ξα ζο ον τε ες

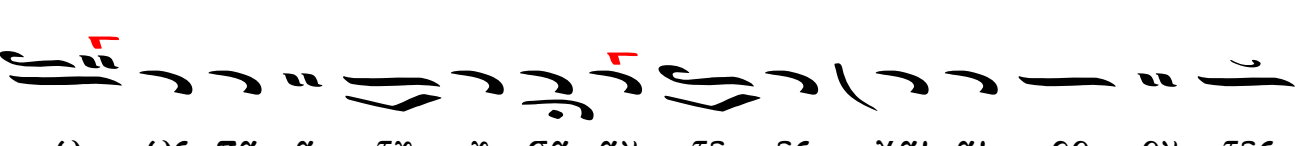
8
 λ

 0 υκ ε λα α α τρε ε ε ε ευ σα αν

 τη κτι ι σει ει οι οι θε ο φρο ο νες πα α

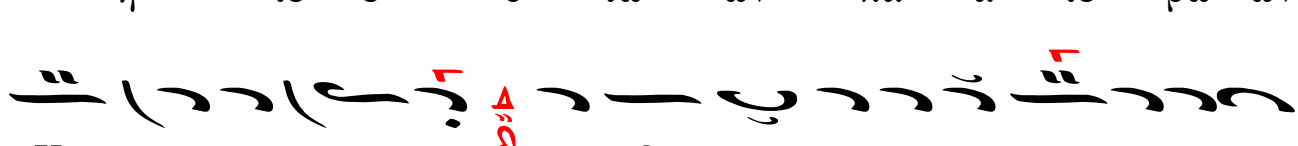

 ρα το ον κτι ι σα α α αν τα α β λ αλ λα α

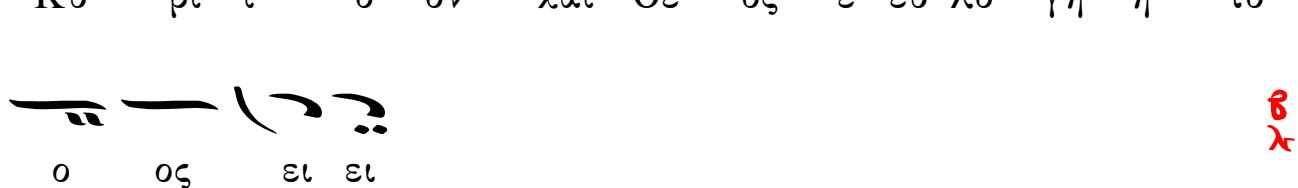

 α α α πυ ρο ος α πει ει λη ην αν δρει ει

 ω ως πα α τη η σα αν τε ες χαι αι ρο ον τες

 ε φα αλ λο ον β λ Υ περ υ υ υ μνη η

 η τε ε π ρ ο τω ων πα α τε ρω ων

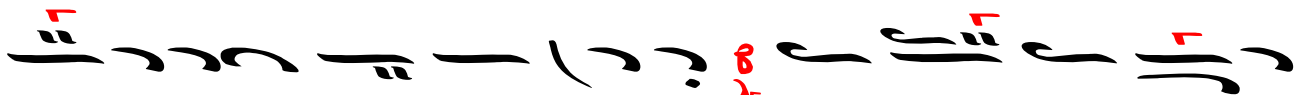

 Κυ ρι ι ο ον Δ δ και Θε ος ε ευ λο γη η το

 ο ος ει ει β λ

α
ι νου μεν ευ λο γου μεν και προ σκυ νου ου

με εν τον Κυ ρι ι ο ον **β λ**

Π
αι αι αι αι δας **Δ** ευ α γει εις ε εν τη

κα α μι ι ι νω ω **β λ** ο το ο ο ο

ο κος της Θε ε ο το ο κου δι ε ε σω σα α

το ο ο **Δ** το ο τε με εν τυ που με

νο ο ος νυ υν δε ε ε ε νερ γου ου ου

με ε ε ε νος **π** την οι κου με ε νη ην α

πα α σαν α γει ει ρει ει ει φα α α α

αλ λου ου ου σα αν το ον Κυ υ υ ρι

ι ι ι ο ο ο ον υ υ μνει τε ε τα α ερ γα α

και αι αι υ περ υ φου ου ου ου ου

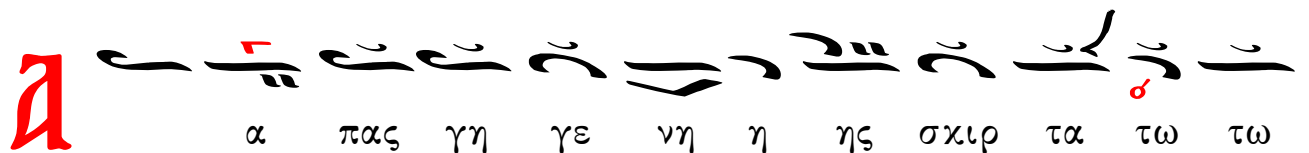

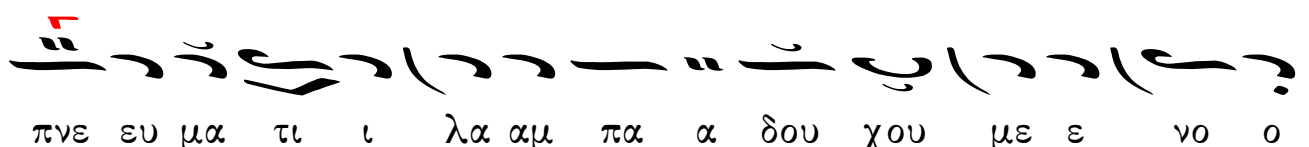

ται αι εις πα αν τας τους αι ω ω ω ω

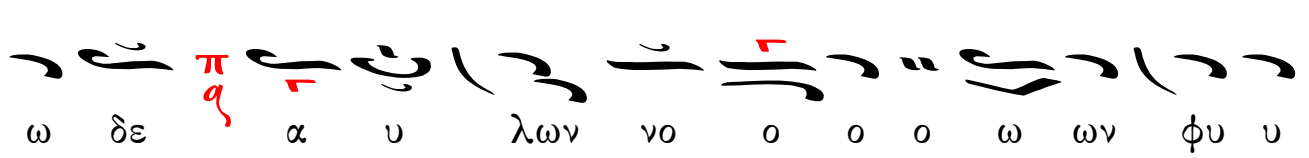
ω να α α α α ας

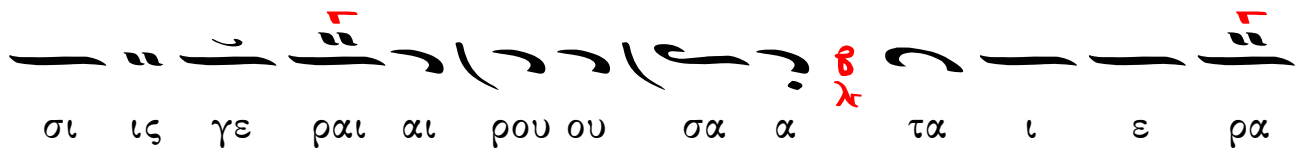

 α πας γη γε νη η ης σκιρ τα τω τω

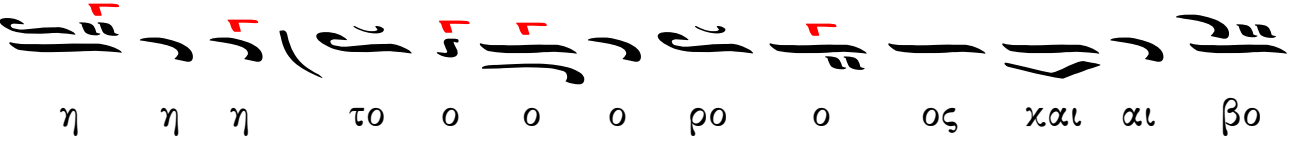

 πνε ευ μα τι ι λα αμ πα α δου χου με ε νο ο

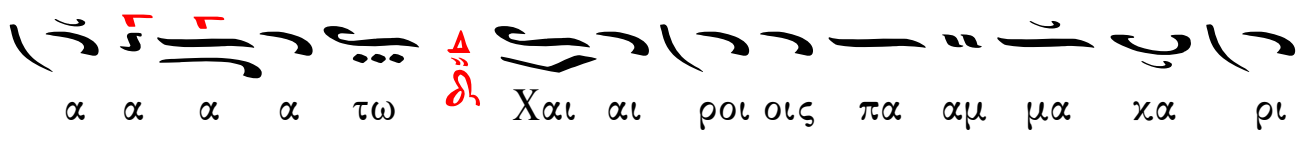

 ος πα νη η γυ υ υ ρι ζε ε ε τω ω ω

 ω δε α υ λων νο ο ο ο ω ων φυ υ

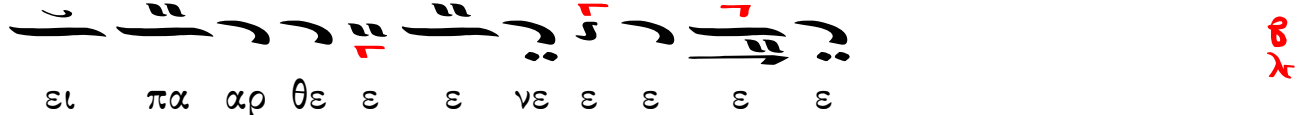

 σι ις γε ραι αι ρου ου σα α τα ι ε ρα

 α θα αυ μα α σι ι ι α της Θε ο ο ο μη

 η η η το ο ο ο ρο ο ος και αι βο

 α α α α τω Χαι αι ροι οις πα αμ μα κα ρι

 ι στε ε Θε ο το ο κε α γνη η η η α

 ει πα αρ θε ε ε νε ε ε ε ε

Η ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ

Ἦχος ♯̣ Πά

Χορός α'. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

Χορός β'. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Χορός α'. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ Δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν, καὶ γενεάν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Χορός β'. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

Χορός α'. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

ἤν τιμιωτεραντων Χερουβιιμ και

ενδοξοτεραν ἁα συγκρι ι τωστων Σεραφιμ ἁ

την αδιαφθορας Θεον Λογον τεκουουσαν ἁ

την οντως Θεο τον Σεμεγαλυυνοομεν π
9

 ην τι μι ω τε ραν των Χε ρου βιμ ^Δ και εν δο ξο

τε ραν α συ γκρι ι τως των Σε ρα φιμ^π την α δι α φθο

ρως^Θε ον Λο γον τε κου ου σαν ^Δ την ον τως^Θε ο το κον

Σε μεγα λυ υ νο ο μεν ^π₉

 ην τι μι ω τε ραν των Χε ρου βιμ και εν δο ξο

τε ραν α συ γκρι ι τως των Σε ρα φιμ την α δι α

φθο ρω ως^Θε ον Λο γον τε κου σαν ^π₉ την ον τως^Θε ο το κον

Σε μεγα λυ υ νο ο μεν ^π₉

Η ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ

Ἦχος Πά

Χορός α'. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

Χορός β'. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Χορός α'. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ Δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν, καὶ γενεάν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Χορός β'. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν.

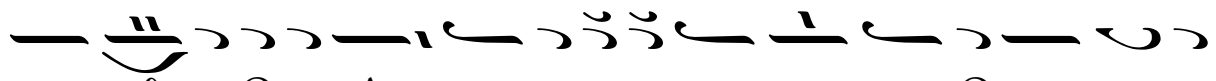
Χορός α'. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

ην τι μι ω τε εραντων Χε ρου βιμ και εν

δο ξο τεραν α συγ κρι ι τωστων Σε ρα φιμ την α δι

α φθορωσ Θεον Λο γον τεκουσαν την ον τως Θε ο το κον

Σε ε με γα λυ νο μεν

Η ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ

Ἦχος Γα^ϕ

Χορός α'. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

Χορός β'. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Χορός α'. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ Δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν, καὶ γενεάν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Χορός β'. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν.

Χορός α'. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

ἦ ην τι μι ω τε ραντων Χε ρου βιμ και εν δο

Η ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ

Ἦχος Γ'τος Β8

Χορός α'. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

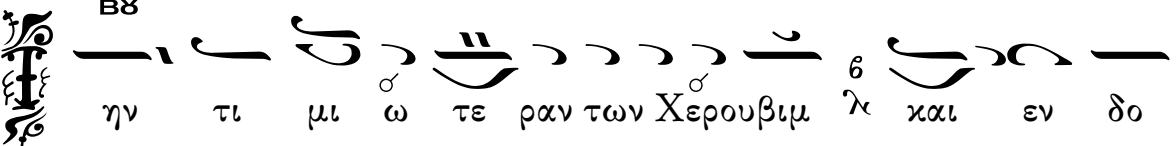
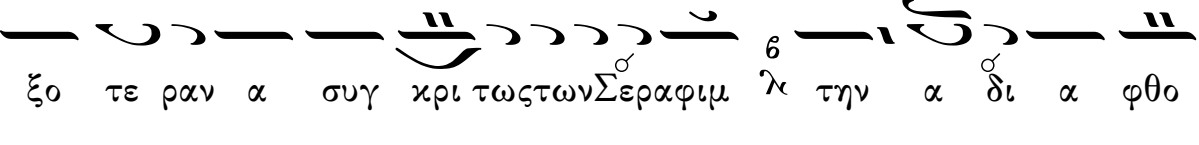
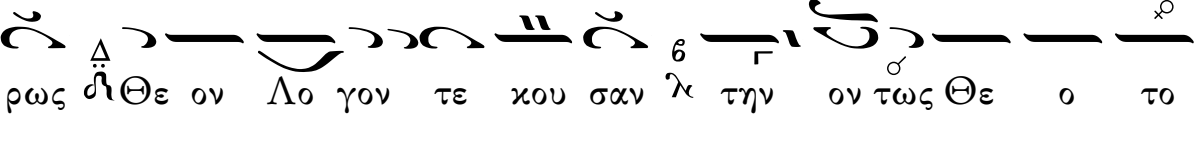
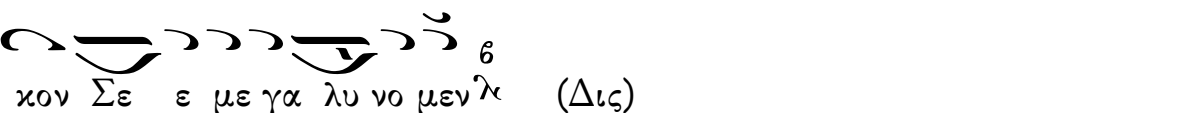
Χορός β'. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

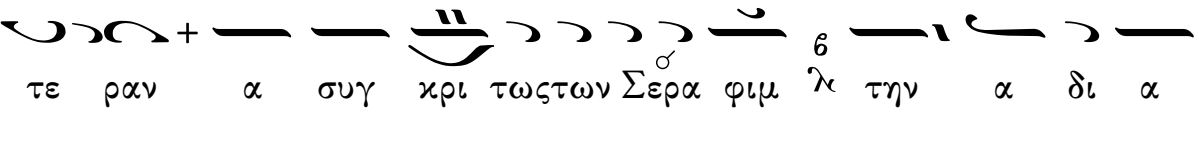
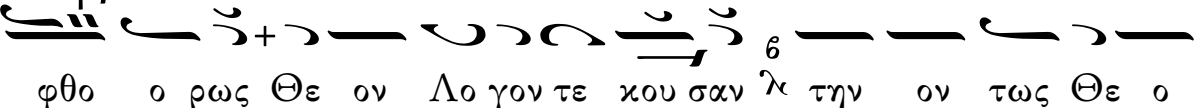
Χορός α'. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ Δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν, καὶ γενεάν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Χορός β'. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν.

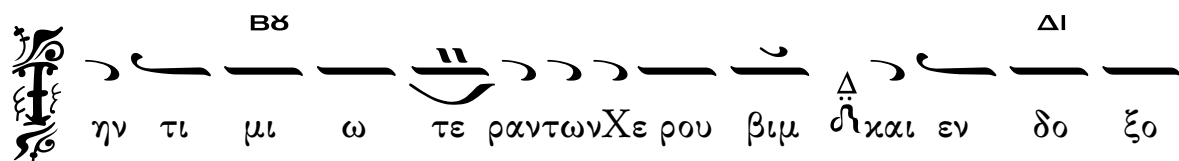
Χορός α'. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

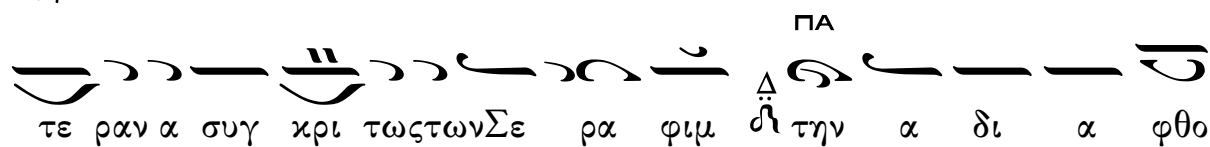
Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

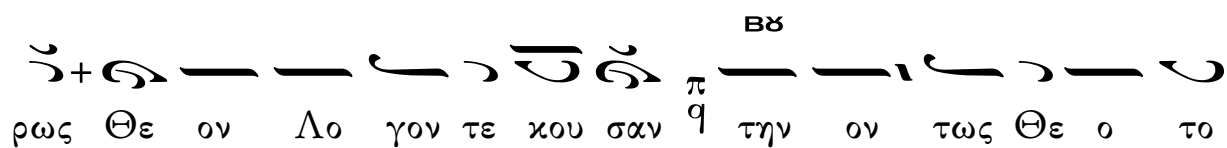

ην τι μι ω τε ραν των Χερουβιμ λ και εν δο

ξο τε ραν α συγ κρι τωστων Σεραφιμ λ την α δι α φθο

ρως Δ Θε ον Λο γον τε κου σαν λ την ον τως Θε ο το

κον Σε ε με γα λυ νο μεν λ (Δις)

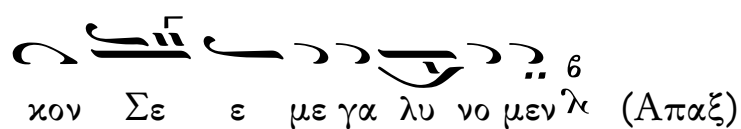

ην τι μι ω τε ραν των Χερουβιμ λ και εν δο ξο

τε ραν α συγ κρι τωστων Σερα φιμ λ την α δι α

φθο ο ρως Θε ον Λο γον τε κου σαν λ την ον τως Θε ο

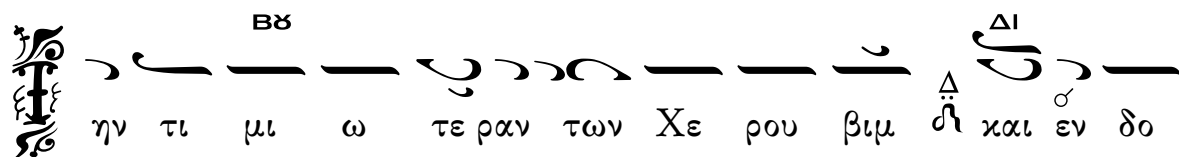
το ο κον Σε με γα λυ νο μεν⁶ (Δις)

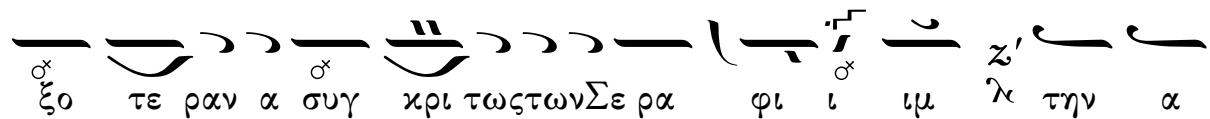

ην τι μι ω τε ραντων Χε ρου βιμ^Δ και εν δο ξο

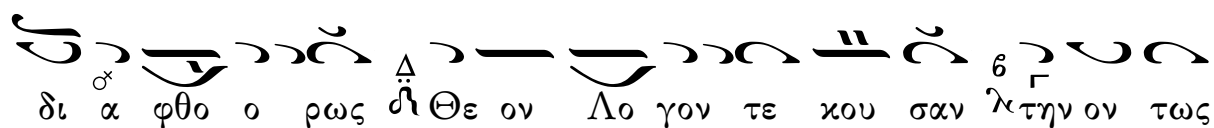

τε ραν α συγ κρι τωστων Σε ρα φιμ^Δ την α δι α φθο

ρωσ Θε ον Λο γον τε κου σαν^π την ον τως Θε ο το

κον Σε ε με γα λυ νο μεν⁶ (Απαξ)

ην τι μι ω τε ραν των Χε ρου βιμ^Δ και εν δο

ξο τε ραν α συγ κρι τωστων Σε ρα φι ι ιμ⁶ την α

δι α φθο ο ρωσ^Δ Θε ον Λο γον τε κου σαν⁶ την ον τως

Θε ο το κον Σε ε με γα λυ νο μεν⁶ (Απαξ)

$$\hat{H}_{\text{χος}} = \frac{\lambda}{\pi} \oint \frac{J}{K\varepsilon}$$

Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

 ην τι μι ω τε ραντων Χε ρου βιμ και εν δο ξο

τε ραν α συγ κριτωστων Σερα φιμ ν' την α δι α φθο ρως

Θε ον Λογοντε κου ουσαν την ον τως Θε ο το κον Σε ε με

— υ | ε ο μ εν ^χ_ῥ

Η ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ

Ἦχος λ π — — — — — Δι

Χορός α'. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

Χορός β'. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Χορός α'. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ Δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν, καὶ γενεὰν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Χορός β'. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν.

Χορός α'. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως νῦν.

ην τι μι ω τε ραντων Χε ρου βιμ και εν

δο ξο τε ραν α συ γκρι ι ι τως των Σε ρα φιμ την α

δι α φθο ο ο ρως Θε ον Λο γον τε κου σαν την ον

τως Θε ο το κον Σε με γα λυ νο ο με εν

ην τι μι ω τε ε ραν των Χε ρου βιμ

και εν δο ξο τε ραν α συ γκρι ι ι τως των Σε ρα φιμ

την α δι α φθο ο ο ρως Θε ον Λο γον τε κου σαν

την ον τως Θε ο τοκον Σε με γα λυ νο ο με εν

Η ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ

Ἦχος βαρύς Γα^ο

Χορός α'. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

Χορός β'. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Χορός α'. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ Δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν, καὶ γενεάν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Χορός β'. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

Χορός α'. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

 ἡ ἡν τι μι ω τε ραντων Χε ρου βιμ και εν δο
 ξο τε ραν α συγ κρι ι τως των Σε ρα φιμ ἡ την α δι α
 φθο ρως Θεον Λο γον τε κου ου σαν ἡ την ον τως Θε ο
 το ο κον Σε με γα λυ υ νο ο μεν ἡ

Η ΤΙΜΙΩΤΕΡΑ

Ἦχος λ̣ ρ̣ Νη

Χορός α'. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

Χορός β'. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Χορός α'. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ Δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν, καὶ γενεάν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Χορός β'. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοία καρδίας αὐτῶν.

Χορός α'. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξάπέστειλε κενούς.

Χορός β'. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

ην τι μι ω τε ραντων Χε ρου βιμ Δ̣ και εν δο

ξο τε ραν ασυγκρι τως των Σερα φιμ Δ̣ την α δι α φθο

ρως Θε ον Λο ο γον τε κου σαν Δ̣ την ον τως Θε ο το

κον Σε ε μεγα λυ υ νο ο μεν Δ̣

ην τι μι ω τε ραντων Χε ρου βιμ Δ̣ και εν δο

ξο τε ραν α συγ κρι τω στων Σερα φιμ Δ̣ την α δι α φθο

ρως Θε ον Λο ο γον τε κου ου σαν Δ̣ την ον τως Θε

ο το κον Σε ε μεγα λυ υ νο ο μεν δλ

η ην τι μι ω τεραντων Χε ρου βιμ η και εν

δο ξο τε ραν α συγ κρι ιτωστων Σε ρα φιμ δλ την α δι

α φθο ρως Θε ον Λο ο γον τε κου σαν δλ την ο ντως Θεο

το κον Σε μεγα λυ υ νο ο μεν δλ

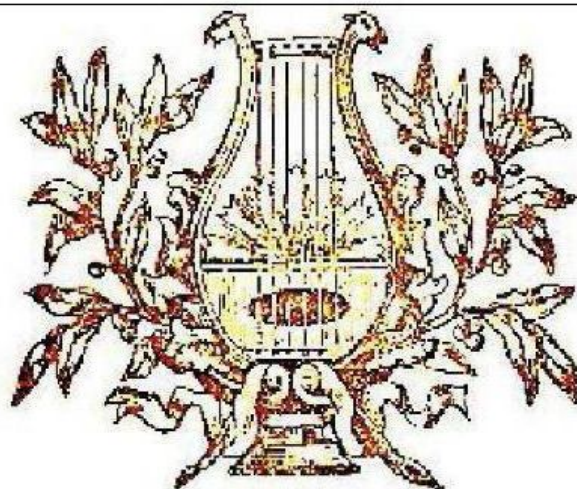

ΤΙΜΙΩΤΕΡΕΣ ΚΑΤ' ΗΧΟΝ

Εἰς ἀργὸν εἰρμολογικὸν μέλος

Μέλος κυρ Πέτρου Λαμπαδαρίου
του Λακεδαιμονίου

Μετὰ προσαρμογῆς τοῦ α' στίχου εἰς ἕκαστον ἦχον
υπὸ Δημητρίου Ζαγκανά

Ο Φ Ε Λ Π

Ὡδὴ τῆς Θεοτόκου Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν. Κεφ. Α'. 46.

Τὸν Υἱὸν ὑμνεῖ, καὶ Θεὸν Μήτηρ Κόρη.
Τὴν Θεοτόκον ἐν ὕμνοις μεγαλύνωμεν.

Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου.

Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τῆ νῦν μακαριῶσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτῆ· καὶ τὸ ἔλεος αὐτῆ εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτῆ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς· πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

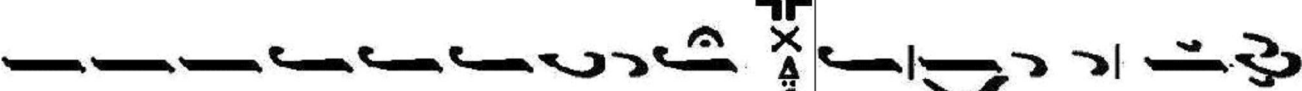
Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὲς αὐτῆ, μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τῆς Πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτῆ ἕως αἰῶνος.

Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ, καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφὶμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκῆσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον σὲ μεγαλύνουμεν.

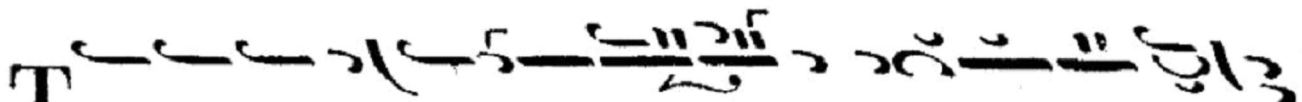
Τιμιωτέραι ἄργαί Πέτρου Λαμπαδαρίου

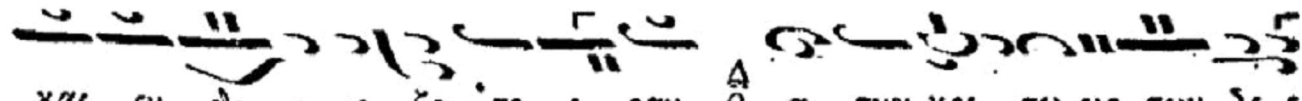
Ἰχος ᾗ Πα Δι

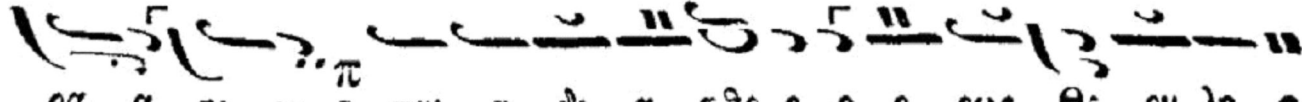
✕
π
q

 Με γα λυ νει η ψυ χη μου τον Κυ ρι ον και

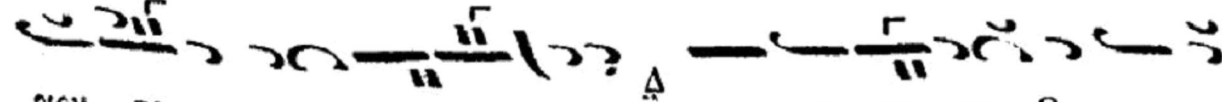

 η γαλ λι α σε το πνευ μα μου ε πι τω Θε ω τω

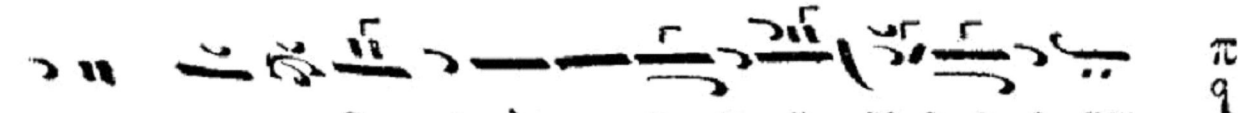

Σω τη ρι ι μου

 Την τι μι ω τε ε ε ε ρχ αν των Χε ρι βι ιμ

 και εν θο ο ο ξο 'τε ε ραν δα συγ κρι τω ως των Σε ε

 ρα α φι ιμ q την α δι α φθo o o o ρως Θε ον λο o

 γον τε ε κε ε ε σαν δα την ο ον τως Θε ο το

 κο ον σε με γα α λυ υ υ υ υ νο ο ο ο μεν

π
q

 Μεγα λυ νει η ψυ χη μου τον Κυ ρι ον και
 η γαλ λι α σε το πνευ μα μου ε πι τω Θε ω
 ω ω ω τω ω Σω τη ρι μου ου

Την τι μι ω τε ε εραντων Χε ρε υ βιμ ^Δ και εν θο
 ξο _σ τε εραν α συγ κρι ι ι ι τω ως των Σε ρα φι ιμ ^π την
 α δι α φθο ο ρως Θε ον λο γο ον τε κε υ υ σαν ^π
 την ο ον τωως Θε ο το ο κο ον σε ε ε ε με ε γα
 λυ νο με εν ^π

ἄχος ᾠή Γα Πα

Μεγαλυνει η ψυχη μου τον Κυριον και

η γαλλια σε το πνευμα μου επιτω Θεω

ω ωωτω Σωω τη η η ρι ι ι ι μου ου

Την τιμιω τε ε ε εραν των Χε ε ρα ρ ρ βιμ και

εν δοξο τε ε ε εραν α συγ κρε ι ι τως των Σε ε ρα α

α α φι ιμ την α δι α φθο ο ο ο ρως Θεον λο

γον τε κβ ρ ρ σα αν τη ην ον τω ως Θε ο το

κον σε ε με γα λυ υ υ υ υ νο ο μεν

Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κυρίον καὶ

ἡ γαλλιὰ σὲ τὸ πνεῦμα μου ἐπιτῶ Θε

ὦ ὦ τῶ ὦ Σωτὴ ἡρί μου οὐ

Τὴν τιμιώω ὦ τε ἐραντῶν Χε ἐρθε βίμ καὶ

ἐνδοξότε ἐραν αὐτοῦ υἱοῦ Χρ. ἰι τῶς τῶν Σε ρα

φιμ. ἡ τὴν ἀδιὰ φθό οὐρὼς Θε οὐν λο γου τε ε ε

καὶ οὐ οὐ σα. ἀν. ἡ τὴν οὐν τῶς Θε ο το ο χο ον

σε ε ε ε με γαα λυ νο ο με εν

Μεγα λυ νει η φυ χη μου τον Κυ ρι ον και

η γαλ λι α σε το πνευ μα μου ε πι τω Θε

ω ω ω τω ω Σω ω τη η ρι ι μου ου

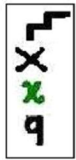
Την τι μι ω τε ε ραν τω ω ων Χε ρε ς βιμ και εν

δο ξο τε ε ε ρα αν α συγ κρι ι ι τω τω ων Σε ρα α

φι ι ι ιμ την α δι α φθο ο ο ο ο ρως Θε ον λο ο

γο ο ο ον τε κε ς ς σαν την ον τω ως Θε ε ε ο

το κον σε με ε γα α λυ υ ν ο με εν

Μεγα λυ νει η ψυ χη μου τον Κυ ρι ον και η

γαλ λι α σε το πνευμα μου ε πι τω Θε ω ω τω Σω

τη ρι ι μου

Την τι μι ω τε ραν τω ων Χε ρα ε βιμ υ και εν θω ξο

τε ραν α συ γ κρι τως των Σε ε ρα α α φιμ η την α δι

α α φθo ο ρως Θε ο ο ον λο γον τε κε ε ε σαν η την

ον τω ως Θε ο το κον σε ε ε ε με γα λυ υ υ νο ο ο μεν

ἄχος ληΐθι
Δι

Μεγα λυ νει η ψυ χη μου τον Κυ ρι ον και

η γαλ λι α σε το πνευ μα μου

ε πι τω Θε ω

τω Σω τη η η ρι μου

Την τι μι ω τε ε ραν των Χε ρε υ βιμ

και εν θο ξο ο τε ραν α συγ κρι ι τω ως των Σε ρα φι ιμ

την α δι α α φθo ο ρως Θε ον λο γο ο ον τε κε σαν την ο

ο ον τως Θε ο το ο ο ο κο ον σε με ε ε γα

λυ υ υ υ νο ο ο ο μεν

ἦχος ᾠδῆς

✕
Γ
η

Μεγαλυνεῖ ἡ ψυχὴ μου τὸν Κυρίον καὶ

ἡ γαλλιὰ σὲ τὸ πνεῦμα μου ἐπιτῶ Θεῶ

ὦ ὦ τῶ ὦ Σωτηρί μου οὐ

Τὸν τιμῶ τε ἐρχντων Χερσὶ βίμῃ καὶ ἐν ὁξυ
τεράνῃ συγκρίτε τῶς των Σεράφειμ ἡ
ἡν ἀθεῖα φθὸ οὐ βῶς ἡ Θεεὸς ὁν λογον
τεκούου σκντην ὀν τῶς Θεοῦ τοκού σε ἐμεγαλυν
ὦ ὦ ὦ οὐ οὐ μὲν

ἦχος Ἀδ' Νη

Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ ἡ

γαλλιὰ σὲ το πνευμά μου ἐπιτῶ Θεῶ τῶ

Σωτηρί μου

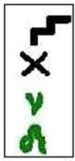
Τῇ ἡ ἡ ἡν τι με ὦ τέ ἐραν τῶν Χε ἐρεν βιμβὶ καὶ

ἐν δεξοτέ ἐ ἐ ἐ ραν ἀ σνγ κρι ἐ τῶς τῶν Σε ἐ ρα

φιμβτῇ ἡ ἡ ἡν ἀ δι ἀ φθορῶς Θε ον λο γαν τε κε σαν

τῇ ἡν ον τῶς Θε ο το κον σε ἐ με γα λυ υ νο ο μεν

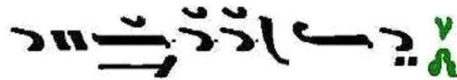

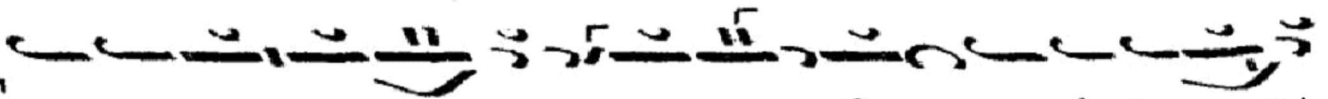
Μεγα λυ νει η ψυ χη μου τον Κυ ρι ον και η

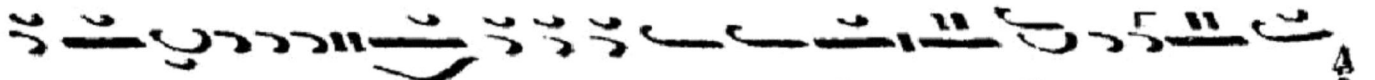
γαλ λι α σε το πνευ μα μου ε πι τω Θε ω ω ω ω

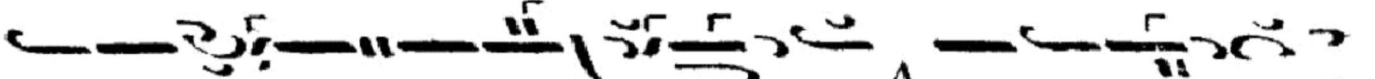
τω ω Σω τη ρι μου ου

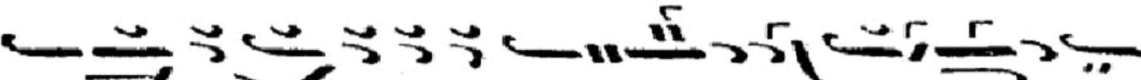
Την τι με ω τε ραν των Χε ρε υ βρι και εν θο ξο τε ραν

α συγ χρι ι ι τως των Σε ρα φιμ τημ α δι α φθo o o o ρως δι

Θε ον λα ο γα ον τε ε κε υ υ σαν δι την ο ον τως Θε

ο το κον σε ε μεγα λυ υ υ υ υ νο ο ο ο μιν

1 **Π**
π q Δ
Αι νει ει τε αυ τον η λι ος και σε λη νη αι

νει ει τε αυ τον πα ντα τα ασ τρα και το φως π q

2 **Π**
π q Δ
Αι νει τε αυ τον οι ου ρα νοι τον ου ρα νον και

το υ δωρ το υ περ α νωτων ου ρα νων Δ αι νε σα τω σαντο

ο νο μα Κυ ρι ι ου π q

3 **Π**
π q
Ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θη σαν αυ το ος ε

νε τει λα το και ε κτι σθησαν π q

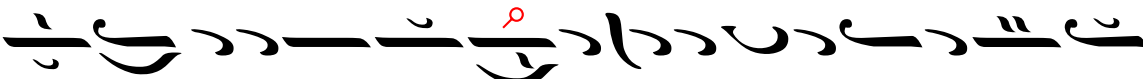
4 **Π**
π q Δ
Ε στη σεν αυ τα εις τον αι ω να και εις τον αι ω

να του αι ω νος Δ προ ο στα γμα ε θε το και ου παρε

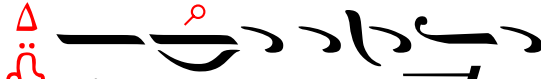
λευ σε τε π q

5 **Π**
π q Δ
Αι νει τε τον Κυ υ ρι ον εκ της γης δρα κοντες και

πα σαι α βυσ σοι π q

6 **Π** **π** **q**
Πυρ χα λα ζα χι ων κρυσταλ λο ος πνευμα κα ται γι δος

Δ **π** **q**
τα ποι ου ντα τον λο ο γοναυ του

7 **Π** **π** **q** **Δ** **π** **q**
Τα ο ρη και πα ντες οι βου νοι ξυ λα καρπο φο ο ρα

και πασαι κε δροι

8 **Π** **π** **q** **M** **Δ** **π** **q**
Τα θη ρι α και πα α ντα τα κτη νη ερ πε τα και

πε τει να πτε ρω τα

9 **Π** **π** **q** **Δ** **π** **q**
Βα σι λεις της γης και πα ντες λα οι αρ χο ντες και

πα ντες κρι ται αι γης

10 **Π** **π** **q**
Νε α νι σκοι και πα ρθε νοι πρε σβυ τε ροι με τα νε

ω τε ρων αι νε σα τω σαν το ο νο μα Κυ ρι ου

ο τι υ ψω ω θη το ο νο μα αυ του ου μο ο νου

11 **Π** **π** **q**
Η ε ξο μο λο γη σις αυ του ε πι γης και ου

ρα νου και υ ψω σει κε ε ρας λα ου αυτου

12 Υ μνος πα σι τοις ο σι οις αυ του τοις υι οις Ι σραηλ

λα ω εγ γι ζο ντι αυ τω

13 Α σα τε τω Κυ ρι ι ω α α σμα και νον

η αι νε σις αυτου εν εκκλη σι ι α ο σι ι ων

14 Ευ φραν θη τω Ι σρα ηλ ε πι τω ποι η σαν τι

αυ τον και υι οι σι ων α γαλ λι α σθω σαν ε πι

τω βασι λει αυτων

15 Αι νε σα τω σαν το ο νο μα αυ του ου εν χο ρω

εν τυ μπα α νω και ψαλ τη ρι ι ω ψαλ λα τω σαν αυ τω

16 Ο τι ευ δο χει Κυ ρι ος εν τω λα ω αυ του και

υ ψω ω ω σει πρα εις εν σωτη ρι α

17 ^Π
^π_q
Καυ χη σονται ο σι οι εν δο ξη ^Δ_{δζ} και α γαλ λι α σο

νταιε πι τωνκοι των αιων ^π_q

18 ^Π
^π_q
Αι υ ψω σεις του Θε ου εν τω λαρ ρυγγι αυ των ^Δ_{δζ} και ρομ

φαι αι δι σταμοιεν ταις χει ρσιν αυτων ^π_q

19 ^Π
^π_q
Του ποι η σαι εκ δι κησιν εν τοις ε θνε σιν ^Δ_{δζ} ^Μ

λε γμους εν τοις λα οις ^π_q

20 ^Π
^π_q
Του δη σαιτους βα σι λεις αυ των εν πε δαις ^Δ_{δζ} και τους εν

δο ο ξους αυτων εν χειρο πε δαις σι δη ραις ^π_q

1
Αι νει τε αυ τον η λι ος και σε λη η νη αι νει

τε αυ τον πα ντα τα α στρα και το φως

2
Αι νει τε αυ τον οι ου ρα νοι των ου ρα νων και το

υ δωρ το υ περ α νω των ου ρα νων αι νε σα τω σαν το

ο νο μα Κυ ρι ι ου

3
Ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θη σαν αυ τος ε νε

τει λα το και ε κτι σθη σαν

4
Ε στη σεν αυ τα εις τον αι ω να και εις τον αι ω

να του αι ω ω νος προ σταγμα ε θε το και ου πα ρε λευ σε ται

5
Αι νει τε τον Κυ ρι ον εκ της γης δρα κο ντες και πα σαι α

βυσ σοι

6
Πυρ χα λα ζα χι ων κρυσταλ λος πνευ μα καται γι ι ι

δος τα ποι ου ντα τον λο γον αυ του

7 Τα ο ο ρη και πα ντες οι βου νοι ξυ λα καρ πο φο

ο ρα και πα α σαι κε δροι

8 Τα θη ρι α και πα ντα τα κτη νη ε ρπε τα και πε τει

να πτε ρω τα

9 Βα σι λεις της γης και πα ντες λα οι αρ χο ντες και πα α

α ντες κρι ται αι γης

10 Νε α νι σκοι και παρ θε νοι πρε σβυ τε ροι με τα νε ω

τε ε ρων αι νε σα τω σαν το ο νο μα Κυρι ου ο τι

υ ψω ω θη το ο νο μα αυ του μο ο νου

11 Η ε ξο μο λο γη σις αυ του ε πι γης και ου

ρανου και υ ψω σει κε ρα σλα ου αυ του

12
 Ὑ μνος πα σι τοις ο σι οἰς αὐτοῦ τοις υἱ οἰς Ἰ σραηλ λα

 ω ἐγγι ζο ντι αὐ τω

13
 Α σα τε τω Κυ ρι ω α α σμα και νον η αι νε σις

 αὐ τοῦ ἐν ἐκ κλη σι α ο σι ι ων

14
 Εὐ φρα νθη τω Ἰ σρα ηλ ἐ πι τω ποι η σαν τι αὐ τον

 και υἱ οἰ σι ων α γαλ λι α σθωσαν ἐ πι τω βα σι λει

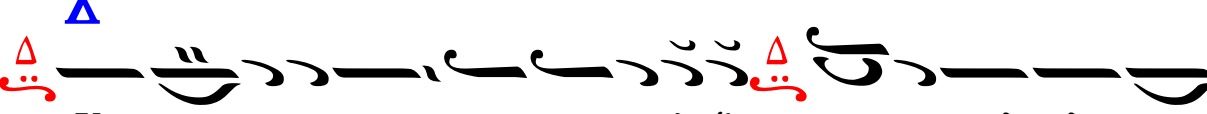

 αὐ των

15
 Αι νε σα τω σαν το ο νο μα αὐ τοῦ ἐν χο ρω ἐν τυ

 μπα α ᾠ νω και ψα λτη ρι ι ι ω ψαλ λα τω σαν αὐ τω

16
 Ο τι εὐ δο κει Κυ ρι ος ἐν τω λα ω αὐ τοῦ και

 υ ψω ω σει πρα εις ἐν σω τη ρι ι α

17
 Καὺ χη σονται ο σι οἰ ἐν δο ξη και α γαλ λι α

σονται ε πιτων κοι των αυ των

18 Αι υ ψω σεις του Θε ου εν τω λα ρυγγι αυ των και ρομ

φαι αι δι στομοιεν ταις χερ σιν αυ των

19 Του ποι η σαι εκ δι κη σιν εν τοις ε θνεσιν ε λεγ

μους εν τοις λα οις

20 Του δη σαι τους βα σι λεις αυ των εν πεδαισκαι τους εν

δο ξουφου των εν χει ρο πε δαις σι δη ραις

21 Του ποι η σαι εν αυ τοις κριμα εγ γραπτον δο ξα αυ τη

ε εσται πα σι τοις ο σι οις αυ του

22 Αι νει τε τον Θε ον εν τοις α γι οις αυ του αι νει

τε αυ τον εν στε ρε ω μα τι της δυ να με ως αυ του

1 ^N ^Γ
Αι νει τε αυ τον η λι ος και σε λη νη αι νει τε αυ τον

πα ντατα α στρα και το φως

2 ^Γ ^N ^Γ
Αι νει τε αυ τον οι ου ρα νοι των ου ρα νων και το

υ δωρτο υ περ α νω των ου ρα νων αι νε σα τω σαν το

ο νο μα Κυ ρι ου

3 ^N ^Γ
Ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θη σαν αυ τος

ε νε τει λα το και ε κτι σθησαν

4 ^N ^Γ
Ε στη σεν αυ τα εις τον αι ω να και εις τον αι

ω να του αι ω νος προ στα γμα ε θε το και ου πα ρε

λευ σεται

5 ^Γ ^Π
Αι νει ει τε τον Κυ ρι ον εκ της γης δρα κο ντες και πα

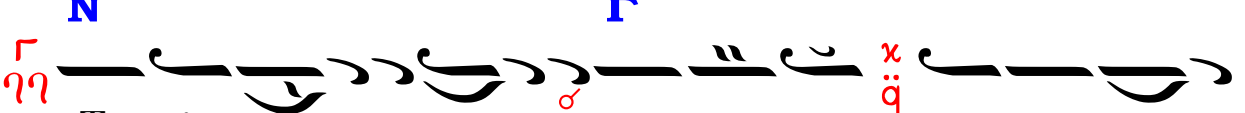
σαι α βυσσοι

6
Πυρ χαλαζα χι ων κρυσταλος πνευμακαται γι ι ι

δος τα ποι ου ντατον λο ογον αυ του

7
Τα ο ρη και πα ντες οι βου νοι ξυ λα καρπο φο

ρα και πασαι κε δροι

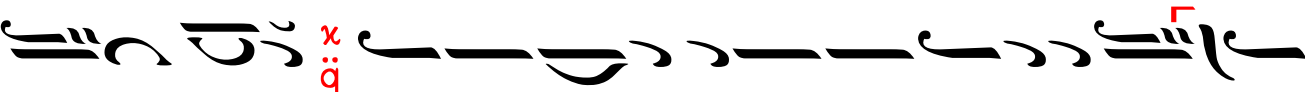
8
Τα θη ρι α και πα α ντα τα κτη νη ε ρπε τα και

πετει να α πτερω τα

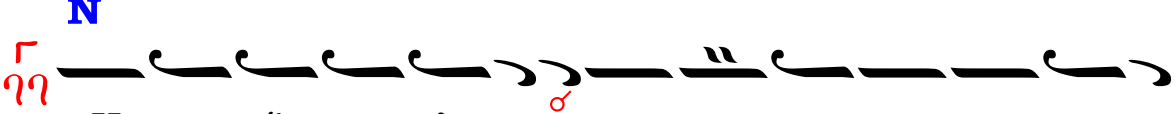
9
Βα σι λεις της γης και πα ντες λα οι αρ χο ντες και

παντεαρι ται αι γης

10
Νε α νι σκοι και παρ θε νοι πρε σβυ τεροι με τα

νε ω τε ρων αι νε σα τω σαν το ο νο μα Κυ ρι ι

ι ου ο τι υ ψω ω θει το ο νο μα αυ του μο νου

11
Η ε ξο μο λο γη σις αυ του ε πι γης κα ου

ρα νου και υ ψω σει κε ρας λα ου αυτου

12 Υ μνος πα σι τοις ο σι οις αυ του τοις υι οις Ι

σραηλ λα ω εγ γι ζοντιαυ τω

13 Α σα τε τω Κυ ρι ω α σμα και νον η αι νε

σις αυ του εν εκ κλη σι α ο σι ων

14 Ευ φρα νθη τω Ι σρα ηλ ε πι τω ποι η σα ντι αυ

τω και υι οι σι ων α γαλ λι α σθωσαν ε πι τω βα

σι λει αυτων

15 Αι νε σα τωσαν το ο νο μα αυ του εν χο ρω

εν τυ μπα νω και ψα λτη ρι ι ι ω ψαλ λα τω σαν αυ τω

16 Ο τι ευ δο χει Κυ ρι ος εν τω λα ω αυ του και

υ ψω ω ω σει πρα εις εν σωτη ρι α

17 ^N
Καὺ χῆ σονται ο σι οἱ ἐν δο ξῆ καὶ ἀ γαλ λι α

σονται ἐ πι τῶν κοι τῶν αὐτῶν

18 ^N ^Γ
Αἰ υ ψω σει σου Θε ου ἐν τῷ λα ρυ γι αὐ τῶν

καὶ ρο μ φαι δι στα μοι ἐν ταις χερ σιν αὐτῶν

19 ^Γ ^Π
Του ποι ῆσαι ἐκ δι κῆσιν ἐν τοῖς ἐ θνε σιν ἐ λεγ

μοὺς ἐν τοῖς λαοῖς

20 ^N ^Γ
Του δη σαι τοὺς βα σι λεις αὐτῶν ἐν πε δαις καὶ τοὺς ἐν

δο ξοὺς αὐτῶν ἐν χει ρο πε δαις σι δη ραῖς

21 ^Γ
Του ποι ῆσαι ἐν αὐ τοῖς κρι μα ἐγ γρα πτον δο ξα

αὐ τῇ ἐ σταί πα σι τοῖς ο σι ι οῖς αὐ τοῦ

22 ^N ^Γ
Αἰ νει τε τον Θε ον ἐν ταις ἀ γι οῖς αὐ τοῦ αἰ νει τε

αὐ τον ἐν στε ρε ῳ μα τι τῆς δοῦ να με ως αὐ τοῦ

1 **B**
Αι νει τε αυ τον η λι ος και σε λη η νη αι νει

τε αυτον πα ντα τα α στρα και το φως

2 **B**
Αι νει τε αυ τον οι ου ρα νοι των ου ρα νων και

το υ δωρ το υ περ α νω των ου ρα νων αι νε σα τω σαν

το ο νο μα Κυ ρι ι ου

3 **B**
Ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θηραν αυ το ος ε νε

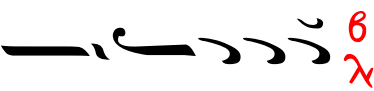

τει λα το και ε κτι σθησαν

4 **B** **M** **B**
Ε στη σεν αυ ταις τον αι ω να και εις τον αι ω να

του αι ω ω νος προ στα γμα ε θε το και ου παρε λευ σε ται

5 **B** **M** **B**
Αι νει τε τον Κυ ρι ον εκ της γης δρα κο ντες και

πα σαι α βυσσοι

6 **B**
 Πυρ χαλαζα χι ων κρυσταλλοςπνευ μα κα ται γι ι δος

 τα ποι ου ντατον λο γον αυ του

7 **B**
 Τα ο ρη και πα ντες οι βου νοι ξυ λα καρπο

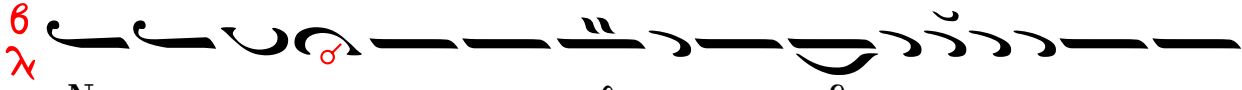

 φο ρα και πασαι κε εδροι

8 **B** **M** **B**
 Τα θη ρι α και πα α ντα τα κτη νη ε ρπε τα και

 πε τει να πτερωτα

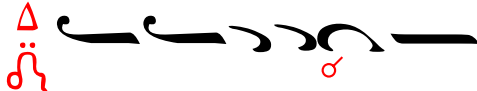
9 **B**
 Βα σι λεις τηςγης και πα ντες λα οι α ρχοντες και

 πα ντεςκρι ται αιγης

10 **B**
 Νε α νι σκοι και πα ρθε νοι πρε σβυ τε ροι μετα νε ω

 τε ε ρων αι νε σα τωσαν το ο νο μα Κυ ρι ου ο

 τι υ ψω ωθη το ο νο μα αυ του ου μο ο νου

11
 Η ε ξο μο λο γησις αυ του ε πι γης και ου

ρα νου και υ ψω σει εκ ε ε ρας λα ου αυτου

12 Υ μνος πα σι τοις ο σι ι οις αυ του τοις υι οις Ι σρα

ηλ λα ω εγ γι ζο ντι αυτω

13 Α α σα τε τω Κυ ρι ω α ασμα και νω η

αι νε σις αυ του εν εκ κλη σι α ο σι ι ων

14 Ευ φρα νθη τω Ι σρα ηλ ε πι τω ποι η σαν

τι αυ τον και υι οι σι ων α γαλ λι α σθωσαν ε

πι τω βα σι λει αυτων

15 Αι νε σα τωσαν το ο νο μα αυ του εν χο ρω

εν τυ μπα α νω και ψα λτη ρι ι ι ω ψαλ λα τω σαν αυτω

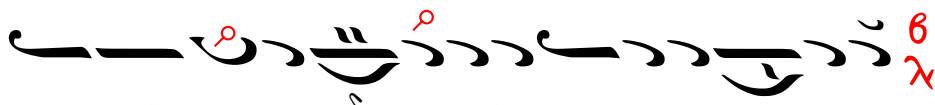
16 Ο τι ευ δο χει Κυ ρι ος εν τω λα ω αυτου και

υ ψω ω σει πρα εις εν σωτη ρι ι αν

17 **B**
Καυ χη η σο νται ο σι οι εν δο ξη και α γαλ

λι α σονται ε πι των κοι των αυτων

18 **B**
Αι υ ψω σεις του Θε ου εν τω λα ρυγ γι αυ των

και ρομ φαι αι δι στο ο μοι εν ταις χερσιν αυτων

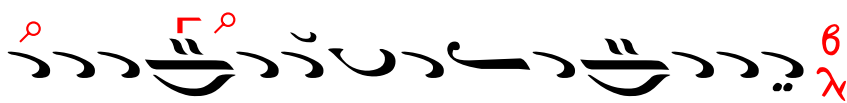
19 **B** **M** **B**
Του ποι η σαι εκ δι κησιν εν τοις ε θνε σιν ε λεγ

μους εν τοις λαοις

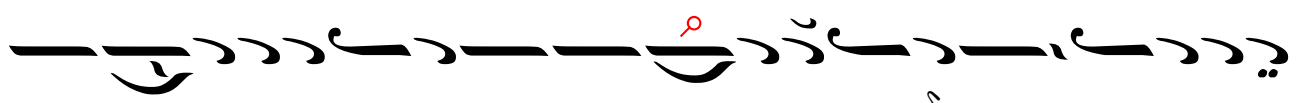
20 **B**
Του δη σαι τους βα σι λεις αυ των εν πε εδαις και τους εν

δο ξους αυτων εν χει ρο πε δαις σι δη ραις

21 **B**
Του ποι η σαι εν αυ τοις κρι μα εγ γραπτον δο

ξα αυ τη ε εσται πα σι τοις ο σι οις αυτου

22 **B**
Αι νει τε τον Θε ον εν τοις α γι οις αυ του

αι νει ει τε αυ τον εν στε ρε ω μα τι της δυ να με ως αυτου

1 **Π**
Αι νειτ τε αυ τον η λι ος καισε λη η νη αι νει τε αυτον

πα ντατα α στρακαι το φως

2 **Π**
Αι νει τε αυ τον οι ου ρα νοι των ου ρανων και το

υ δωρτο υ περ α νω των ου ρανων αι νε σα τωσαντο ο

νο μα Κυ ρι ι ου

3 **Π**
Ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θησαν αυ τος ε

νε τει λα το και ε κτι σθη σαν

4 **Κ** **Π**
Ε στηρεν αυ τα εις τον αι ω να και εις τον αι ω

να του αι ω ω νος προ σταγμα ε θε τα και ου πα ρε λευ σε

ται

5 **Π**
Αι νει τε τον Κυ ρι ον εκ της γης δρα κοντες και πασαι α

βυσ σοι

6 **Π**
Πυρ χαλα ζα χι ων κρισταλλος πνευ μα καται γι ι δος

τα ποι ου ντατον λο γον αυ του

7 **Κ**
Τα ο ρηκαι πα ντες οι βου νοι ξυ λα καρπο φο ο ρα

και πα σαι κεδροι

8 **Π**
Τα θη ρι α και πα ντατα κτη η νη ε ρπε τα καιπε

τει να α πτε ρω τα

9 **Π**
Βα σι λεις της γης και πα ντες λα οι α ρχοντες και πα σαι κρι

ται αι γης

10 **Κ**
Νε α νι σκοι και πα ρθε νοι πρεσβυ τε ροι με τα νε
Π
ω τε ρων αι νε σα τω σαν το ο νο μα Κυ ρι ι ου

ο τι υ ψω θη το ο νο μα αυ του μο ο νου

11 **Π**
Η ε ξο μο λο γη σις αυ του ε πι γης και ου ρα νου

Δ και υ ψω σεικερας λα ου αυ του

Κ

12 Υ μνος πα σιτοις ο σι οις αυ του τοις υι οις Ι σρα

ηλ λα ω εγ γι ζο ντι αυ τω

Κ

13 Α σα τε τω Κυ ρι ω α ασμα και νον η αι νε σις αυ

του εν εκκλη σι α ο σι ων

Π

14 Ευ φρα νθη τω Ι σρα ηλ ε πι τω ποι η σαντι αυ

τον και υι οι σι ων α γαλ λι α σθωσαν ε πι τω

βα σι λει αυ των

Κ

15 Αι νε σα τω σαν το ο νο μα αυ του ου εν χο ρω

εν τυ μπανω και ψα λτη ρι ω ψαλ λα τω σαν αυ τω

Π

16 Ο τι ευ δο κει Κυ ρι ος εν τω λα ω αυτου και

υ ψω σειπρα εις εν σω τη ρι ι α

Κ
17   Καυ χη σονται ο σι οι εν δο ξη και α γαλ λι α σο

νται ε πι των κοι των αυ των

Π
18   Αι υ ψω σεις του Θε ου εν τω λα ρυγγι αυ των και

ρο μφαι αι δι σταμοι εν ταις χε ρσιν αυ των

Π
19   Του ποι η σαι εκ δι κη σιν εν τοις ε θνεσιν ε λεγ

μους εν τοις λα οις

20   Του δη σαιτους βα σι λεις αυ των εν πε ε δαις και τους

εν δο ξους αυ των εν χει ρο πε δαις σι δη ραις

Π
21   Του ποι η σαι εν αυ τοις κρη μα εγ γραπτον δο ξα αυτη

ε ε σται πα σι τοις ο σι οις αυ του

Π
22   Αι νει τε τον Θε ον εν τοις α γι οις αυ του αι νει τε αυ

τον εν στε ρε ω μα τι της δυ να με ως αυ του

1
Αι νει ει τε αυ τον η λι ος και σε λη νη αι νει τε αυ

τον πα ντα α στρα και το φως

2
Αι νει ει τε αυ τον οι ου ρα νο πων ου ρα νων και

το υ δωρ το υ περ α νω πων ου ρα νων αι νε σα τωσαν

το ο νο μα Κυ ρι ι ου

3
Ο ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θησαν αυ τος ε νε

τει λα το και ε κτισθησαν

4
Ε στη σεν αυ τα εις τον αι ω να και εις τον αι

ω να του αι ω ω νος προ στα γμα ε θε το και ου παρε λευ

σεται

5
Αι νει τε τον Κυ ρι ον εκ της γης δρα κοντες και πα

σαι α βυσσοι

6
Πυ υρ χαλαζα χι ων κρυσταλ λος πνευ μα κα ται

γι ιδος τα ποι ου ντα τον λο γοναυτου

7
Τα ο ρη και παντες οι βου νοι ξυ λα καρπο φο ο

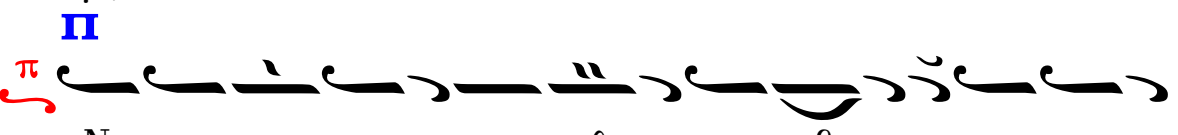

ρα και πα σαι κε δροι

8
Τα θη ρι α και πα ντατα κτη νη ε ρπε τα και

πετει να πτε ρω τα

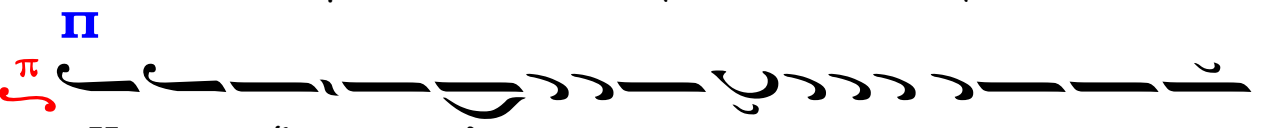
9
Βα σι λεις της γης και παντες λα οι αρ χοντες και πα αντες κρι

ται αιγης

10
Νε α νι σκοι και πα ρθε νοι πρε σβυ τεροι με τα νε

ω τε ερων αι νε σα τω σαν το ο νο μα Κυ ρι

ου ο τι υ ψω ω θη το ο νο μα αυ του ου μο νου

11
Η ε ξο μο λο γησις αυ του ε πιγης και ου ρα νου

και υ ψω ω σει κε ραςλα ου αυτου

Π

12 Υ μνος πα σι τοις ο σι οις αυ του τοις υι οις Ι

σραηλα ω εγγιζο ντι αυ τω

Π

13 Α σα τε τω Κυ ρι ω α σμακων η αι νε σις αυτου

εν εκκλη σι α ο σι ι ων

14 Ευ φρα νθη τω Ι σρα ηλ ε πι τω ποιη σα ντι αυ τον

και υι οι σι ων α γαλλι α σθωσαν ε πι τω βα σι λει

αυτων

Π

15 Αι νε σα τω σαν το ο νομαυ του εν χο ρω

εν τυ μπανωκαιψα λτη ρι ω ψαλ λα τω σαν αυτω

Π

16 Ο τι ευ δο χει Κυ ρι ος εν τω λα ω αυ του και υ

ψω σει πρα εις εν σω τη ρι α

17 **Π**
Καυ χη σο νται ο σι οι εν δο ο ξη και α γαλ λι

α σονται ε πι των κοι των αυτων

18 **Π**
Αι υ ψω σεις του Θε ου εν τω λα ρυγγι αυ των και

ρο μφαι αι δι στο μοι εν ταις χε ρσιν αυτων

19 **Π**
Του ποι η σαι εκ δι κη σιν εν τοις ε θνεσιν ε λεγ

μους εν τοις λα οις

20 **Π**
Του δη σαι τους βα σι λεις αυ των εν πε ε δαις και τους εν

δο ξους αυτων εν χειρο πε δαις σι δη ραις

21 **Π**
Του ποι η σαι εν αυ τοι οις κρι μα εγ γραπτον δο ξα αυ

τη ε σται πα σι τοις ο σι οις αυτου

22 **Π**
Αι νει τε τον Θε ον εν τοις α γι οις αυ του αι νει

τε αυτον εν στε ρε ω μα τι της δυ να με ως αυτου

1 ^N
Αι νει τε αυ τον η λι ος και σε λη η νη αι νει

τε αυτον πα ντατα α στρακαι το φως

2 ^N
Αι νει τε αυ τον οι ου ρα νοι των ου ρα νων και

το υ δωρτο υ περ α νω των ου ρα νων αι νε σα τωσαν

το ο νο μα Κυ ρι ι ου

3 ^N
Ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θησαν αυ τος ε

νε τει λα το και ε κτι σθησαν

4 ^N
Ε στη σεν αυ τα εις τον αι ω να και εις τον αι ω να του

αι ω ω νος προ σταγμα ε θε το και ου πα ρε λευ σε ται

5 ^N
Αι νει τε τον Κυ ρι ον εκ της γης δρα κο ντες και πα σαι

α βυσσοι

6 ^N
Πυρ χα λα ζα χι ων κρυσταλλος πνευ μα καται γι ι

7
Γ
δος τα ποι ου ντα τον λο ο γον αυ του

7
N
Γ Τα ο ρη και πα ντες οι βου νοι Δ ξυ λα καρπο φο ο ρα

Γ
και πα σαι κε ε δροι Γ

8
N
Γ Τα θη ρι α και πα α ντα τα κτη νη Δ ερ πε τα και

Γ
πε τει να απτερω τα Γ

9
N
Γ Βα σι λεις της γης και πα ντες λα οι Δ αρ χοντες και πα

Γ
ντες κρι ται αιγης Γ

10
N
N Γ Ne α νι σκοι και πα ρθε νοι πρε σβυ τεροι με τα νε ω

N
Γ τε ε ρων π αι νε σα τω σαν το ο νο μα Κυ ρι ου ο

Γ
τι υ ψω θη το ο νο μα αυ του μο ο νου Γ

11
N
Γ Η ε ξο μο λο γη σις αυ του Δ ε πι γης και ου

Γ
ρα νου Δ και υ ψω σει κερας λα ου αυτου Γ

12 ^N
Υμνος πασι τοις οσις αυ του τοις υι οις Ισραηλ

λα ω εγ γι ζοντι αυ τω

13 ^N
Ασατε τω Κυ ρι ω ασμα και νον η αι νε

σις αυ του εν εκκλησι ια οσι ιων

14 ^N
Ευφρα νθη τω Ισρα ηλ επι τω ποι η σα ντι αυ

τον και υι οι σι ων α γαλλι α σθωσαν επι τω βα σι

λει αυτων

15 ^N
Αι νε σα τωσαν το ο νο μα αυ του εν χο ρω

εν τυ μπα νω και ψα λτη ρι ι ι ω ψα λ λα τωσαν αυ τω

16 ^N
Ο τι ευ δο και Κυ ρι ος εν τω λα ω αυτου και

υ ψω ω σει πρα εις εν σωτη ρι α

17 ^N
Καυ χη σο νται ο σι οι εν δο ξη και α γα λι

α σονται ε πι των κοι των αυτων

18 Αι υ ψω σεις του Θε ου εν τω λα ρυγγι αυ των και

πομ φαι αι δι στομοι εν ταις χε ρσιν αυτων

19 Του ποι η σαι εκ δι κησιν εν τοις ε θνεσιν ε λεγ

μους εντοις λα οις

20 Του δη σαι τους βα σι λεις αυ τωνεν πε εδαις και τους εν

δο ξους αυτων εν χει ρο πε δαις σι δη ραις

21 Του ποι η σαι εν αυ τοι οις κρι μα εγ γραπτον δο ξα

αυτη ε σται πα σιτοις ο σι οι οις αυ του

22 Αι νει τε τον Θε ον εν τοις α γι οις αυ του αι νει

τε αυτον εν στε ρε ω μα τι της δυ να μεως αυ του

1 ^N
Αι νει ει τε αυ τον η η λι ος και σε λη νη

αι νει ει τε αυ τον πα ντα τα ασ τρα και το φως

2 ^N
Αι νει ει τε αυ τον οι ου ρα νοι των ου ρα νων

και το υ δωρ το υ περ α νω των ου ρα νων αι νε σα τω

σαντο ο νο μα Κυ ρι ου

3 ^N
Ο τι αυ τος ει πε και ε γε νη θησαν αυ τος ε νε τει λα

το και ε κτισθησαν

4 ^N
Ε στη σεν αυ ταις τον αι ω ω να και εις τον αι ω

να του αι ω ω νος προ στα γμα ε θε το και ου πα ρε λευ σε ται

5 ^N
Αι νει τε τον Κυ ρι ον εκ της γης δρα κοντες και πα σαι

α βυσσοι

6 ^N
Πυρ χα λα ζα χι ων χρυ στα λλος πνευ μα και ται γι ι ι δος

τα ποι ου ντα τον λο γον αυτου

7 Τα ο ο ρη και πα ντες οι βου νοι ξυ λα καρ πο φο

ρα και πα σαι κε δροι

8 Τα θη ρι ι α και πα ντα τα κτη η νη ε ρπε

τα και πετει να πτερωτα

9 Βα σι λεις της γης και πα ντες λα οι α ρχο ντες και

πα αντες κρι ται αι γης

10 Νε α νι σκοι και πα ρθε νοι πρε σβυ τεροι με τα νε ω

τε ε ρων αι νε σα τωσαν το ο νο μα Κυ ρι ι ι ου ο

τι υ ψω θη το ο νο μα αυ του ου μο νου

11 Η ε ξο μο λο γησις αυ του ε πι γης και

ου ρα νου και υ ψω σει κε ε ρας λα ου αυτου

12 ^N
Υ μνος πα σι τοις ο σι οις αυ του τοις υι οις Ισραηλ

λα ω εγ γι ζο ντι αυ τω

13 ^N
Α σα τε τω Κυ ρι ω α σμα και νον η αι

νε σις αυ του εν εκ κλη σι α ο σι ων

14 ^N
Ευ φρα νθη τω Ι σρα ηλ ε πι τω ποι η σαντι αυ

τον και υι οι σι ων α γαλ λι α σθωσαν ε πι τω

βα σι λει αυτων

15 ^N
Αι νε σα τωσαν το ο νο μα αυ του εν χο ρω

εν τυ μπα α νω και ψα λτη ρι ι ι ω ψαλ λα τω σαν αυτω

16 ^N
Ο τι ευ δο χει Κυ ρι ος εν τω λα ω αυτου

και υ ψω ω σει πρα εις εν σωτη ρι α

17 **N**
Καυ χη σο νται ο σι οι εν δο ξη και α γαλ λι

α σονται ε πι των κοι των α αυτων

18 **N**
Αι υ ψω σεις του Θε ου εν τω λαρυγγι αυ των και

ρομ φαι αι δι στομοι εν ταις χερσιν αυτων

19 **N**
Του ποι η η σαι εκ δι ι κησιν εν τοις ε θνε σιν

ε λεγ μους εν τοις λαοις

20 **N**
Του δη σαιτους βα σι λεις αυτων εν πε ε ε δαις και τους

εν δο ξους αυτων εν χει ρο πε δαισι δηραις

21 **N**
Του ποι η σαι εν αυ τοις κριμα εγ γραπτον δο ξα αυ τη

ε εσται πα σιτοις ο σι οις αυτου

22 **N**
Αι νει τε τον Θε ον εν τοις α γι οις αυ του

αι νει ει τε αυ τον εν στε ρε ω μα τι της δυ να με ως αυτου

Ἦχος Δι

Και νυν και α ει καιεις τους αι ω ναστων αι ω νων Α

μην

Υπερ ευ λο γη με ε νη υ παρχεις Θε ο το κε

Παρ θε ε ε ε νε δι α γαρ του εκ σου σαρ κω

θε εν τος ο Α δης ηχ μα λω ω τι σται ο Α δαμ

α να κε κλη ται η κα τα ρα νε νε κρωται η Ευ α

η λευ θε ρω ται ο θα να τος τε θα να α τω ται και η

μεις ε ζω ο ποι η η θη μεν δι ο α νυ μνουντες βο

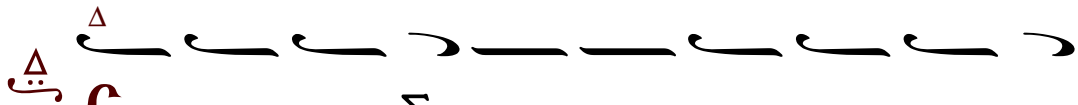

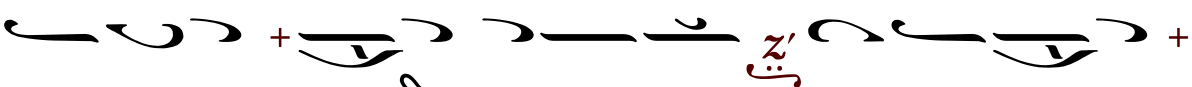

ω ω μεν Ευ λο γη τος Χρι στος ο Θε ος η μων ο ου

τως ευ δο κη σας δο ο ο ξα σοι

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ Η'

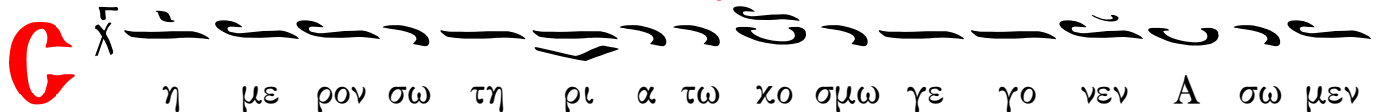
ΣΗΜΕΡΟΝ ΣΩΤΗΡΙΑ

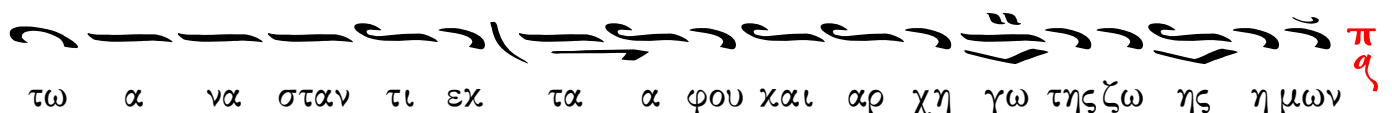
Ἦχος Δι

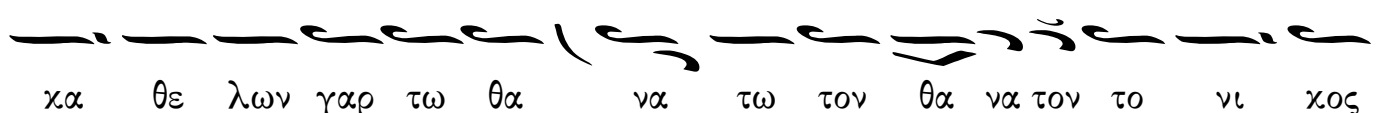

Ση με ρον Σω τη ρι α τω κο σμω

γε ε γο νεν α σω μεν τω Α να σταν τι

εκ τα φου και Αρ χη γω της ζω ης η μων κα

Θε λων γαρ τω Θα να τω τον Θα να να τον

το νικος ε δω κεν η μιν και το με γα

ε ε λε ο ο ος

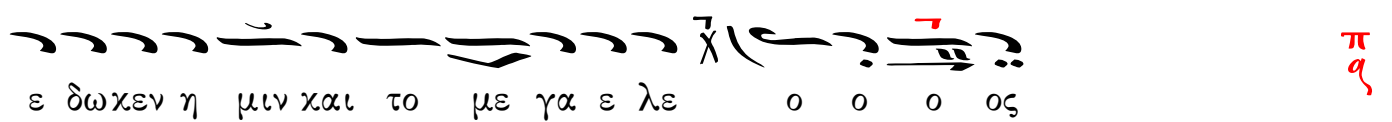
Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἑρμηνείαν...

Ἦχος ^ϕ Πα

 η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε γο νεν Α σω μεν

 τω α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω της ζω ης η μων

 κα θε λων γαρ τω θα να τω τον θα να τον το νι κος

 ε δωκεν η μιν και το με γα ε λε ο ο ο ος

Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἑρμηνείαν...

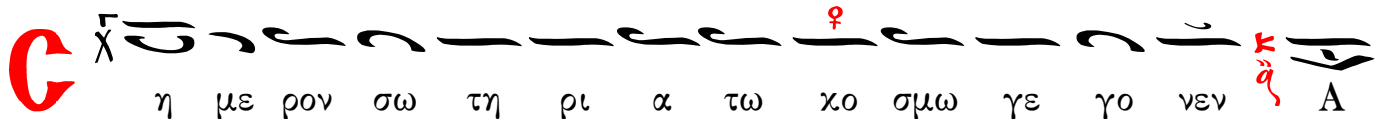

Ἦχος Πα

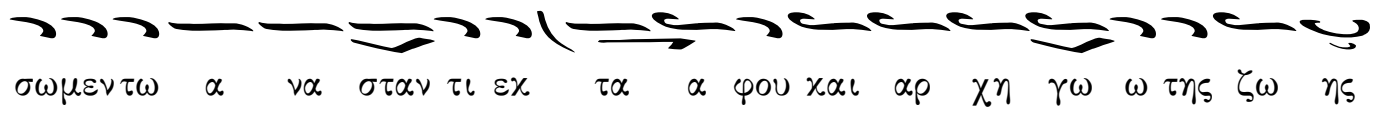
η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε γονεν Α σω μεν
τω α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω ω της ζω ης ημων
κα θε λων γαρ τω θα να τω τον θα να τον το νι κος ε δω κεν
η μιν και το με γα ε λε ο ο ο ος

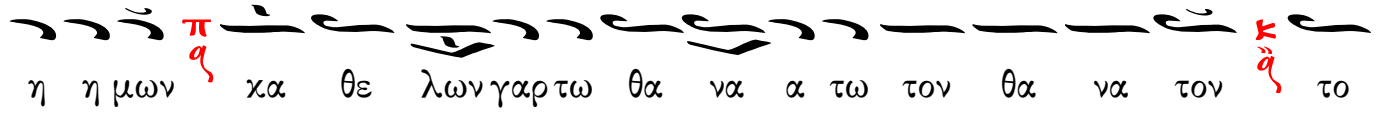

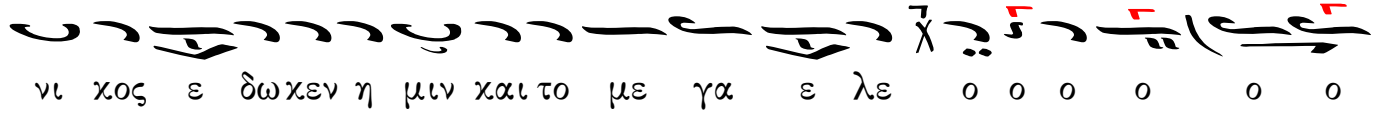
Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἑρμηνείαν...

Ἦχος ἰϛ Γα

 η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε γο νεν Α

 σωμεντω α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω ω της ζω ης

 η η μων κα θε λων γαρ τω θα να α τω τον θα να τον το

 νι κος ε δωκεν η μιν και το με γα ε λε ο ο ο ο ο ο

 ος Γ

Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἑρμηνείαν...

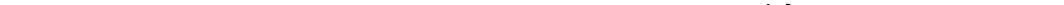
Ἦχος ~~λτος~~ Βου

η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε γο νεν Α σωμεντω
 α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω ω της ζω ης ημων
 κα θε λων γαρ τω θα να α τω τον θα να τον το νι κος
 ε δωκεν η μιν και το με γα ε λε ο ο ο ο ος

Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἐρμηνείαν...

Ἦχος λ̣ α̣ Κε

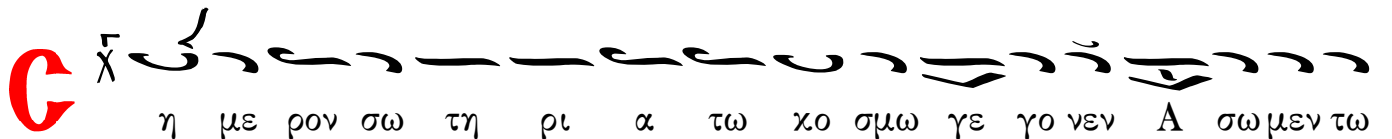
Εἰς ἡμερον σωτηρια τω κοσμω γεγοθεν Ἀσωμεν

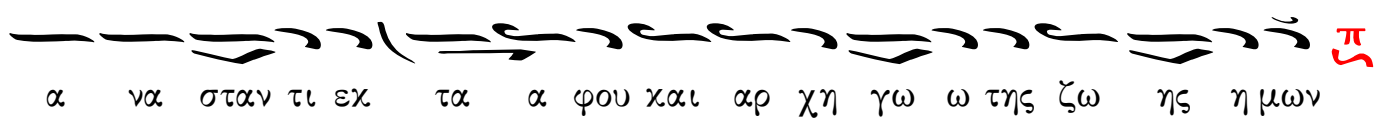

 τω α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω της ζω ης η μων

κα θε λων γαρ τω θα να τω τον θα να τον το νι κος ε δω κεν η

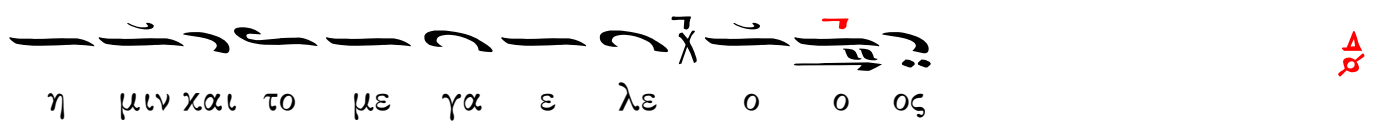
Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἑρμηνείαν...

Ἦχος λ̣ π̣ Πα

 η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε γο νεν Α σω μεν τω

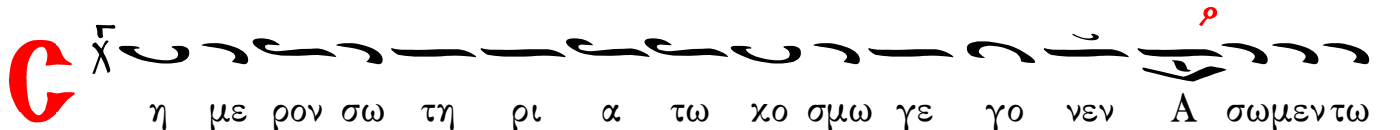

 α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω ω της ζω ης η μων

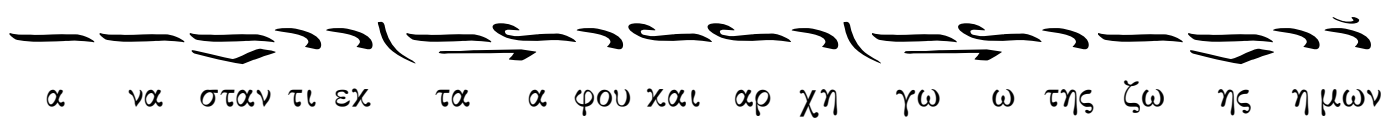

 κα θε λων γαρ τω θα να τω τον θα να τον το νι κος ε δω κεν

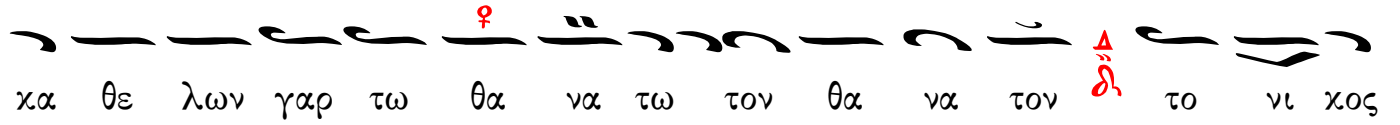

 η μιν και το με γα ε λε ο ο ος

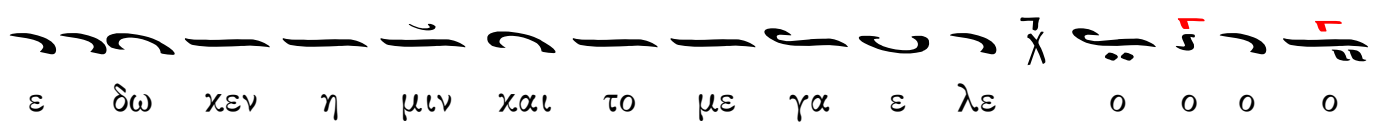
Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἑρμηνείαν...

Ἦχος ᾠ̣ Γα

 η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε γο νεν Α σωμεντω

 α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω ω της ζω ης ημων

 κα θε λων γαρ τω θα να τω τον θα να τον το νι κος

 ε δω κεν η μιν και το με γα ε λε ο ο ο ο

 ο ο ος

Πέτρου Λαμπαδαρίου. Κατ' ἑρμηνείαν...

Ἦχος λ̣ δ̣ Νη

η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε γο νεν Α σωμεντω
 α να σταν τι εκ τα α φου και αρ χη γω της ζω ης η μων
 κα θε λων γαρ τω θα να τω τον θα να τον το νι κος ε δω κεν
 η μιν και το με γα ε λε ο ο ο ος

Κατ' ἐρμηνείαν...

Ἦχος Δι

η με ρον σω τη ρι α τω κο σμω γε ε γονεν Α σωμεν
τω α να σταν τι εκ τα φου και αρ χη γω της ζω ης ημων
κα θε λων γαρ τω θα να τω τον θα α να τον το νι κος ε δω
κεν η μιν και το με γα ε λε ο ο ος

Μετά τήν Δοξολογία, ὅταν ὁ ἦχος εἶναι
Πλάγιος α', Πλάγιος β', Βαρύς, & Πλάγιος δ'.

Ἦχος $\lambda\pi\alpha$ Νη

γ Δ ^N να στα ας εκ του μνη μα τος Δ και
τα δε σμα δι α ρη η ζας του Α δου Δ ε λυ
σας το κα τα κρι μα του θα να του Κυ ρι ε $\beta\lambda$
παν τας εκ των πα γι ι δων του εχ θρου ρυ σα
με νος γ Δ εμ φα νι σας σε αυ τον τοις Α πο
στο λοις σου Δ ε ζα πε στει λας αυ τους ε πι
το κη ρυγ μα $\beta\lambda$ και δι αυ των την ει ρη νην
πα ρε ε σχες τη οι κου με νη Δ μο νε πο λυ
ε λε ε ε ε ε γ Δ

τότε τό : ἱερεῖς ἐξέλθετε» (ἵνα ἐνδύσουν τὸν ἀρχιερέα). Ὅτε ὁ Β'. χορὸς ἄρχεται ψάλλον τὸ «μάθημα» : «Ἄνωθεν οἱ προφηταὶ» τοῦ ὁσίου Ἰωάννου Κουκουζέλους τοῦ μαΐστορος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιερεὺς ἐνδύεται εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν του στολὴν. Μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς ταύτης ὁ α' χορὸς ψάλλει καὶ πάλιν τὸ «εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα» εὐλογοῦντος τοῦ Πατριάρχου καὶ εἶτα ἄρχεται ἡ ἀκολουθία τῆς θείας Λειτουργίας.

Η ΕΠΙΚΡΑΤΕΣΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ
ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΝ

- ⌒ = 40—42 «Εἰς πολλὰ ἔτη» Εἰσόδου—Δύναμις Κρητὸς καὶ καλλοφω-
νικοὶ εἵρμοι (μετὰ τινος ἐλευθερίας εἰς τὸν ρυθμόν).
- ⌒ = 44—46 «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα (μέλος ἀρχαῖον)—Μὴ ἀπο-
σταέψης—ἔδωκας κληρονομίαν—ἀσματικὸν νεκρώσιμον καὶ ἀσμα-
τικὸν τοῦ Σταυροῦ—Ἀργὸν «Τῇ Ὑπερμάχῳ».
- ⌒ = 44—48 (σπανίως 42). Χερουβικά—Κοινωνικά—Νῦν αἱ Δυνάμεις
- ⌒⌒ = 80 «Ἀλληλούϊα, ἀργόν, μέλος ἀρχαῖον, Μ. Ἑβδομάδος.
- ⌒⌒⌒ = 88 «Ἀλληλούϊα» τὸ συντομώτερον καὶ «ἰδοὺ ὁ Νυμφίος».
- ⌒⌒⌒ = 84—88 «Γεύσασθε...»
- ⌒⌒⌒ = 96 «Κατευθυνθήτω» Προηγιασμένης.
- ⌒⌒⌒ = 96—100 Ἀργὰ ἰδιόμελα Μ. Τεσσαρακοστῆς κ.λ.π. ἀργὰ μέλη.
- ⌒⌒⌒ = 96 «Κεκραγάρια ἀργά. (Δαμασκηνοῦ—Ἰακώβου—Βαλασίου).
- ⌒⌒⌒ = 88—92 «Κεκραγάρια» σύντομα στιχηραρικά.
- ⌒⌒⌒ = 168—176 «Κεκραγάρια» Εἰρμολογικά καὶ Πασαπνοάρια.
- ⌒⌒⌒ = 100 «Πασαπνοάρια Αἰνῶν, Ἰακώβου, ἀργά.
- ⌒⌒⌒ = 100 «Πασαπνοάρια σύντομα στιχηραρικά.
- ⌒⌒⌒ = 80—88 Πολυέλεοι.
- ⌒⌒⌒ = 100—104 Ἀνοιξαντάρια σύντομα—Μακάριος ἀνὴρ.
- ⌒⌒⌒ = 112—116 Ἀναστάσιμα ἐσπερινοῦ καὶ αἰνῶν.
- ⌒⌒⌒ = 112—120. Προσόμοια ἀργά.
- ⌒⌒⌒ = 116 Προσόμοια σύντομα, (τὰ πλεῖστα).
- ⌒⌒⌒ = 132 Προσόμοιον «Τί Ὑμᾶς καλέσωμεν» «Χαίροις ἀσκητικῶν».
- ⌒⌒⌒ = 152 Προσόμοιον «Αἱ ἀγγελικαί : ... Ὁ ἐν Ἑδέμ Παράδεισος.
- ⌒⌒⌒ = 138—144 «Θεὸς Κύριος, Ἀπολυτίκια ἐν τῷ ὄρθρῳ.
- ⌒⌒⌒ = 144 Καθίσματα.

- == 184 Κανόνες Μ. Ἑβδομάδος.
- == 168 Εἰρμοὶ Κανόνων Μ. Ἑβδομάδος.
- == 132 Κανόνες καὶ ἀναβαθμοί.
- == 104—108 Καταβασίαι.
- == 76—80 Καταβασία «Τῷ Σωτῆρι Θεῷ».
- == 69—80 (84;) Δοξαστικά ἐσπερινοῦ καὶ ὁρθρου.
- == 100 Δοξαστικά ἀποστίχων.
- == 108 «Καὶ νῦν» Θεοτοκία.
- == 112 Δοξολογίαι ἀργαί.
- == 138 Δοξολογίαι σύντομοι.
- == 104 «Τρισάγιον» λειτουργίας—Δύναμις—(ἐκτὸς Γ. Κρητός).
- == 112 Ἀπολυτίκια ἐν τῇ λειτουργίᾳ.
- == 164 Τυπικά Μακαρισμοὶ καὶ αἱ ἐν συνεχείᾳ ὡδαὶ κανόνων.
- == 120 «Ἄξιον Ἑστὶν β΄. ἤχου «Τὸ συνειθισμένον».
- == 120 «Ἄξιον Ἑστὶν» τὰ κλασικά Γρηγορίου Πρ. Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος καὶ Ἄξιον Ἑστὶν τὸ λεγόμενον Πατριαρχικὸν λ^π Α. (δίσσημοι) = 108—112 (ἦτοι 216—224): Ἅγιος - ἄγιος. «Σὲ ὕμνουμέν», Λειτουργίας Μ. Βασιλείου.
- == 116 «Τὴν γὰρ σὴν Μήτηραν» Ἦχος Α΄. Γλυκέως.
- == 176—180: Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.
- == 138 Κύριε τῶν δυνάμεων.
- == 104 Καθίσματα Μ. Ἑβδομάδος (Κυριακὴ - Δευτέρα - Τρίτη).
- == 96 Μ. Ἑβδομάδος δοξαστικά.
- == 200 : Μ. Πέμπτης Ἀντίφωνα.
- == 138 » » Καθίσματα.
- == 112 «Κύματι θαλάσσης». (Τῇ Ἀγ. καὶ Μ. Παρασκευῇ).

Σύμφωνα με το βιβλίο του Πατρός Σεραφείμ Φαράσογλου, "Από την Τάξη και Ψαλμωδία Στον Πατριαρχικό Ναό της Κωνσταντινουπόλεως":

Σ τ ο ν Ό ρ θ ρ ο:

1. Στο "Ευλογητός", "Βασιλεύ Ουράνιε"
2. Στον "Εξάψαλμο", "Ειρηνικά", "Θεός Κύριος", "Απολυτίκια"
3. Στο "Δόξα" των Ευλογηταρίων.
4. Στο "Εις πολλά έτη" της εισόδου του Αρχιερέα.
5. Στο "Ανάστασιν Χριστού", "Ελέησόν με" μέχρι και το "Ιδού γαρ".
6. Στα "Μεγαλυνάρια". (Όχι όμως όταν ψάλλεται ο Κανόνας της Θ' Ωδής).
7. Στο "Εξαξαποστειλάριο", μόνο ο αριστερός χορός. (Υποσημ.: Στον Πατριαρχικό Ναό "Επί χοροστασίας άλλου συνοδικού αρχιερέως ψάλλοντος το Εξαποστειλάριον ο λαμπαδάριος ψάλλει τούτο από του στασιδίου αυτού" (Α. Βουδούρη, Οι Μουσικοί Χοροί της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας κατά τους κάτω χρόνος)
8. Στο "Τον Δεσπότην και Αρχιερέα" στις αρχιερατικές Λειτουργίες.
9. Στο "Αινείτε", στις Αρχιερατικές Χοροστασίες
10. Στην "Δοξολογία"

Σ τ η Λ ε ι τ ο υ ρ γ ί α:

1. Στο "Ευλογημένη η Βασιλεία".
2. Στο "Ευαγγέλιο"
3. Στο "Ως τον βασιλέα"
4. Στο "Σε υμνούμεν", "Άξιον εστί".
5. Στο "Πρόσχωμεν", "Τα άγια τοις αγίοις", "Εις άγιος"
6. "Στο "Μετά φόβου", "Είδομεν το φώς" μέχρι το τέλος.
7. Στα "Κύριε ελέησον" της χειροτονίας διακόνου, πρεσβυτέρου, επισκόπου.

Ιεροψάλτης εν τη Λατρεία

ΕΚΕΙΝΟ ΔΙΑ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ δικαιούται ασφαλώς να καυχάται η Ορθόδοξος Εκκλησία μας είναι η θεία Λατρεία της. Καμμία άλλη Εκκλησία δεν έχει τον λατρευτικόν πλούτον της Ορθοδοξίας, όστις αποτελεί ταυτοχρόνως και την δόξαν αυτής. Είναι θησαυρός αμυθήτου αξίας, πραγματικόν διδασκαλείον θεϊκής μυσταγωγίας, ενσάρκωσις του Μυστηρίου του Ιησού Χριστού, τόπος μυστηρίου και «βαλανείον πνευματικών» κατά την χαρακτηριστικήν έκφρασιν του ιερού Χρυσοστόμου. Η πλούσια και παλμώδης Λατρεία μας είναι η αναπνοή της Εκκλησίας μας. Το ομολογούν και το αναγνωρίζουν και ετεροδόξοι ακόμη, οι οποίοι τον ανεκτίμητον τούτον θησαυρόν θεωρούν ως μοναδικήν ευκαιρίαν, καθ'ην το προσωρινόν αδελφώνεται προς το αιώνιον, η γη προς τον ουρανόν, ο άνθρωπος προς τον Θεόν. Πράγματι, η όλη ατμόσφαιρα της ορθοδόξου Λατρείας καθίσταται «όχημα της πνευματικής θρησκευτικής εμπειρίας» καθιστώσα τον άνθρωπον «θείας κοινωνόν φύσεως». Ο ορθόδοξος ναός, κατά τον μέγαν Χρυσόστομον, «ανίστησι το φρόνημα και ουκ αφήσι μεμνήσθαι των παρόντων, μεθίστησιν από γης εις ουρανόν». Αποβαίνει εργαστήριο ψυχικής καλλιέργειας και τόπος γαληνεύσεως χαρακτήρων, μεταποιουμένης της ψυχής εις Ναόν του Κυρίου άγιον. Είναι η μεγάλη, η αναντικατάστατος προσφορά της μητρός μας Εκκλησίας εις την πνευματικήν μας πορείαν.

Εις τας ημέρας μας παρατηρείται εν ζωηρόν ενδιαφέρον των ετεροδόξων δια την γνωριμίαν του ορθοδόξου λατρευτικού μας θησαυρού και μία ισχυρά τάσις επιστροφής προς την λατρευτικήν παράδοσιν της Εκκλησίας μας, η οποία μόνη αυτή «διετήρησε το λειτουργικόν πνεύμα της αρχαίας Εκκλησίας» ως ομολογεί ο Rousseau (*Histoire du Mouvement Liturgique* Paris 1945, σ. 188). Αλλά και εις τους κόλπους της αγίας Εκκλησίας μας εκδηλούται εν ζωηρόν ενδιαφέρον δια την Λατρεία ν μας, εν παλινδρομικόν κύμα «επί τας πηγάς» που μορφοποιείται ως αίτημα διά μίαν λειτουργικήν αναγέννησιν. (Πρβλ: Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερωνύμου: Σχέδιον αναδιοργανώσεως της Εκκλησίας της Ελλάδος. Αθήναι 1967 σ. 76, Υπόμνημα των Καθηγητών του Ανωτέρου Ιερατικού Φροντιστηρίου Τήνου προς την Ιεράν Σύνοδον από 1-5-1968 σ. 2 επ.).

Η Εκκλησία μας ηθέλησε να παραμείνη πιστή βεβαίως όχι μόνον εις το ύψιστον λειτουργικόν Ιδεώδες της αρχαίας Εκκλησίας, αλλά και εις τον μέγαν σκοπόν της Λατρείας, πολλάς πολλαπλώς καταβαλούσα προσπαθείας προς διατήρησιν αυτού αναλλοιώτου δι' όλης της ιστορικής της πορείας.

Ως γνωστόν σκοπός της Λατρείας είναι να φέρη εις επαφήν τον άνθρωπον με τον Θεόν. Μέσα εις την κατανυκτικήν και μεγαλειώδη ατμόσφαιραν, την οποίαν δημιουργεί η ορθόδοξος μυσταγωγία της Λατρείας του θείου, η ψυχή του ανθρώπου μεταρσιούται και μετέωρος περυγίζει προς τους αιθέρας, εμβατεύουσα εις του Θεού τα απροσπέλαστα μυστήρια, Μέσω. της ορθοδόξου Λατρείας, της τόσον πλουσίας εις παραστάσεις και εις δημιουργίαν ευλαβών συναισθημάτων μέσα εις τας καρδίας των ανθρώπων, εκδιπλώνεται προ των οφθαλμών μας το μέγα μυστήριο του Θεού και γινόμεθα μέτοχοι της ωραιότητας εκείνης που μόνον η γλώσσα της ψυχής δύναται να περιγράψη.

Όμως δεν επιτυγχάνεται πάντοτε οό θείος αυτός σκοπός της Λατρείας. Στοιχεία ξένα και άγνωστα, εν πολλοίς, προς την πραγματικήν, την εν πνεύματι Λατρείαν του Θεού,

υπεισήλθον με την πάροδο του χρόνου και ενόθευσαν την απλότητα και γνησιότητά της, επί πλέον δε την απεξένωσαν από την ουσίαν της που ζωοποιεί τας ψυχάς και ενδυναμώνει τα πνεύματα, ενώ παραλλήλως την έκαμαν να προσκολληθή εις ξηρούς τύπους, που δεν ζωογονούν αλλά «αποκτείνουν». Της λειτουργικής αναγεννήσεως έργον είναι να αποκαθήρη την Λατρείαν από τα ξένα της στοιχεία, τα περιττά και παρέμβλητα, και να την παρουσιάση οία πρέπει να είναι, καθιστώντας την ικανήν πλέον και εις τους ιδικούς μας καιρούς να υπηρετήση τους μεγάλους σκοπούς της.

Εις την επιτυχίαν του έργου τούτου πολλοί ασφαλώς παράγοντες δύνανται να συμβάλουν. Θα χρειασθή την πρωτοβουλίαν να αναλάβη η Εκκλησία με τους λειτουργούς της. Έπειτα ίσως ακολουθήση κάποια διόρθωσις των λειτουργικών μας βιβλίων. Ακόμη κάποια επιστημονική θεολογική επεξεργασία των κειμένων. Και μία προσπάθεια προς επίτευξιν ομοιομορφίας, τουλάχιστον μέσα εις τον χώρο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Όμως εις το έργον τούτο θα πρέπει να κληθούν να προσφέρουν την συμβολήν των και οι ιεροψάλται, διότι η θέσις των είναι υψηλή και προνομιούχος μέσα εις την καθόλου ορθόδοξον Λατρείαν. Ο ιεροψάλτης, ιστάμενος επί του στασιδίου του κατά την ώραν της θείας Λατρείας, δεν είναι πλέον μονάς. Διά την Εκκλησίαν την στιγμήν εκείνην είναι «λαός», εκπρόσωπος του συνηγμένου και προσευχομένου λαού, ολοκλήρου της χριστιανικής κοινότητος. Ψάλλον τους ύμνους, απαγγέλλων τα αναγνώσματα ο ιεροψάλτης και του ταπεινοτέρου παρεκκλησίου, γίνεται μυσταγωγός. Δεν μένει ένας απλός βοηθός του λειτουργούντος ιερέως. Είναι κάτι περισσότερον. Είναι ο αναντικατάστατος παραστάτης του. Είναι ο απαραίτητος παράγων της Λατρείας. Η υπηρεσία του έχει βαθύτερον περιεχόμενον, ουσιαστικόν, σπουδαίον. Γίνεται και αυτός κρίκος μιας αλύσει, που σκοπόν έχει την μεταρσίωσιν των πιστών, την επίτευξιν των σκοπών της Λατρείας. Δεν είναι ίσως άνευ σημασίας το γεγονός, ότι κατά την ορθόδοξον λειτουργικήν διδασκαλίαν, δεν είναι δυνατόν να τελεσθή Θεία Λειτουργία άνευ παρουσίας ιεροψάλτου, και τούτο ασφαλώς όχι τόσο δια το τεχνικόν μέρος, όσον δια την ουσίαν που υπηρετεί ο θεσμός αυτός, δια την αναγκαιότητα του λαϊκού στοιχείου κατά την αναφοράν των κοινών προσευχών, εκπρόσωπος του οποίου παρίσταται ο ιεροψάλτης.

Καλείται ως εκ τούτου ο ιεροψάλτης να επιτελέση έργον αξιοσημείωτον και σοβαρόν. Καλείται να θέση τας υπηρεσίας του εις την διάθεσιν της Εκκλησίας και του πληρώματός της.

Καλείται, με άλλους λόγους, να γίνη κατά το μέτρον του δυνατού, ένας εκ των αποφασιστικών παραγόντων της λειτουργικής αναγεννήσεως. Συνήθως υποτιμάται ο ρόλος και η προσφορά του ιεροψάλτου εις το σημείον τούτο. Την προσοχήν μας ελκύει ο ιεουργός. Βεβαίως ο τελετουργός ιερέυς είναι ο κορυφαίος. Δεν είναι όμως ο μόνος που λαμβάνει μέρος εις την αυλαίαν της λατρευτικής συνάξεως. Βασικήν θέσιν κατέχει και ο ιεροψάλτης. Είναι και αυτός αποφασιστικός παράγων διά μίαν αρτίαν και ολοκληρωμένην λατρευτικήν προσφοράν. Η κανονική και ευπρεπής διεξαγωγή της Λατρείας έχει ανάγκην της συμβολής του ιεροψάλτου. Την αναμένει και την προσδοκά.

***

Κατά ποίον τρόπον δύνανται οι ιεροψάλται να συμβάλουν εις το έργον της λειτουργικής αυτής αναγεννήσεως; Τι δύνανται να προσφέρουν εις τους πιστούς, ώστε ούτοι να συνειδητοποιήσουν περισσότερον τα εκ της Λατρείας απορρέοντα δι'

αυτούς οφέλη; Πώς δύνανται να υποβοηθήσουν τον εκκλησιαζόμενον λαόν να κατανοήση πλήρως κατά το δυνατόν την σημασίαν που έχει δι' ένα έκαστον η ορθόδοξος Λατρεία; Ιδού μερικά επί μέρους ερωτήματα εις την απάντησιν των οποίων θα χωρήσωμεν κατά τρόπον πολύ γενικόν και με πολύ αδράς γραμμάς.

***

Έχει πολλούς τρόπους εις την διάθεσίν του ο ιεροψάλτης, προκειμένου να συντελέση το κατά δύναμιν εις την προσπάθειαν λειτουργικής αναγεννήσεως, που αποτελεί επιτακτικόν αίτημα των καιρών μας. Και θα πρέπει πλέον να φέρωμεν τον λόγον προς την έρευναν αυτών, με τον σκοπόν να βοηθήσωμεν την ολοπρόθυμον διάθεσίν του να συμβάλη εις το μέγα τούτο έργον.

Θα αρχίσωμεν από ένα σημείον το οποίον έχει ανάγκην ιδιαιτέρας προσοχής. Και τούτο είναι,

Α'. Η Εμφάνις και η Στάσις του επί του Στασιδίου

Και η εμφάνις και η στάσις του ιεροψάλτου πολλά έχουν να προσφέρουν εις το προκείμενον θέμα.

1. Η εμφάνις

Πολλοί, ως γνωστόν, παράγοντες συντείνουν εις τον απαρτισμόν της εξωτερικής καθόλου εμφανίσεως του ανθρώπου. Η γενική εικών την οποίαν παρουσιάζομεν είναι αποτέλεσμα επί μέρους στοιχείων, εις τα οποία δέον να δίδεται η δέουσα σημασία και προσοχή. Ως προς τον ιεροψάλτην τα στοιχεία ταύτα δύναται να παίξουν σοβαρόν ρόλον εις την λειτουργικήν του προσφοράν εντός του ναού, αλλά και εις την γενικωτέραν εμφάνισίν του εν τη κοινωνία, Ταύτα είναι:

α) Η αμφίεσις

Είναι μεν αληθές ότι η σχολαστική, εκκεντρική και εξιδιασμένη περί την αμφίεσιν φροντίς, δεν αποτελεί γνώρισμα σοβαρού οπωσδήποτε ανθρώπου. Όταν όμως αύτη περιορίζεται εντός των ορίων της σεμνότητας και της κοσμιότητας, δεικνύει άνθρωπον αξιοπρεπή και αξιόλογον, οίος αναμφισβητήτως πρέπει όχι μόνον να είναι αλλά και να φαίνεται πας εκκλησιαστικός, κατά συνέπειαν δε και ο ιεροψάλτης. Ίσως το περίφημον «φιλοκαλούμεν μετ'ευτελείας» του Περικλέους να έχη και εδώ την θέσιν του. Γενικώς δυνάμεθα να είπωμεν ότι η καθόλου αμφίεσις του ιεροψάλτου πρέπει να είναι ιεροπρεπής.

Ιεροπρέπειαν δε προσδίδει εις τον ψάλτην κατά πολύ η περιβολή του ράσου κατά την διάρκειαν της ασκήσεως του ιερού του λειτουργήματος. Αληθές είναι ότι εις τας μεγάλους κυρίως πόλεις έχει γενικευθή η χρήσις του ράσου εκ μέρους των ιεροψαλτών, κατόπιν μάλιστα εγκυκλίων διαταγών των οικείων εκκλησιαστικών Αρχών. Αυτή δε αύτη η Ιερά Σύνοδος δια παλαιάς αυτής από 28-5-1908 Εγκυκλίου

ώριζεν ότι οι ιεροψάλται «οφείλουσι φέροντες πάντοτε κατά τας ιεροτελεστίας την κεκανονισμένην δι'αυτούς στολήν να ίστανται εν τω Ναω μετά πάσης προσοχής και ευλαβείας». (Συνοδικαί Εγκύκλιοι, τ. Α. σ. 167). Η περιβολή του ράσου σημαίνει την ιερότητα του επιτελουμένου διακονήματος, δι' αυτό δε θα πρέπει να γίνεται μετά της προσηκούσης ευλαβείας και κατά τρόπον μαρτυρούντα την βαθυτάτην συναίσθησιν της ιεράς ταύτης διακονίας. Το ράσον συνήθως φέρεται επί του υποκαμίσου, μετά την αφαίρεσιν του επενδύτου (σακκάκι). Και ούτως δέον να φέρεται και κατά τους θερινούς μήνας, οι οποίοι, λόγω της θερμότητας της ατμοσφαιράς, παρέχουν ενίοτε πρόφασιν δι' ελαφροτέραν πωσ αμφίεσιν. Ας θεωρηθή ως μία θυσία ή μικρά τις έστω ταλαιπωρία η τοιαύτη του ράσου περιβολή κατ' αυτούς εισέτι τους μήνας του θέρους, εφόσον τόσον πολύ αύτη συντελεί εις την ιεροπρεπή εμφάνισιν του ιεροψάλτου. Επί πλέον το ράσον φερόμενον ως εμπρέπει απαλλάσσει το ψαλτήριον γενικώς εικόνας που δεν συμβαδίζει με την κατανυκτικήν ατμόσφαιραν του περιβάλλοντος. Θα ήτο δε ευχής έργον εάν η χρήσις του ράσου επεξετείνετο και εις τους βοηθούς των ιεροψαλτών, οι οποίοι συχνάκις φέρουν εις δύσκολον θέσιν τον υπεύθυνον ιεροψάλτην, λόγω της ελαφράς αυτών, ιδίως κατά το θέρος, αμφιέσεως. Οίκοθεν νοείται ότι το φερόμενον υπό του ιεροψάλτου ράσον πρέπει να είναι καθαρόν και σιδερωμένον, και όχι τρισάθλιον και ρυπαρόν. Εσχάτως η Ι.Αρχιεπισκοπή Αθηνών δι' Εγκυκλίου συνέστησεν εις τα Εκκλησι. Συμβούλια την αγοράν ευπρεπών ράσων δια τους ιεροψάλτας, παρακληθέντας όπως διατηρώσι ταύτα εις καλήν κατάστασιν.

Η σοβαροπρεπής αμφιέσις συντελεί τα μέγιστα εις την συνειδητοποίησιν εκ μέρους του πιστού λαού της μυσταγωγικής ατμοσφαιράς της Λατρείας. Αυτή ωσαύτως, ομού μετ' άλλων στοιχείων, περί ων κατωτέρω, δύναται να οδήγησιν τους εκκλησιαζομένους εις την κατανόησιν της ιεράς ώρας και του καθήκοντος, όπερ εκλήθησαν να επιτελέσουν εντός του ναού.

β) Η εν γένει παράστασις

Ιεροπρεπής και σοβαρά λουπόν πρέπει να είναι η εμφάνισις του ιεροψάλτου. Εις τούτο εκτός της αμφιέσεως, συμβάλλει και η λουπή εν γένει παράστασις αυτού.

Ας μη θεωρηθή υπερβολική η απαίτησις όπως ο ιεροψάλτης εμφανίζεται πάντοτε με λαίμοδέτην όστις προσιδιάζει εις τους αξιοπρεπείς ανθρώπους. Η εν καιρώ θέρους χαλάρωσις του λαίμοδέτου ή το άνοιγμα του υποκαμίσου εις σημείον εκθέτον εις τα όμματα των πιστών γυμνόν το στήθος του ιεροψάλτου είναι απόβλητοι συνήθειαι, ουδαμώς συμπορευόμεναι προς την απαραίτητον ιεροπρέπειαν. Όχι δε μόνον η αμφίεσις δέον να η σεμνοπρεπής και κατάλληλος, αλλά και η κόμμωσις της κεφαλής. Ο επικρατήσας συρμός της μακράς και ατιμελήτου κόμης, η διατήρησις «φαβορίτας» κ,τ.ό. άτινα αποτελούσιν, αν μη τι άλλο, σοβαραν ένδειξιν ελλείψεως σοβαρότητας και κενοσπούδου νεωτερισμού, δεν έχουν θέσιν επί του στασιδίου.Ο ιεροψάλτης πρέπει να εμφανισθή σοβαροπρεπής και συντηρητικός ως αρμόζει εις το λειτούργημα αυτού και εις τον ιερόν του ναού χώρον. Όταν λειτουργοί κοσμικών θεσμών οίον δικαστικοί, αξιωματικοί, διπλωμάται, μετά παραδειγματικής ευπειθείας υποτάσσωνται εις τους κανονισμούς των Σωμάτων εις α υπηρετούν και ενδύονται ως επιβάλλει η αυστηρά πειθαρχία και τάξις, φέροντες και κατά τους θερινούς μήνας αμφίεσιν επίσημον, διατί θα υστερήσουν οι ιεροψάλται, όταν μάλιστα

πολύ πλησίον των έχουν τους ιερείς, φέροντας αδιαμαρτυρήτως εν καιρώ θέρους το θερμόν μαύρον ράσον;

Και τοσαύτα μεν ως προς την δια της σεμνοπρεπούς εμφανίσεώς του και ιεροπρεπούς παραστάσεως του, συμβολής του ιεροψάλτου εις την ουσιαστικήν Λατρείαν του Θεού.

2. Η στάσις

Δεν είναι όμως μόνον η ιεροπρεπής καθόλου εμφάνισις του ιεροψάλτου εκείνη, η οποία συμβάλλει εις την ουσιαστικήν Λατρείαν του Θεού και καθιστά τον ιερόν υμνωδόν ζώντα και θετικόν παράγοντα διά μίαν λειτουργικήν αναγέννησιν μέσα εις τους κόλπους της Εκκλησίας μας. Είναι προσέτι και η ευλαβής του στάσις κατά την ώραν της ασκήσεως της ιεράς του διακονίας.

Πας εν τω ιερώ ναώ παρέχων τας υπηρεσίας αυτού θα πρέπει συνεχώς να διακατέχεται από την βαθείαν συναίσθησιν της φοβεράς του διακονίας. Κυριολεκτικώς «εν φόβω και τρόμω» πρέπει να επιτελή το έργον του. Ουδ' επί στιγμήν πρέπει να τον απολείπη ο φόβος του Θεού και ο τρόμος προ του υψηλού έργου εις το οποίον τον εκάλεσεν ο Θεός. Διακονών εις τον ναόν συμμετέχει εις την θείαν της Εκκλησίας προσπάθειαν δια τον αγιασμόν και την ηθικήν τελειώσιν των μελών της. Και πας ούτω συμμετέχων, ανήκει εις τα στελέχη της Εκκλησίας και κυκλώνει, ούτως ειπείν, έστω και νοερώς, έστω και εκ του μακρόθεν, «έξω του Βήματος» ιστάμενος και διακονών, το ιερόν και θείον θυσιαστήριον. Ως εκ τούτου αντιλαμβάνεται πας τις οπόση προσοχή και συναίσθησις απαιτείται εν τη εκτελέσει του ιερού αυτού καθήκοντος. Προσοχή απαραμείωτος και συναίσθησις βαθεία, ότι υπηρεγεί εις υπόθεσιν αγίαν και ουρανίαν.

Όταν λοιπόν ο ιεροψάλτης κατέχεται από την τοιαύτην συναίσθησιν, όταν συνεχώς θα έχη κατά νουν ότι συνεχίζει το έργον μεγάλων της Εκκλησίας πατέρων, όταν θα αναμνησκει ότι προσφέρει λόγους και ψάλλει άσματα θρησκευτικά, τα οποία ηδυμόλπως συνέταξαν και εστιχούργησαν και εμελοποίησαν άγιοι οσιακαί υπάρξεις και μεγάλοι της πίστεως φυσιογνομίαι, όταν θα σκέπτεται ότι καλείται να γίνη εκπρόσωπος της προσευχομένης ευχαριστιακής κοινότητος και εξ ονόματός της να απευθύνη προς τον Θεόν δοξολογίας και ικεσίας, τότε αφεύκτως και η στάσις του κατά την ώραν της Θ. Λατρείας θα είναι και ευλαβική και σεμνή, ανάλογος προς τον τόπον τον ιερόν και προς τον χρόνον τον άγιον. Θα αποφεύγη δε δεόντως παν ό,τι είναι δυνατόν να προδίδη ή να σημαίνει ανευλάβειαν ή έλλειψιν της τοιαύτης συναισθήσεως της αποστολής του.

Η ευλαβής όμως στάσις του ψάλλοντος είναι συνάρτησις πολλών επί μέρους λεπτομερειών. Άλλωστε εκ λεπτομερειών απαρτίζεται το σύνολον το τέλειον, το προκαλούν τον θαυμασμόν μας. Δυστυχώς ολίγοι είναι εκείνοι που δίδουν σημασίαν εις τας λεπτομερείας.

Όμως εάν διά πάντα άνθρωπον επιθυμούντα να παρουσιάξη πρόοδον πνευματικήν, έχουν σημασίαν αι λεπτομέρειαι, πολλώ μάλλον τούτο ισχύει δια τους ανθρώπους της Εκκλησίας, και ειδικώτερον δια τους ιεροψάλτας, οίτινες ιστάμενοι επί του στασιδίου των ομοιάζουν προς φως τεθειμένον επί την λυχνίαν και προς επιστολήν Χριστού «γινωσκομένην και αναγινωσκομένην υπό πάντων ανθρώπων». Και η ελαχίστη περί την στάσιν και την συμπεριφοράν απροσεξία του ιεροψάλτου γίνεται αμέσως

αντιληπτή και σχολιάζεται δυσμενώς μεν δι' αυτόν, επιζημίως δε δια τας ψυχάς των εκκλησιαζομένων. Η διακεκριμένη θέσις, την οποίαν επεφύλαξε διά τον ιεροψάλτην η Εκκλησία εντός του ναού, έχει και ωρισμένας απαιτήσεις, τας οποίας οφείλει πας τις να ικανοποιή. Τας εκ της θέσεώς των απορρέουσας υποχρεώσεις εις τον τομέα τούτον ασφαλώς δεν αγνοούν οι ιεροψάλται. Ίσως όμως η υπογράμμισις ωρισμένων εξ αυτών ενταύθα, να προσφέρη αφορμήν γονιμωτέρων σκέψεων.

α) Η έγκαιρος κατάληψις του στασιδίου

Εν πρώτοις αναφέρομεν το θέμα της εγκαίρου καταλήψεως της θέσεως αυτών εκ μέρους των ιεροψαλτών. Και δυνατόν μεν να αναμείνη ο ιεροψάλτης το πέρας της αναγνώσεως του Εξαψάλμου προκειμένου να καταλάβη την θέσιν του, πάντως μετά προσοχής και κατανύξεως ακροώμενος αυτού από του Ιερού Βήματος. Όμως είναι απαράδεκτον να μη εισέρχεται καν εις τον ναόν, αναγιγνωσκομένου του Εξαψάλμου, αναμένων την έναρξιν των Ειρηνικών ίνα εισέλθῃ, διότι σκανδαλίζεται ο προσερχόμενος εις τον Ναόν «από φυλακής πρωΐας» κόσμος, παριστάμενος ούτω μάρτυς απόπων, δεν προάγεται δε το θρησκευτικόν του συναίσθημα και δεν υποβοηθείται ούτος εις την επίτευξιν ψυχικής ανατάσεως. Όταν ο λαός δεν διακρίνῃ εις τους ανθρώπους της Εκκλησίας πίστιν και ευλάβειαν πολύ ανεπτυγμένην, και όταν διαπιστώνῃ ότι περιοριζόμεθα εις λόγους μόνον, ενώ η πράξις ἄλλα περί ημῶν καταμαρτυρεῖ, τότε και δικαίως, κλονίζεται και δυσμενώς επηρεάζεται, προς κατάκρισιν ημῶν. Αξίζει ὅθεν τον κόπον να καταβληθῇ πάσα προσπάθεια ὥστε η υπάρχουσα πίστις και ευλάβεια να εκδηλοῦται και εξωτερικῶς κατά τρόπον ειλικρινή και πηγαίον.

β) Όχι περιττοί μετακινήσεις

Εξ ἄλλου δεν επιτρέπεται η περιοδική εγκατάλειψις του στασιδίου διαρκούσης της ιεροψαλτικής διακονίας είτε προς ανάπαυλαν, είτε προς αναψυχήν. Η θεία Λατρεία ἀπ' αρχῆς μέχρι τέλους εἶναι ιερά. Η δε ιερότης αὐτῆς δεν διακόπτεται καθ' ας ὥρας δεν απασχολείται ο ιεροψάλτης. Τοιαύται ὥραι και στιγμαί εἶναι η της αναγνώσεως του ιεροῦ Ευαγγελίου και η της εκφωνήσεως του θείου κηρύγματος. Η τυχόν κάθοδος του ψάλτου ἀπὸ του στασιδίου ἢ και η απομάκρυνσις αὐτοῦ ἢ των βοηθῶν του ἐξ αὐτοῦ κατά τας ὥρας ταύτας, ἐκθέτει τούτον ἀνεπανορθῶτως εις τα ὅμματα των πιστῶν, ἐνοχλεῖ και σκανδαλίζει το πλήρωμα, γίνεται πρόξενος ἀταξίας και θορύβου και κατά πολὺ ζημιώνει την ατμόσφαιραν της Λατρείας.

Η ὥρα της αναγνώσεως, του ιεροῦ Ευαγγελίου εἶναι κατ' ἐξοχήν ιερά. Το υποδηλοῖ ἐμφαντικῶς το παράγγελμα ἐκεῖνο του λειτουργοῦ το οποίον ἀμέσως προηγείται αὐτῆς: Σοφία. Ὁρθοί! Πρόσχωμεν! Εἶναι παράγγελμα προς περισυλλογήν και αυτοσυγκέντρωσιν ἐτι μεγαλυτέραν, προς ἔντασιν της προσοχής, προς μείζονα ευλάβειαν προκειμένης της αναγνώσεως των θείων λογίων. Θα ἀκουσθῇ ο λόγος του Θεοῦ. Περικλείει ἐντὸς του πάσαν την σοφίαν. Δι' αὐτό ὅλοι προσκαλοῦνται με ἰδιαίτεραν προσοχήν να ἀκροασθῶν, ὀρθοί και ἀκίνητοι εις τας θέσεις των, του ευαγγελικοῦ ἀναγνώσματος, να το ἀφομοιώσουν, να ἐμβαθύνουν εἰς τας ἐννοίας του τας υπέροχους και υψηλάς, και να τας ἐφαρμόσουν ἐν συνεχείᾳ εις την ζωὴν των. Μαζί με τους πιστούς, ὀρθιος και ἀκίνητος παραμένει και ο

ιεροψάλτης. Δεν μετακινείται ασκόπως. Δεν εγκαταλείπει την θέσιν του. Συμπροσεύχεται και ο ίδιος μαζί με την χριστιανική κοινότητα. Καμμία τεχνολογική πρόφασις δεν του παρέχει την άδειαν να απουσιάσῃ κατά την ιεράν αυτήν στιγμήν από του ψαλτηρίου του.

Η ώρα εξ άλλου του θείου κηρύγματος, εντεταγμένη μέσα εις τα πλαίσια της ορθοδόξου Λατρείας, είναι και αυτή ιερά. Κατ' αυτήν παρέχονται ωρισμένοι πρακτικά και εποικοδομητικά οδηγία δια την πνευματικήν ζωήν των πιστών, τας οποίας δύναται να εκτιμήσῃ περισσότερον παντός άλλου, ως εγγύτερον του ιερού ευρισκόμενος, ο ιεροψάλτης. Η τυχόν αποχώρησις κατά την ώραν ταύτην, αποδεικνύει περιφρόνησιν προς τον εξαγγελλλόμενον νόμον του Θεού, αλλά και προς τον εξαγγέλλοντα τας αληθείας της πίστεως ιεροκήρυκα. Ό,τι θα εσήμαινεν η επιδεικτική ή συστηματική αποχώρησις τινών από της αιθούσης των διαλέξεων, άμα τη εμφανίσει του ομιλητού, τούτ' αυτό τουλάχιστον σημαίνει η εγκατάλειψις της θέσεως εκ μέρους τινός ή τινών ιεροψαλτών άμα τη ενάρξει του θείου κηρύγματος. Το κακόν επιτείνεται έτι μάλλον εκ του κινδύνου όπως την τοιαύτην στάσιν του μιμηθούν εν συνεχεία και οι βοηθοί του ψαλτηρίου, με αποτέλεσμα την δημιουργίαν κατα την ιεράν εκείνην στιγμήν «ρεύματος» εξόδου, με τον συμπαρομαρτούντα θόρυβον, σκανδαλισμόν κ.τ.ό. Θα ήτο ομολογουμένως παντελώς ανάξιον, αλλά και ξένον όλως προς τας ιστορικές παραδόσεις της μεγάλης ιεροψαλτικής οικογενείας, συναριθμησάσης κατά το παρελθόν, και σήμεραν έτι συναριθμούσης εις τους κόλπους της άνδρας πνευματικότητος σπανίας καί ευλάβειας ου σμικράς και ευκαταφρονήτου, το να εμφανίζωνται και σήμεραν ακόμη τοιαύτα κρούσματα ολοτελώς αποδοκιμαστέα. Εκ διηγήσεων παλαιών ήδη ιεροψαλτών, πληροφορούμεθα περί της προσοχής και σημασίας, ην πρεπόντως έδιδον εις το σημείον τούτο οι της ιεράς τέχνης μύσται και υπηρέται, Διακατεχόμενοι υπό βαθείας συναισθήσεως του επιτελουμένου έργου, παρέμενον εις την θέσιν των αμετακίνητοι, προσευχόμενοι και οι ίδιοι εις τον λατρευόμενον Θεόν, μετά πάσης κατανύξεως και ευλαβείας. Τυχόν δε ανευλάβειαν των βοηθών αυτών έσπευδαν να ψέξουν αμέσως, επαναφέροντες εις την τάξιν τον παρεκτραπέντα επ' ωφελεία πρωτίστως μεν αυτού, εν συνεχεία δε των υπολοίπων. Θα ήτο ασφαλώς περιττόν να επιμείνωμεν περισσότερον επί της παραγράφου ταύτης. Οι σημερινοί ιεροψάλται, στοιχούντες τη ευλαβεί παραδόσει της τάξεώς των, ασφαλώς πάσαν φιλότιμον καταβάλλουν προσπάθειαν, ώστε να μη υπολείπωνται τουλάχιστον των προγενεστέρων και εις το σημείον τούτο.

γ) Αποφυγή περιττών συζητήσεων

Η βαθεία συναίσθησις του μεγάλου και ιερού έργου, όπερ ο ιεροψάλτης επιτελεί εντός του ιερού χώρου του ναού, θα οδηγή αυτόν εις το να αποφεύγῃ και άλλα άτοπα σχέσιν έχοντα με την εν τω ναώ στάσιν του.

Ούτω θα αποφεύγῃ ασφαλώς τας περιττάς συζητήσεις και συνομιλίας επί του στασιδίου.

Εάν μετά κατανύξεως, σιωπής και ευλαβείας υποχρεούται να εκκλησιάζεται πας πιστός, τούτο ισχύει πολλώ μάλλον δια τον ιεροψάλτην. Καμμία συζήτησις επιτρέπεται να λαμβάνῃ χώραν επι του βήθρου του στασιδίου• ούτε σχόλια, ούτε πολύ περισσότερον συζητήσεις περί παντοίων ζητημάτων, μη εχόντων άμεσον σχέσιν

με την επιτέλεσιν του ιεροψαλτικού έργου. Βεβαίως πολλάκις καθίσταται εκ των πραγμάτων επιτακτική η ανάγκη ποίας τίνος συνεννοήσεως των ιεροψαλτών μεταξύ των όσον αφορά εις την επιλογήν του εκτελεστέου μέλους, τον τόνον, τον ρυθμόν και άλλας τινάς μικρολεπτομερείας. Ασχέτως του ότι πάντα ταύτα τα τεχνικής φύσεως ζητήματα δύνανται να επιλύονται εγκαίρως, είτε αφ' εσπέρας, είτε προ της ανόδου των ιεροψαλτών επί του στασιδίου, επιβάλλεται όπως αι λίαν απαραίτητοι επί τόπου συνεννοήσεις διεξάγονται μετά περισσής σπουδής, άνευ περιττών συζητήσεων, ει δυνατόν δια νευμάτων, πάντοτε δε χαμηλοφώνως, εκ των ενόντων και εν συντόμω. Επί του στασιδίου πρέπει να επικρατή άκρα σιγή, ησυχία, τάξις, ευλάβεια, ευπρέπεια και σεμνότης. Καλόν είναι να προλαμβάνονται τοιούτου είδους συζητήσεις, να απαγορεύονται δε αυστηρώς άλλαι μη έχουσαι σχέσιν τινά με το έργον της στιγμής ταύτης.

Οίκοθεν νοείται ότι την ευθύνην της τάξεως και της σιωπής επωμίζεται ο ιεροψάλτης ου μόνον δι' εαυτόν, αλλά και διά τους βοηθούς και μαθητάς του. Εκτός τόπου και χρόνου κείνται αστεϊσμοί μεταξύ αυτών, μειδιάματα, σχολιασμοί, συνομιλίας παράκαιροι και ει τι έτερον επί του σημείου τούτου, όπερ δεν υποβοηθεί το έργον της Λατρείας. Πάντα ταύτα τυχόν συμβαίνοντα ασφαλώς παρενοχλούν την Θ. Λατρείαν και δημιουργούν κατάστασιν αφόρητον, ήτις δεν συνιστά ανθρώπους σεβομένους τον Θεόν. Εάν οι ιεροψάλται ίστανται ακίνητοι, σιωπηλοί και προσεκτικοί, δεν θα δίδουν το δικαίωμα και εις τους εξ αυτών εξαρτωμένους να παρεκτρέπονται, και δια του τρόπου αυτού να αμαρτάνουν και να δημιουργούν προβλήματα. Ασφαλώς θα δύνανται να επηρεάσουν αυτούς ευμενώς, ώστε και ούτοι, και εάν ακόμη δεν διαθέτουν την πνευματικήν και λοιπήν κατάρτισιν των προϊσταμένων των ιεροψαλτών, να προσανατολίζονται προς μίαν ευλαβή και ευπρεπή παρουσίαν εντός του ναού. Ας μη υπάρχη εις το σημείον τούτο ελαστικότης και ανοχή. Προτιμώτερον να επιβληθή η τάξις, ως εμπρέπει και επιβάλλεται. Το θέαμα ψαλλόντων, οίτινες αργολογούν συζητούντες μεταξύ των, ενίοτε δε άνευ λήψεως ουδενός προφυλακτικού μέτρου, δημιουργεί την χειρίστην εντύπωσιν.

δ) Μετρημένοι κινήσεις

Συναφές προς την όλην του ιεροψάλτου στάσιν είναι και το ζήτημα των εν γένει κινήσεων αυτού . Κινήσεις αργαί, μετρημένοι, περιοριζόμενοι εις τας αυστηρώς απαιτητούς και αναγκαίας, υποβοηθούν τους πιστούς και διευκολύνουν την ανάτασίν των. Κινήσεις όμως χειρών και κτυπήματα ποδών συνήθως προς τήρησιν του ρυθμού, άλλαι κινήσεις της κεφαλής και του λοιπού σώματος άμετροι, απεριόριστοι, εκτός του ότι είναι ενοχλητικάί δια τους παρακολουθούντας, καθίστανται και αντιπαθητικοί και επιδρούν δυσμενώς επί των πιστών. Η τήρησις του χρόνου διά της ποδοκρουσίας δύναται να αντικατασταθή διά σεμνής και ελαφράς κινήσεως της μιας χειρός. Το αυτό δύναται να συμβή και διά την διεύθυνσιν του χορού. Αντί των μεγαλειωδών και πομπωδών κινήσεων αμφοτέρων των χειρών, διαγραφουσών επαλλήλους κύκλους εις τον αέρα, είναι προτιμώτερον να κινήται ελαφρώς η μία χείρ κατά τρόπον ήπιον, σοβαρόν και σεμνόν, άνευ υπερμέτρων τανυσμών, προκαλούντων ενίοτε την θυμηδίαν. Όσον περισσότερον μετρημένος είναι εις τας κινήσεις αυτού ο ιεροψάλτης, τόσον περισσότερον οικοδομεί τους ορώντας και ακούοντας αυτόν. Και τόσον περισσότερον συμβάλλει εις την αρτιωτέραν διεξαγωγήν της θείας Λατρείας.

ε) Οι μορφασμοί

Σχετικόν είναι και το ζήτημα των μορφασμών. Τινές συνηθίζουν να συνοδεύουν την απόδοσιν των υπ' αυτών ψαλλομένων ύμνων δι' ανεπιτρέπτων μορφασμών, οι οποίοι αποβλέπουν «είτε εις το να προσδώσουν έμφασίν τινα εις το ψαλλόμενον, είτε εις το να διευκολύνουν την ομαλήν έξοδον της φωνής, είτε διά ν' αποδώσουν επί το καλύτερον το άσμα. Και αι τρεις πάντως αύται περιπτώσεις δεν δικαιολογούν, νομίζομεν, τας παραμορφώσεις του προσώπου, ή το υπερβολικόν άνοιγμα του στόματος ή τας συσπάσεις των μυών. Με ολίγην καλήν θέλησιν δύναται να διορθωθή το άτοπον. Τοιούτοι μορφασμοί προσιδιάζουν μάλλον εις τους καλλιτέχνας του άσματος. Όχι εις τους ιερούς υμνωδούς. Μεταξύ δε των προσόντων ενός καλού οπωσδήποτε ιεροψάλτου, είναι και το ψάλλειν άνευ μορφασμών και περιπτών κινήσεων. Δια παλαιούς της ιεράς τέχνης μύστας διασήμους του στασιδίου κατόχους, πολλάκις λέγεται μετά θαυμασμού ότι εσυνήθιζον να ψάλλουν ακίνητοι. Χωρίς ουδέ το παράπαν να κινούν την κεφαλήν των δεξιά ή αριστερά. Χωρίς τον παραμικρόν μορφασμόν. Έπειτα ας μη λησμονώμεν ποτέ ότι ως είπομεν, η σοβαρότης ενός ανθρώπου είναι συνάρτησις πολλών επί μέρους λεπτομερειών. Οι μορφασμοί διευκολύνουν μόνον την φαιδρότητα και την ιλαρότητα και ουδέν πλέον. Δι' αυτό με κάθε τρόπον πρέπει να τους αποφεύγη πας κηδόμενος εαυτού ιεροψάλτης. Βεβαίως δεν αναφερόμεθα εις τους από φύσεως νευρικούς μορφασμούς (τρυκ). Περί αυτών δεν δυνάμεθα να έχωμεν λόγον.

στ) Λεπτός τρόπος διορθώσεως των υφισταμένων

Η όλη ευλαβής παράστασις του ιεροψάλτου, εξαρτάται εν πολλοίς και εκ του τρόπου καθ' ον γίνονται αι υποδείξεις και αι παρατηρήσεις εις τους βοηθούς αυτού. Οσονδήποτε και αν το προκείμενον ζήτημα παρουσιάζεται ως ανάξιον λόγου, εν τούτοις συντελεί κατά πολύ εις την κοσμίαν εμφάνισιν του ιεροψάλτου. Βεβαίως περί αυτού τον λόγον έχει πρωτίστως η ευγένεια και η αβρότης, και παρέλκει πάσα επ' αυτού συζήτησις ενταύθα. Οι ιεροψάλται έχουν ικανήν γνώσιν των κανόνων της κοινωνικής συμπεριφοράς. Ωρισμένα όμως παραλείψεις σημειούμενοι εις το συγκεκριμένον τούτο θέμα, μας δίδουν την ευκαιρίαν να παρατηρήσωμεν τα ακόλουθα.

Είναι φυσικόν το καλλιεργημένον μουσικόν συναίσθημα του ιεροψάλτου να θίγεται και εκ της παραμικράς παραφωνίας που ενδεχομένως διαπράττουν οι βοηθοί του, είτε εξ αγνοίας, είτε και εξ αμελείας. Πολλοί συνηθίζουν να μορφάζουν ανεπιτρέπτως επί τω ακούσματι κάποιας μουσικής αστοχίας. Άλλοι πάλιν προβαίνουν εις δημοσίας αποδοκιμασίας ή επιπλήξεις προς τον αίτιον, εν εκδήλω πολλάκις εκνευρισμώ, με μικράν ή μεγαλυτέραν απώλειαν του ελέγχου των λεγομένων των. Ελάχιστοι ευτυχώς, χειρονομούν ή προβαίνουν και εις ελαφρά μικροραπίσματα ή προσκρούσματα της παλάμης επί της κεφαλής του πταιίσματος, ή εις ωθήσεις δια των αγκώνων των παραφωνούντων παραπλεύρων ψαλτολόγων.

Η τοιαύτη αντίδρασις, οσονδήποτε μέγα και βαρύ και αν είναι το απόπημα του

μαθητευομένου ή του βοηθού, λαμβάνουσα χώραν εν καιρώ θείας Λατρείας και εις επήκοον η υπό τα βλέμματα των εκκλησιαζομένων, είναι αδικαιολόγητος και τελικώς αποβαίνει εις βάρος όχι του πταίσαντος αλλά του αντιδρώντος, προδίδουσα ευέξαπτον χαρακτήρα. Ο έμπειρος ιεροψάλτης δέον να αναμένη εκ μέρους των βοηθών αυτού σφάλματα και παραλείψεις. Ενίοτε αστοχούν περί την εκτέλεσιν του μέλους καί ικανοί εισέτι ιεροψάλλται, πόσω μάλλον οι αρχάριοι. Ας ενθυμήται συχνάκις πας ιεροψάλτης πώς ήρχισε την ιεροψαλτικήν του σταδιοδρομίαν. Με πόσην συστολήν επλησίασε το πρώτον το ιεροψαλτικόν στασίδιον. Με πόσην εντροπήν ανέλαβε να εκτελέση τον πρώτον του ύμνον. Επορφύρωσε τότε τας παρειάς του το αίμα. Πόσον όμως τον ενίσχυσε η ενθαρρυντική διαβεβαίωσις του Πρωτοψάλτου ότι καλώς ή έστω μετρίως, πάντως όμως ικανοποιητικώς, διά πρώτην φοράν εξετέλεσε το μάθημα! Πόσην δύναμιν θελήσεως ήντησεν εκ της ενθαρρύνσεως εκείνης! Και πώς εν συνεχεία εξελίχθη εις άριστον και ικανόν μουσικόν. Αντιθέτως δε, αν έχη την τοιαύτην πικράν πείραν, ας ενθυμηθή πόσας δυσκολίας παρενέβαλον εις την εξέλιξίν του αι άγριαι φωναί του ψάλτου, αι αποδοκιμασίαι του, ως και κάθε τι άλλο που εσκόπει να τον «αποπάρη» και μάλιστα ενώπιον τρίτων. Ήτο ως εάν του έσπασε τας πτέρυγας της ελπίδος επί την εκμάθησιν της ιεράς τέχνης, και ως εάν τον ώθησε προς τα οπίσω. Αυτά ας σκέπτονται συχνά και οι σημερινοί Πρωτοψάλλται και Λαμπαδάριοι και λουποί έχοντες υφ' εαυτούς μαθητευομένους μουσικούς. Και ας είναι ψυχικώς προητοιμασμένοι να ακούουν ενίοτε τας παραφωνίας των και τα λοιπά των σφάλματα είτε περί το ίσον, είτε και περί την εκτέλεσιν απλών εισέτι μελών. Άλλωστε κατά τον Προφητάνακτα «ητοιμάσθην και ουκ εταράχθην». Εις τας περιπτώσεις ταύτας η οξυχολία, το ευερέθιστον και η έξαψις δεν ωφελούν, μάλλον βλάπτουν, Και βλάπτουν διά τον εξής επί πλέον λόγον.

Την τυχόν μουσικήν παραφωνίαν μόνον ολίγοι επαΐοντες δύνανται να αντιληφθούν. Ο πολός προσευχόμενος λαός, κατά κανόνα, δεν είναι εις θέσιν να επισημαίνη μουσικά σφάλματα εμφιλοχωρούντα κατά την εκτέλεσιν των βυζαντινών μελών. Την βιαίαν όμως του ιεροψάλτου -δικαίαν ή άδικον-αντίδρασιν άπαντες είναι εις θέσιν να αντιληφθούν. Δεν είναι δυνατόν να κρύψη από των ομμάτων ή των ώτων των πιστών ο ιεροψάλτης την νευρικότητά του, τας εντόνους παρατηρήσεις κ.τ.ό. Και τότε ποίον κύρος και ποίαν προβολήν δύνανται να διεκδική δι' εαυτόν; Άπαξ καταπέση εις την συνειδήσιν των ενοριτών, δυσκόλως επανακτά το κύρος του και την καλήν ιδέαν την οποίαν είχαν εκείνοι περί αυτού. Είναι δε άξιον ιδιαιτέρας σημειώσεως το γεγονός ότι είναι απαραίτητον να διαθέτη ηυξημένον κύρος ο ιεροψάλτης προκειμένου να επιτελέση τα καθήκοντά του. Εφ' όσον ασκεί υψηλόν εκκλησιαστικόν λειτούργημα, δέον να τον συνοδεύη η φήμη η καλή. Δι' αυτό -ας μας επιτραπή ενταύθα η παρέκκλισις- ενδιαφέρει κατά πολύ και η ατομική και ιδιωτική του ζωή.

Ο ιεροψάλτης πρέπει να είναι άψογος και άμεμπτος και ως άτομον και ως οικογενειάρχης. Παρεκτροπαί, και δη δημόσιοι, και πάθη κείνται πέραν και μακράν αυτού. Όπως ουδείς έκδοτος εις τοιαύτα πάθη, με παρελθόν βεβαρημένον, επιτρέπεται να εισέλθη εις τα άγια των αγίων, εις τας τάξεις του ιερού δηλονότι κλήρου, ούτω πως αναλογικώς τρόπον τινά, και ο ιεροψάλτης δέον να είναι προσεκτικός εις την καθόλου ζωήν και συμπεριφοράν του, ώστε να μη υπάρχουν εις βάρος του «αιτιάματα» ως εκ του τρόπου της εν γένει ζωής και πολιτείας του.

Δι' όλους τους προεκτεθέντας λόγους θα πρέπει τας παρατηρήσεις του προς τους τυχόν υποπεσόντας εις σφάλμα βοηθούς του να κάμνη ο ιεροψάλτης μετά το πέρας της Θ. Λειτουργίας. Θα σημειώση βεβαίως το σφάλμα. Δεν θα το αμνηστεύση. Και θα το επισημάνη αργότερον έξω του ναού εις μέρος κατάλληλον. Εκεί και αυστηρότητα δύναται να μετέλθη, αναλόγως του σφάλματος, και ποινήν ενδεχομένως να επιβάλη. Μέσα εις τον ναόν όμως δεν επιτρέπονται αποδοκιμασίαι δι' έργων ή λόγων. Πολλώ μάλλον διότι υπάρχει ο κίνδυνος η μία παρατήρησις να φέρη απάντησιν εκ μέρους του πταισάντος. Και αυτή νέαν ανταπάντησιν του ιεροψάλτου, οπότε θα διαιωνίζεται η συζήτησις, ήτις δυνατόν να καταλήξη και εις έριν. Συνετόν είναι δια νέύματος ή ελαφράς κινήσεως του δακτύλου να ειδοποιηθή προς το παρόν ο υποπεσών εις σφάλμα μουσικόν να μη το επαναλάβη εις το μέλλον. Τούτο αρκεί δια την στιγμήν εκείνην. Αργότερον, ως ελέχθη, καιρός και τόπος δι' εκτενεστέρας παρατηρήσεις και αμοιβαίας εξηγήσεις.

ζ) «Έπαρσις των χειρών»

Η όλη στάσις του ιεροψάλτου δέον να σημαίνει στάσιν προσευχής. Εκείνος όστις ως εκ της εν τω ναώ διακονίας του καλείται να υποβοηθήση τον προσευχόμενον λαόν να επιτύχη ψυχικήν ανάτασιν και συνομιλήση με τον Κύριον των δυνάμεων, οίκοθεν νοείται ότι πρέπει πρώτος να δίδη το σύνθημα της αφοσιώσεως εις το έργον της προσευχής. Πρέπει πρώτος ο ιεροψάλτης να προσεύχεται καθ' ην ώραν ψάλλει. Να παρέχη τον εαυτόν του πρότυπον προς μίμησιν εις τους πιστούς, «μετά πολλής κατανύξεως και θεαρέστου τρόπου» ως γράφει ο Βαλσαμών (Σύνταγμα Ρ-Π τ. 2ος σ. 479).

Βεβαίως είναι γνωστόν πόσον δύσκολον είναι, όταν κανείς φέρη την ευθύνην της διευθύνσεως του χορού, να συγκεντρωθή απολύτως εις το έργον της προσευχής και να παραδώση τον εαυτόν του καθ' ολοκληρίαν εις την αγίαν ταύτην απασχόλησιν. Συνήθως η έγκαιρος των τόνων εξεύρεσις, η συνεχής ετοιμότης προς επιλογήν των μελών, η ευθύνη της αρμονίας και της επιτυχούς εκτελέσεως των ύμνων και τόσα άλλα με τα οποία είναι επιφορτισμένος ο ιεροψάλτης, απορροφούν την προσοχήν του εις το τεχνικόν μέρος της εκτελέσεως και δεν του επιτρέπουν να μεταρσιωθή όσον θα έπρεπε και όσον αναμφιβόλως θα επεθύμει και ο ίδιος. Τούτο αποτελεί δεδομένον μειονέκτημα. Δεν το αγνοούμεν Δεν πρέπει να το παραβλέψωμεν.

Όμως με ολίγην καλήν θέλησιν, άσκησιν επί πλέον, και ποίαν τινα ικανότητα νομίζομεν ότι είναι δυνατόν να ρυθμισθούν πως τα συναφή ταύτα θέματα, ώστε να παρασχεθή εις τον ιεροψάλτην η δυνατότης διά το ανέβασμα της ψυχής του προς τον ουρανόν. Και πρέπει να καταβληθή προσπάθεια προς την κατεύθυνσιν ταύτην. Δεν είναι νοητόν, είναι μάλλον όξύμωρον, το να διευκολύνωμεν την προσευχήν των άλλων, και ημεείς να παραμένωμεν αμέτοχοι της θείας ταύτης ευφροσύνης. Περιττόν να τονισθή ότι εις την περίπτωσιν ταύτην δεν θα είναι δυνατόν να επιτύχη ούτε εις το έργον του τούτο ο ιεροψάλτης. Δεν εμπνέεται ευκόλως ο πιστός όταν διακρίνη ψυχρότητα ή ασέβειαν εκ μέρους του ψάλτου. Το ζήτημα είναι σοβαρόν και πρέπει μετά της δεούσης προσοχής να αντιμετωπισθή, και μετά της επιβαλλομένης ευθύνης έναντι των ψυχών των ανθρώπων.

Πρέπει λοιπόν να κατορθώση ο ιεροψάλτης να προσεύχεται καθ' ην ώραν ψάλλει. Και όχι μόνον τούτο. Να δίδη και την εντύπωσιν ότι προσεύχεται. Να εξωτερικεύη

δηλονότι εκείνο που εις το εσωτερικόν του συμβαίνει, δια να υποβοηθή με τον τρόπον αυτόν τον εκκλησιαζόμενον λαόν. Δεν θα ήτο π.χ. δύσκολον ούτε δυσκατόρθωτον να δίδη πρώτος αυτός εις τους πιστούς το σύνθημα της σταυροκοπήσεως, ποιών αυτός πρώτος το σημείον του σταυρού όπου δει, ιδιαίτατα όμως κατά το «Δόξα Πατρί...», κατά την αναφοράν των ονομάτων της Αγ. Τριάδος, κατά τον Τρισάγιον ύμνον, κατά την αναφοράν του ονόματος της Υπεραγίας Θεοτόκου, του τιμωμένου αγίου κλπ. Οι πιστοί, έχοντες προσηλωμένον το βλέμμα επί του ψάλλοντος, θα τον μιμηθούν εις την τοιαύτην ευλαβή εκδήλωσιν και διά του τρόπου αυτού θα παρασχεθή εις τούτους μία επί πλέον ευκαιρία διά να συμμετάσχουν ενεργώτερον εις την Λατρείαν. Θα ανυψωθή εξ άλλου εις την συνείδησιν αυτών ο ιεροψάλτης, διότι θα παρέχη την εικόνα του συμμετέχοντος ενσυνείδητος εις την Λατρείαν.

Όταν τούτο επιτευχθή τότε θα ήτο δυνατόν να αποβή ο ιεροψάλτης και οδηγός τρόπον τινά των πιστών εις τινας ευκαιρίας εκδηλώσεις αυτών κατά την διάρκειαν της θείας Λατρείας, τας οποίας οι πολλοί αγνοούν, χωρίς και να έχουν πρόχειρον την δυνατότητα να τας διδαχθούν. Συγκεκριμένως θα ήτο λ.χ. δυνατόν ο ιεροψάλτης να δηλώνη δι' απλής υποκλίσεώς του τα σημεία εκείνα της Θ. Λειτουργίας, καθ'α ενδείκνυται απλή υπόκλισις ως π.χ. όταν ο ιερεύς μας θυμιά ή ζητή συγχώρησιν από τον λαόν, ή εκφωνή το «Ειρήνη πάσι» κλπ. Επίσης εις ωρισμένας στιγμάς εις ας επιτρέπεται να καθήση τις, θα ηδύνατο να αποβή οδηγός των πιστών ο καλός ιεροψάλτης εφ' όσον δεν ψάλλη, πρώτος εκείνος καθηήμενος, δίδων ούτω το σύνθημα και την ειδοποίησιν εις τους πιστούς, οίτινες πολλάκις κάθηνται όταν δεν πρέπει και μένουν όρθιοι πάλιν όταν δεν υπάρχει λόγος. Οίκοθεν νοείται ότι πρέπει να εκλείψη παντελώς το λυπηρόν φαινόμενον ψαλτών θεωμένων να κάθηνται εις ιερωτάτας της Θ. Λειτουργίας στιγμάς, καθ' ας άπαντες δέον μετά περισσής ευλαβείας να ίστανται ως π.χ. κατά την ανάγνωσιν του Ευαγγελίου, κατά την Είσοδον κλπ. Στιγμαί καθ' ας δύναται ο ιεροψάλτης να κάθηται είναι η της αναγνώσεως του Αποστολικού αναγνώσματος, της εκφωνήσεως του κηρύγματος κ.α. Επί πλέον δε οι πιστοί δύνανται, ως γνωστόν, να κάθηνται κατά τα Είρηνικά, τον Απόστολον, τα Πληρωτικά κλπ. Αναγνωρίζομεν ότι τούτο είναι έργον κατ' εξοχήν του ποιμένου της ενορίας εφημερίου, όστις θα αναλάβη την κατάλληλον επί των θεμάτων τούτων διαφώτισιν των πιστών δια κηρυγμάτων, ομιλιών ή και διδασχών. Εις το έργον τούτου θα έλθουν αρωγοί οι ιεροψάλται και θα προσφέρουν ό,τι δύνανται εις τον τομέα τούτον επικουρικώς και υποβοηθητικώς. Και την γονυκλισίαν ωσαύτως θα ηδύνατο να υποδεικνύη ο ιεροψάλτης, είτε κατά το «Σε υμνούμεν», είτε κατά την Είσοδον εν τη Θ.Λειτουργία των Προηγιασμένων, είτε εις πάσαν άλλην σχετικήν περίπτωσιν.

Ταύτα πάντα καλώς γινόμενα θα παρέχουν ως πρότυπον τον ιεροψάλτην εις τον λαόν. Ακόμη όμως θα βοηθούν και τον ίδιον εις το να προσεύχεται και να απολαμβάνη πρώτος αυτός των αγαθών αποτελεσμάτων της ασκήσεως της ιεράς του διακονίας. Επομένως η ωφέλεια θα είναι διττή: και διά τον λαόν και δια τον ιεροψάλτην. Και νομίζομεν ότι δεν είναι ευκαταφρόνητος, ούτε αμελητέα.

Το έργον του ιεροψάλτου -ετονίσσαμεν εν τοις πρόσθεν- είναι μέγα. «Ο ιεροψάλτης έχει υψηλήν αποστολήν ως αντιπροσωπεύων τον λαόν ενώπιον του Θεού» υπεσημείου προς τους ιεροψάλτας της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών αοίδιμος ήδη Πρωθιεράρχης. (Βλ. Εκκλησίαν έτ. 1940 σ. 211). Ως εκ τούτου και η ευθύνη αυτών είναι τεραστία ως προς την αξίαν ανταπόκρισίν των έναντι της αποστολής ταύτης.

η) Αποφυγή περισπασμού της διανοίας

Ελέχθησαν ικανά ως προς την στάσιν του ιεροψάλτου εν τω ναώ. Κατακλείοντες την παράγραφοαν ταύτην επιθυμούμεν να είπωμεν, ότι την κατά πάντα ιεροπρεπή και ευλαβή του στάσιν ο ιεροψάλτης θα τονίζει επί μάλλον εάν διαθέτη κατά την στιγμήν της επιτελέσεως της ιεράς αυτού διακονίας, την απαιτουμένην συγκέντρωσιν προσοχής εις το έργον του.

Όταν η διάνοια περισπάται περί πολλά, και ο νους περιφέρεται τήδε κακείσε, μειούται ως είναι φυσικόν και η απόδοσις. Επί πλέον δε, λόγω του περισπασμού της διανοίας, είναι δυνατόν να εκτεθή ενώπιον του εκκλησιάσματος ο ιεροψάλτης, κατά τρόπον σοβαρόν, ενίοτε δε και ανεπανόρθωτον. Ποίαν λ.χ. καλήν έντύπωσιν δύναται να καταλείπη εις τους εκκλησιαζομένους περί εαυτού ο ιεροψάλτης εκείνος, ο οποίος δεν ευρίσκεται έτοιμος κατά την σειράν του να εκτελέση το οικείον αυτού μέλος, ή ο άλλο αντ' άλλου ψάλλον τροπάριον λόγω αβλεψίας ή αφαιρέσεως; Είναι δυνατόν ακόμη να μη εκτεθή εις τα όμματα των πιστών, και να μη γίνη αντικείμενον μομφής εκ μέρους των η και των προϊσταμένων του, ο ιεροψάλτης, όστις, αντί να είναι προσηλωμένος εις το έργον του, εκείνος περιφέρει ανευ λόγου τα βλέμματά του μεταξύ των εκκλησιαζομένων παρακολουθών αυτούς εισερχομένους ή εξερχομένους ή οιονεί περισκοπών από του στασιδίου του πρόσωπα και πράγματα; Το σημείον τούτο επισημαίων προς τους ιεροψάλτας ο μνηνονευθείς Ιεράρχης έλεγε προς αυτούς κατά μίαν σύναξίν των προς λήψιν ωρισμένων χρησίμων οδηγίων και παραινέσεων: «Φευκτέαι επίσης αι πολλάί και άκαιροι κινήσεις ως και η από του στασιδίου περισκόπησις προσώπων καί πραγμάτων» (ένθ' ανωτ. σ. 211).

Η ιερά στιγμή της θείας Λατρείας επιβάλλει αποχήν από παντός ατάκτου βλέμματος, ανωφελούς και ασκόπου, όπερ ενώ είναι ενδεχόμενον όλως αφελώς ή επιπολαίως και αγαθώς να γίνεται, εν τούτοις δυνατόν να αποβή επιβλαβές πνευματικώς και δια τον ιεροψάλτην και διά το πλήρωμα. Η συγκέντρωσις της προσοχής και την καλήν εκτέλεσιν υποβοηθεί, και τον ιεροψάλτην ανυψώνει εις τας συνειδήσεις των πιστών, και αυτούς τούτους κατανύσσει. Παρέχει επί πλέον τον ιεροψάλτην ως μέτρον συγκρίσεως δι' αυτούς. Και παράδειγμα προς μίμησιν. Ακόμη δε εμφανίζει τούτον και αποδεικνύει ως καλώς ειδότα «πώς δει εν οίκω Θεού αναστρέφεσθαι».

Συνελόντι δ' ειπείν ο ιεροψάλτης μνήμων των ευθυνών αυτού ως εκ του υψηλού και ιερού του λειτουργήματος, όπερ εντός του ναού επιτελεί, άλλα και της μεγάλης του αποστολής, ην έχει επί των ώμων του αναθέσει η αγία Εκκλησία, θα πρέπει συνεχείς να καταβάλλη προσπάθειάς και ανυστάκτους φροντίδας, ώστε με την όλην στάσιν του να υποβοηθή τον λαόν εις το έργον της καθαράς και αμιάντου λατρείας του Θεού, εις το έργον της προσευχής.

Τα όσα εις το κεφάλαιον τούτο ελέχθησαν αναφορικώς προς την στάσιν του ιεροψάλτου κατά την ώραν της θείας Λατρείας, είναι ολίγα εκ πολλών, δυνάμενα όμως να παράσχουν αφορμήν προς λήψιν γενναίων και γονίμων αποφάσεων. Είναι τα πλείστα πρακτικής υφής, και ως τοιαύτα δύνανται ευκολώτερον να συνειδητοποιηθούν, πολλώ μάλλον οσω και αυτοί ούτοι οι ιεροψάλται εκ της μικράς ή μεγάλης των πείρας, θα έχουν ασφαλώς

επισημάνει πολλά εξ αυτών. Τέλος προσθετέον και τούτο. Τα εις την εν γένει στάσιν του ιεροψάλτου αφορώντα σημεία, ως ταύτα ανωτέρω διεγράφησαν, αποτελούν μέρος της ιεροψαλτικής παραδόσεως. Καθήκον των ιεροψαλτών είναι όχι μόνον να συντηρήσουν την παράδοσιν ταύτην, αλλά και να την διδάξουν και να την παραδώσουν εις τους επιγενομένους. Οι παλαιοί προς τους νεωτέρους, οι έμπειροι προς τους απειροτέρους. Η ιεροψαλτική παράδοσις, όχι μόνον ως προς την εκτέλεσιν των ύμνων, περί ης θα διαλάβωμεν κατωτέρω, αλλά και ως προς την στάσιν και την καθόλου εμφάνισιν επί του στασιδίου του ψάλτου, δέον να τύχη της δεούσης προσοχής, εκ μέρους κυρίως των ιεροψαλτών. Αυτοί έχουν την ευθύνην της παρακαταθήκης ταύτης, την οποίαν παρέλαβαν γραπτώς ή προφορικώς εκ των παλαιών διδασκάλων της ιεράς ταύτης τέχνης, όχι διά να την κρύψουν «υπό τον μόδιον», αλλ' όλως αντιθέτως διά να την μεταδώσουν εν τη πράξει και να την συντηρήσουν μετ' ευλαβείας πολλής. Είναι πάντως σημείον ευχάριστον και ενθαρρυντικόν το ότι έχει συνειδητοποιηθή η ανάγκη αυτή, πολλοί δε των καλών ιεροψαλτών εκμεταλλεύονται φιλοτίμως πάσαν ευκαιρίαν διά να τηρήσουν πρώτοι αυτοί όσα ανωτέρω εγράφησαν, και να διδάξουν ούτω δια του παραδείγματός των και τους νεωτέρους. Πάντως πρέπει να θεωρήται ευτύχημα η ύπαρξις της τοιαύτης παραδόσεως γραπτής ή άγραφου. Το μέγεθος όχι μόνον της τιμής, αλλά και της ευθύνης είναι ικανόν, νομίζομεν, δια να τονίξη την ανάγκην της συναισθήσεως αυτής της τιμής και αυτής της ευθύνης. Αξίζει λοιπόν τον κόπον οι ιεροψάλται να δώσουν την προσοχήν των εις όσα ενδεικτικώς ανεφέρθησαν εν τοις πρόσθεν, με την πεποίθησιν και την βεβαιότητα ότι εκπληρούν τον σημαίνοντα ρόλον των εις την αγίαν προσπάθειαν της λειτουργικής αναγεννήσεως. Αυτά μεν ως προς τον πρώτον τρόπον συμβολής των ιεροψαλτών εις την προσπάθειαν ταύτην.

Β'. Ο Τρόπος της Ψαλμωδίας

Εάν με την εμφάνισιν και καθόλου στάσιν του επί του στασιδίου ο ιεροψάλτης δημιουργή τας ευνοϊκός προϋποθέσεις και τους απαραίτητους όρους προς επιτέλεσιν της αποστολής του, με τον τρόπον της προσφοράς της ψαλμωδίας, όχι μόνον συμπληρώνει, αλλά ολοκληρώνει το ιερόν αυτού έργον. Η καλή και ωραία εκτέλεσις των ύμνων συντελεί τα μέγιστα εις την επιδιωκομένην λειτουργικήν αναγέννησιν. Αντιγράφομεν ό,τι σχετικώς προ ολοκλήρου 30ετίας είχε διατυπωθή": «Δεν πρέπει να λησμονήται πόσον μεγάλην σημασίαν έχει σήμερον η εκτέλεσις εις την μουσικήν. Ο εκτελεστής θεωρείται σήμερον σχεδόν εξ ίσου συντελεστής όσον και ο συνθέτης. Εις την Ευρωπαϊκήν τουλάχιστον μουσικήν παίζει μέγιστον ρόλον. Πολλάκις αριστουργήματα εμφανίζονται αγνώριστα ή αντιστρόφως• εις πολλά έργα χάρις εις τους εκτελεστάς εμφανίζονται αι ωραιότητες ενός έργου αι οποίαι ουδέποτε είχαν παρουσιασθή. Πόσον ισχύει τούτο περισσότερο δια την Βυζαντινήν μουσικήν. Ένας ιεροψάλτης οφείλει να κρατήση επί ώρας το ενδιαφέρον του πολυπληθούς εκκλησιάσματος, να συγκίνηση αυτό και να δημιουργήση ατμόσφαιραν ανάλογον προς την ιερότητα του χώρου και των τελουμένων ιερών ακολουθιών» (Εκκλησία τ. ΙΖ' σ. 189).

Η εκτέλεσις λοιπόν των ύμνων, θα ηδυνάμεθα να είπωμεν, είναι η πεμπτουσία δια την επιτυχίαν εις την μεγάλην και ιεράν ιεροψαλτικήν αποστολήν. Εάν απουσιάζη το στοιχείον της καλής και κατά τους κανόνas της τέχνης αποδόσεως των ψαλλομένων ύμνων, τότε ο σκοπός της ψαλμωδίας δεν επιτυγχάνεται. Αλλ' εις το σημείον τούτο οφείλομεν μίαν διευκρίνησιν. Πολλοί ασχολούμενοι με την ιεράν τέχνην, έχονται στερρώς του αξιώματος: «η τέχνη δια την Τέχνην». Τούτο σημαίνει κατ' αυτούς ότι σκοπός του ψάλλειν είναι μόνον η κυρίως έστω η ηδύμολπος ακρόασις, το «κατακηλήσαι» τα ότα των ακροωμένων, ή έστω η καλλιέργεια της μουσικής επιστήμης ή τέχνης. Υπό το πρίσμα τούτο θεωρουμένη η βυζαντινή μουσική απογυμνούται από παν το δυνάμενον να έχη αξίαν στοιχείον της, εκλαμβάνεται δε ως υποδεεστέρα και αυτής εισέτι της κοσμικής ευρωπαϊκής μουσικής. Διότι είναι γνωστόν ότι η κλασσική λεγομένη μουσική διεκδικεί δι' εαυτήν -και δικαίως- την δυνατότητα να διεγείρη ευγενή συναισθήματα μέσα εις τας καρδίας των ακροατών της, να δημιουργή εσωτερικάς συγκινήσεις, να προτρέπη εις πράξεις, να χαρακτηρίζη αξίας ή απαξίας. Όταν λοιπόν η βυζαντινή μουσική στερηθή των τοιούτων δυνατοτήτων, τας οποίας αναμφισβητήτως φέρει, τότε απογυμνούται από ό,τι πολυτιμώτερον διαθέτει: από την δύναμιν να συγκινή, να δημιουργή κατάνυξιν, να μεταφέρει τον νουν εις ουρανόν, να ενώνη το πλάσμα προς τον Πλάστην. Οι τοιούτοι εχθροί, θα ελέγομεν, της Βυζαντινής μουσικής απορρίπτοντες την ουσίαν, προσκολλώνται εις το εξωτερικόν περίβλημα και επιδίδονται, εν ονόματι δήθεν της τέχνης, κατ' ουσίαν όμως και εν τη πραγματικότητι επί βλάβη αυτής, εις την έκτέλεσιν «μαθημάτων» τεχνικώς μεν αξιόλογων, ανιαρών όμως και εν πολλοίς ακαταλήπτων εις τον σύγχρονον αδαή περί τα βυζαντινά μέλη εκκλησιαζόμενον. Ούτος προσήλθεν εις τον ναόν δια να προσευχηθή. Και αντί ύμνων καταληπτών, ακούει την εκτέλεσιν δύσκολων, ενίοτε δε και σχοινοτενών μελών, έχόντων αξίαν μόνον δια τους ειδικούς, με αποτέλεσμα να μη εκπληρώνη τον σκοπόν του. Βεβαίως είναι ενδεχόμενον ο ιεροψάλτης, όστις ασύγως εξετέλεσε το «μάθημα», να καυχάται δια τας ικανότητάς του. Όμως δεν διηκούλυε τον πιστόν. Δεν μετερσίωσε το πνεύμα του. Ψάλλται διά τους οποίους πρωτεύουσαν σημασίαν έχει όχι η απόδοσις της εννοίας του ψαλλομένου, αλλά η τεχνική μόνον εκτέλεσις των μελών δεν δύνανται να διεκδικήσουν δι' εαυτούς την πρωτοπορίαν εις την λειτουργικήν αναγέννησιν. Πολλώ μάλλον καθότι εις τα ούτω πως εκτελούμενα μέλη η έννοια θυσιάζεται εις τον βωμόν της τέχνης και το νόημα καλύπτεται από τον τεχνολογικόν πέπλον.

Όμως η τοιαύτη τοποθέτησις του ζητήματος δεν συμβάλλει -όπως ευκόλως κατανοεί τις- εις την λειτουργικήν αναγέννησιν, διότι απλούστατα δεν διευκολύνει την κατανόησιν του ύμνου. Λειτουργική αναγέννησις σημαίνει να κατανοή ο λαός τα ψαλλόμενα, το υψηλόν του ύμνου περιεχόμενον, να γίνεται μέτοχος των συναισθημάτων του υμνογράφου, να διεγείρονται εντός του ανάλογα συναισθήματα θρησκευτικές μεταρσιώσεως, να ανυψούται η καρδιά του προς τον ουράνιον Πατέρα και να λαμβάνη ούτω πείραν και μετοχήν της Θείας Παρουσίας.

α) Ο προορισμός της βυζαντινής μουσικής

Προς τον σκοπόν τούτον ικανήν και πολύτιμον δύναται να προσφέρη υπηρεσίαν η μουσική, ήτις δεν είναι αυτοσκοπός αλλά μέσον προς κατάκτησιν του ως άνω σκοπού. Το καλλιτέχνημα είναι και πρέπει να μείνη πηγή ανεξάντλητος συγκινήσεως και χαράς. Εις τα χριστιανικά καλλιτεχνήματα «κυριαρχεί ο θρίαμβος του αγαθού κατά του κακού, η νίκη του πνεύματος κατά του κόσμου, η έξαρσις της ανθρωπίνης προσωπικότητος, ο ηρωισμός και η αγιοποιήσις της ανθρωπίνης βουλήσεως, η γαλήνη και η χαρά της ψυχής η απορρέουσα από την συναίσθησιν της κατακτήσεως της χριστιανικής αληθείας ως χαροποιού φωτός και δόξης αιωνίου» (Σάμου Ειρηναίος ενθ' ανωτ. σ. 162). Οι μεγάλοι μελωδοί οι οποίοι ήσαν και οι ποιηταί των ύμνων, δεν εμελοποίησαν αυτούς δια να περικαλύψουν το νόημά των δια του τεχνικού μουσικού πέπλου. Αντιθέτως επρόσεξαν την διάσωσιν ακεραίας της εννοίας του ύμνου, διότι εξ αυτής κυρίως εξαρτάται η δημιουργία των απαραίτητων εκείνων συναισθημάτων εν τη καρδία του λαού. Και εάν έχωμεν μέλη τεχνικώς άψογα, αργά, με μελωδίαν μη διευκολύνουσαν την κατανόησιν του νοήματος, ταύτα δυνάμεθα να είπωμεν ότι συνετέθησαν δι' ειδικούς λόγους υπό αιιδίμων διδασκάλων αφορώντων εις ανάγκας της εποχής, σήμερον δε διατηρούν σχολαίαν αξίαν και ιστορικήν της εξελίξεως της μουσικής σημασίαν. Δεν υπεισερχόμεθα εις το θέμα της γνησιότητος των τοιούτων μελών και της προελεύσεως αυτών, καθότι περί τούτου πολλά έχουν γραφή.

β) Το ύφος της βυζαντινής μουσικής

Ο μέγας και υψηλός σκοπός τον οποίον η εκκλησιαστική μουσική έχει να επιτελέση, προσδιορίζει φυσικώς και το ύφος αυτής. Τούτο φέρει χαρακτήρα εκκλησιαστικών και πνευματικών, πόρρω απέχοντα από πάσης επεισάκτου κοσμικής χροιάς, ξένης προς το κατανυκτικόν περιβάλλον του ορθοδόξου ναού. Έγγραφέ που σχετικώς ο Ι.Σακελλαρίδης προ ετών τα εξής σημαντικά: «Οπόσην χάριτα οφείλομεν τη μητρί ημών Εκκλησία τη περισωσάση ως εν ακλύστω λιμένι, τας περισέμενους και ηθικωτάτας ωδάς, δι'ων ο νους και η καρδιά καθαιρόμενοι ευθύνονται ως θυμίαμα λιβάνου προς τον θρόνον του αιωνίου πατρός, δια ρημάτων κάλλους αμηχάνου και μελοποιΐας ιεροπρεπούς μη παραγούσης ημάς διά της αναπολιτικής φαντασίας ούτε εις το θέατρον, ούτε εις τας βανασότητας των οδών, ένθα ψυχαί, παρεστραμμέναι της κατά φύσιν έξεως, ποιούνται χρήσιν ανειμένων και παρακεχρωσμένων μελών. Μάλιστα δ' όταν η διδασκαλία της ιεράς μουσικής γίγνηται παρ' ανδρών ου μόνον εμπείρων, αλλά και φερόντων την των θείων λόγων εύσεπτον αγνεΐαν, και καθαρευόντων από πραγμάτων και βουλευμάτων πονηρών, και κατοκωχίμων υπό ριπών ενθέου μανίας ώστε να δύνωνται και τας των άλλων ψυχάς να ποιώσι ενθουσιαστικάς. Ναι. Διότι τότε και μόνον τότε καταλείπεται ώσπερ εμπύρευμά τι εν τη ψυχή του ακροατού. Και τότε μόνον αληθεύει το λόγιον: η ζωή γεννά ζωήν». (Κ.Δ. Παπαδημητρίου: Ο Ι. Σακελλαρίδης και το παρ' ημίν μουσικόν ζήτημα εν «Εκκλησία» 1939 σ. 10).

Το ύφος της βυζαντινής μουσικής είναι ανάγκη να περισωθή εις τρόπον ώστε να διατηρηθή η ιεροπρέπεια της τέχνης, και η πνευματική της διαύγεια. Προς τούτο πρέπει να αναληφθή προσπάθεια προς αποκάθαρσιν της εκκλησιαστικής μας μουσικής από παντός «εν ημέραις δουλείας εισδύσαντος επεισάκτου απηχήματος», διά να αποβή «αξιωτέρα τον υψηλόν αυτής προορισμόν να επιτελή, προσηκόντως εις τας ψυχάς των πιστών ενεργούσα, εις μείζονα ευπρέπειαν του οίκου του Θεού των

Πατέρων» (Κ. Παπαδημητρίου: Το μουσικόν ζήτημα εν τη Εκκλησία της Ελλάδος. Αθήναι 1921). Εκείνο το οποίον δυνάμεθα και υποχρεούμεθα να πράξωμεν είναι «να τηρώμεν όση ημίν δύναμις την εκκλησιαστικήν μουσικήν ασφαλώς, και μετ' επιστήμης να χωρώμεν εις τελειοτέραν και ελληνοπρεπεστέραν αυτής μόρφωσιν, ουχί παιδαριωδώς νεωτερίζοντες αλλ' επιστημονικώς και λελογισμένως επί των αρχαίων επιστημονικών βάσεων οικοδομούντες» ως λίαν χαρακτηριστικώς διαλαμβάνει το προς το Υπουργείον Εθνικής Παιδείας έγγραφον της Ι. Συνόδου της 13 Ιουνίου 1874. Την γνώμην ταύτην, ο πολύς Κ. Παπαδημητρίου θεωρεί ως την σοβαρωτέραν όλων όσαι, μέχρι της εποχής του, διετυπώθησαν.

Δεν δυνάμεθα να αποχωρίσωμεν το ύφος από την βυζαντινήν μουσικήν. Το τοιούτον θα ωδήγει, εις αληθή τραγέλαφον που θα ενεφάνιζεν εις τα όμματά μας όχι μόνον την δυσαρμονίαν, αλλά και το κατάντημα εις το οποίον δύναται να φθάση η μουσική, αποψιλουμένη από του χαρακτηριστικού αυτής τούτου στοιχείου. Πείραν τούτου λαμβάνει τις εάν ακούση την έν τισιν ιεροίς ναοίς εισαχθείσαν τετράφωνον ευρωπαϊκήν μελωδίαν, όλως ξένην τυγχάνουσαν προς το οσιακόν και άγιον περιβάλλον του ναού. Η μουσική της όπερας δεν προσιδιάζει εις τον ναόν. «Μυρίζει κολώνιαν» κατά την έκφρασιν λογίου διδασκάλου της μουσικής, εν αντιθέσει προς την εκκλησιαστικήν η οποία «μυρίζει λιβάνι». Επομένως πρόδηλον καθίσταται ότι το ύφος της εκκλησιαστικής μουσικής πρέπει να είναι το προσήκον τη Εκκλησία και τη ιερότητι της ακολουθίας. Εκείνο δηλαδή το οποίον μας παρέδωκαν οι Πατέρες, το σεμνόν και κατανυκτικόν που δεν έχει καμμίαν απολύτως σχέσιν με τας «καντάδας» ή τα λαϊκά άσματα, και τας κοσμικάς μελωδίας. Το επικρατήσαν παρ' ημίν εν πολλοίς σύστημα του Ι. Σακελλαρίδη, αποτελούν διασκευήν επι το απλούστερον των βυζαντινών μελών, δεν πρέπει να θεωρήται απόβλητον από πλευράς ύφους, δεδομένου ότι κατά βάσιν είναι σύστημα μονόφωνον, ενώ η αρμονία του (τρίφωνος συμφωνία) όπου εφηρμόσθη δεν προσέκρουσεν εις τας γενικάς του εκκλησιαστικού μέλους απαιτήσεις. Άλλωστε μη λησμονώμεν ότι η αξία του έργου του Σακελλαρίδου δεν έγκειται τόσον εις το αρμονικόν του σύστημα, όσον εις την προσπάθειάν του προς ρυθμικήν και μελωδικήν αποκατάστασιν των ασμάτων ίνα ταύτα προσαρμοζώνται προς την έννοιαν του ποιήματος.

Δυστυχώς ως προείπομεν, η κακώς εννοουμένη πρόοδος, ως επιδημία τις κατέλαβε και τους περί την μουσικήν ενασχολουμένους, αποτολμήσαντας εις τινας περιπτώσεις την αντικατάστασιν της παραδοσιακής μας μουσικής δια της ξενικής ευρωπαϊκής, της όλως αποβλήτου εκ των ορθοδόξων ναών. Δεν αμφιβάλλομεν ότι και η μουσική έχει ανάγκην προόδου, και μελέτης των σχετικών προβλημάτων. Όμως η πρόοδος ενταύθα δέον να νοηθή ως αποκατάστασις της γνησιότητας αυτής και ως επάνοδος εις τας πηγάς. Ο αείμνηστος Κ. Ψάχος έγραφε σχετικώς: «Αν εις πάσαν τέχνην και επιστήμην η ανάπτυξις και η πρόοδος συντελείται διά της πορείας προς τα πρόσω, ή της ημετέρας εκκλησιαστικής και εθνικής μουσικής ανόρθωσις και αναβίωσις κατ' αντίστροφον λόγον θέλει συντελεσθή διά της πορείας ημών προς τα όπισθεν». Τούτο βεβαίως δεν είναι εύκολον. Πρέπει να αναγνωσθούν οι Κώδικες της προ της αλώσεως εποχής. Ήδη δε έχει αναληφθή, εξ όσων δυνάμεθα να γνωρίζωμεν, συναφής προσπάθεια εκ μέρους της Ακαδημίας Αθηνών, αποβλέπουσα εις την επί μαγνητοταινίας αποτύπωσιν των απανταχού της Ελλάδος ψαλλομένων ή αδομένων ασμάτων, διά την αναψηλάφισιν των πηγών και την επίλυσιν του προβλήματος της προελεύσεως της βυζαντινής μουσικής μας.

Οι ψάλται καλούνται όπως, παραμένοντες πιστοί εις το παραδεδομένον ύφος της

εκκλησιαστικής μουσικής, «μη μεταίροντες όρια» τα οποία οι πατέρες μας έθεσαν, διατηρήσουν και σήμερα άσβεστον την φλόγα και την λαμπάδα της παραδόσεως, έστω και αν αυτή, λόγω της πνευματικής καθυστερήσεως του Έθνους μας εκ της πολυχρονίου δουλείας, παρουσιάζεται όχι τόσο σταθερά και συγκεκριμένη. Εις τούτο συντελεί και το γεγονός ότι «επειδή η μουσική κινείται εντός της εννοίας του χρόνου, τα δημιουργήματά της είναι μάλλον απροσδιόριστα και μεταδίδονται περισσότερο δια ζώσης και από στόματος εις στόμα, δεν προσομοιάζουν προς τα λοιπά είδη της τέχνης τα πραγματοποιούμενα εν χωρώ, τα οποία γίνονται διά τούτο αντικείμενα της οράσεως και συνεπώς υπόκεινται ευκολώτερον εις κατανόησιν και κρίσιν υπό των μεταγενεστέρων γενεών» ως ο αοίδιμος Μητροπολίτης Σάμου Ειρηναίος παρεθήρει, (εν περιοδικώ Εκκλησία 1939, σ. 162).

γ) Η χρονική αγωγή

Μεγίστην σπουδαιότητα εις το εξεταζόμενον ζήτημα του τρόπου εκτελέσεως των εκκλησιαστικών ύμνων ενέχει και ο χρόνος καθ' όν δέον ούτοι να εκτελώνται σήμεραν.

Ελέχθη ότι ο χρόνος είναι η ψυχή της μουσικής. Μέλος μουσικόν ψαλλόμενον εις χρόνον άτακτον χάνει την ωραιότητα και αξίαν του. Αντιθέτως καλή και ακριβής περί τον χρόνον εκτέλεσις διπλασιάζει, θα ελέγομεν, το κάλλος και την μεγαλοπρέπειαν του ψαλλομένου άσματος. Τούτο γνωρίζουν κάλλιον παντός άλλου οι περί την μουσικήν μετ'επιστασίας ασχολούμενοι, οίτινες, και πάνυ δικαίως, περί πολλού ποιούνται της εν χρόνω ακριβούς εκτελέσεως των ύμνων. Είναι προφανές ότι και τα λειτουργικά μέλη και άσματα της Εκκλησίας μας πρέπει να χαρακτηρίζονται κατά την εκτέλεσίν των και από άψογον από πλευράς χρόνου πληρότητα. Και τούτο διότι εάν δια παν μουσικόν μέλος έχη σημασίαν ο χρόνος, νομίζομεν ότι δια τα μέλη της εκκλησιαστικής βυζαντινής μας μουσικής ο χρόνος προσλαμβάνει όλως Ιδιαιτέραν αξίαν.

Υπό τας σημερινάς συνθήκας επιβάλλεται η εκτέλεσις των ύμνων εν τοις ναοίς να γίνεται εις χρόνον σύντομον. Το όλον κλίμα που επικρατεί, ιδία εις τας μεγαλουπόλεις, δεν ευνοεί την εκτέλεσιν σχοινοτενών ύμνων. Η εποχή μας είναι της ταχύτητος εποχή της ολονέν αυξανομένης. Χωρίς τούτο να σημαίνει συστηματισμόν και της εκκλησιαστικής μουσικής εις τας απαιτήσεις της συγχρόνου εποχής, εν τούτοις είναι αναγκαίον εις το σημείον τούτο να πειθαρχήσωμεν εις την γενικωτέραν απαίτησιν. Άλλωστε είναι ήδη γνωστόν ότι τα ειρμολογικά λεγόμενα μέλη της εκκλησιαστικής μας μουσικής είναι και τα περισσότερο γνήσια. Κατά τον αοίδιμον Σάμου Ειρηναίον «σταθερωτέρα και περισσότερο αναλλοίωτος η παράδοσις της βυζαντινής μουσικής ανευρίσκεται εις τα τροπάρια οποία είναι τα απολυτίκια, τα καθίσματα, οι ειρμοί, τα εξαποστειλάρια, τα προσόμοια, πάντα εις το ειρμολογικόν των μέλος και εις όλους τους ήχους» (πρβλ. περιοδικόν «Εκκλησία» τ. ΙΖ' σ. 162).

Τα «παπαδικά» μέλη δεν ανταποκρίνονται σήμερα εις πρακτικήν τινά ανάγκην των εκκλησιαζομένων. Ούτοι μάλλον δυσανασχετούν όταν είναι υποχρεωμένοι να ακούσουν τοιαύτα μέλη εκτελούμενα. Η βραδεία εκτέλεσις των ύμνων δυνάμεθα να είπωμεν ότι, κατά γενικόν κανόνα, έρχεται σήμερα εις αντίθεσιν προς το λαϊκόν αίσθημα, και δημιουργεί όχι ευχάριστα συναισθήματα, πάντως δε δυσάρεστους εντυπώσεις εις βάρος της βυζαντινής μουσικής και της λειτουργικής μας ζωής. Οι

πολλοί, μη δυνάμενοι να εκτιμήσουν την εν τοις «παπαδικοίς» και λοιποῖς αργοῖς μέλεσιν υποκρυπτομένην τεχνολογικὴν ἀρτιότητα, καταλαμβάνονται ἐξ ἀνοίας και ἀποκομίζουν ὡς μόνον ὄφελος τὴν μονοτονίαν και τὴν ἔλλειψιν ενδιαφέροντος. Προτιμώτερον θα ἦτο, και τοῦτο διὰ τὴν καθαρῶς μουσικοτεχνικὴν πλευράν του θέματος, τα τοιαῦτα κλασσικά και ἀργά μαθήματα να ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τα ὠδεῖα ἢ εἰς καταλλήλους ἄλλας ευκαιρίας πρὸς σκοποὺς διδακτικoύς, καλολογικοὺς και ιστορικοὺς, και ἐντὸς τῶν ναῶν κατὰ τὴν Θεῖαν Λατρείαν ἀλλ' εἰς σπανίας περιπτώσεις. Ἡ ἀργὴ ἐκτέλεσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων μόνον ευαρίθμους τινὰς πιστοὺς δυνατόν να ικανοποιῇ. Οἱ πλείστοι δυσανασχετοῦν, ἐνίστε δε και ἀγανακτοῦν. Το «καιρὸς παντὶ πράγματι» ἔχει και ἐνταῦθα τὸν λόγον. Εἰς πολὺ ολίγας, μετρημένας περιπτώσεις δέον ὁ ἱεροψάλτης να ἀπασχολῇ τὸ ἐκκλησίασμα με ἀργὰ μέλη. Σπανιώτατα, ὡς ἂν λόγοι ἴσως παραδοσιακοί, ἐπιτρέπουν τὴν χρησιμοποίησιν τοιούτων μελῶν. Εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις πρέπει να χρησιμοποιεῖται χρόνος σύντομος.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οφείλομεν μίαν ἐξήγησιν. Ὁ σύντομος χρόνος, περὶ του οὐοοίου κάμνομεν ἐδῶ λόγον, δεν ἔχει καμμίαν σχέσιν με τὴν διολίσθησιν εἰς σημεῖον υπενθυμίζον ἀγῶνα δρόμου κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὕμνων. Ὁ σύντομος χρόνος δεν πρέπει να ὀδηγῇ τὸν ἱεροψάλτην εἰς τὸ να βιάζεται ἢ να παραλείπη τινὰ τῶν ψαλλομένων. Ἄλλο χρόνος σύντομος και ἄλλο βιασύνη. Το σύντομον μέλος οἰκοδομεῖ. Το βιαστικόν σκανδαλίζει. Παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι γίνεται μία «αγγαραῖα» ἀπὸ τὴν οὐοοίαν ἐπείγομεθα να ἀπαλλαγώμεν τὸ ταχύτερον. Ποτέ τὸ βεβιασμένον μέλος δεν ἐκπληροῖ τὸν σκοπὸν τῆς Λατρείας. Ἀντιθέτως γίνεται ἀφορμὴ εἰς τὸ να παρακωλύεται ἡ ὀμαλή ἐξέλιξις τῆς λειτουργικῆς ζωῆς και τῆς πνευματικότητος τῶν πιστῶν. Βιαστικὴ ἐκτέλεσις τῶν τροπαρίων προδίδει ἔλλειψιν συναισθήσεως τῆς υψηλῆς ἀποστολῆς μας. Τίποτε ἄλλο. Το σύντομον μέλος κάλλιστα δύναται να συνδυασθῇ με ἐκτέλεσιν χρονικὴν τοιαύτην οἷα ἡ ἐνδεδειγμένη διὰ τὴν ἐποχὴν μας.

Ὁ σύντομος χρόνος δέον να υιοθετηθῇ τόσον διὰ τοὺς ὕμνους του ὀρθρου, ὅσον και διὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν. Εἴαν θα ἔδει κάπου να θεσπισθῇ ἀργότερός πὼς χρόνος, τοῦτο ἀσφαλῶς θα ἐπεβάλλετο να γίνῃ προκειμένου περὶ τῆς Θ. Λειτουργίας, ἡ οὐοοία ἀποτελεῖ και τὸ κέντρον τῆς ὀλης λειτουργικῆς μας ζωῆς. Ἀτυχῶς τὸ ἀντίθετον πολλὰκις συμβαίνει. Ὁ ὀρθρος ψάλλεται με πᾶσαν χρονικὴν ἀνεσιν και ἐν συνεχείᾳ ἡ Θ. Λειτουργία βεβιασμένως. Τοῦτο δεν εἶναι ὀρθόν οὔτε ευκταίον. Το προβάδισμα δέον πάντοτε να ἔχῃ ἡ Θ. Λειτουργία δηλ. Το Μυστήριον τῆς Θ. Ευχαριστίας πέριξ του οὐοοίου συγκεντροῦται ἡ καθόλου πνευματικὴ ἐκκλησιαστικὴ ζωή.

Δεν θα πρέπει να παραλείψωμεν να σημειώσωμεν τὸ γεγονός ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ χρόνος τῶν ψαλλομένων ὕμνων δέον να ρυθμίζεται πάντοτε ἐν συνεννοήσει μετὰ του ἱερατικῶς Προϊσταμένου του Ἱεροῦ ναοῦ, πρὸς ἀποφυγὴν δημιουργίας ζητημάτων δυναμένων να σκιάσουν τὰς ἀρμονικὰς σχέσεις μετὰξὺ ἱερέων και ψαλτῶν. Μία καλὴ συνεννόησις προλαμβάνει πάντοτε ἐνδεχομένας παρεξηγήσεις και διευκολύνει τὴν ἀγαστὴν συνεργασίαν μετὰξὺ τῶν παραγόντων του ναοῦ.

Εν κατακλείδι τοῦτο και πάλιν ἐπιθυμοῦμεν να τόνίσωμεν, ὅτι παρήλθεν ὁ καιρὸς που ἐγίνοντο ἀνεκτὰ ψαλλόμενα μέλη ἀργά. Τώρα πλέον μόνον σχολαίαν ἀξίαν δύναται να ἔχουν ταῦτα. Ἡ ἐποχὴ μας ζητεῖ τὸ σύντομον μέλος, τὸ οὐοοιον διασώζει τὴν παράδοσιν και τὸ νόημα του ποιήματος. Ὁ χρόνος τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὕμνων δεν εἶναι παρωνυχίς. Εἶναι ζήτημα σπουδαίον, τὸ οὐοοιον πρέπει να τύχῃ τῆς προσοχῆς

όλων όσοι έχουν λόγον εις την λειτουργικήν αναγέννησιν. Και με τον τρόπον αυτόν η βυζαντινή μας μουσική θα παραμείνη ό,τι ανέκαθεν υπήρξεν, ήτοι θεραπεινίς της αληθούς Λατρείας και του αληθούς της σκοπού.

δ) Δύο βασικά της Β.Μ. γνωρίσματα

Ο τρόπος της ορθοδόξου ψαλμωδίας είναι ως γνωστόν μονοφωνικός και χορικός. Τα δύο ταύτα γνωρίσματα αντιδιαστέλλουν την βυζαντινήν εκκλησιαστικήν από πάσης άλλης έξω του περιβάλλοντος της Εκκλησίας μουσικής και δη και από της ευρωπαϊκής τοιαύτης, ήτις είναι όλως ξένη προς το καταναυκτικόν περιβάλλον της ορθοδόξου Λατρείας. Ως εκ τούτου δεν υπάρχει εν αυτή θέσις δια πολυφωνικά μουσικά συστήματα και αρμονικά συνθέσεις προσιδιάζουσας προς την κοσμικήν μουσικήν. Η βυζαντινή μουσική, γέννημα της Εκκλησίας και του Έθνους μας, γνωρίζει εκ παραδόσεως μόνον το μονοφωνικόν σύστημα ποικιλόμενον απλώς δια του ισοκρατήματος. Περί του συστήματος τούτου δεν κρίνομεν σκόπιμον να επεκταθώμεν ενταύθα περισσότερον, αναλύοντες τα γνωρίσματα και τα ιστορικά του δεδομένα διότι τυχόν αναφορά εις τούτο από της ενταύθα σκοπιάς θα εξέκλινεν ασφαλώς των πλαισίων της συγγραφής ταύτης (Πρβλ. δύο άρθρα μας εις «Ιεροψαλτικά Νέα», Αυγούστου-Σεπτεμβρίου 1967, με τον τίτλον «Πώς δυσφημείται η Βυζαντινή μουσική». Όμως τούτο μόνον ενταύθα λεκτέον: το μονοφωνικόν σύστημα της βυζαντινής μουσικής ευρίσκει την πληρότητά του εις τον χορικόν τρόπον της ψαλμωδίας, δηλ. εις την «ομαδικήν ή άλλως κοινοτικήν» θείαν Λατρείαν.

Είναι εκ της ιστορίας γνωστόν πως το πάλαι εψάλλοντο οι ύμνοι καθ' υπακοήν, του λαού υποψάλλοντος τα ακροστίχια. Άπαν το πλήρωμα της Εκκλησίας συμμετείχεν εις την αναφοράν των ύμνων και ολόκληρος η ευχαριστιακή κοινότης «εν ενί στόματι και μία καρδία» ανέμελπε προς τον Κύριον τας πνευματικάς της ωδάς. Ούτως ετονίζετο όχι μόνον η θέσις του πληρώματος εντός του όλου θεσμού της Εκκλησίας, αλλά και ουσιαστικώς διηκολύνετο η των προσευχών του προς Θεόν άνοδος. Αργότερον ο λαός έπαυσε να ψάλλη, αντικατασταθείς υπό του χορού των ιεροψαλτών, όμως ο χορικός χαρακτήρ της εκκλησιαστικής μας μουσικής δεν έπαυσε να αποτελέη χαρακτηριστικόν γνώρισμά της. Λόγοι εσωτερικοί και εξωτερικοί επιμαρτυρούν τον πολυφωνικόν και χορικόν τρόπον της εκκλησιαστικής ψαλμωδίας περί του οποίου ο πολύς Πάπας Πίος ο Χ «εις την περί εκκλησιαστικής μουσικής εγκύκλιον αυτού, ζητών ακριβώς να ανακόψη την εισόρμησιν των μουσικών οργάνων εις την Εκκλησίαν και απείργων των ιερών περιβόλων την μουσικήν του θεάτρου και τας αμετροεπείς και ασέμνους εις επίδειξιν δεξιοτεχνιακής Ικανότητος μονωδιακάς εκτελέσεις γράφει ότι ούτος (δηλ. ο χορικός) τυγχάνει εις των πιστών της εκκλησιαστικής μουσικής όρων» (Μητροπολίτου Κοζάνης Διονυσίου: Η βυζαντινή Μουσική εν Ιεροψαλτ. Νέοις φ. 57, 1969).

Κατά ταύτα αμφοτέρα τα χαρακτηριστικά ταύτα γνωρίσματα, τα άμεσον σχέσιν έχοντα προς την εκτέλεσιν των βυζαντινών εκκλησιαστικών μελών, δέον να τύχουν της δεούσης προσοχής εκ μέρους των ιεροψαλτών, οίτινες φιλοδοξούν να συντελέσουν αποφασιστικώς εις την λειτουργικήν αναγέννησιν την οποίαν οι καιροί μας απαιτούν. Πρέπει ούτοι να κατανοήσουν καλώς, ότι το μονοφωνικόν σύστημα, συμβαδίζον προς τε το ύφος και το ήθος της βυζαντινής μουσικής, δημιουργεί

κατάνυξιν εις τας ευλαβείς καρδίας, εν αντιθέσει προς το πολυφωνικόν τετράφωνον ευρωπαϊκόν όπερ κείται πέραν της μακραίωνος εκκλησιαστικής μας παραδόσεως, και δυσχεραίνει την μεταρσίωσιν των πιστών εις τας σφαίρας του θείου. Εάν τούτο καταστή συνείδησις και βίωμα, τότε αφεύκτως θα περιορισθούν αι οθνεΐαι επιδράσεις επί την πατρώαν μουσικήν της Εκκλησίας μας, κατά μικρόν δε θα αποκατασταθή εν πάση πληρότητι η εν τη θεία Λατρεία αμιγής χρησιμοποίησις των παραδεδομένων μελών και η κατά την ορθήν παράδοσιν εκτέλεσις αυτών. Μακράν λοιπόν από των εκκλησιαστικών στασιδίων αι ευρωπαϊκοί πολυφωνΐαι. Δυνατόν να τέρπουν τα ότα τινών εκ των του πληρώματος. Πρέπει όμως όλοι να αντιληφθούν ότι εις τον ναόν δεν προσερχόμεθα δια να ευχαριστήσωμεν τας αισθήσεις και να τέρψωμεν την ακοήν, αλλά με συναισθήματα αλλοΐα εκείνων τα οποία διαθέτει ο εις αίθουσαν συναυλιών εισερχόμενος. Εις τον ναόν προσερχόμεθα εν ταπεινώσει και συναισθήσει των ιδίων μας αμαρτημάτων, μετανοούντες δι' αυτά και εκζητούντες του Θεού το έλεος. Πώς θα το επιτύχωμεν; Με τας «βοάς» των χορωδιών ή με τα σεμνά μέλη της εκκλησιαστικής μας μουσικής; Είναι αυτονόητον ότι ο χορικός χαρακτήρ της βυζαντινής μουσικής, όταν εύρίσκη την κατά τον καλύτερον τρόπον έκδήλωσιν καί καλλιέργειάν του, δύναται να προσφέρη το παν εις τον πιστόν από πλευράς μουσικής.

Δια τον λόγον τούτον είναι ανάγκη όπως οι ιεροψάλται αποδυθούν εις αγώνα δημιουργΐας βυζαντινών χορών παρ' αυτοΐς. Γνωρίζομεν ότι το τοιούτον δεν είναι εύκολον. Απαιτεί και θυσΐαν χρόνου, και οικονομικήν του ναού επιβάρυνσιν συνεπάγεται, αλλά και γνώσεις μουσικής προϋποθέτει. Όμως πάντα ταύτα αξΐζει τον κόπον να προσφερθούν διά την δημιουργΐαν βυζαντινών μουσικών χορών. Η μονωδΐα, νομίζομεν, δεν προσιδΐάζει προς την εκκλησιαστικήν μας μουσικήν. Η μουσική μας είναι χορική, και ο βυζαντινός μονοφωνικός χορός είναι εκείνος που δύναται να προσφέρη ό,τι έχει σήμερον ανάγκην ο εκκλησιαζόμενος. Όπου υπάρχουν συγκεκριοτημένοι τοιούτοι βυζαντινοί χοροΐ, η εντύπωσις την οποίαν δημιουργούν είναι αρίστη, Πολλάκις δε μοι παρεσχέθη η ευκαιρία, ως και άλλοτε έγγραφον, διά να διαπιστώσω ιδΐοις ωσΐν τα αποτελέσματα των εκάστοτε δημοσίων εμφανίσεων βυζαντινών χορών εξ ιεροψαλτών και να αισθανθώ την ωφέλειαν εκ των τοιούτων εκδηλώσεων. Όντως ασύγκριτος και άφθαστος είναι η ωραιότης του βυζαντινού μέλους, όταν τούτο αποδΐδεται από πειθαρχημένον χορόν. Δημιουργεί συναισθήματα κατανύξεως και ευλαβείας μέσα εις την ψυχήν του ακροατού. Αυτό ακριβώς που χρειάζεται ο πιστός διά να λατρεύση τον Θεόν.

ε) Το πρόβλημα της συμψαλμωδΐας

Η δημιουργΐα βυζαντινών χορών, τη επιμελεία μεν των εκασταχού ιεροψαλτών, τη χορηγΐα δε των οικείων εκκλησιαστικών Συμβουλιών, δύναται συν τη προόδω του χρόνου να συμπληρωθή διά της εισαγωγής βαθμηδόν και κατ' ολίγον της συμψαλμωδΐας κατά την Θ. Λατρείαν. Είναι ομολογουμένως ανυπολόγιστοι αι ωφέλειαι διά τους πιστούς εκ της εισαγωγής του συστήματος τούτου, όπου βεβαΐως αι συνθήκαι επιτρέπουν την τοιαύτην πρωτοβουλίαν. Διότι θα πρέπει ευθύς εξ αρχής να λεχθή ότι η συμψαλμωδΐα τονΐζουσα «δεόντως τον συλλογικόν χαρακτήρα της Θ. Λειτουργΐας» τότε συμβάλλει εις την πραγματικήν και γνησίαν λειτουργικήν αναγέννησιν, όταν πληροΐ ωρισμένας προϋποθέσεις, άνευ των οποίων αποβαΐνει επί ζημία αυτής ταύτης της Θ. Λατρείας.

Αι προϋποθέσεις αυτές είναι αι εξής:

αα) Σταδιακή εισαγωγή του θεσμού, και μάλιστα αρχικώς όλως δοκιμαστικώς. Θα απετέλει αφροσύνην εάν επεδιώκετο η εισαγωγή της συμψαλμωδίας εν σχέσει προς άπαντα τα ψαλλόμενα μέλη ή εν σχέσει προς άπαντας τους ναούς. Πρέπει οπωσδήποτε να προηγηθή μακρόν στάδιον προπαιδείας του πληρώματος, πράγμα δυσκολώτατον προκειμένου περί ναών με εναλλασσόμενον εκκλησίασμα ή με πιστούς μη δυναμένους όπως αφομοιώσουν την σχετικήν προπαιδείαν. Το εξελικτικόν τούτο στάδιον θα είναι οπωσδήποτε μακρόν και επίπονον διότι προϋποθέτει επίπονους και επίμονους προσπάθειάς εκ μέρους των υπευθύνων παραγόντων της ενορίας προς καλλιέργειαν του εδάφους. Μεθ' υπομονής όμως και επιμονής αναλαμβανόμενον το τοιούτον έργον δύναται ασφαλέστατα να αποδώσῃ αποτελέσματα άριστα και να οδηγήσῃ εις την καθιέρωσιν της συμψαλμωδίας, πράγμα ευκταίον και άξιον παντός επαίνου.

ββ) Καθιέρωσις απλού τρόπου αποδόσεως των μελών. Είναι φανερόν και αυταπόδεικτον ότι ο λαός μόνον λίαν απλά μέλη δύναται να αποδώσῃ συμπάλλον. Μέλη με γραμμάς δυσκόλους κατά την εκτέλεσιν η αγνώστους εις το άπειρον λαϊκόν ους, δεν δύναται να αποτελέσουν το αντικείμενον συμψαλμωδίας. Αντιθέτως μέλη απλά, πολλάκις και μακροχρονίως επαναλαμβανόμενα και καταστάνα πλέον οικεία εις τον εκκλησιαζόμενον λαόν, δύναται ευχερέστερον να αποδίδονται υπ' αυτού κατά την ώραν της Θ. Λατρείας.

γγ) Καθοδήγησις του συμπάλλοντος λαού. Εάν αφεθή έκαστος να λέγῃ ό,τι και όπως θέλει τότε θα παύσῃ ο ναός να αποτελέῃ ιερόν χώρον. Αντί κατανύξεως θα επικρατήσῃ σύγχυσις και αταξία. Προς αποφυγήν τοιούτων εκτρόπων είναι απαραίτητον ο χορός ο Βυζαντινός, με επικεφαλής τον ιεροψάλτην να προεξάρχη του μέλους, ο δε λαός να κατακολουθῇ οδηγούμενος εις την μελωδίαν από την διεύθυνσιν του ψάλτου. Εις τούτο θα υποβοηθήσῃ πρώτον μεν η εις μέρος εμφανές εγκατάστασις του ιεροψάλτου, ώστε να είναι ορατός από το μέγιστον δυνατόν μέρος του πληρώματος, δεύτερον δε η διά των καταλλήλων κινήσεων των χειρών κατεύθυνσις του λαού διά την ταυτόχρονον από μέρους πάντων εκτέλεσιν των διαφόρων ύμνων. Όπου εφηρμόσθη το σύστημα της συμψαλμωδίας, κατέστη αναγκαία η καθιέρωσις της καθοδηγήσεως του λαού προς επίτευξιν αρμονίας.

Υπό τας ανωτέρω προϋποθέσεις δύναται να επιτύχῃ ο θεσμός ούτος ο οποίος αναμφιβόλως και παραδοσιακός είναι και εις την λειτουργικήν αναγέννησιν συμβάλλει. Βεβαίως είναι δύσκολον να επιτύχῃ ευθύς εξ αρχής η εισαγωγή της συμψαλμωδίας. Και μάλιστα όταν πρόκειται περί ναών με πολυπληθές εκκλησίασμα. Όμως αξίζει νομίζομεν τον κόπον να αναληφθῇ σχετική προσπάθεια. Εξ όσων έχομεν πληροφοριών η σχετική σύστασις του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ.κ. Ιερωνύμου, περί εισαγωγής όπου δει της συμψαλμωδίας, έχει εύρει απήχησιν, εις τινας δε ιερούς ναούς των Αθηνών και δη εις τον Καθεδρικόν, έχει αρχίσει η σχετική προσπάθεια. Φρονούμεν ότι διά της συμψαλμωδίας ο λαός διευκολύνεται εις την συνειδητήν συμμετοχήν του εις την ορθόδοξον λατρείαν. Άλλωστε είναι γνωστόν ότι το αρχαίον σύστημα της αποδόσεως των ύμνων εν τη Καθολική Εκκλησία, τη αδιαιρέτω και αρχεγόνω, ήτο ακριβώς τούτο.

Διά τους τυχόν αμφισβητούντας την αρχαιότητα και γνησιότητα του θεσμού,

υπενθυμίζομεν ότι το πάλαι οι ύμνοι εψάλλοντο αντιφωνικώς το δε πλήθος «ξυνηπήχει εν συμφωνία». Μαρτυρίαί απευθείς πατέρων της Εκκλησίας ήδη από των Αποστολικών χρόνων επιβεβαιούν του λόγου το ασφαλές. Κατά τας αρχαίας μαρτυρίας σύμπας ο λαός έψαλλε το «Αλληλούϊα», το «Κύριε ελέησον», το «Παράσχου Κύριε» κλπ. Κατά τον Νικ. Καβάσιλαν «απέρχεται μεν ο ιερεύς, πληρούσι δε το παν οι περιεστώτες, τα θεόπνευστα των ιερών προφητών άδοντες ρήματα». Κατά δε τον Μ. Βασίλειον: «Πάντες κοινή ως εξ ενός στόματος και μιας καρδιάς τον της εξομολογήσεως ψαλμόν αναφέρουσι τω Κυρίω». Βαλσαμών μάλιστα ο μέγας των Κανόνων,ερμηνευτής υπομνηματίζων τον ια' Κανόνα της εν Λαοδικεία Συνόδου επάγεται: «Το γαρ συμπάλλειν και λαϊκούς επ'εκκλησίαις ου κεκώλυται» (Ράλλη-Ποτλή: Σύνταγμα.... τ. Γ'σ. 484). Παρ' ημίν, καθώς γνωρίζομεν, πρώτος ο Ι. Σακελλαρίδης εισήγαγε την συμπαλμωδίαν δίδων αυτός το σύνθημα της ενάρξεως η με ένα ελαφρόν της ράβδου του κτύπημα ή με ένα προστακτικόν «εμπρός» ή και με αμφοτέρα. Και το εκκλησίασμα συνέψαλλε τα αντίφωνα π.χ. και τα λοιπά λειτουργικά, τα ακροστίχια και τα εφύμνια συνήθως. Εις τους όρθρους δε της Μ. Εβδομάδος ο λαός συμμετείχεν εις την ψαλμωδίαν, όπως ακριβώς γίνεται και σήμερα κατά την στιγμήν που ψάλλονται τα «εγκώμια» κατά τον Όρθρον του Μ. Σαββάτου. (Γερ. Βαγγελάτου εν «ΡΙζάρειος Εκκλησιαστική Σχολή. Πανηγυρικός Τόμος, επί τη 125ετηρίδι» σ. 648). Οι ειδότες δε είναι εις θέσιν να μαρτυρήσουν διά την θρησκευτικήν έξαρσιν και κατάνυξιν, ην εδημιούργει τότε η υπό τοιαύτας συνθήκας εισαχθείσα και εφαρμοσθείσα συμπαλμωδία. Ειρήσθω δ'εξ άλλου ότι πολλαί ορθόδοξοι σλαβικαί Εκκλησίαι έχουν εν χρήσει την συμπαλμωδίαν.

Εις τον διατυπούμενον υπό τινων φόβον περί βαθμιαίας αχρηστεύσεως κλασσικών βυζαντινών μαθημάτων διά της εισαγωγής της συμπαλμωδίας, ήτις ευνοείται μόνον διά της χρήσεως απλών μουσικών μελών, θα είχομεν να παρατηρήσωμεν ότι δεν υφίσταται τοιούτος φόβος διότι αφ' ενός μεν η συμπαλμωδία δεν δύναται να επεκταθή εφ' όλων των ύμνων της Λατρείας μας, αφ' ετέρου δε οι βυζαντινοί χοροί δεν πρόκειται να καταργηθούν. Ούτω παραμένουν πολλαί ευκαιρίαί προς εκτέλεσιν παραδοσιακών μελών εν τε τοις εσπερινοίς και όρθροις καθώς και εν αυτή τη Θ.Λειτουργία.

στ) Η απόδοσις του νοήματος. Προϋποθέσεις

Δια την ορθήν και καλήν των ύμνων εκτέλεσιν σημασίαν μεγίστην κέκτηται η προσπάθεια προς απόδοσιν του νοήματος των ψαλλομένων.

Το να ψάλλη τις με νόημα δεν είναι εύκολον πράγμα. Απ' εναντίας και δύσκολον είναι και πολυσύνθετον.

Προϋποθέτει κατ' αρχήν ικανάς γραμματικός γνώσεις. Είναι αυτονόητον ότι αγράμματος ή ολιγογράμματος ιεροψάλτης κατακρεουργεί το νόημα των ύμνων, μη δυνάμενος να αποδώσῃ καλώς εκείνο το οποίον δεν κατανοεί. Υπάρχουν διασκεδαστικά επί του προκειμένου ιστορήματα και διηγήσεις, σχέσιν έχουσαι προς την από παλαιότερων ιδία ιεροψαλτών εν χωρίοις, ως επί το πλείστον διακονούντων, μεταλλαγήν του νοήματος του ύμνου, είτε δια μετατοπίσεως της στίξεως, είτε δι' αδεξιού χωρισμού λέξεων ή συλλαβών, είτε διά...διορθώσεως της ως εσφαλμένης εκλαμβανομένης λέξεως επί το... καλλιεπέστερον, κατά την κρίσιν πάντοτε του αδαώς ψάλλοντος. (Π.χ. Το «κούφοι προς την άνω πορείαν μετίωμεν», διωρθώθη εις

«κουφοί προς...», ή το «Θεός Κύριος και επέφανεν ημίν» εις «Θεός Κύριος και επέθανεν ημίν», ή το «ει ηθέλησας θυσίαν, έδωκα αν....» εις «ει ηθέλησας θυσίαν έδωκα, αν...» ή το «Χριστός ανέστη... θανάτω θάνατον πατήσας» εις «Χριστός... θανάτω θάνατον πατήσας και», ή το «Και νόμον εκπληρών, περιτομήν...» εις «Και νόμον εκπληρών περιτομήν, θελήσει...» ή το «θίασον συγκροτήσαντας» εις «θίασον συγκροτήσαντας» ή το «μείνωμεν Χριστόν βλέψαι» εις «μείνομεν Χρίστον βλέψαι». Τοιούτους παρατονισμούς και λοιπάς της εννοίας αλλοιώσεις ήκουέ τις συχνάκις κατά το παρελθόν. Σήμερα, τουλάχιστον εις τας πόλεις, το φαινόμενο τείνει να εκλείψη χάρις εις την υψηλήν μορφωτικήν στάθμην των ψαλτών, εις το εκπολιτιστικόν έργον των μουσικών μας ιδρυμάτων και εις νεωτέρας μουσικάς βυζαντινάς εκδόσεις, αίτινες απήλειψαν την εν παλαιοίς μουσικοίς βιβλίοις παρατηρουμένην παρατονίαν ή αρρυθμίαν ενίων λέξεων. Ο πολύς Σακελλαρίδης παρετήρει σχετικώς: «Αι βάσεις της σημερινής εκκλησιαστικής μουσικής είναι αι της αρχαίας ελληνικής, η μακραίων όμως δουλεία διέστρεψε τα μέλη ταύτης, και σήμερα σώζονται μέλη άρρυθμα και παράτονα. Και ακούει κανείς τους ψάλτας μας να λέγουν, χωρίς να θέλω να επιρρίψω την ευθύνην εις αυτούς• Θίασον συγκροτήσαντας πνευματικόν στερέωσον, αντί Θίασον συγκροτήσαντας πνευματικόν-στερέωσον. Λοιπόν πώς είναι δυνατόν να είναι αυτή αύτη η Μουσική του Βυζαντίου;» (εν Εκκλησία τ. ΙΖ' σ. ΙΙ). Ο δε Κ. Παπαδημητρίου διεπίστου: «Είμαι ευτυχής δυνάμενος να διαπιστώσω ότι τα ανωτέρω εσφαλμένα παραδείγματα, ειλημμένα κατά το πλείστον εκ των εκδόσεων Ιωάννου Πρωτοψάλτου, είναι ορθώς συντεθειμένα εν τω Στιχηραρικό Αναστασιματαρίω και Ειρμολογίω Πέτρου Πελοποννησίου, μελίσσαντος επί τη βάσει των παλαιοτέρων μελοποιών, εχόντων υπ' όψει τα αρχικά κείμενα» (ενθ' ανωτ. σ.12). Εκ των όσων δε και ημείς έχομεν υπ' όψει, εις τα εν χρήσει μουσικά, βυζαντινά βιβλία καταβάλλεται σύντονος προσπάθεια εκ μέρους εκδοτών δια την διόρθωσιν σφαλμάτων στίξεως κλπ. προς διάσωσιν ακεραίου του νοήματος των ύμνων. Επομένως οι από διφθέρας σήμερα ψάλλοντες ιεροψάλται δεν διατρέχουν τον κίνδυνον παρατονισμών και άλλων παραλλαγών των νοημάτων. Απομένει να τονισθή η σημασία της γραμματικής παιδείας των ιεροψαλτών, ήτις αναφαίνεται κυρίως εις τας περιπτώσεις εκείνας, καθ' ας δεν εξαρτώνται εκ του βιβλίου οι ψάλλοντες. Θα έλεγον ότι, υπό τας σημερινάς συνθήκας απαιτείται απαραίτητως το Απολυτήριον Γυμνασίον. Με το εφόδιον τούτο θα δικαιούται τις να αναμένη από τον ιεροψάλτην να κατανοή πρώτος αυτός τα υπ' αυτού ψαλλόμενα, ώστε έπειτα να τα καθιστά προσιτά και κατανοητά και εις τον λαόν. Τούτ' αυτό συμβαίνει και κατά την απαγγελίαν των αναγνωσμάτων είτε του Εσπερινού, είτε κατά την Θ. Λειτουργίαν του Αποστόλου. Τα κείμενα ταύτα, γεγραμμένα εις γλώσσαν αρχαιοπρεπή, απαιτούν ικανάς γνώσεις, εκ μέρους του απαγγέλλοντος, των κανόνων της στίξεως προκειμένου να αποδοθούν εις την εντέλειαν. Είναι απαράδεκτον, τουλάχιστον διά τας πόλεις, ένθα οι εκκλησιαζόμενοι είναι ως επί το πολύ κάτοχοι υψηλής μορφώσεως, να ακούονται τα αποστολικά αναγνώσματα παραπεποιημένα εν πολλοίς, λόγω της κατωτέρας προφανώς μορφώσεως του αναγνώστου. Η εμμελής απαγγελία επιτυγχάνει του σκοπού της όταν παρέχη την δυνατότητα εις τους ακροατάς να κατανοούν τας εννοίας του αναγνώσματος. Διά τον λόγον δε ακριβώς τούτον και επιβάλλεται όπως το Αποστολικόν κυρίως ανάγνωσμα μη ψάλληται πομπωδώς και περιστροφώς, αλλ' απαγγέλληται εμμελώς μεν άλλα μετά σαφηνείας και σεμνότητος παρέχον ούτω εις τους ακροατάς του την ευκαιρίαν συμμετοχής εις τας εν αυτό διατετυπωμένας ιδέας και υψηλάς εννοίας.

Εις την εν προκειμένω μορφωτικήν ανοδον των νέων ιεροψαλτών πολλά θα είχαν να

προσφέρουν αι Σχολαί βυζαντινής μουσικής. Το μάθημα της απαγγελίας των εκκλησιαστικών κειμένων δεν είναι δευτερεύον. Δύναται να συντελέση κατά πολύ εις τον καταρτισμόν των μαθητών ώστε ότε αργότερον θα καταλάβουν την υπεύθυνον θέσιν του ιεροψάλτου να δύναται να απαγγέλλουν ορθώς και να αποδίδουν καλώς τα υπ' αυτών αναγιγνωσκόμενα και ψαλλόμενα. Ενθυμούμεθα ότι ότε κατά το παρελθόν, διετελούμεν μαθητής της Σχολής βυζαντινής μουσικής του Ωδείου Αθηνών ο καθηγητής της απαγγελίας αείμνηστος Γιάγκος Αργυρόπουλος αφού ανέλυνεν εις τους μαθητάς το νόημα ψαλμών ή αποστολικών αναγνωσμάτων, κατήρτιζεν εν συνεχεία τούτους εις την ορθήν απόδοσιν του νοήματος επισημαίνων τα σημεία ένθα επεβάλλετο ισχυρότερος τονισμός της συλλαβής, ή οξύτερος τόνος της φωνής αναλόγως εκάστοτε προς την αποδιδομένην έννοιαν ή λέξιν. Ο χρωματισμός της φωνής, η ποιοτική ρύθμισις του τόνου και άλλα συναφή συντελούν τα μέγιστα εις την απόδοσιν του νοήματος. Ενθυμούμεθα δε ακόμη οπόσην δυσκολίαν τότε αντιμετώπιζον συνάδελφοι μαθηταί ολιγογράμματοι, προκειμένου να αφομοιώσουν τα διδασκόμενα και να αποδώσουν την έννοιαν του ψαλμού ή του ύμνου. Ήτο μία καθαρά ματαιοπονία δι' αυτούς η τοιαύτη προσπάθεια. Αγνοούντες τους κανόνες της γλώσσης, ευρίσκοντο εν αδυναμία του να τονίσουν ορθώς τας λέξεις, να εφαρμόσουν τας στίξεις και γενικώς να βοηθήσουν εις την κατανόησιν του ύμνου. Πρωτίστως όθεν, απαραίτητος τυγχάνει η μορφωτική και γραμματική κατάρτισις των μελλόντων ιεροψαλτών, η τελεία κατά το δυνατόν γνώσις υπ' αυτών των κανόνων της στίξεως και η αρτία εννοιολογική αυτών διείσδυσις εις το νόημα των μελών, προκειμένου ίνα ταύτα αποδίδονται εκάστοτε κατά τον πλέον πρόσφορον και προσήκοντα τρόπον.

Η κατά την απόδοσιν των λειτουργικών ύμνων της Εκκλησίας εκφαινομένη μουσική τέχνη πρέπει να εκτείνεται μέχρι σημείου, καθ' ο δεν θα παραβλάπτεται το ουσιαστικόν μέρος των ύμνων τούτων, ήτοι το υψηλόν αυτών περιεχόμενον. Μουσική η οποία επικαλύπτει την ουσίαν των ύμνων και απείργει τους πιστούς της απολαύσεως των νοημάτων αυτών δεν θητεύει εις τον μέγαν προορισμόν της αλλά καταντά απλούν ακρόαμα μη εμποιούν εις την ψυχήν «σώφρονα λογισμόν» όπως λέγει ο Μέγας Βασίλειος (P.G. 29,213 B). Κατά τον Χρυσόστομον δέον ο ιεροψάλτης να νοή α λέγει και να δύναται αυτά «και ετέροις ερμηνεύσαι, μετά συνέσεως ειπείν και διδάξαι τους ακούοντας». Το νόημα των ύμνων είναι ανάγκη να μετοχετεύεται εις τους πιστούς. Διότι μόνον η κατανόησις αυτού καταξιώνει πλήρως την ορθόδοξον Λατρείαν. «Ουκ έστι θέατρον η Εκκλησία ίνα προς τέρψιν ακούωμεν» παρατηρεί ο ιερός Χρυσόστομος (P.G. 49,58) αλλ' είναι τόπος ένθα όχι απλώς ανάγονται αι ψυχαί προς τον Θεόν, αλλά τούτ' αυτό ενούνται με αυτόν, αποβαίνει «πεδίον συναντήσεως Θεού και ανθρώπων εν τη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας» (Γ. Μεταλληνού•: Αρμόνιον και ορθόδοξος πνευματικότητα).

2) Η δευτέρα προϋπόθεσις, μετά την γραμματικήν κατάρτισιν του ψάλλοντος, προς απόδοσιν του νοήματος των ύμνων είναι η αρίστη γνώσις του μουσικού μέλους. Ίσως φανή πως περίεργος ο όρος ούτος. Όμως είναι απαραίτητος. Η αρίστη γνώσις του μέλους παρέχει εις τον ψάλλοντα την ευχέρειαν να κινήται άνέτως μέσα εις τα πλαίσια του ήχου και να ρυθμίζη εκάστοτε το μέλος κατά τοιούτον τρόπον ώστε να διασώζεται πάντοτε η έννοια του ύμνου, εν ανάγκη και δια στιγμιαίας παρεκκλίσεως από της παραδεδομένης μουσικής γραμμής. Τούτο συμβαίνει δια τον λόγον ότι οι ιεροί υμνωδοί κατέβαλον μεν πρώτοι πάσαν πρόνοιαν προς διάσωσιν ακεραίας της εννοίας του ύμνου. Όμως ενίοτε, μεταγενέστεροι ιδία ποιηταί, προσαρμόσαντες τους στίχους των προς τι μουσικόν πρότυπον (προσόμοια) διέλαθον του μέτρου, πράγμα

όπερ απαιτεί μεγίστην προσοχήν εκ μέρους του εκτελεστού, ώστε η τονιζόμενη συλλαβή να κείται πάντοτε εις την θέσιν, ουδέποτε δε εις την άρσιν. Αναφέρομεν ως παράδειγμα το «Σταυρέ πανσεβάσμιε...». Η πρώτη συλλαβή «Σταυ» κείται εις την θέσιν. Ο άπειρος ιεροψάλτης, επακριβώς εφαρμόζων την επί του «Όλην αποθέμενοι» στηριζομένην μουσικήν γραμμήν, θα εκτέλεση «Σταυρέ πανσεβάσμιε...». Η δουλική εξάρτησις από του μέλους οδηγεί εις τας περιπτώσεις ταύτας εις αλλοίωσιν της εννοίας του ύμνου. Η δυσκολία είναι μεγαλυτέρα εις τα προσόμοια ή εις τα ιδιόμελα. Και τούτο διότι εις τα προσόμοια υπάρχει εκ των προτέρων γνωστή η γραμμή του μέλους, ήτοι το μουσικόν υπόδειγμα συμφώνως προς το οποίον θα πρέπει να ψάλουν διάφοροι εις το αυτό μέτρον γεγραμμένοι ύμνοι. Η δυσκολία κυρίως έγκειται εις την ακριβή προσαρμογήν των λέξεων του νέου ύμνου προς τα μελικά και τονικά μέτρα του προτύπου. Αλλά τούτο δεν είναι πάντοτε εύκολον να γίνη εις ας περιπτώσεις αναφέρομεν ανωτέρω, ένθα η ταύτισις η απόλυτος κατά την πορείαν του μέλους προς τον τονικόν ρυθμόν του προτύπου παρακωλύεται ενίοτε είτε έκ τινος πλεοναζούσης συλλαβής, είτε έκ τινος διαφορετικού τονισμού της λέξεως μεταβάλλοντος την θέσιν εις άρσιν και τανάπαλιν. Η άριστη κατάρτισις του ψάλτου εν προκειμένω αποτελεί απαραίτητον προϋπόθεσιν δια την διόρθωσιν των κακώς κειμένων. Προς τούτο θα έδει να προηγήται μία προπαιδεία του ψάλτου εν σχέσει προς τα υπ' αυτού ψαλλησόμενα μαθήματα ή μέλη ώστε να είναι δεόντως παρεσκευασμένος και ως προς το μέλος και ως προς το περιεχόμενον και το νόημα του ύμνου. Όταν ο ψάλτης διά πρώτην φοράν αντικρύξη τον ύμνον και ως έννοιαν και ως μέλος κατά την στιγμήν καθ' ην εκτελεί τούτον, είναι ενδεχόμενον ή μάλλον βέβαιον ότι την προσοχήν του επισπά το μέλος αυτό καθ' εαυτό, ενώ το νόημα διεκφεύγει της προσοχής του. Τοιαύτα μέλη ψαλλόμενα *prima vista* θα έλεγον, παριστούν εν πολλοίς τον ιεροψάλτην ως αυτοσχεδιάζοντα ή και συλλαβίζοντα ενίοτε εν τη προσπαθεία του να εκτέλεση την άγνωστον εις αυτόν μελωδίαν και ταυτοχρόνως να αποδώση και το νόημα του ύμνου. Τούτο συμβαίνει συνήθως εις τους εσπερινούς ή εις τα ιδιόμελα μεγάλων εορτών, οτε τα τροπάρια δεν είναι επαρκώς γνωστά, ως εκείνα των Κυριακών. Διά τούτο ο καλός ιεροψάλτης εγκαίρως θα προετοιμάση εαυτόν μεριμνών δια την άσκησιν αυτού εις τε την μουσικήν γραμμήν, και εις το περιεχόμενον του ύμνου. Με τον τρόπον αυτόν θα διαθέτη ποίαν τινα ανεξαρτησίαν καί ευχέρειαν προκειμένου εις δεδομένην στιγμήν να προσαρμόση την μουσικήν γραμμήν προς το νόημα του τροπαρίου και να μη υποτάξη το νόημα εις το μέλος.

Αλλά και από άλλης επόψεως η μουσική κατάρτισις του ιεροψάλτου διευκολύνει την κατανόησιν του ύμνου. Και τούτο διότι ο καλώς κατηρτισμένος ιεροψάλτης είναι εις θέσιν να εκτέλεση επακριβώς και επιτυχώς τα λεγόμενα σημεία ποιότητος της βυζαντινής μουσικής, άτινα προσδίδουν εξαίρετον και ιδιάζον κάλλος εις την μελωδίαν αλλά και σκοπόν έχουν να εξάρουν τα νοήματα των ύμνων. Τα σημεία ποιότητος τιθέμενα εις την πρόπουσαν θέσιν και κατά γράμμα εκτελούμενα διευκολύνουν τα μάλιστα την κατανόησιν του περιεχομένου του ύμνου. Και τούτο ακριβώς συνηγορεί υπέρ της απόψεως ότι οι ιεροί υμνογράφοι της Εκκλησίας μας, οίτινες ταυτοχρόνως ήσαν και μελωδοί, δεν υπέταξαν το νόημα εις την μουσικήν, αλλά αντιθέτως εμερίμνησαν δια την διάσωσιν ακεραίου του νοήματος τούτου δια της εισαγωγής ειδικών σημείων εν τη βυζαντινή παρασημαντική", δι' ων τονίζονται ειδικώτερον ωρισμένοι συλλαβαί, εξάιρεται παθητικώς η απόδοσις άλλων, δια λικνισμάτων δε ελαφρών της φωνής αποδίδεται επιτυχώς της λέξεως η έννοια και ούτω πως ο πιστός διευκολύνεται εις το να εννοήση πλήρως του λειτουργικού ύμνου το υψηλόν περιεχόμενον και ταυτοχρόνως να ανυψώση νουν και καρδίαν προς τον Θεόν.

Εν τη πράξει βεβαίως απαιτείται μεγίστη προσοχή δια τον, κατά την συμμόρφωσιν προς τα σημεία ποιότητας, περιορισμόν του ιεροψάλτου εντός των πλαισίων της σοβαρότητας και της ευπρεπείας. Έχομεν επί του σημείου τούτου τονίσει τα δέοντα εν τοις πρόσθεν. Άνευ χειρονομιών και μορφασμών πρέπει να εκτελούνται τα σημεία ταύτα, η δε φωνή αβιάστως εξερχομένη του λάρυγγος να αποδίδη κατά το δυνατόν το νόημα.

3) Μία τρίτη προϋπόθεσις της καλής αποδόσεως του νοήματος του ύμνου υπό του ιεροψάλτου, παραλλήλως προς την γραμματικήν και μουσικήν του κατάρτισαν, είναι και το να κατανοή πρώτος ο ιεροψάλτης το περιεχόμενον του υπ' αυτού αποδιδομένου ύμνου εν τη εννοία της προσωπικής και συνειδητής συμμετοχής αυτού πρώτου εις την Λατρείαν, και μη περιορισμού του εις μίαν απλήν «επαγγελματικήν» απασχόλησιν, η οποία στερείται του βαθυτέρου υποστρώματος της πνευματικότητας και κατά συνέπειαν του κυριωτέρου ερείσματος προς επίτευξιν της λειτουργικής αναγεννήσεως. Πρέπει με άλλους λόγους ο Ιεροψάλτης να προσεύχεται πρώτος αυτός, δίδων ούτω το σύνθημα αλλά και το καλόν παράδειγμα της αφοσιώσεως εις το ιερόν του έργον. Δυστυχώς ενίοτε ο νους των ιεροψαλτών δεν είναι εις την έννοιαν των ψαλλομένων αλλά περισπάται οτέ μεν εις την μέριμναν προς εκλογήν του καταλλήλου τόνου, οτέ δε εις την αγωνίαν προς επιτυχί και συγχρονισμένην εκτέλεσιν υπό του χορού των ύμνων, οτέ δε και εις άλλας σκέψεις. Εφαρμόζεται δηλαδή εκείνο που ομολογεί ο ιερός συγγραφεύς της Παρακλητικής: «Πολλάκις την υμνωδίαν εκτελών, ευρέθην την αμαρτίαν εκπληρών, τη μεν γλώσση άσματα φθεγγόμενος, τη δε ψυχή άτοπα λογίζόμενος...». Έχομεν και άλλοτε τονίσει πόσον συμβάλλει η προϋπόθεσις αύτη εις την ορθήν απόδοσιν του νοήματος. Δεν νομίζομεν ότι ενδείκνυται να επιμείνωμεν επί του σημείου τούτου, πολλώ μάλλον, όσω η συνεχώς ανερχομένη ποιοτική στάθμη του ιεροψαλτικού στοιχείου, ιδία εις τας πόλεις, εγγυάται περί της πληρώσεως και του όρου τούτου, εκ των ων ουκ άνευ διά μίαν πραγματικήν αναγέννησιν εις τον χώρον της Λατρείας μας.

4) Την κατανόησιν των ύμνων ευνοεί περαιτέρω και η απλότης των μουσικών μελών. Τα αργά και πολύπλοκα μέλη, εκτός του ότι δεν διασώζουν την γνησίαν παράδοσιν της Βυζαντινής Μουσικής, διά της επαναλήψεως των μουσικών φθόγγων, της στρυφνότητος αυτών και των απαιρητήτων φωνητικών παρεκτάσεων υποτάσσουν την ουσίαν εις τον τύπον και το νόημα εις την μουσικήν γραμμήν, με αποτέλεσμα οι πιστοί να παραμένουν αμέτοχοι των υψηλών εννοιών της αφθάστου εις σύλληψιν ορθοδόξου υμνογραφίας. Κατά τον Ζιγαβινόν τα μέλη της εκκλησιαστικής μας μουσικής δέον να είναι «οικονομικά» και «άτεχνα». Και ως «οικονομικά» νοούνται τα έχοντα άμεσον σχέσιν προς το μυστήριον της σωτηρίας μας, όπερ διά της ενσάρκου οικονομίας του Κυρίου και της θυσίας αυτού τελειούται, ως «άτεχνα» δε τα απλά, ήτοι τα απηλλαγμένα εξεζητημένης τεχνικής επενδύσεως. Τα μη απλά μέλη ουδένα σκοπόν υπηρετούν αντιθέτως μάλιστα αρνητικώς συμβάλλουν εις την μη κοινωνίαν και μετοχήν του πιστού εις τα μεγάλα της Εκκλησίας μας πιστεύματα. Οι πιστοί δυσανασχετούν οσάκις παρεκτείνονται τα μέλη και θυσιάζεται το νόημα εις την μουσικήν τέχνην. Και ας μη εκλαμβάνεται ως απειρία και έλλειψις τεχνικής ικανότητος η εκ μέρους ιεροψάλτου τινός αποφυγή εκτελέσεως στρυφνών μαθημάτων εν ώρα Θ.Λατρείας. Ας το κατανοήσωμεν όλοι ότι η ώρα αυτή δεν προσιδιάζει εις άκαιρους και άτοπους επιδείξεις, αλλ' είναι ώρα συντριβής και κατανύξεως. Δεν έχει σημασίαν τι μας αρέσει. Σημασίαν έχει τι πρέπει να γίνη. Οι φίλοι πιστοί οι εκ της Ανατολής καταταγόμενοι, εκ Μ. Ασίας ή Κωνσταντινουπόλεως

προερχόμενοι, είναι ενδεχόμενον να αρέσκονται εις ό,τι το υπενθυμίζουν εις αυτούς παιδικός αναμνήσεις εκ της χαμένης πατρίδος, ή φέρον κατά νουν των εις ακοάς των προσιτά και οικεία μέλη. Το πρόβλημα όμως είναι εάν τα μέλη αυτά είναι τα γνήσια βυζαντινά. Διότι είναι βεβαιωμένον ότι λόγω της μακραίωνος δουλείας του Έθνους στοιχεία ξενικά επιδράσαντα και επί της μουσικής μας διέστρεψαν τον ακραιφνή της ελληνικόν χαρακτήρα μέχρι σημείου τινός και κατέστησαν τα μέλη εν πολλοίς αγνώριστα. Οι «αμανέδες» λ.χ. δεν αποτελούν μέρος ή έκφρασιν του γνησίου βυζαντινού μέλους. Διά τον λόγον δε τούτον είναι ανάγκη να γίνη ό,τι πρέπει προκειμένου να αποκαθαρθούν τα μέλη από τα «επίσασκτα» στοιχεία, τα οποία ως ελαφρά κόνις έχουν επικαθήσει επ' αυτών αλλοιούντα πως την γνησίαν μορφήν αυτών.

Η απλότης του μέλους εξυπηρετεί και άλλον τινα σκοπόν: απαλλάσσει τον ιεροψάλτην από περιττάς φωνασκίας αι οποίαι μάλλον προς... το ακουσθήναι υπό των ανθρώπων γίνονται. Κραυγαί διάτοροι και «βοαί άτακτοι» είναι αυστηρώς απηγορευμένοι εις τους ιεροψάλτας υπό των Κανόνων της Εκκλησίας. Αι εις την δια πασών φωναί καταπνίγουν πάσαν πνευματικήν ικμάδα και αναστέλλουν την κατανυκτικήν ατμόσφαιραν. Κατάνυξις και φωναί υψηλοί και «μεγάλαυχοι» είναι πράγματα ασυμβίβαστα. Την κατάνυξιν δημιουργεί συντηρεί και προάγει η σεμνότης του ύφους του τε λειτουργού και του ιεροψάλτου. Αδικούν ομολογουμένως τον εαυτόν των όσοι εκ των παραγόντων τούτων απολύουν ολόκληρον της φωνής των την δύναμιν καταστρέφοντες ούτω Ο,ΤΙ θεωρείται απαραίτητον και υποβλητικόν δια τον σκίων της προσευχής και της «εν πνεύματι και αληθεία» λατρείας του Θείου. Τας περιττάς «κενοφωνίας» καθιστά επί μάλλον και μάλλον περιττός και η μικροφωνική εγκατάστασις εις τους ναούς ήτις επιτρέπει να ακούονται ευκρινώς και τα εις χαμηλόν τόνον εκτελούμενα μέλη. Μάλιστα τας δυνατάς φωνάς αλλοιώνει συνήθως το μέγαφωνον κατά τρόπον φοβερόν, αναμεταδίδον ταύτας αγνώριστους επί το χείρον επί προφανεί βλάβη και του εκτελεστού και του ακροατού. Το ψαλτήριον δεν είναι βήμα επιδείξεως. Είναι δεύτερος άμβων προσωρισμένος και ούτος να διδάσκη τον λαόν. Τα λειτουργικά μας κείμενα είναι μνημεία του λόγου και περιέχουν άφθονον κατηχητικήν, δογματικήν, λειτουργικήν και ηθικήν ύλην, την οποίαν οφείλομεν να καθιστώμεν προσιτήν εις τον λαόν.

Ιεροψάλτης επιδιδόμενος εις «άτακτους βοάς» δεν παραβαίνει μόνον Κανόνα Οικουμενικής Συνόδου, δεν εκθέτει μόνον εαυτόν εις τα όμματα των πιστών, αλλά και αμαρτάνει ενώπιον του Θεού δίδων τόπον εις την επίδειξιν και την κενοδοξίαν. Δια τους τυχόν επαιρομένους δια το φωνητικόν των τάλαντον έχουν πάντοτε ισχύν και πρέπει έναυλοι να αντηχούν εις τα ώτα οι θεόπνευστοι λόγοι του Αποστόλου Παύλου: «Τι έχεις ο ουκ έλαβες; ει δε και έλαβες τι καυχάσαι ως μη λαβών;», ως και η μυριόστομος ομολογία ότι «παν δώρημα τέλειον άνωθεν εστί καταβαίνον» εκ του Πατρός των Φώτων. Δώρον Θεού είναι και η γλυκεία φωνή, το «μέταλλον» αυτής, η δεξιότης του λάρυγγος, η φωνητική αντοχή και τα συναφή. Και είναι υπεύθυνοι δωρεοδόχοι οι λαβόντες το δώρημα τούτο. Υπεύθυνοι ενώπιον του Θεού δια την καλήν διαχείρισιν του ταλάντου, ήτις και θα τους καταστήση ευπροσώπους ενώπιον του δωρητού Θεού. Αντιθέτως η έπαρσις διά το δώρον αποτελεί ανεπίτρεπτον σφετερισμόν αλλοτρίας δόξης, αποτελεί και συνιστά «ύβριν» υπό την κλασσικήν της λέξεως έννοιαν, αξίαν τιμωρίας και όχι επαίνου. Τι το όφελος άλλωστε εάν τους άλλους οδηγώμεν εις τον ουρανόν διά της γλυκείας φωνής, ημάς δε αυτούς αποκλείωμεν εκ λόγων έγωϊσμού ή επιδείξεως και κενοδοξίας της απολαύσεως ταύτης; Τι το κέρδος όταν των άλλων διευκολύνωμεν την ανάτασιν, ημείς δ' αυτοί

παραμένωμεν θλιβεροί της γης πεζοί. Ας το προσέξωμεν το ζήτημα. Υπάρχει και εδώ ο αυτός φόβος και κίνδυνος όστις ισχύει και δια τους κήρυκας του Θείου λόγου, ον ο θεϊός Παύλος είχε πάντοτε προ οφθαλμών όταν μετά φόβου διεκήρυττεν ότι φοβείται «μήπως άλλοις κηρύξας αυτός αδόκιμος γένηται».

ζ) Ειδικά τινα αξιοπρόσεκτα σημεία

Περαίνοντες το κεφάλαιον τούτο περί του τρόπου της ψαλμωδίας εντός του ορθοδόξου ναού, κρίνομεν απαραίτητον να σημειώσωμεν ολίγα τινά και επί ωρισμένων σημείων της Θείας Λειτουργίας εις τα οποία ενδείκνυται μείζων προσοχή εκ μέρους του ιεροψάλτου. Αμα τη ενάρξει της Θ.Λειτουργίας και μεθ' εκάστην δέησιν των «Ειρηνικών» ο λαός διά του ψάλτου αναφωνεί «Κύριε, ελέησον» Η φράσις αὕτη ἐνέχει ικεσίαν και θερμήν προς τον Κύριον παράκλησιν όπως γίνη ἕλεως ἐναντι των αμαρτιών ημών αφ' ενός, και εκπληρώση το προηγηθέν αίτημα της χριστιανικής κοινότητος αφ' ετέρου. Επομένως δεν πρέπει να ψάλλεται κατά τρόπον αγέρωχον και αθεόφοβον τούτο. Κατά τρόπον εγγίζοντα όχι την ικεσίαν αλλά...την απειλήν. Δεν ψάλλεται ιταμώς ως απαιτήσεις το «Κύριε ελέησον», όχι προπετώς ως δικαίωμα, ἀλλ' ηπίως και ταπεινοφρόνως ως δέησις και εκλιπάρησις της θείας μεγαλοσύνης και αγαθότητος. Πρέπει να ψάλλεται όχι ασυνειδήτως ἀλλ' ενσυνειδήτως, μετά προσοχής και συναισθήσεως του περιεχομένου αυτού. Δια τούτο και ενδείκνυται να αποφεύγωνται κατά το δυνατόν τα σχοινοτενή «Κύριε ελέησον» ή τα εις ρυθμόν εμβατηρίου αποδιδόμενα δια συνεχών επαναλήψεων των δύο τούτων λέξεων. Πάντα ταύτα δεν μαρτυρούν «πνεύμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην και τεταπεινωμένην», εις ην ευαρεστεΐται ο Θεός. Εκ της καρδιάς πρέπει να εξέρχεται το «Κύριε ελέησον», όχι απλώς εκ των χειλέων, Να είναι απαύγασμα του εσωτερικού μας. Να εκφράζη το πλήρωμα της ψυχής. Άλλως καθίσταται μία τυπική επίκλησις μηδεμίαν σχέσιν έχουσα με την ικεσίαν της ψυχής και την δέησιν της καρδιάς. Τα αυτά ισχύουν και διά τα «Παράσχου Κύριε» και τα «Σοι Κύριε». Πάντα ταύτα είναι δεήσεις, και ως δεήσεις δέον να αποδίδονται και να εκτελούνται υπό του ιεροψάλτου. Εν βαθεία δηλονότι συναισθήσει του νοήματος αυτών και της δι' αυτών αιτουμένης θείας αντιλήψεως ή υποσχομένης ανθρωπίνης αφοσιώσεως.

Ο Τρισάγιος ύμνος έχει τόνον πανηγυρικόν. Αποτελεί έκφρασιν της μεγαλοσύνης του Θεού. Είναι ο ύμνος των Χερουβεΐμ προ του Θρόνου της δόξης του Θεού. Κατά συνέπειαν ανάλογος δέον να είναι και η απόδοσις του μέλους. Τον Τρισάγιον ψάλλει ο ιεροψάλτης θριαμβευτικός ως ωδήν επινίκιον προς τον μόνον αληθή Θεόν απευθυνόμενον. Αντιθέτως ο Χερουβικός ύμνος πρέπει να ψάλλεται ηπίως και μετά δέους και συστολής αναλόγου προς την ιερότητα της στιγμής. Αντεδείκνυνται φωνασκίαι και ισχυραί βοαί κατά την εκτέλεσιν του ύμνου τούτου. Εν το ναώ επικρατεί ατμόσφαιρα κατανύξεως, την οποίαν διαλύουν αι άτακτοι φωναί, ενώ το ήπιον μέλος δημιουργεί μίαν αληθή μυσταγωγίαν διευκολύνουσαν την ψυχικήν άνοδον. Επομένως εκτός τόπου και χρόνου ευρίσκονται όσοι εκμεταλλεύονται την θέσιν των και θεωρούντες την ώραν ταύτην ως μοναδικήν ευκαιρίαν προς επίδειξιν μουσικών γνώσεων, σπεύδουν να εκτελέσουν τον Χερουβικόν ύμνον κατά τρόπον πόρρω απέχοντα της μυσταγωγικής τελετουργίας και μη υποβοηθούντα τους πιστούς. Ενώ ο μνήμων των ευθυνών του και των καθηκόντων του ιεροψάλτης με σιγηλήν φωνήν, ηπίαν, κατανυκτικήν, σχεδόν ακουομένην θα ψάλη τον Χερουβικόν δίδων

ούτω πολύτιμον ευκαιρίαν εις τους πιστούς να προσευχηθούν και να αισθανθούν σπάνια συναισθήματα θείας κοινωνίας.

Το «άξιον και δίκαιον» πρέπει να ψάλλεται ηπίως εις τρόπον ώστε να ακούηται ο τελετουργός ιερεύς αναγινώσκων χαμηλοφώνως τας υπερόχους ευχάς προ του φρικτού Θυσιαστηρίου. Άλλως ο λαός παρακολουθών το μέλος, δεν αντιλαμβάνεται της ευχής τα νοήματα και ακούων μετά ταύτα εκφώνως το «Τον επινίκιον ύμνον....» δεν αντιλαμβάνεται την συντακτικήν της φράσεως δομήν, διότι η εκφώνησις είναι η κατάληξις της προηγηθείσης ευχής. Το αυτό λεκτέον και προκειμένου περί του «άγιος, άγιος, άγιος Κύριος Σαββαώθ».

Μεγίστη προσοχή δέον να καταβάλλεται κατά το «Σε υμνούμεν». Είναι η φοβερωτέρα στιγμή της Θ.Λειτουργίας. Με την επίκλησιν του Παναγίου Πνεύματος μετουσιούται ο άρτος και ο οίνος εις Σώμα και Αίμα Χριστού. Οι άγγελοι φρίσσουν προ του φρικτού Μυστηρίου. Ο ιερεύς γονυκλινής προ της αγ.Τραπέζης δέεται ίνα ο Θεός καταπέμψη το άγιον Πνεύμα. Και οι πιστοί εν συγκινήσει πολλή ζουν την μεγάλην ταύτην στιγμήν. Ο ιεροψάλτης το «Σε υμνούμεν» πρέπει να εκτελέση λίαν ηπίως, μόλις ακουόμενος. Ούτω δεν θα ταράξη την μυσταγωγικήν ατμόσφαιραν και δεν θα παρεμβάλη εμπόδια εις την μεταρσίωσιν των πνευμάτων. Ιεροψάλλται τινές εν συνεννοήσει μετά του λειτουργού ιερέως δύνανται να εκτελούν συντόμως το μέλος, ώστε εις το υπόλοιπον του χρόνου διάστημα να ακούηται η ευχή και η δέησις του ιερέως, του λαού κλίνοντας γόνυ ψυχής και σώματος προς προσκύνησιν της Παναγίας Τριάδος. Γεγονός είναι ότι αμφοτέρα τα συστήματα καλώς και πρεπόντως εφαρμοζόμενα συντελούν, καθ' α γνωρίζομεν, εις την κοινωνίαν της Χάριτος.

Το «Άξιον εστιν» είναι ύμνος αφιερωμένος εις την Παρθένον Μαρίαν. Το ύφος του ύμνου είναι πανηγυρικόν και θριαμβευτικόν. Ανάλογος δέον να είναι και η απόδοσις του μέλους. Μεγαλύνομεν την Θεοτόκον μετά παιάνος ιερού διό και η υμνωδία εις τόνον επίσημον πρέπει να αποδίδη αυτόν τον ιερόν παιάνα. Ευτυχώς ότι οι μελωδοί της Εκκλησίας μας έχουν κληροδοτήσει εις ημάς διάφορα και ποικίλα μέλη «Άξιον εστιν» ανταποκρινόμενα εις τας πρόσθεν απαιτήσεις. Υπάρχει λοιπόν το υλικόν. Αρκεί να εκτελεσθή κατά τον πλέον κατάλληλον και επιβεβλημένον τρόπον.

Βεβαίως δεν κρίνομεν άσκοπον να υπομνήσωμεν και ενταύθα την ανάγκην όπως περί πάντων τούτων προηγήται συνεννόησις μεταξύ του Ιερέως και του ιεροψάλτου προς αποφυγήν τυχόν παρεξηγήσεων επί βλάβη της αγαστής αυτών συνεργασίας και της οικοδομής του πληρώματος.

Του λόγου δε ήδη ελθόντος επί την συνεργασίαν γενικώς μεταξύ ιερέως και ιεροψάλτου, καλόν θεωρούμεν να αφιερώσωμεν και ολίγας λέξεις δι' αυτήν, διότι φρονούμεν ότι δια την αρτίαν και ολοκληρωμένην προσφοράν της θείας Λατρείας ο παράγων «Ιεροψάλτης» δέον να ευρίσκεται εις στενήν επαφήν και συνεργασίαν με τον παράγοντα «ιερεύς». Η συνεργασία αυτή, ως εικός, δεν πρέπει να περιορίζεται μόνον εις θέματα τάξεως εν ταις Ακολουθίαις. Θα ήτο ευχής έργον εάν επεξετείνετο και εις την προσπάθειαν προς αποφυγήν δυσαρμονίας κατά την εναλλαγήν εκφωνήσεων και ψαλμάτων. Ατυχώς, επειδή εκ των ιερέων τινές είναι παντελώς άμοιροι μουσικής παιδεύσεως, στερούνται δε και του φυσικού δώρου της μουσικότητας, έρχονται εις φωνητικήν αντίθεσιν με τον ιεροψάλτην. Εις άλλον τόνον ψάλλει ούτος και εις άλλον ο ιερεύς ποιεί τας εκφωνήσεις. Εις τας περιπτώσεις ταύτας δημιουργείται δυσαρμονία, η οποία και εις τον ιεροψάλτην δημιουργεί

προβλήματα αλλά και την Θ.Λατρείαν τραυματίζει. Εις τας περιπτώσεις ταύτας καλόν θα ήτο εάν ο ιεροψάλτης ανελάμβανε να προπαιδεύση κάπως τον ιερέα εις ζητήματα τόνων, ώστε ολίγον κατ' ολίγον να εκλείψη το κακόν. Ένας έμπειρος ιεροψάλτης ποθών την επικράτησιν της αρμονίας εν τη Λατρεία οπωσδήποτε πολλά δύναται να επιτύχη εις τον τομέα τούτον. Πάντως ως γενικήν τινα αρχήν δυναμένην να έχη εφαρμογήν εις ζητήματα τόνων, ημείς τουλάχιστον φρονούμεν ότι η πρωτοβουλία δέον να ανήκη εις τον ιεροψάλτην. Και ιδού διατί: ο ιερεύς κατά τας εκφωνήσεις κυμαίνεται μεταξύ δύο ή τριών το πολύ φθόγων (φωνών). Αι εκφωνήσεις έχουσι την μορφήν εμμελούς απαγγελίας. Ως εκ τούτου και εις τυχόν χαμηλήν εάν κινηθή ο ιερεύς βάσιν δεν διατρέχει τον κίνδυνον να κατέλθη εις σημείον, το οποίον θα τον δυσκολεύση φωνητικώς, ή εάν κινηθή εις υψηλήν βάσιν ομοίως. Αντιθέτως προς ταύτα ο ιεροψάλτης ψάλλων κινείται τουλάχιστον εις μίαν πλήρη κλίμακα. Ως εκ τούτου θα πρέπει πριν αρχίση το μέλος να φροντίση να επιλέξη τον κατάλληλον τόνον ως βάσιν ο οποίος θα τω επιτρέπη την άνετον εκτέλεσιν του ύμνου. Επομένως και ο ιερεύς, αναγνωρίζων την βασιμότητα του αντιμετωπιζομένου προβλήματος δεν θα πρέπει, νομίζομεν, να επιδιώκη να επιβάλλη εις τον ιεροψάλτην τους τόνους, όλως δ' αντιθέτως θα πρέπει την τοιαύτην πρωτοβουλίαν να παραχωρή εις εκείνον, ακολουθών την βάσιν και ούτος εις τας εκφωνήσεις είτε εις τον βασικόν φθόγον ιστάμενος, είτε εις έτερόν τινα χαμηλότερον ή ύψηλότερον εν αρμονική προς τον βασικόν ευρισκόμενον σχέσει. Άλλως βεβαίως έχει το θέμα εάν ο ιερεύς είναι κάτοχος μουσικών γνώσεων. Τότε ούτος λαμβάνων υπ' όψιν όλους τους παράγοντας, ως καλός μουσικός, δύναται να κατευθύνη την τονικότητα των υπό του ιεροψάλτου εκτελουμένων μελών, εις ας εννοείται περιπτώσεις εναλλάσσεται εις εκφωνήσεις και ψάλματα ο ιερεύς και ο ψάλτης, όπερ και συνήθως συμβαίνει.

Πάντως ο προσευχόμενος λαός πρέπει να ικανοποιήται και αισθητικώς. Ωνόμασέ τις κάποτε την Θ. Λειτουργίαν ως αρίστην ψυχαγωγίαν. Εάν ο όρος εκληφθή κατά κυριολεξίαν, τότε σημαίνει ότι η Θ.Λατρεία αποβαίνει όντως ψυχής αγωγή. Και τούτο συμβαίνει οσάκις αποφεύγεται παν ό,τι προσβάλλει τα αισθητικά διαφέροντα του ανθρώπου και υποβοηθεί την ψυχικήν του ανάπαυσιν. Από της πλευράς δε ταύτης και η διαμνημονευομένη ενταύθα συνεργασία ιερέως και ψάλτου επιβάλλεται να επεκτείνεται καθ' όλην την έκτασιν των σχέσεων αυτών. Είναι όλως άτοπον και απαράδεκτον να γίνωνται δημοσία συστάσεις ή και παρατηρήσεις εκ μέρους του ιερέως προς τον ιεροψάλτην, και πάντη απόβλητον και κατακριτέον, να σχολιάζηται τυχόν ο ιερεύς υπό του ψάλτου και δη και εις επήκοον των πιστών. Πρέπει εις τον λαόν να παρέχεται η εντύπωσις, ήτις άλλωστε δεν θα απέχη και της πραγματικότητας, ότι μεταξύ των παραγόντων του ναού επικρατεί πνεύμα αγάπης, ειρήνης, αρμονικής συνεργασίας και αμοιβαίας κατανοήσεως ως ακριβώς εμπρέπει εις τους εις τον οίκον του Θεού διακονούντας.

***

Και νυν, κατακλείοντες τας επί του όλου θέματος προεκτεθείσας απόψεις ημών, επιθυμούμεν να τονίσωμεν έτι άπαξ, ότι σκοπός τούτων υπήρξεν ο τονισμός πρωτίστως μεν του σκοπού της ορθοδόξου Λατρείας, εν συνεχεία δε του ρόλου και της συμβολής των ιεροψαλτών εις την λειτουργικήν αναγέννησιν των ημερών μας. Το αίσθημα τούτο της λειτουργικής ανανεώσεως λίαν επιτακτικόν εμφανίζεται εις τας ημέρας μας από τε ορθοδόξου και διαχριστιανικής σκοπιάς. Παράλλήλως δε προς τα συγκαλούμενα ειδικά επιστημονικά συνέδρια προς μελέτην των σχετικών ζητημάτων,

παρατηρείται και ποία τις κινήσεις εις τους κόλπους της καθ' ημάς Εκκλησίας της Ελλάδος αποβλέπουσα εις την συνειδητοποίησιν των της Λατρείας σκοπών. Βασική θέσις των όσων μέχρι τούδε εξεθέσαμεν ήτο το ότι η Λατρεία αποτελεί εν των πλέον ουσιωδών γνωρισμάτων και ενεργημάτων της θρησκευούσης ψυχής, απορρέουσα εκ του θεμελιώδους θρησκευτικού βιώματος. Και είναι η Λατρεία μας όχι μόνον τύπος. Ούτε μόνον ουσία. Αλλά τύπος άμα και ουσία. Το αισθητόν σημείον εν τη Λατρεία δεν έχει την έννοιαν παραθεωρήσεως της ουσίας, ούτε «αποπνευματοποιήσεως» αυτής. Είναι το κίνητρον της θρησκευτικής εμπειρίας. Ο δε «θησαυρός των τύπων» δι' ημάς τους ορθοδόξους ενέχει μεγίστην αποστολήν, διότι τα μέγιστα δύναται να συντέλεση εις την ολόψυχον προσφοράν του ευωδεστάτου θυμιάματος των «πνευματικών ωδών» δηλαδή των προσευχών προς «το υπερουράνιον και νοερόν θυσιαστήριον» συμβάλλον ούτω εις την «εν πνεύματι και αληθεία» λογικήν του Θεού Λατρείαν. Αλλά και η ουσία και το νόημα της Λατρείας, εγκρυπτομένη κάτωθεν του υλικού πολλάκις πέπλου, παραμένει πάντοτε δι' ημάς τους ορθοδόξους ως η μετά κατανόησεως βίωσις των αξιών της πίστεως, ήτις οδηγεί ημάς εις το να αποκτήσωμεν ό,τι διά της πτώσεως των πρωτοπλάστων απωλέσαμεν, δηλονότι την θέωσιν. Κατά τον απολογητήν Ιουστίνον οφείλομεν κατά την Λατρείαν όπως σπουδάζωμεν «φύλακες των εντεταλμένων εύρεθήναι ίνα την αιώνιον σωτηρίαν σωθώμεν» (Ιουστίνου Απολογία Α' Ρ.Γ. 6,421).

Κατά την ορθόδοξον Λατρείαν «τα ουράνια συναγάλλεται τη γη ••• τα επίγεια συγχορεύει ουρανοίς». Και μέσα εις την ωραίαν και κατανυκτικήν ατμόσφαιραν του ορθοδόξου ναού, ο πιστός εν τη μεθέξει των πνευματικών βιωμάτων απολήγει, κατά τον Γρηγόριον τον Θεολόγον, «υιός γενέσθαι Θεού, Θεός αυτός» (Ρ.Γ. 35, 785). Επομένως διά και από της θείας Λατρείας ο άνθρωπος προσκτάται όχι μόνον τας βιωτικές του εμπειρίας αλλά και την ψυχικήν απολύτρωσιν και την πνευματικήν ολοκλήρωσιν, την μεταρσίωσιν, την θέωσιν.

Παράγων και ο ιεροψάλτης εντός του χώρου της ορθοδόξου Λατρείας ασκεί υπούργημα μέγιστον και ψυχωφελές. Και οφείλει δια τε της καθόλου αυτού συμπεριφοράς εν τη ενασκήσει των καθηκόντων του, αλλά και της εν γένει μουσικής αποδόσεως των ψαλλομένων να αποβαίνει χειραγωγός των πιστών προς τα άνω, συμβάλλων τα μέγιστα εις την συνειδητοποίησιν, εν τη μεθοδεύσει των σκοπών της Λατρείας, της ανεκφράστου και θείας παρουσίας.

Οι ιεροψάλται ανερχόμενοι εις το εκκλησιαστικόν στασίδιον, περιβαλλόμενοι το ιερόν ράσον, ηγούμενοι του χορού και εξ ονόματος των πιστών «τας λατρείας επιτελούντες», δημιουργούν μίαν ευαίσθητον παρουσίαν εντός του ορθοδόξου ναού. Και η παρουσία αυτή, καθ' ο ευαίσθητος, είναι και λεπτή και ευάλωτος. Δια τούτο απαιτείται εκ μέρους των μεγίστη προσοχή και επιμέλεια. Πάσα προχειρότης ή αβελτηρία δεν αποτελεί απλώς αμέλειαν αλλά αμαρτίαν διά την οποίαν η τιμωρία του Θεού είναι σοβαρά: «επικατάρατος πας ο ποιών τα Έργα Κυρίου αμελώς» (Ιερ. 31,10). Από τους ιεροψάλτας έχει απαιτήσεις και η Εκκλησία και το πλήρωμα. Και η μεν Εκκλησία, δωροφορήσασα εις τούτους την Ιδιότητα του κατωτέρου κληρικού απαιτεί σεμνότητα και ιεροπρέπειαν και πάντα τα ουσιαστικά εκείνα προσόντα των λειτουργών της, διά των οποίων ούτοι καθίστανται ικανοί όπως επιτελούν εν συναισθήσει του χρέους των και εν φόβω Θεού τα καθήκοντά των. Το δε πλήρωμα έχει την απαίτησιν, προσερχόμενον εις τον ναόν δια προσευχήν, να υποβοηθήται υπ' αυτών και να ωθήται μάλλον προς τα άνω.

Είναι όθεν εξόχως ιερόν και μέγα το έργον όπερ η Εκκλησία έχει επιθέσει επί των ώμων των ιερών υμνωδών. Και ούτοι, μνήμονες των παραδόσεων της λαμπράς οικογενείας του ιεροψαλτικού κόσμου, και των απέναντι της Εκκλησίας και του πιστού λαού υποχρεώσεων των το έργον τούτο διεξάγουσι μετά πίστεως και φόβου Θεού εν παντί και πάντοτε προνοούντες «ίνα μη μωμηθή η διακονία» (Β' Κορ. 64,3). Είναι δύσκολον να ευρίσκεται τις πάντοτε συνεπής προς τα πνευματικά του καθήκοντα. Οι ιεροψάλται το γνωρίζουν αυτό. Διό και συντόνους και φιλοτίμους καταβάλλουν προσπάθειας δια να ανταποκρίνονται προς τας υποχρεώσεις της θέσεώς των. Εκλαμβάνουν το στασίδιον ως βήμα διακονίας. Και την τέχνην ως υπηρεγίαν. Άμεσοι βοηθοί και συνεργάται όντες του λειτουργού ιερέως συνεργάζονται μετ' αυτού αγαστώς αποβλέποντες εις την πνευματικήν πρόοδον της ενορίας. Όσον κακόν δύναται να προκαλέση ιεροψάλτης μη εκτιμών την ιεράν του αποστολήν, τόσον καλόν, και δη και εις βαθμόν πολλαπλάσιον, δημιουργεί και προσφέρει εις όλους ο σεμνός, ευλαβής και προσεκτικός υμνωδός. Ούτος συγκλονίζεται από δέος. Ψάλλει όχι «μετά παρατηρήσεως» αλλά απλώς και σεμνώς. Προσφέρει και προσφέρεται. Γίνεται ιερόν κίνητρον. Και οδηγεί ψυχάς εις τον ουρανόν. Αποβαίνει προπομπός του Παραδείσου. Απόστολος του Χριστού και κήρυξ της Χάριτος.

Τοιούτων ιεροψαλτών ανάγκην έχει σήμερον η Εκκλησία. Αγίων κατά πάντα. Και ικανών εις «το επιτελείν αγιωσύνην εν φόβω Θεού» (Β' Κορ. ζ' 1). Και ούτοι οσάκις θα πορεύωνται «άμωμοι εν οδώ», τη οδώ του ιερού των χρέους, θα λαμβάνουν δύναμιν και θείαν ευλογίαν διά να συνεχίσουν ες αεί, «έως υπάρχουν» επί της γης αυτής «λαλούντες εαυτοίς ψαλμοίς και ύμνοις και ωδαίς πνευματικαίς, άδοντες και ψάλλοντες εν τη καρδιά αυτών τω Κυρίω» (Εφεσ. ε', 19).

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τ Α Ξ Ι Σ

τοῦ Μεγάλου καὶ Πανηγυρικοῦ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

καὶ τοῦ ΟΡΘΟΥ

τῶν Κυριακῶν,

χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως,

ὡς καὶ τῆς

ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

τῶν Κυριακῶν,

ιερουργοῦντος Ἀρχιερέως.

ΑΘΗΝΑΙ 2000

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς
τούς Πρωτοψάλτας καί Καθηγητάς
κ. Γω. Σχώρην καί Γ. Φανάραν
διά τήν ἐπιμέλειαν τῆς μουσικῆς γραφῆς
τῶν βυζαντινῶν μελωδιῶν, πού παρατίθενται.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατά τήν διάρκεια τῆς ἀρχιερατικῆς διακονίας μας εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Δημητριάδος καί Ἀλμυροῦ διεπιστώσαμεν ὅτι ἀρκετοί Ἱερεῖς καί Ἱεροψάλται, οὐχί μόνον τῶν χωρίων ἀλλά καί τῶν πόλεων, δέν ἐγνώριζον καλῶς βασικά τινα σημεία τῆς Τυπικῆς διατάξεως τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου καί τῆς Θείας Λειτουργίας ὅταν παρίσταται χοροστατῶν ἢ ἱερουργῶν ὁ Ἐπίσκοπος. Οἱ ἴδιοι εὐρίσκονταν πολλάς φορές εἰς ἀδημονίαν καί ἀγωνίαν, ὡς ἀπρόκειτο ὁ Ἐπίσκοπος νά ἐπισκεφθῇ τόν Ἱερόν Ναόν των, μέ ἀποτέλεσμα πολλά λάθη νά συμβαίνουν καί νά διασαλεύεται ἡ ἐκκλησιαστική τάξις καί ἡ πρέπουσα κατάνυξις. Δέν ὑπῆρχε ἄλλωστε καί κατάλληλον πρόχειρον βοήθημα, εἰς τὸ ὁποῖον νά προσέτρεχον, διά νά μάθουν τά τῆς Τυπικῆς αὐτῆς διατάξεως.

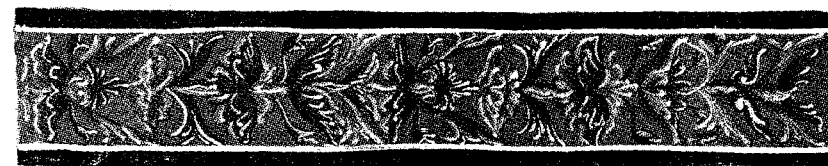
Ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης ὀρμηθέντες συνετάξαμεν τό πρῶτον μέν ἓνα πρόχειρον σχεδιάσμα τυπικῆς διατάξεως διά τὰς περιπτώσεις αὐτάς, τό ὁποῖον πολυγραφημένον τό διενείμαμεν εἰς Ἱερεῖς καί Ἱεροψάλτας, ἀργότερον δέ -τό 1993- ἐξεδώσαμεν καί ἀνάλογον βιβλίον, ὑπό τόν διακριτικόν τίτλον «Τάξις τοῦ Μεγάλου καί Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καί τοῦ Ὁρθρου τῶν Κυριακῶν, χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως, ὡς καί τῆς Θ. Λειτουργίας, ἱερουργοῦντος Ἀρχιερέως». Τό βιβλίον αὐτό διενείμαμεν καί πάλιν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, τά δέ εἰς αὐτό ἀναγραφόμενα ἔχουν πλέον καθιερωθῇ εἰς τά ὅρια αὐτῆς τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας.

Ὅταν δέ, χάριτι Θεοῦ, ἀνήλθομεν εἰς τόν πάνσεπτον ἀρχιεπισκοπικόν Θρόνον καί ἡρχίσασμεν ἀμέσως τάς ἐπισκέψεις μας εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς περιωνύμου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν διὰ νά χοροστατήσωμεν ἢ νά ἱεουργήσωμεν, διεπιστώσαμεν ἐν πολλοῖς τήν ἰδίαν ἀκριβῶς ἀνάγκην διὰ τήν ἐφαρμογήν μιᾶς ἐνιαίας λειτουργικῆς Τάξεως εἰς τάς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας, εἰς τάς ὁποίας προΐσταται Ἀρχιερεὺς. Ἐνεκα τούτου ἐκδίδομεν τώρα καί πάλιν τήν «Τάξιν» ἐκείνην, μέ τόν ἴδιον μέν τίτλον ἀλλά μέ ἀρκετές διορθώσεις καί βελτιώσεις, διὰ νά εἶναι προσιτή εἰς ὅλους, εὐχόμενοι, ὅπως μελετηθῇ ἐπισταμένως καί ἐφαρμοσθῇ ὀρθῶς ὑπό τῶν Ἱερέων, Ἱεροδιακόνων, Ἱεροψαλτῶν καί Ἀναγνωστῶν.

Ὅπως δέ καί εἰς τόν πρόλογον τῆς ἐν ἔτει 1993 ἐκδόσεως ἐσημειώναμεν, κατὰ τήν σύνταξιν τοῦ κειμένου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν κατὰ βάσιν τά κρατοῦντα εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἐπηρεασμοῦ ἐνίοτε ἀπό ἄλλα «κλίματα». Εὐνοηθέντες παιδιόθεν νά εὐρισκώμεθα ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καί πλησίον εὐλαβῶν καί προσεκτικῶν Κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον καλῶς τό Τυπικόν καί τό Τελετουργικόν, παρηκολουθήσαμεν μετά προσοχῆς ἅπαντα τά τελούμενα, ἰδίως εἰς περιπτώσεις ἱεουργοῦντος Ἀρχιερέως, καί κατεγράψαμεν πάντα ταῦτα ἐνταῦθα, ἐμπλουτισθέντα καί ἀπό τάς, ἐν τῷ μεταξύ, κτηθείσας γνώσεις.

Ἡ παροῦσα «Τάξις» συνεγράφη εἰς γλῶσσαν λογίαν, ὡς τά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας, καί ἀπευθύνεται κατὰ βάσιν πρός τοὺς Κληρικούς καί τοὺς Ἱεροψάλτας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, εἰς τοὺς ὁποίους καί ἀφιερώνεται μέ ἀγάπην.

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

ΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως

Α' ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

Κατά τήν ὠρισμένην ὥραν τοῦ Ἑσπερινοῦ ἀφικνεῖται πρό τῶν Προπυλαίων τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ἔνθα πρόκειται νά τελεσθῇ ὁ Μέγας καί Πανηγυρικός Ἑσπερινός, ὁ χοροστατήσων Ἀρχιερεὺς φέρων ἐγκόλπιον, σταυρόν, ἐπανωκαλύμμαυχον καί ράβδον. Τοῦτον ὑποδέχονται ἔμπροσθεν τοῦ Νάρθηκος, ἰστάμενοι κατ' ἀντιστοιχίαν κατὰ τά ὁφίγια καί κατὰ τά πρεσβεῖα, οἱ Ἱερεῖς μετὰ τῶν διασῆμων των ἕκαστος καί οἱ Διάκονοι. Ἐκ τῶν Ἱερέων οἱ μέν Ἀρχιμανδρίται φέρουν ἐπανωκαλύμμαυχον καί σταυρόν, οἱ δέ Πρωτοπρεσβύτεροι σταυρόν. Προηγοῦνται οἱ Ἀρχιμανδρίται καί ἔπονται οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι, μετ' αὐτοὺς δέ οἱ λοιποὶ ὁφρικιοῦχοι καί εἰς τό τέλος οἱ ὑπόλοιποι Ἱερεῖς κατὰ σειράν πρεσβείων. Μετὰ τοὺς Ἱερεῖς παρατάσσονται οἱ Διάκονοι. Τό τέλος τῶν δύο σειρῶν Ἱερέων καί Διακόνων εὐρίσκεται πλησίον τοῦ Νάρθηκος, ἡ δέ κεφαλὴ πρός τό μέρος τοῦ ἐρχομένου Ἀρχιερέως.

Ἐκ τῶν παρατεταγμένων Κληρικῶν, ὁ β' Διάκονος κρατεῖ ἀνά χεῖρας τόν μανδύαν, ὁ πρῶτος δέ Ἱερεὺς τήν ποιμαντορικὴν ράβδον. Ἡ Τάξις αὕτη προϋποθέτει βεβαίως τήν πρό τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀρχιερέως μεταφοράν τοῦ τε μανδύου καί τῆς ράβδου εἰς τόν Ἱ. Ναόν. Ὅπου τοῦτο δέν εἶναι ἐφικτόν, ὁ συνοδεύων τόν

Ἀρχιερέα Ἀρχιδιάκονος, σπεύδων παραδίδει τὴν μὲν ράβδον εἰς τὸν πρῶτον τῇ τάξει Ἱερέα, ὁ ἴδιος δὲ κρατεῖ εἰς χειράς του τὸν μανδύαν, μὴ ὑπάρχοντος β' Διακόνου. Ἡ ὅλη παράταξις τῶν Κληρικῶν πρὸ τοῦ Νάρθηκος ἐμφαίνεται εἰς τὸ ἐπόμενον ὑπ' ἀριθμ. 1 σχῆμα.

ΝΑΡΘΗΞ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Β' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Β' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Β' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Α' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Α' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Α' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

(ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΝ ΡΑΒΔΟΝ)

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ

Β' ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΣ

Τοῦ Ἀρχιερέως ἐλθόντος εἰς τὸν Νάρθηκα τοῦ Ναοῦ κρούονται οἱ κώδωνες καὶ οἱ ἀναμένοντες Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι ποιοῦσι σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ ἀσπάζονται τὴν δεξιάν του. Μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἅπαντες ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἰδίαν ἑκάστος θέσιν.

Ἀκολούθως, ὁ κρατῶν τὸν μανδύαν β' Διάκονος προσφέρει τοῦτον τῷ Ἀρχιερεὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν, ὁ δὲ Ἀρχιδιάκονος ἐνδύει τὸν Ἀρχιερέα μὲ τὸν μανδύαν. Ὁ Ἀρχιερεὺς πρὶν περιβληθῇ τὸν μανδύαν παραδίδει τὴν, ἣν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κρατεῖ ἀνά χειράς, ράβδον εἰς τὸν πρῶτον τῇ τάξει Ἱερέα, ἐνδυθεὶς δὲ τὸν μανδύαν λαμβάνει παρὰ τοῦ α' Ἱερέως τὴν ἀρχιερατικὴν ράβδον.

Β' ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΝ Τῷ ΝΑῷ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΙΑ

Περατωθέντων πάντων τῶν εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἀρχιερέως ἀφορώντων, εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν κατὰ τὴν ἑξῆς τάξιν: Οἱ παρατεταγμένοι Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, τῷ νεύματι τοῦ Ἀρχιερέως, στρέφονται πρὸς τὸν Ναὸν καὶ ἄρχονται βαδίζοντες ἡρέμα καὶ βραδέως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἀνά δύο. Πρῶτοι εἰσέρχονται οἱ Ἱερεῖς, κατὰ τὴν ἀντίστροφον πρὸς τὰ ὀφίγια καὶ τὰ πρεσβεῖα αὐτῶν σειρὰν, ἔπονται οἱ Ἀρχι-

μανδρῖται καὶ μετ' αὐτοὺς ἔρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς, τοῦ β' Διακόνου κρατοῦντος ὀπισθεν αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν τὴν ὡς τοῦ μανδύου, ἄλλως εἰς ἱερόταις. Ἐάν συμμετέχωσι Διάκονοι πλείονες τῶν δύο, οἱ πλεονάζοντες εἰσέρχονται εἰς τὸν Ναὸν προπορευόμενοι τῶν Ἱερέων, προηγουμένων τῶν νεωτέρων. Ὅπου ὑπάρχει Ὑποδιάκονος, οὗτος κρατεῖ τὴν ὡς τοῦ μανδύου. Εὐθὺς ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀρχιερέως εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν προσφέρεται αὐτῷ, ὑπότινος Ἀναγνώστου, ἐντὸς ἡὑπρεπισμένου δίσκου κηρίον ἐκ καθαροῦ κηροῦ μελίσης, ὅπερ οὗτος ἀνάπτει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὸ κηροστάσιον, ἀσπαζόμενος τὴν ἱεράν εἰκόνα τοῦ ἑορταζομένου Ἀγίου. Ἐἰτα ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ διαδρόμου θέσιν του καὶ κινεῖται μὲ ἀργὸν ρυθμὸν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ Ναοῦ.

Καθ' ἣν ὥραν εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸν Ναὸν, οἱ Ἱεροφάται ἴστανται κάτωθι τῶν στασιδίων των φέροντες ράσον, μηδὲν λέγοντες ἢ ψάλλοντες, ἀλλὰ ἀναμένοντες ἔτοιμοι. Ἀφικνουμένων πάντων εἰς τὸν Σολέα, οἱ μὲν Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι παρατάσσονται ἔνθεν κἀκεῖθεν αὐτοῦ μὲ μέτωπον πρὸς τὸ κέντρον, ὁ δὲ χοροστατήσων Ἀρχιερεὺς ἵσταται εἰς τὸ κέντρον κάτωθεν τοῦ πολυελαίου πατῶν ἐπὶ τοῦ Δικεφάλου, μὲ μέτωπον πρὸς τὸ Ἱ. Βῆμα, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ποιεῖ σχῆμα καὶ τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ (Σχῆμα 2).

ΣΟΛΕΑΣ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Β' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Β' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Β' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΙΕΡΕΥΣ

Α' ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Α' ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Α' ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΔΕΞΙΟΣ

ΧΟΡΟΣ

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ

Β' ΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΣ

ΑΡΧΙΕΡ.

ΘΡΟΝΟΣ

Ἀκολούθως καὶ ἐνῶ ἄρχεται εὐλογῶν διὰ τῆς δεξιᾶς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει εἰς ὕψος μεγαλοπρεπές καὶ εἰς ἦχον δευτέρου τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» ἁπαξ καὶ ἀργά. Οἱ Κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ δεχόμενοι τὴν εὐλογίαν ὑποκλίνονται ἐλαφρῶς, φέροντες τὴν δεξιάν ἐπὶ τοῦ στήθους.

Εἰς ἡο οη ἡα α α α

ε ε ε ε ε ε ε

Δε ε ε ε ε ε ε 6ηο ο

α α α α α

Γ' ΛΗΨΙΣ «ΚΑΙΡΟΥ»

Περατωθείσης τῆς εὐλογίας, ὁ Ἀρχιερεύς, ἐνῶ συνεχίζεται ἡ ψαλμωδία τοῦ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα», ἀνέρχεται εἰς τὸν Ἀρχιερατικὸν Θρόνον, οἱ δὲ Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ «Καιρόν» ὡς ἐξῆς:

Προσέρχονται πρῶτοι ἐνώπιον τοῦ Θρόνου ὁ α' Ἱερεὺς καὶ ὁ α' Διάκονος ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. Ἐάν δὲν ὑπάρχη Διάκονος, τὴν θέσιν αὐτοῦ καταλαμβάνει ὁ β' Ἱερεὺς. Ἀμφότεροι ὁμοῦ ποιοῦν ταυτοχρόνως μίαν μετάνοιαν, ἄνευ σταυροῦ, καὶ ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν προβαίνων ὀλίγον πρό τοῦ Θρόνου ἀσπάζεται τὴν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως, εὐλογοῦντος αὐτόν. Ἀκολουθῶς ἐπιστρέφει ὁπισθοβατῶν εἰς τὴν θέσιν του, ὅποτε ἐκκινεῖ ὁ δευτέρος ποιῶν ἀπαρallάκτως ὡς ὁ πρῶτος. Εἶτα ποιοῦν ὡσαύτως ταυτοχρό-

νως σχῆμα, ἥτοι ὑπόκλινιν, φέροντες τὴν δεξιάν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀπέρχονται ἡρέμα ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, διὰ τῆς νοτίας πύλης. Ἀκολουθοῦν οἱ ἐπόμενοι Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, οἵτινες ποιοῦν τὰ αὐτά ὡς καὶ οἱ προηγηθέντες, χωρὶς βίαν καὶ σύγχυσιν. Ἐνδέχεται τὸ μέλος τοῦ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα» νὰ ἔχη τελειώσει. Τοῦτο δὲν κωλύει τὴν συνέχισιν τῆς λήψεως «Καιροῦ» ἐκ μέρους τῶν Κληρικῶν, ἐνῶ τὸ μέλος ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ β' Χοροῦ. Μετὰ τοὺς Κληρικούς προσέρχονται ἀμφότεροι οἱ Ἱεροφάλται καὶ λαμβάνουν καὶ οὗτοι «Καιρόν», ὡς καὶ οἱ προηγηθέντες. Ἐάν ὑπάρχουν βοηθοὶ τῶν Ἱεροφαιτῶν, ἔπονται καὶ οὗτοι. Τέλος προσέρχονται καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἐπίτροποι καὶ ἀσπάζονται τὴν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως.

Δ' ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

Ο α' Ἱερεὺς, εἰσελθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, ἐνδύεται ἀμέσως καὶ ἄνευ χρονοτριβῆς, ἐπιτραχήλιον καὶ προσέρχεται ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς. Στρεφόμενος δὲ πρὸς τὸν χοροστατοῦντα Ἀρχιερεὰ ποιεῖ σχῆμα καὶ ἀκολουθῶς ποιεῖ «Εὐλογητός» ἐκφώνως. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκφωνήσεως ποιεῖ ἐκ νεοῦ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ ἄρχεται ἀναγινώσκων ἀσκεπῆς καὶ χαμηλοφώνως τὰς Εὐχὰς τοῦ Λυχνικοῦ, ἐνῶ ὁ χοροστατῶν Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τὸν Προοιμιακὸν Ψαλμόν, ἀπὸ διφθέρας, ἣν προσάγει αὐτῷ ὁ Ἀναγνώστης, καὶ τούτου μὴ ὑπάρχοντος εἰς ἐκ τῶν βοηθῶν τοῦ Ἱεροφαιτοῦ. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Προοιμιακοῦ, ὁ Ἀρχιερεὺς εἶναι ἐλαφρῶς ἐστραμμένος πρὸς τὸ Ἅγ. Βῆμα, πάντες δὲ ἀκροῶνται τούτου εὐλαβῶς.

Κατὰ τὸν Μέγαν Ἑσπερινὸν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Προοιμιακοῦ ἐξικνεῖται μέχρι τῆς φράσεως «δόντος σου αὐτοῖς συλλέξουσιν». Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οἱ Χοροὶ ἄρχονται ψάλλοντες τὰ «Ἀνοιξαντάρια» κατ' ἀντιφωνίαν, ἐνῶ ἐντὸς τοῦ Ἀγ. Βήματος οἱ Διάκονοι ἐνδύονται τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ εὐτρεπίζουσιν τὰ δικηροτρίκηρα¹. Οἱ Ἱερεῖς κυκλοῦντες κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τὴν Ἀγ. Τράπεζαν

¹ Ἐκαστος Ἑφημέριος καλὸν εἶναι νὰ ἔχη ἐξασφαλίσει ἐγκαίρως ἀριθμὸν τινα κηρίων ἐκ καθαροῦ κηροῦ, τὰ ὅποια θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὰ δικηροτρίκηρα.

ἀκροῶνται τοῦ Ἀ΄ Ἱερέως ἀπαγγέλλοντος χαμηλοφώνως τὰς εὐχὰς τοῦ Λυχνικοῦ, μετὰ δέ τὸ πέρας αὐτῶν ἀπέρχονται ἅπαντες εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν θέσεις, ἐν σιγῇ καὶ εὐλαβείᾳ προσευχόμενοι.

Μετά τὰ «Ἀνοιξαντάρια» ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ τὰ «Εἰρηνικά». Πρὸς τοῦτο ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ὡραίας Πύλης, κρατῶν εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα τὸ τρίκηρον, κατέρχεται τὰς βαθμίδας τοῦ Βήματος καὶ ἀτενίζων πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ποιεῖ σχῆμα αὐτῷ φέρων τὴν δεξιάν, μέθ' ἧς κρατεῖ τὸ ἄκρον τοῦ ὁραρίου, εἰς τὸ στήθος. Ἀκολουθῶς στρέφεται πρὸς τὸ Ἁγ. Βῆμα καὶ ἄρχεται ἀπαγγέλλων πανηγυρικῶς τὰ «Εἰρηνικά», ὑψῶν διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ ἄκρον τοῦ ὁραρίου.

Κατὰ τὴν μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως, ὁ Ἱερεὺς καὶ ὁ Ἀρχιδιάκονος στρέφονται πρὸς αὐτόν ποιοῦντες σχῆμα, διακοπτομένων ἐπ' ὀλίγον τῶν «Εἰρηνικῶν», ἕως οὗ ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογήσῃ τὸν λαόν, τοῦ δεξιῶ Ἱεροφάλτου ψάλλοντος συντόμως τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα», μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιδιάκονος συνεχίζει τὴν διακοπεῖσαν, πρὸς στιγμὴν, δέησιν. Ἐλλείπει Διακόνου ὁ Ἀ΄ Ἱερεὺς προκειμένου ἵνα ἄρξῃται τῆς ἀπαγγελίας τῶν «Εἰρηνικῶν» ποιεῖ ἀπὸ τοῦ Ἱ. Βήματος σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ εἰτα ἄρχεται ἐκφωνῶν αὐτὰ ἱστάμενος πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, χωρὶς νὰ κρατῇ τρίκηρον.

Πληρωθέντων τῶν «Εἰρηνικῶν» ὁ Ἀ΄ Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι πρέπει Σοὶ πᾶσα δόξα...» καὶ ἅμα τῷ πέρατι αὐτῆς στρέφεται, ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ ἔξω τοῦ Ἀγ. Βήματος ἱσταμένου Ἀρχιδιακόνου, πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, ποιῶν σχῆμα. Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιδιάκονος εἰσέρχεται διὰ τῆς Ὡραίας Πύλης εἰς τὸ Ἱερόν.

Ε' ΤΟ «ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΣΠΟΤΑ ΑΓΙΕ...»

Μετά τὰ «Εἰρηνικά», ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» εἰς τὸν τυχόντα ἦχον, ἀφοῦ προηγουμένως εἰς βοηθός τοῦ δεξιῶ Ἱεροφάλτου, μετὰ ράσου, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ ἑνὸς βοηθοῦ τοῦ Λαμπαδαρίου, φέροντος ὡσαύτως ράσον, προ-

σέρχονται ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου καὶ ἀφοῦ ποιήσουν πρὸ τοῦ Ἀρχιερέως σχῆμα, τότε ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν ἐκφωνεῖ μεγαλοπρεπῶς τὴν φράσιν «Κέλευσον, Δέσποτα Ἄγιε, ἦχος ...». Ἡ φράσις δέον νὰ ἀποδίδεται μουσικῶς εἰς τὸν φερώνυμον ἦχον, κατὰ τὸ κατωτέρω παράδειγμα. Ὁ Ἀρχιερεὺς, στρεφόμενος πρὸς τὸν δεξιὸν Χορόν, δίδει αὐτῷ τὴν εὐλογίαν πρὸς ἑναρξιν τοῦ «Κεκραγαρίου», ἐνῶ ὁ ἀπαγγέλλας τὸ «Κέλευσον...» παραμένει μετὰ τοῦ συνοδοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν του, ἕως ὅτου τὸ ψαλλόμενον μέλος φθάσῃ εἰς τὸ δεῦτερον «Κύριε ἐκέκραξα» τοῦ Κεκραγαρίου, ὅτε καὶ προσερχόμενος ὁ πρῶτος ἐκ τῶν δύο μόνος τῷ Ἀρχιερεῖ ποιεῖ μίαν μετάνοιαν, ἀσπάζεται τὴν δεξιάν αὐτοῦ καὶ ποιῶν σχῆμα ἀπέρχεται ὀπισθοβατῶν εἰς τὴν θέσιν του. Τώρα ἐκκινεῖ ὁ δεῦτερος καὶ ποιεῖ ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ πρῶτος, ἐπανερχόμενος καὶ αὐτός ὀπισθοβατῶν εἰς τὴν θέσιν του. Τότε ἀμφότεροι συγχρόνως ποιοῦσι σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ Ἀναλόγια τῶν.

Προσφώνησις εἰς ἦχον α' ᾠδῆς
ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΣΠΟΤΑ

Α

Κελευσον Δεσποτα α α δι ε

η ηχος ηρω ωτος

"Αἰὲν ἐνδοξή : ηρω ωτος θ

π 9 ηε ε

Κυρι ε ε κε κρα ζα ηρο os γε ε

προσφωνησις εἰς ἦχον θ' α α α

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ //

α α α

Κελευσον Δε ε ηρο οτα α α

α α ε η η ηχος δε

ε ευ ζε ε ρος

ηε

Κυ υ υ ρι ε ε κεκρα ζα ηρο os γε

.....

προσφωνησις εἰς ἦχον θ' α α α

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ //

α α α

Κελευσον Δε ε ηρο α α α

α α ε η η ηχος α α α

ηε

Κυ ρι ε ε κε ε κρα ζα ηρο os

γε ε .....

Προσφώνησις εἰς ἥχον δ' 9

// ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ // 7

α μην 9

Ηε λευ βοτ Δε ε βο ο τα α α

η η χος η η χος η η χος η η χος

υε

Ηυ ρι ε ε κε κρα α α προ ος γε ε δ

Προσφώνησις εἰς ἥχον ηλᾶδον α'

// ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ // 7

α α μην 9

Ηε λευ βοτ Δε βο τα α α α α ε

η η χος η η χος η η χος η η χος

ω του 9

υε 9

Ηυ ρι ε ε κε ε κρα α α προ ος γε

.....

Προσφώνησις εἰς ἥχον ηλᾶδον β' 9

// ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ // 7

α α μην 9

Κε θεου σου δε εηο τα α α

α α ε η η χο ος

η α α ος του δευτε ε ρου

η ε η ρι ι ε ε κε κρα ζα

η ος ε

προεφώνησιν εις ηχον Βαρυν

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ

α μην

Κε θεου σου δε εηο ο τα α α α

ε η η η η χο ος βα ρυς

η ε

η ρι ι ε ε κε κρα ζα η ος ε

.....

προεφώνησιν εις ηχον ηλιαδον δ'η

ΚΕΛΕΥΣΟΝ ΔΕΞΠΟΤΑ

α μην

Κε θεου σου δε εηο ο τα α α α α

ι ε η χο ος η α α α ος

του τε τα αρ του

υε

Κυ υ ρι ι ε ε κεκρα

CT ΤΟ «ΚΥΡΙΕ ΕΚΕΚΡΑΖΑ» ΤΟ «ΚΑΤΕΥΘΥΝΘΗΤΩ» ΚΑΙ ΤΟ ΘΥΜΙΑΜΑ

Μετά τό «Κέλευσον...» ἄρχεται ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλων τό «Κύριε ἐκέκραξα» εἰς τὸν τυχόντα ἦχον. Εἰς τό «Κατευθυν-
 θήτω», ὅπερ ψάλλει ὁ ἀριστερός Χορὸς, ὁ Ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ β' Διάκονος ἐξέρχονται ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης, κρατοῦντες εἰς τὰς
 δεξιὰς μὲν αὐτῶν ἀνά ἓν θυμιατόν, εἰς δέ τὰς ἀριστεράς δικηρο-
 τρίκηρα καὶ φέροντες καλυμμαύχια. Ελλείπει Διακόνου τοῦτο
 πράττει ὁ Ἱερεὺς, περιβαλλόμενος καὶ φελώνιον. Σταθέντες οἱ
 δύο Διάκονοι ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ὁ Ἀρχιδιάκο-
 νος δεξιὰ καὶ ὁ β' Διάκονος ἀριστερά του, ὑψοῦν ταυτοχρόνως τὰ
 ἅτινα κρατοῦν θυμιατὰ πρὸς εὐλογίαν, λέγοντες «Εὐλόγησον,
 Δέσποτα τό θυμίαμα». Καὶ τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος, κατὰ
 τὴν τάξιν, ὅτε ὁ β' Χορὸς ψάλλει τὴν φράσιν «ὡς θυμίαμα ἐνώ-
 πιον Σου», οἱ δύο Διάκονοι θυμιοῦν τὸν Ἀρχιερέα τρίς, ὑποκλι-
 νόμενοι ἐλαφρῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἐκεῖνος εὐλογεῖ τούτους. Ἀκο-
 λούθως μεταβαίνουν, βαδίζοντες παραλλήλως, ἔμπροσθεν τῶν
 βαθμίδων τοῦ Ἱ. Βήματος καὶ ἰστάμενοι παραπλεύρως ὁ εἰς τοῦ
 ἄλλου (ὁ πρῶτος δεξιὰ, ὁ δεύτερος ἀριστερά) συγχρονίζονται εἰς
 τὴν κίνησιν τῆς χειρός καὶ ἄρχονται θυμιῶντες ἀνά τρίς τὰς ἱεράς
 εἰκόνας τοῦ τέμπλου κατὰ σειράν, ἥτοι τοῦ Κυρίου, τῆς Θεοτό-
 κου, τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ τοῦ Ἁγίου τοῦ Ναοῦ, ὑποκλινό-
 μενοι ἐλαφρῶς πρὸ ἐκάστης ἰ. εἰκόνος συντελουμένου τοῦ θυ-
 μιάματος.

Ἀκολουθῶς ἀμφότεροι ἐπιστρέφουν πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ
 Θρόνου καὶ θυμιοῦν ταυτοχρόνως τὸν Ἀρχιερέα τρίς, ἐκ τριῶν
 κάθε φορά θυμιάσεων. Μεθ' ἐκάστην τριττὴν θυμίασιν, οἱ Διάκο-
 νοι, ἀφέντες τὴν δεξιάν αὐτῶν χεῖρα μετὰ τοῦ θυμιατοῦ κάτω καὶ
 ποιοῦντες μικράν διακοπὴν, ὑποκλίνονται ἐλαφρῶς, ἀπεκδεχό-
 μενοι τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀρχιερέως, ὅστις διὰ τῆς δεξιᾶς του τοὺς
 εὐλογεῖ. Οὗτος, ὅταν θυμιᾶται ὑπὸ τῶν Διακόνων, ἐλαφρῶς ὑπο-
 κλίνεται. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ μὲν Ἀρχιδιάκονος θυμιᾷ τὸν δεξιόν Χο-
 ρόν, ἐνῶ ὁ β' Διάκονος τὸν ἀριστερόν. Συνεχίζοντες θυμιοῦν
 ἀντιστοίχως τοὺς ἐν τῷ δεξιῷ καὶ ἀριστερῷ κλίτει τοῦ Ναοῦ
 εὐρισκομένους πιστοὺς. Περαιτῶσαντες οὕτως τό θυμίαμα συ-
 ναντῶνται ἐκ νέου πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου καὶ θυμιοῦν τὸν
 Ἀρχιερέα τρίς ἐκ τριῶν ἐκάστην φοράν θυμιάσεων, ὡς καὶ πρότε-
 ρον, καὶ ἀπερχόμενοι πρὸ τῶν βαθμίδων ἐπαναλαμβάνουν τὴν
 θυμίασιν τῶν ἰ. εἰκόνων τοῦ τέμπλου, ὡς τό πρότερον, εἰσερχό-
 μενοι τέλος ἐντός τοῦ Ἱ. Βήματος. Ἐκεῖ ὁ μὲν Ἀρχιδιάκονος
 ἵσταται πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, ὁ δέ δεύτερος μεταβαίνει ὀπισθεν
 αὐτῆς μέ μέτωπον πρὸς τὸν α' Διάκονον, καὶ ἄρχονται θυμιῶντες
 κυκλοτερῶς τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, εἴτα τὴν Ἀγ. Πρόθεσιν, τοὺς ἐντός
 τοῦ Ἱ. Βήματος Κληρικούς (τοὺς δεξιὰ τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς ὁ
 πρῶτος, τοὺς ἀριστερά αὐτῆς ὁ δεύτερος) καὶ τέλος, ἐλθόντες
 ἀμφότεροι ὁ εἰς ἕναντι τοῦ ἄλλου ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, θυ-
 μιοῦν ἀλλήλους καὶ ἀποθέτουν τὰ θυμιατὰ.

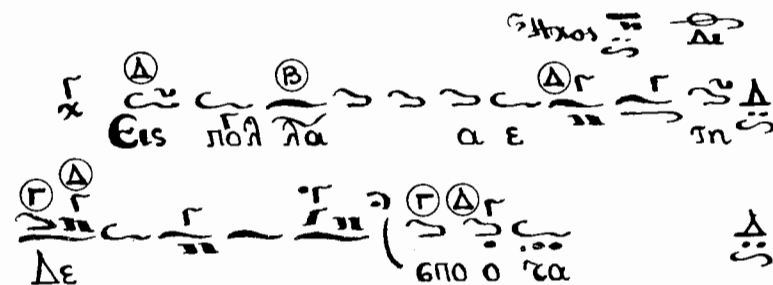
Ζ' Η ΕΙΣΟΔΟΣ

Ψαλλομένου τοῦ Δοξαστικοῦ οἱ μέλλοντες νὰ εἰσοδεύσουν Ἱε-
 ρεῖς ἐνδύονται ἐπιτραχήλιον καὶ φελώνιον, οἱ δ' ἐξ αὐτῶν
 Ἀρχιμανδρίται καὶ Πρωτοπρεσβύτεροι φέρουν καὶ τὸν ἐπιστήθιον
 αὐτῶν σταυρόν. Ἐννοεῖται ὅτι ἐνδύονται οἱ ἔχοντες ἤδη λάβει
 «Καιρόν» παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ Ἑσπερι-
 νοῦ. Τυχόν ἐκ τῶν ὑστέρων ἀφικόμενοι, δέον ὅπως εἰς τό Δοξα-
 στικόν μεταβοῦν ἀνά δύο εἰς τὸν Θρόνον, ἐξερχόμενοι τῆς νοτίας
 Πύλης τοῦ Ἱεροῦ, καὶ λάβουν τότε «Καιρόν» κατὰ τὴν ἰδίαν. ὡς
 προεγράφη, τάξιν, ἵνα ἐν συνεχείᾳ, ἐπανερχόμενοι διὰ τῆς αὐτῆς
 Πύλης εἰς τό Ἅγιον Βῆμα ἱεροφορέσουν.

Ἡ Εἵσοδος τελεῖται ὡς ἐξῆς: Ὁ α' Διάκονος, ἡ ἑλλείψει τοῦ τοῦ τελευταῖος τῇ τάξει Ἱερεὺς, λαμβάνει τὸ θυμιατὸν καὶ ψαλλομένου τοῦ «Καὶ νῦν» ἔρχεται ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τράπεζης ἀσκεπής. Ὑψὼν δὲ αὐτὸ λέγει πρὸς τὸν α' Ἱερέα ὁ Διάκονος: «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὸ θυμιάμα», καὶ τοῦ Ἱερέως εὐλογήσαντος, θυμιᾷ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν τρίς, εἰτα ἔρχεται εἰς τὸ δεξιὸν αὐτῆς μέρος καὶ θυμιᾷ καὶ τοῦτο τρίς, ἱστάμενος ἐπ' ὀλίγον, τὸ αὐτὸ δὲ πράττει καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο πλευράς τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν Ἱερέων ἐρχομένων κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὁφικίων καὶ τῶν πρεσβείων αὐτῶν, ὡσαύτως ἀσκεπῶν. Προηγούνται οἱ Ἀρχιμανδρίται κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἱερωσύνης, ἔπονται οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι, οἱ ὁφικιοῦχοι Ἱερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας Ἱερεῖς, οἵτινες ἅπαντες φέρουν ἐπιτραχήλιον καὶ φελώνιον. Τοῦ Ἀρχidiaκόνου φέροντος τὸ θυμιατὸν, προηγούνται οἱ ἕτεροι Διάκονοι κρατοῦντες ἀνά χεῖρας τὰ δικηροτρίκηρα. Ἐκαστος Ἱερεὺς πρὸ τῆς ἐκκινήσεως αὐτοῦ προσέρχεται ἔμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ὑποκλίνεται πρὸ αὐτῆς καὶ ἄρχεται εἰσοδεύων σεμνῶς καὶ σοβαρῶς. Τῆς ὅλης πομπῆς προηγούνται λαμπαδοῦχοι.

Οἱ πρῶτοι Διάκονοι, οἱ φέροντες τὰ δικηροτρίκηρα, φθάσαντες πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, εὐλογοῦντι αὐτοὺς καὶ παρατάσσονται ἔνθεν κάκειθεν τοῦ Θρόνου, ὁ τὸ τρίκηρον ἔχων ἐκ δεξιῶν καὶ ὁ τὸ δίκηρον ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ ἀκολουθῶν αὐτοὺς Ἀρχidiaκονος, ὁ φέρων τὸ θυμιατὸν καὶ ὑψὼν τοῦτο πρὸ τοῦ Ἀρχιερέως, αἰτεῖται τὴν εὐλογίαν τῆς Εἰσόδου λέγων: «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν Ἁγίαν Εἵσοδον». Τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος, ὁ Διάκονος θυμιᾷ τοῦτον τρίς, ὑποκλινόμενος ἐλαφρῶς, καὶ ἀκολουθῶς μεταβαίνει πρὸ τῶν βαθμίδων καὶ θυμιᾷ τὰς ἱεράς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἔπραξεν. Ἀκολουθῶς θυμιᾷ τὸν Ἀρχιερέα ἐννεάκις πρὸ τοῦ Θρόνου, τοὺς Ἱερεῖς καὶ τὸν λαόν, ἀπὸ τῆς θέσεώς του. Κατὰ τὴν ἰδίαν ὥραν οἱ ὀπισθεν ἐρχόμενοι Ἱερεῖς, φθάσαντες ἕκαστος πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, εὐλογοῦντι αὐτοὺς καὶ καταλαμβάνουν τὰς θέσεις αὐτῶν ἔνθεν κάκειθεν τοῦ Θρόνου κατὰ τὴν σειρὰν των, ἥτοι ὁ α' Ἱερεὺς ἱσταται εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ Ἀρχιερέως, εὐθὺς μετὰ τὸν κρατοῦντα τὸ τρίκηρον Διάκονον, ὁ β' Ἱερεὺς ἀντιστοίχως ἀριστερά κ.ο.κ.

Πληρωθείσης τῆς ψαλμωδίας τοῦ «Καὶ νῦν...» ὁ Διάκονος ἔχων περατώσει τὸ θυμιάμα καὶ ἱστάμενος πρὸ τῶν βαθμίδων, ὑψὼν τὸ θυμιατὸν ἐκφωνεῖ: «Σοφία, ὀρθοί» καὶ οἱ Ἱερεῖς τῷ νεύματι τοῦ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως ψάλλουσι πανηγυρικῶς τὸ «Φῶς ἱλαρόν». Ψαλλομένου τούτου ὁ Ἀρχιερεὺς κρατεῖ ἀνά χεῖρας τὰ δικηροτρίκηρα παραλαβὼν ταῦτα παρὰ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἱσταμένων δύο Διακόνων, ἀφοῦ προηγουμένως παραδώσει τὴν ἀρχιερατικὴν ράβδον εἰς τὸν παρακείμενον Ὑποδιάκονον ἢ ἱερόπαιδα. Τὰ δικηροτρίκηρα δεόν νά δίδωνται εἰς τὸν Ἀρχιερέα καταλλήλως, ἥτοι μέ τὰς κορδέλλας ἐστραμμένας πρὸς τὸ μέρος τῶν Διακόνων, ὥστε ὁ Ἀρχιερεὺς νά τὰ κρατήσῃ, ὡς προβλέπεται. Εἰς τὸ «Υἱέ Θεοῦ» εὐλογεῖ τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἅπαξ τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα».

Ὁ ἐκφωνήσας τὸ «Σοφία, ὀρθοί» Διάκονος, στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω προβαίνει ὀλίγον καὶ ἔρχεται εἰς τὸ μέσον τοῦ Σολέα, ἔνθα καὶ ἱσταται ἀτενίζων τὸν Ἀρχιερέα. Μετὰ τὸ «Φῶς ἱλαρόν» ὁ β' Διάκονος ἐκφωνεῖ: «Ἐσπέρας προκείμενον» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν Ἱερέων ψάλλουν τὸ Προκείμενον τῆς ἡμέρας. Τούτου πληρωθέντος, ὁ κρατῶν τὸ θυμιατὸν Διάκονος θυμιᾷ τρίς τὸν Ἀρχιερέα καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, καὶ ἱστάμενος πλαγίως τῆς Ὁραίας Πύλης θυμιᾷ ἕνα ἕκαστον τῶν εἰσερχομένων Ἱερέων. Οἱ Ἱερεῖς ἀπέρχονται καὶ οὗτοι ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Βήματος κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὁφικίων καὶ τῶν πρεσβείων, ἀφοῦ ποιήσουν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ ἀνά δύο κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ οἱ Διάκονοι, ἀφοῦ προηγουμένως εἰς ἕκαστος αὐτῶν ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ. Εἰσερχόμενοι δὲ οἱ Ἱερεῖς ποιοῦσι σχῆμα πρὸ τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ ἐν συνεχείᾳ κυκλοῦσι ταύτην κατὰ τὴν σειρὰν ὁφικίων καὶ πρεσβείων.

Η' ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΑΠΤΗ

Τὰ Ἀναγνώσματα ἀναγινώσκει ἀπὸ τοῦ Θρόνου ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπὸ διφθέρας, ἣν προσάγει αὐτῷ ὁ Ἀναγνώστης. Πρὸς τοῦτο προσέρχεται οὗτος πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ ποιήσας μετάνοιαν μίαν, ἀσπάζεται τὴν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον προσφέρει τοῦτο πρὸς ἀνάγνωσιν τῷ Ἀρχιερεῖ. Πρὸ ἐκάστου Ἀναγνώσματος οἱ Διάκονοι ἐκ περιτροπῆς ἀντιφωνοῦν τὸ «Σοφία, πρόσχωμεν». Μετὰ τὴν λήξιν τῶν Ἀναγνωσμάτων ὁ Ἀναγνώστης ποιεῖ ὡσαύτως μετάνοιαν μίαν, ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως, ποιεῖ σχῆμα καὶ ἀπέρχεται.

Μετὰ τὰ Ἀναγνώσματα ἐξέρχεται τοῦ Ἀγ. Βήματος ὁ β' Διάκονος κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ δικηρίον καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ ἄκρον τοῦ ὁραρίου αὐτοῦ, καὶ κατελθὼν τὰς βαθμίδας τῆς Ὁραίας Πύλης, ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, εὐλογοῦντι αὐτόν, καὶ εἶτα στρεφόμενος πρὸς τὸ Ἱερόν ἄρχεται ἀπαγγέλλων τὴν Ἑκτενῇ. Εἰς τὴν μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχιερέως, στρέφεται πρὸς αὐτόν ποιῶν σχῆμα. Τοῦτο πράττει καὶ ὁ ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἱστάμενος α' Ἱερεὺς, ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἀρχιερέα καὶ δεχόμενος τὴν εὐλογίαν τοῦ χοροστατοῦντος, τοῦ δεξιῦ Χοροῦ ψάλλοντος χῦμα τὸ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα».

Τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἐλεήμων...» ἀπαγγέλλει ὁ β' Ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θέσεώς του, ποιήσας σχῆμα, ὅστις περατῶν ταύτην, ἐξέρχεται ὀλίγον ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ ἔξω αὐτῆς ἱσταμένου Διακόνου ποιῶν σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ εὐλογοῦντι αὐτούς. Ὁ Διάκονος εἰσέρχεται διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης. Εἵθισται οἱ ἐκφωνοῦντες Ἱερεῖς νὰ ἴστανται πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τοῦ α' Ἱερέως παραχωροῦντος εἰς αὐτούς, κατὰ διαδοχικὴν σειρὰν, τὴν θέσιν του. Τοῦτο προδίδει ἀβρότητα.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγνωσις ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ «Καταξίωσον, Κύριε...», ἐνῶ ὁ γ' Διάκονος μετὰ δικηρίου - καὶ τούτου μὴ ὑπάρχοντος ὁ Ἀρχιδιάκονος μετὰ τριχηρίου - ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης, κατέρχεται τὰς βαθμίδας, ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸ Ἱερόν ἀπαγγέλλει τὰ «Πληρωτικά». Ὁ γ' Ἱερεὺς, ἀφοῦ ποιήσει σχῆμα, ἐκφωνεῖ τὸ «Ὅτι ἀγα-

θός...», ποιῶν ἐν συνεχείᾳ, ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης, σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἔξω ἱσταμένου Διακόνου. Τὸ «Εἰρήνη πᾶσι» ἐκφωνεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς, τοῦ α' Ἱερέως στρεφομένου ἀπὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης πρὸς αὐτόν καὶ ὑποκλινομένου, καὶ τοῦ δεξιῦ Χοροῦ ψάλλοντος γοργὰ τὸ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα». Ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν...» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τὴν Εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας. Τὸ «Εἴη τὸ κράτος τῆς βασιλείας Σου...» ἀπαγγέλλει ὁ δ' Ἱερεὺς, μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς ἐκφωνήσεως μετακινούμενος πρὸς τὴν Ὁραίαν Πύλην ποιεῖ σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ ἔξω ἱσταμένου Διακόνου, ὅστις ἀκολούθως εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἱερόν. Βῆμα.

Θ' Η ΛΙΤΗ ΚΑΙ Η ΑΡΤΟΚΛΑΣΙΑ

Μετά τὴν ἐκφώνησιν «Εἴη τὸ κράτος...» ἄρχεται ὡς ἐξῆς ἡ Ἀκολουθία τῆς Λιτῆς: Οἱ Ἱερεῖς ἅπαντες φέροντες φελώνιον καὶ ἐπιτραχήλιον, οἱ δ' ἐξ αὐτῶν Ἀρχιμανδρίται καὶ σταυρόν μετ' ἐπανωκαλυμμαχίου, καὶ οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι σταυρόν, οἱ δὲ Διάκονοι κρατοῦντες ἀνά χειρᾶς τὰ δικηροτρίκηρα, ἄρχονται λιτανεύοντες τὴν ἱεράν εἰκόνα τοῦ ἐορταζομένου Ἀγίου, εὐπρεπισμένην καταλλήλως διὰ τριῶν κηρίων, ἐκκινοῦντες ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς βορείας Πύλης τούτου κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρεσβείων ὡς ἐξῆς: Προπορεύονται οἱ λαμπαδοῦχοι καὶ ἔπονται α) οἱ Διάκονοι φέροντες τὰ δικηροτρίκηρα, β) εἷς ἕτερος Ἱερεὺς, ψάλλον ἐν τροπάριον ἐκ τῆς Ἀκολουθίας τῆς Λιτῆς τῆς ἐορτῆς, γ) εἷς Διάκονος κρατῶν τὸ θυμιατόν καὶ θυμιῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου, δ) εἷς Ἱερεὺς κρατῶν ὑψηλῶς τὴν λιτανευομένην ἱεράν εἰκόνα, καὶ ε) ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι Ἱερεῖς κατὰ τὰ πρεσβεῖα, κρατοῦντες ἀνά χειρᾶς λαμπάδα.

Οὗτοι ἅπαντες διασχίσαντες τὸν Ναόν, ἀφικνοῦνται διὰ τοῦ δεξιῦ κλίτους τοῦ Ναοῦ εἰς τὸν Σολέα, ἐνθα ἐπὶ τραπέζης ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἔχουν τοποθετηθῇ πρὸς εὐλογίαν οἱ Ἄρτοι, μετὰ δύο φιαλῶν οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ κηρίων ἀνημμένων. Ἐκεῖ, οἱ μὲν λαμπαδοῦχοι καταλαμβάνουν τὰς οἰκείας θέσεις των, ὁ δὲ κρατῶν

τὴν εἰκόνα Ἱερέως προσάγει ταύτην τῷ Ἀρχιερεὶ πρὸς ἀσπασμόν καὶ εἶτα ἀπέρχεται καὶ ἵσταται ὀπισθεν τῆς τραπέζης τῶν ἄρτων καὶ πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἱ. Βήματος, μέ μέτωπον πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες, ποιήσαντες σχῆμα καὶ δεξάμενοι τὴν εὐλογίαν, παρατάσσονται ἔνθεν κακεῖθεν τοῦ Θρόνου.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἐκφώνησιν «Εἴη τό κράτος...» ὁ Ἀρχιδιάκονος λαμβάνων ἀνά χειρας ἐκ τοῦ Ἱ. Βήματος τό ἐπιτραχήλιον καὶ τό ἀρχιερατικόν ὠμοφόριον, προσφέρει ταῦτα πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, ὅστις περιβάλλεται ταῦτα. Ἐπομένως, καθ' ἣν ὥραν ἡ λιτανευτική πομπή ἔχει φθάσει πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ὁ Ἀρχιερεύς φορεῖ ἤδη ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον. Πληρωθέντος δέ καὶ τοῦ μέλους τοῦ τροπαρίου τῆς Λιτῆς, ἄρχεται ὁ δεξιὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἱστάμενος ἁ' Διάκονος τῆς Δεήσεως: «Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός...», τοῦ β' Διακόνου λέγοντος τὴν δευτέραν δέησιν «Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν...», τοῦ γ' Διακόνου τὴν ἐπομένην κ.ο.κ. Ἐάν δέν ὑπάρχη γ' Διάκονος τὰς ἐκφωνήσεις ἀποδίδουν ἀντιφωνικῶς οἱ ὑπάρχοντες Διάκονοι, ἐνός δέ μόνον ὑπάρχοντος οὗτος λέγει ἀπάσας. Τό «Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός...» ἀπαγγέλλει ὁ Ἀρχιερεύς ὡς καὶ τό «Ἐλεήμων γάρ...». Ἐν συνεχείᾳ εὐλογεῖ τὸν λαόν διὰ τοῦ «Εἰρήνη πᾶσι» καὶ ἀπαγγέλλει τό «Δέσποτα πολυέλεε».

Τοῦ Ἀρχιερέως βαίνοντος πρὸς τό τέλος τῆς ἄνω ἀπαγγελίας, ὁ ἁ' Ἱερεύς λαμβάνει ἀνά χειρας τό θυμιατόν καὶ προσέρχεται μετ' αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου καὶ ὑψῶν τοῦτο, εὐθὺς μετὰ τὴν Εὐχὴν, αἰτεῖται τὴν εὐλογίαν τοῦ θυμιάματος καὶ ἄρχεται ψάλλον τό «Θεοτόκε Παρθένε» εἰς ἦχον πλ. ἁ' στιχηραρικών θυμιῶν τρίς τὸν εὐλογήσαντα τό θυμίαμα Ἀρχιερέα καὶ εἶτα περιφερόμενος βραδέως τρίς γύρωθεν τῆς τραπέζης τῶν ἄρτων, οὓς θυμιᾷ «κύκλωθεν ἐν σταυρικῷ τύπῳ, οὐχ ὡς Ἁγία, ἀλλ' ὡς ἁγιασθῆναι μέλλοντα, μᾶλλον δέ ὡς προαγιαζών αὐτὰ τῷ σταυρῷ καὶ τῷ θυμιάματι, ὅτε οὐδέ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνει» (Συμεῶν Θεσσαλονίκης, περί τῶν νυχθ. Ἀκολουθιῶν, Κεφ. ΜΒ'). Συνεχίζων δέ τρίς τὰς περιφοράς αὐτοῦ, ἀφικνεῖται τέλος πρὸ τοῦ Ἀρχιερέως, ὃν θυμιᾷ καὶ αὐθις τρίς, ἀκολουθῶν δέ τοὺς Ἱερεῖς, Διακόνους καὶ τὸν λαόν ἀπὸ τῆς θέσεώς του. Πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ψάλλοντος, ὁ δεξιὸς Χορὸς ὁλοκληρῶνει τό μέλος ἀπὸ τοῦ «...ὅτι

Σωτῆρα ἔτεκες», ὥστε νά δοθῇ ὁ χρόνος εἰς τὸν ἁ' Ἱερέα νά ἐπιληφθῇ τῶν ἐπομένων.

Ἀκολουθῶς οὗτος ἀποθέτων τό θυμιατόν, λαμβάνει ἀνά χειρας ἓνα τῶν ἄρτων καὶ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἱερέων προσάγει τοῦτον τῷ Ἀρχιερεὶ πρὸς εὐλογίαν. Τοῦ δέ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος ψάλλεται ὑφ' ἀπάντων τό «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν...», εἰς ἦχον βαρύν ἐναρμόνιον. Εἰρήσθω, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν πλήθους Ἱερέων, μὴ δυναμένων ἀπάντων ὅπως ἄπτωνται τοῦ ἄρτου, τίθενται αἱ χεῖρες τῶν πλέον ἀπομεμακρυσμένων ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ προηγούμενου αὐτῶν Ἱερέως κ.ο.κ.

Ἔπονται τὰ Ἀπόστιχα ψαλλόμενα ὑπὸ τῶν Χορῶν, ἐνῶ ὁ Διάκονος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερέως τό ἐπιτραχήλιον καὶ τό ὠμοφόριον. Εἵθισται πρὸ τῶν Ἀποστίχων νά ἐκφωνῇται ὁ πανηγυρικός λόγος².

Γ' Η ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Μετὰ τό Δοξαστικόν τῶν Ἀποστίχων καὶ τό «Καὶ νῦν...», ὁ Ἀρχιερεύς ἀπαγγέλλει ἀπὸ τοῦ Θρόνου τό «Νῦν ἀπολύεις...», τοῦ ἁ' Ἱερέως ἐστραμμένου ὄντος πρὸς τὸν λαόν ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης. Ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τοῦ Τρισαγίου ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδιακόνου, ἱσταμένου πρὸ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, προτάσσοντος αὐτοῦ χῦμα τό «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα». Μετὰ τό τέλος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ Τρισαγίου, ὁ Ἀναγνώστης προσέρχεται ἐνώπιον τοῦ Θρόνου καὶ ποιήσας σχῆμα καὶ μετάνοιαν μίαν, ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως, ποιεῖ μετάνοιαν καὶ σχῆμα καὶ ἀπέρχεται εἰς τὰ ἴδια. Ὁ ἁ' Ἱερεύς, ποιήσας σχῆμα, ἐκφωνεῖ

2. Εἰς ἐνίας περιπτώσεις ἡ Λιτή καὶ ἡ Ἀρτοκλασία ψάλλονται εἰς τό προαύλιον τοῦ πανηγυρίζοντος Ναοῦ. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οἱ Ἱερεῖς λιτανεύοντες τὴν ἱ. εἰκόνα ἐξέρχονται τοῦ Ἁγ. Βήματος, προσέρχονται πρὸς τὸν ἀρχιερατικόν Θρόνον καὶ βαίνουν, κατὰ τὴν τάξιν, πρὸς τὴν ἔξοδον ἀκολουθούμενοι ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως. ἔχοντος ἐν τῷ μεταξύ περιβληθῇ ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ Λιτάνευσιν προηγούνται, ὡς εἰκός, οἱ νεώτεροι κατὰ τὰ πρεσβεῖα Ἱερεῖς καὶ ἔπονται οἱ πρεσβευτοὶ. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐφαρμόζεται ἡ προδιαληφθεῖσα τάξις. Ἐνίοτε ἡ τάξις τῆς Ἀρτοκλασίας τελεῖται μετὰ τὰ Ἀπόστιχα, ἐάν τηρηθῇ τό Τυπικόν τοῦ Ἁγ. Σάββα.

ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης τό «Ὅτι Σοῦ ἐστίν...» καί στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ποιεῖ ἐκ νέου αὐτῷ σχῆμα. Εἶτα οἱ Χοροὶ ψάλλουν τὰ Ἀπολυτικά καὶ τό Θεοτοκίον. Σημειωτέον, ὅτι εἰς Δεσποτικές καὶ Θεομητορικές ἑορτάς ἐπαναλαμβάνεται τρίς τό Ἀπολυτικίον, ἄνευ τοῦ «Δόξα Πατρί...» καὶ τοῦ «Καί νῦν...».

Ψαλλομένων τῶν Ἀπολυτικίων ἐξέρχονται ἀπό τῆς Ὡραίας Πύλης ὁ Ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ β' τῶν Διακόνων, ἀπεκδυθέντες ἐν τῷ μεταξὺ τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλθόντες ἀμφοτέροι προ τοῦ Θρόνου ποιοῦν σχῆμα ταυτοχρόνως καὶ παρατάσσονται ὁ μὲν πρῶτος δεξιόθεν, ὁ δὲ δεύτερος ἀριστερόθεν αὐτοῦ. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος κρατεῖ ἀνά χεῖρας τὸν Σταυρόν εὐλογίας. Πληρωθέντων τῶν Ἀπολυτικίων, λέγει ὁ α' Διάκονος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὸν Σταυρόν, εὐλογεῖ τὸν λαόν, λέγων «Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος...». Ταῦτα ἐφ[ὅσον προηγῆθη Ἀρτοκλασία. Ἄλλως ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ «Σοφία». Ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει «Ὁ ὢν εὐλογητὸς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει τό «Στερεώσαι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν...» καὶ ὁ α' Ἱερεὺς ἀπὸ τῆς ὥραίας Πύλης λέγει τὴν Ἀπόλυσιν. Ἐάν εἶναι Ἀρχιμανδρίτης φέρει ἐπιτραχήλιον, φελώνιον, σταυρόν καὶ ἐπανωκαλύμμαυχον. Ἐάν εἶναι Πρωτοπρεσβύτερος τὰ ἀνωτέρω πλὴν τοῦ τελευταίου. Ἡ Ἀπόλυσις τελεῖται ὡς ἑξῆς:

Ὁ Ἱερεὺς: «Ὑπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος: «Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβεὶμ...».

Ὁ Ἱερεὺς: «Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς ἡμῶν δόξα σοι».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος: «Δόξα Πατρί... Καί νῦν... Κύριε ἐλέησον (τρὶς) Δέσποτα Ἄγιε, εὐλόγησον».

Ὁ Ἱερεὺς: «Ὁ Ἀναστάς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...».

Διαρκούσης τῆς Ἀπολύσεως, ὁ Ἀρχιερεὺς διὰ τοῦ ὄν κρατεῖ ἀνά χεῖρας Σταυροῦ ἄρχεται εὐλογῶν τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἡρέμα τό «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα, εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα, εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα». ✓

Τὸν ΔΕΣΠΟΤΗΝ ἱερός

Τὸν Δε σποτην καὶ Ἀρ χι ε ρε

α n μων Κυ ρι ε φυ λατ τε εἰς πο

λα ε τη Δε σπο τα εἰς πο λα ε τη

Δε σπο τα εἰς πο λα α ε τη Δε σπο τα

Μετά τὴν ἀπαγγελίαν δὲ τῆς Ἀπολύσεως, ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει ἐκφώνως τό «Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...» καὶ ὁ α' Ἱερεὺς λέγει «Δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου Δεσπότη τοῦ ἡμῶν...». Ὁ Ἐσπερινὸς κατακλείεται διὰ τοῦ πανηγυρικοῦ «Ἀμήν», ὅπερ ἀποδίδει ὁ δεξιὸς Χορὸς.

Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεὺς κατελθὼν τοῦ Θρόνου πορεύεται πρὸς τὸ Ἀγ. Βῆμα, ἔνθα εἰσέρχεται καὶ, ἀσπασθεὶς τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, ἀποβάλλει τὸν μανδύαν καὶ ἀποθέτει τὴν ἀρχιερατικὴν ράβδον. Εὐνόητον, ὅτι εἰς τῶν Διακόνων κρατεῖ τὴν ὡάν τοῦ μανδύου. Εἰ βούλεται ὁ Ἀρχιερεὺς, διανέμει ἀκολουθῶς τὸν Ἄρτον καὶ ἐν τέλει προπέμπεται μέ τὰς αὐτάς τιμάς, μέ τὰς ὁποίας καὶ ἐγένετο δεκτὸς κατὰ τὴν ὑποδοχὴν.

ΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΟΡΘΡΟΥ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ χοροστατούντος Ἀρχιερέως

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὅσακις πρόκειται νά χοροστατήσῃ Ἀρχιερεύς εἰς τήν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὁρθροῦ τῆς Κυριακῆς, οὗτος μέν ἀφικνεῖται πρό τῶν πυλῶν τοῦ Ναοῦ ὀλίγον πρό τῆς ἐνάρξεως τῶν Καταβασιῶν, ὁ δέ Ἐφημέριος ἄρχεται τοῦ Ὁρθροῦ εἰς τήν κεκανονισμένην ὥραν, ποιῶν «Εὐλογητός» μετ' ἐπιτραχηλίου. Αναγιγνωσκομένου τοῦ Ἐξαψάλμου, ὁ Ἱερεύς ἀσκεπῆς ἀπαγγέλλει μυστικῶς τὰς εὐχάς τοῦ Ὁρθροῦ ἱστάμενος πρό τῆς Ἀγ. Τραπέζης, καθ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἀνάγνωσις τῶν τριῶν πρώτων ψαλμῶν τοῦ Ἐξαψάλμου, μετὰ δέ ταῦτα ἀπό τῆς Ὠραίας Πύλης, ὧν ἐστραμμένος πρὸς τήν εἰκόνα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ. Ἀκολουθοῦν τὰ «Εἰρηνικά» εἰς ἥπιον καί χαμηλόν ὕφος καί οἱ Ψάλται ἄρχονται τοῦ «Θεός Κύριος», ψάλλοντες ἐν συνεχείᾳ τὰ Ἀπολυτίκια, κατὰ τήν τάξιν. Εἰς τὰ Καθίσματα ὁ Ἱερεύς δέν λαμβάνει «Καιρόν» καί δέν ἐνδύεται τὰ ἱερατικά ἄμφιά. Τοῦτο διότι θά λάβῃ «Καιρόν» παρά τοῦ Ἀρχιερέως, ὅταν θά ἀφικθῇ εἰς τόν Ναόν. Μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ὁ Ἱερεύς ἐκφωνεῖ ἀπό τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τὰς οἰκειάς αἰτήσεις μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀρχιερέως, ἥτις δέον νά συμπέσῃ μέ τήν ἀνάγνωσιν τοῦ Κοντακίου καί τοῦ Ὁἴκου τῆς ἡμέρας. Ἐάν καθυστερῇ ἡ ἀφίξις τοῦ Ἀρχιερέως, οἱ Χοροί, πρὸς κάλυψιν τοῦ χρόνου, ψάλλουν τόν ἀρμόζοντα Πολυέλεον. Παρὰ τὴν ἀλλήλως οἱ Ἱερεῖς ἅπαντες, ὅσοι πρόκειται νά συλλειτουργή-

σουν, μετά τῶν διασήμεων αὐτῶν, καθώς καί οἱ Διάκονοι μεταβαίνουν εἰς τήν κεντρικήν εἴσοδον τοῦ Ναοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Ἀρχιερέως. Τό αὐτό πράττει καί ὁ Ἐφημέριος, ὅστις ἀποθέτει τό ἐπιτραχήλιόν του εἰς τό Ἰ. Βῆμα.

Α' ΑΦΙΖΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

Τοῦ Ἀρχιερέως ἀφικομένου ἔμπροσθεν τοῦ Ναοῦ, οἱ ἀναμένοντες Ἱερεῖς καί Διάκονοι ὑποδέχονται τοῦτον, ἀπαραλλάκτως ὡς προδιεγράφη κατὰ τήν Τάξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῶν κωδῶνων κρουομένων χαρμωσύνως. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ δεξιὸς Ἱεροφάλτης κανονίζει, ὥστε, ἐάν κατὰ τήν στιγμὴν ταύτην ψάλλεται στίχος τις τοῦ Πολυελέου, νά ἐπισπεύσῃ τήν ὁλοκλήρωσιν τοῦ στίχου τούτου. Οὕτως εἰσερχομένου εἰς τόν Ναόν τοῦ Ἀρχιερέως μετά μανδύου καί πατερίτσας, ἀναγιγνώσκεται τό Κοντάκιον καί ὁ Οἶκος καί τό Συναξάριον, οὐδέποτε δέ τό «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα», ὅπερ Ἱεροφάλλται τινές κακῶς ψάλλουν εὐθύς ὡς ἀντιληφθῶν τόν Ἀρχιερέα εἰσερχόμενον εἰς τόν Ναόν.

Μόλις ὁ Ἀρχιερεὺς φθάσῃ εἰς τόν Σολέα, ἵσταται εἰς τό κέντρον αὐτοῦ, ποιεῖ τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ τρίς καί ὑποκλίνεται πρὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἄρχεται δέ εὐλογῶν, ὡς εἴθισται, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἄργά τό «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα». Οἱ Ἱερεῖς, οἱ Ἱεροφάλλται καί ὁ λαός, δεχόμενοι τήν εὐλογίαν, ὑποκλίνονται ἐλαφρῶς.

Μετά τήν εὐλογίαν ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς ἀνέρχεται εἰς τόν Θρόνον, οἱ δέ Ἱερεῖς καί Διάκονοι, ἀνά δύο, προσέρχονται, κατὰ τάξιν, καί λαμβάνουν παρ' αὐτοῦ «Καιρόν», ὡς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, ἐνῷ ὁ Ἀρχιερεὺς ἄρχεται ψάλλον τὰς Καταβασίας ἐναλλάξ μετά τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροφάλτου μεριμνῶντος ἵνα, ἐγκαίρως προσκομισθῇ τῷ χοροστατοῦντι Ἀρχιερεῖ τό οἰκεῖον βιβλίον, τό περιέχον τὰς Καταβασίας.

Β' Η ΤΑΞΙΣ ΤΟΥ ΕΩΘΙΝΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Μετά τὰς Καταβασίας ἀκολουθεῖ ἡ τάξις τοῦ ἐωθινοῦ Εὐαγγελίου. Σημειωτέον, ὅτι ὁ α' τῶν Ἱερέων καί εἰς Διάκονος ἐπι-

βάλλεται ὅπως, μέχρι πέρατος τῶν Καταβασιῶν, ἔχουν ἀμφιασθῇ πλήρως, προκειμένου νά ἀναγνωσθοῦν τὰ κατὰ τήν τάξιν, ὡς ἑξῆς:

Ὁ Διάκονος κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τό ἄκρον τοῦ ὁραρίου του, προσέρχεται εἰς τήν Ὠραίαν Πύλην καί, ποιήσας σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ, ἀπευθύνεται πρὸς τόν λαόν ἐκφωνῶν: «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», μεθ' ὃ ἐπανεισέρχεται εἰς τό Ἁγ. Βῆμα. Ὁ α' τῶν Ἱερέων ἐντός τοῦ Ἰ. Βήματος καί πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ποιήσας ἐκεῖθεν σχῆμα, στρέφεται πρὸς ἀνατολάς καί ἐκφωνεῖ «Ὅτι Ἅγιος εἶ ὁ Θεός ἡμῶν καί ἐν ἀγίοις ἐπαναπαύει...». Οἱ Χοροὶ ψάλλουν τρίς τό «Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τόν Κύριον». Εἰτα ὁ Διάκονος προελθὼν καί πάλιν ἔξω τῆς Ὠραίας Πύλης, ἐκφωνεῖ: «Καί ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς ἀκροάσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου Κυρίου τόν Θεόν ἡμῶν ἰκετεύσωμεν. Σοφία! ὀρθοὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου». Τό «Εἰρήνη πᾶσι» λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος χῦμα τό «Εἰς πολλά ἔτη Δέσποτα». Ἀκολουθῶς ὁ α' Ἱερεὺς καταλαμβάνει θέσιν δεξιόθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης καί ἀπαγγέλλει τό ἐωθινόν Εὐαγγέλιον, ἐνῷ ὁ Διάκονος ἵσταται κατέναντι αὐτοῦ, κρατῶν τό ἄκρον τοῦ ὁραρίου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ στήθους. Κατὰ τήν κατάληξιν ὁ Ἱερεὺς αἶρει τό ἱερόν Εὐαγγέλιον καί ὑφοῖ τοῦτο προσβλέπων πρὸς τόν λαόν, χωρὶς νά εὐλογῇ σταυροειδῶς τόν λαόν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου, καί τοῦτο διότι παρόντος τοῦ χοροστατοῦντος Ἀρχιερέως ὁ Ἱερεὺς δέν εὐλογεῖ. Εὐθύς μετά τό πέρας τῆς καταλήξεως ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει χῦμα τό «Δόξα Σοι, Κύριε, δόξα Σοι».

Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει ἀπὸ τοῦ Θρόνου τό «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...». Εἰτα ὁ δεξιὸς Χορὸς ἄρχεται ψάλλον τόν Ν' Ψαλμόν κατ' ἀντιφωνίαν μετά τοῦ ἀριστεροῦ, συνήθως εἰς ἤχον β'. Κατὰ τήν περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς εἴθισται ὁ Ν' Ψαλμός νά ψάλλεται εἰς ἤχον πλ. δ'. Δέν ἀποκλείεται πάντως καί ἡ εἰς τόν τυχόντα ἤχον τῆς ἐβδομάδος ἀπόδοσις τοῦ Ψαλμοῦ, ἀναλόγως πρὸς τήν κατάρτισιν τοῦ Ἱεροφάλτου.

Ἀρχομένου ψάλλεσθαι τοῦ Ν' Ψαλμοῦ, ὁ ἀπαγγέλλας τό ἐωθινόν Εὐαγγέλιον Ἱερεὺς προετοιμάζεται διὰ τήν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως καί τοῦ λαοῦ προσκύνησιν τοῦ Εὐαγγελίου ὡς ἑξῆς:

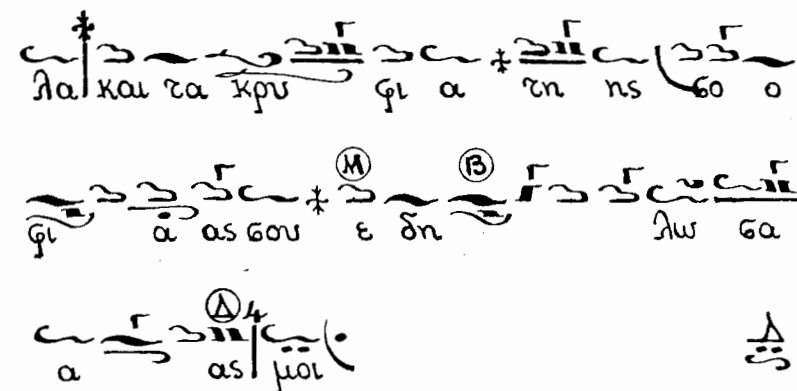
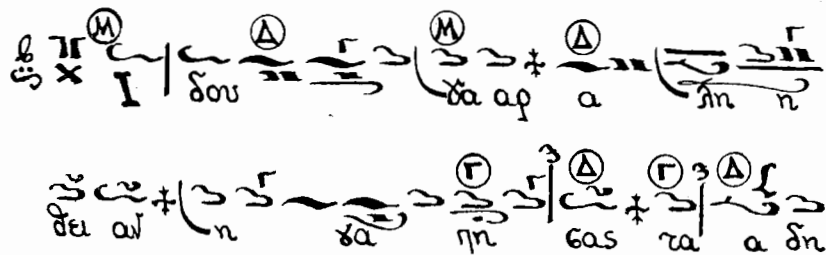

Εάν ο Ἱερεὺς οὗτος εἶναι Ἀρχιμανδρίτης, φορεῖ τὸ ἐπανωκαλύμ-
μαυχον, ἄλλως, ἐάν εἶναι ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐγγάμων φορεῖ
τὸ καλυμμαύχιον, καὶ λαμβάνει ἀνά χειρας τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον,
ἀσπάζεται τοῦτο καὶ ἵσταται πρό τῆς Ἀγ. Τραπέζης μέ μέτωπον
πρός τὸν λαόν. Εὐθύς ὡς ὁ ἀριστερός Ἱεροφάλτης ἀρχίσῃ νά
ψάλλῃ εἰς ἀργὸν μέλος τὸν στίχον «Ἰδοὺ γάρ ἀλήθειαν ἠγάπη-
σας...», ὁ Ἱερεὺς οὗτος κινεῖται βραδέως πρὸς τὸν Σολέα, ὑψῶν
μέ τὰς χειρας του τὸ Εὐαγγέλιον. Ταυτοχρόνως καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς
κατέρχεται βραδέως τοῦ Θρόνου καὶ ἔρχεται εἰς τὸ μέσον τοῦ
Σολέα, πρὸς συνάντησιν καὶ ὑπάντησιν τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου, ὅπερ
προσφέρει εἰς αὐτόν πρὸς προσκύνησιν ὁ Ἱερεὺς. Ὁ Ἀρχιερεὺς
ἀσπάζεται τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, ἐνῶ ὁ Ἱερεὺς ἀσπάζεται τὴν δεξιάν
τοῦ Ἀρχιερέως χεῖρα καὶ ἀμέσως παραμερίζει ὀλίγον δεξιά, ἀφή-
νων ἐλεύθερον τὸν πρὸς τὸ Ἀγ. Βῆμα χώρον, διότι εὐθύς ἄρχεται
ἡ εὐλογία τοῦ Ἀρχιερέως, ὡς εἴθισται, τοῦ δεξιοῦ Ἱεροφάλτου
ψάλλοντος ἡρέμα καὶ πραεῖα τῇ φωνῇ, ὥστε νά μὴ καλύπτεται τὸ
ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ ψαλλόμενον μέλος τὸ «Εἰς πολλά ἔτη,
Δέσποτα», χωρὶς ὁ β' Ψάλτης νά διακόψῃ τὸν ψαλλόμενον στίχον
του. Μετὰ τὴν εὐλογίαν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπανέρχεται εἰς τὸν Θρόνον,
ὁ ἀριστερός Ἱεροφάλτης ἀποτελειώνει τὸν ὑπ' αὐτοῦ ψαλλόμε-
νον στίχον καὶ ὁ δεξιὸς συνεχίζει τὸν ἐπόμενον στίχον «Ραντιεῖς
με...» εἰς τὸν ἀρχικὸν ρυθμὸν καὶ χρόνον.

Πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν Ἱεροψαλτῶν παραθέτομεν κατωτέρω
μουσικὰ ὑποδείγματα τόσον τοῦ ψαλμικοῦ στίχου «Ἰδοὺ γάρ
ἀλήθειαν ἠγάπησας», ὅσον καὶ τοῦ «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα»
εἰς ἥχον β', ψαλλομένων ὡς ἐλέχθη, σχεδὸν ταυτοχρόνως ὑπὸ
ἐκατέρου τῶν Χορῶν, ἀποφευγομένων τῶν φωνασκιῶν.

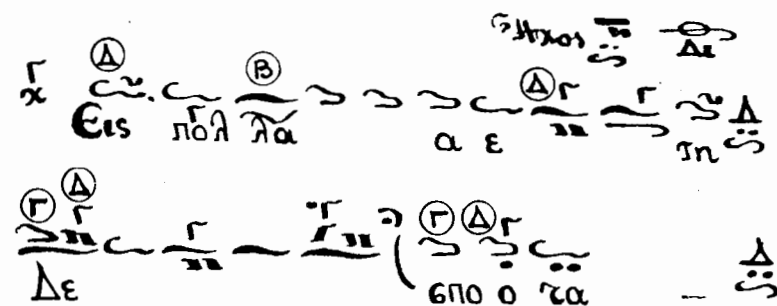
«Ἰδοὺ γάρ ἀλήθειαν ἠγάπησας» (Ἦχος β').

Ὅταν παρίσταται Ἀρχιερεὺς

Εἰς πολλά ἔτη (Ἦχος β').

Ψαλλόμενον ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀσπάζεται τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον.

Πληρωθέντος τοῦ Ν' ψαλμοῦ ἀκολουθεῖ τὸ «Δόξα Πατρί...»,
«Ταῖς τῶν Ἀποστόλων...», εἶτα τὸ «Καὶ νῦν...», «Ταῖς τῆς Θεο-
τόκου...» καὶ τὸ «Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς...». Μεθ' ὃ ὁ Διάκονος
ἀπαγγέλλει ἀπὸ τοῦ Σολέα τὸ «Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου...»,
ἀφοῦ προηγουμένως ποιήσῃ σχῆμα καὶ λάβῃ εὐλογίαν παρὰ τοῦ
Ἀρχιερέως. Ὁ ἀναγνώσας τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον Ἱερεὺς μέλλων τώρα
νά ἐκφωνήσῃ τὸ «Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς...» - ἐφ' ὅσον ἔχει ἐπι-
στρέφει εἰς τὸ ἱ. Βῆμα καὶ διελθὼν ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως
ἔχει ποιήσῃ σχῆμα, ἄλλως ἕτερος Ἱερεὺς - ποιεῖ καὶ οὗτος, ἀπὸ
τοῦ ἱ. Βήματος, σχῆμα τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ ποιεῖ τὴν ἐκφώνησιν. Τέ-
λος καὶ ὁ Διάκονος διὰ σχήματος ἀπέρχεται πρὸς τὴν Ὁραίαν
Πύλιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκφωνεῖ «Τὴν Θεοτόκον καὶ Μητέρα τοῦ
φωτός» προσβλέπων πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

Г' Н «TIMIOTEPА»

Τὴν «Τιμιωτέραν» ψάλλει, αντιφωνικῶς μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ, ὁ Ἀρχιερεὺς, εἰς τὸν οἰκεῖον ἐκάστοτε ἤχον τῶν Καταβασιῶν. Ἀρχομένου ψάλλεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ τοῦ β' στίχου τοῦ Μεγαλυναρίου ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης ὁ Ἀρχιδιάκονος, κρατῶν εἰς μὲν τὴν δεξιάν χεῖρα τὸ θυμιατόν, εἰς δέ τὴν ἀριστεράν τὸ τρικέριον καὶ τὸ ὀράριον, καὶ προσερχόμενος ἔμπροσθεν τοῦ Θρόνου, ὑψοῖ τὸ θυμιατόν πρὸς εὐλογίαν, λέγων «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὸ θυμίαμα». Ἐάν ὑπάρχῃ καὶ β' Διάκονος, συνοδεύει τὸν Ἀρχιδιάκονον κρατῶν θυμιατόν καὶ δικήριον, ὁπότε τὴν εὐλογίαν ζητοῦσιν ἀμφοτέρω ὑψοῦντες τὰ ἅτινα κρατοῦσι θυμιατά. Τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογήσαντος τὸ θυμίαμα, ὁ Διάκονος θυμιᾷ τοῦτον τρίς, καὶ κατευθύνεται πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἀγ. Βήματος, ἀφ' ὅπου θυμιᾷ τὰς ἱεράς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, κατὰ σειράν, ἀνά τρίς. Ἐπανερχόμενος θυμιᾷ τὸν Ἀρχιερέα ἐννεάκις καὶ εἶτα τὸν Χορόν καὶ τὸν λαόν. Φθάσας καὶ πάλιν πρὸ τοῦ Θρόνου θυμιᾷ καὶ αὖθις τὸν Ἀρχιερέα ἐννεάκις, τὰς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, τὴν Ἀγ. Τράπεζαν κυκλόθεν, καὶ τοὺς ἐν τῷ Ἀγ. Βήματι ἐστῶτας. Ἐάν οἱ Διάκονοι εἶναι δύο θυμιοῦν, ὡς προδιεγράφη, εἰς τὴν Τάξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ. Πληρωθείσης τῆς «Τιμιωτέρας», ὁ Ἀρχιερεὺς ψάλλει τὸν εἰρμόν τῆς Θ' Ὠδῆς τῶν Καταβασιῶν, καὶ ὁ Διάκονος ἐξερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύλης, ποιεῖ σχῆμ' αὐτῶν καὶ ἐκφωνεῖ: «Ἔτι καὶ ἔτι...». Ὁ Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι σέ αἰνοῦσι...» καὶ ἀμφοτέρω, Ἱερεὺς καὶ διάκονος, ταυτοχρόνως ποιοῦν σχῆμα καὶ ὁ Διάκονος εἰσέρχεται εἰς τὸ Βῆμα.

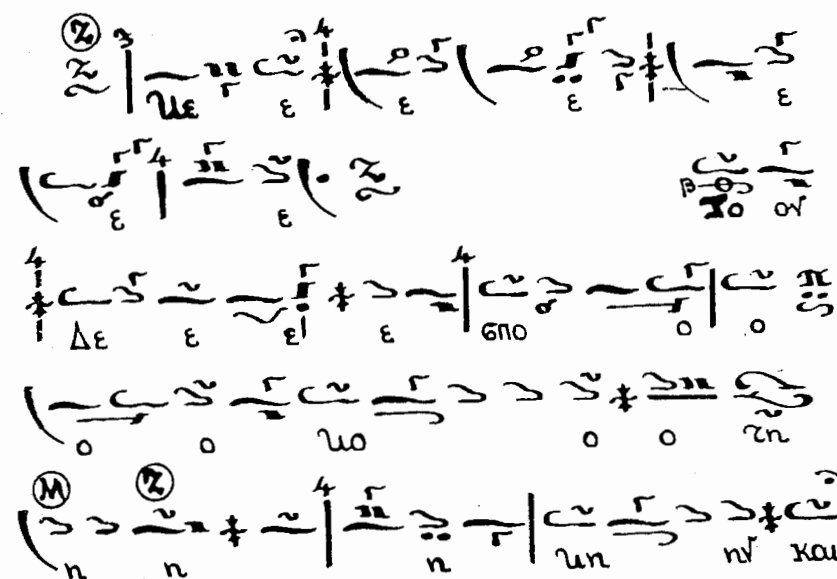
Δ' ΤΑ ΕΞΑΠΟΣΤΕΛΜΑΤΙΑ ΚΑΙ Η ΛΗΨΙΣ «ΚΑΙΡΟΥ»
ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

Ἐῖτα ὁ Ἀρχιερεὺς ἄρχεται ψάλλων τὸ «Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν», ὅπερ ἐπαναλαμβάνει ὁ ἀριστερὸς Χορὸς. Ἀκολουθεῖ τὸ «Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν», οὗτινος τὸ τέλος «Ὅτι ἅγιός ἐστι» ψάλλει ὁ ἀριστερὸς, τοῦ Ἀρχιερέως ψάλλοντος τὸ

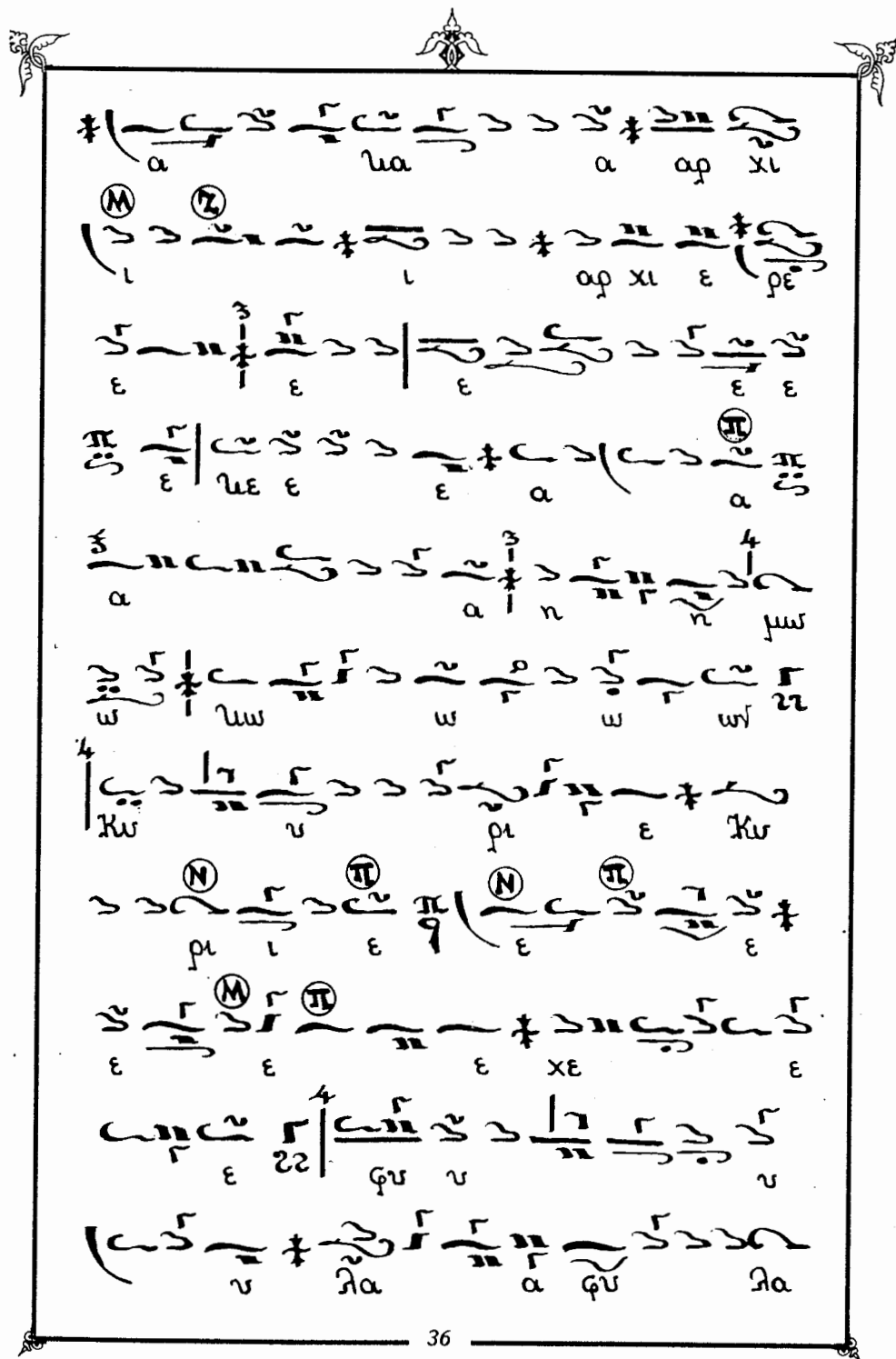
Ἐξαποστειλάριον τῆς τυχούσης Κυριακῆς ἀπό τοῦ βιβλίου τῆς Παρακλητικῆς, τὴν ὁποίαν προσάγει αὐτῷ ὁ Ἀναγνώστης.

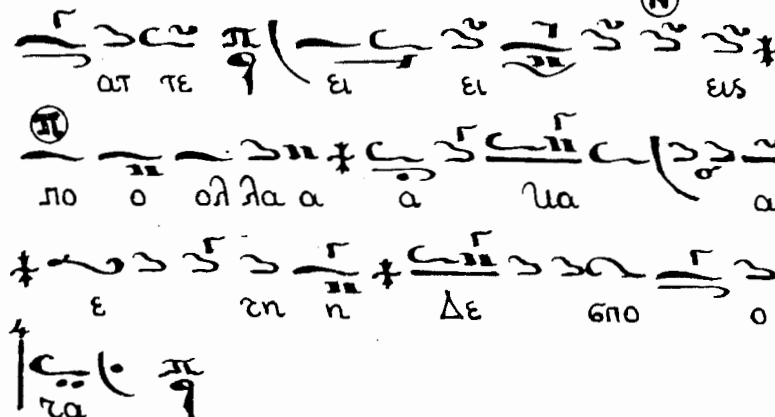
Περαιτωθέντων τῶν Ἐξαποστειλαρίων, ἀπαγγέλλεται τό «Κέλευσον...» ἀπαρallάχτως, ὡς προεγράφη ἄνωτέρω, κατὰ τήν τάξιν τοῦ Ἑσπερινοῦ. Ὁ ἀπαγγέλλας τό «Κέλευσον» καθὼς καί ὁ συνοδεύων αὐτόν κινοῦνται, ἕκαστος κεχωρισμένως, πρὸς ἀσπασμόν τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἀρχιερέως, εὐθύς ὡς τό μέλος τοῦ «Πασαπνοαρίου», φθάσει εἰς τήν φράσιν «Αἰνεῖτε τόν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν...». Ψαλλομένου τοῦ «Πασαπνοαρίου» ἐξέρχονται ἀπό τῆς Ὡραίας Πύλης οἱ Διάκονοι κρατοῦντες δικηροτρίχηρα καί ἐλθόντες πρό τοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα καί παρατάσσονται ὁ μὲν Ἀρχιδιάκονος δεξιόθεν τοῦ Ἀρχιερέως, ὁ δέ δευτέρος ἀριστερόθεν αὐτοῦ, τοῦ ἀριστεροῦ Χοροῦ ψάλλοντος τό «Αἰνεῖτε...». Ἐπίσης προσέρχεται καί εἰς ἱερόπαις προκειμένου νά κρατήσῃ τήν ὦαν τοῦ μανδύου, ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς θά λαμβάνῃ «Καιρόν».

Μετά τό πέρας τοῦ «Αἰνεῖτε» δέν ψάλλονται τά στιχηρά τῶν Αἰνῶν, ἀλλ[ὁ δεξιός Χορός ἄρχεται ἡρέμα καί μεγαλοπρεπῶς ψάλλων τό ἀγόν μέλος τοῦ «Τόν Δεσπότην καί Ἀρχιερέα...».

Ψαλλομένης τῆς λέξεως « Ἀρχιερέα » κατέρχεται τοῦ Θρόνου ὁ Ἀρχιερεύς καί, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο Διακόνων, ἱσταμένων ἐκατέρωθεν αὐτοῦ, μεταβαίνει πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἱ. Βήματος, κεκλεισμένης οὖσης τῆς Ὠρ. Πύλης, ὅτε καὶ ἄρχεται ἡ Ἀκολουθία λήψεως τοῦ «Καιροῦ» ὡς ἑξῆς:

Ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ χαμηλοφώνως καὶ εἰς τὸν τόνον τῆς βάσεως τοῦ ψαλλομένου ὕμνου ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ τό «Εὐλόγησον, Δέσποτα».

Ὁ Ἀρχιερεύς εἰς τὸν αὐτὸν τόνον λέγει «Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν... Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι. Βασιλεῦ Οὐράνιε...».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα. Ἅγιος ὁ Θεός... Δόξα... Καί νῦν... Παναγία τριάς... Δόξα... Καί νῦν... Πάτερ ἡμῶν...».

Ὁ Ἀρχιερεύς «Ὅτι Σοῦ ἐστίν...».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος « Ἀμήν ».

Ὁ Ἀρχιερεύς « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς... ».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος « Δόξα Πατρί... Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς... ».

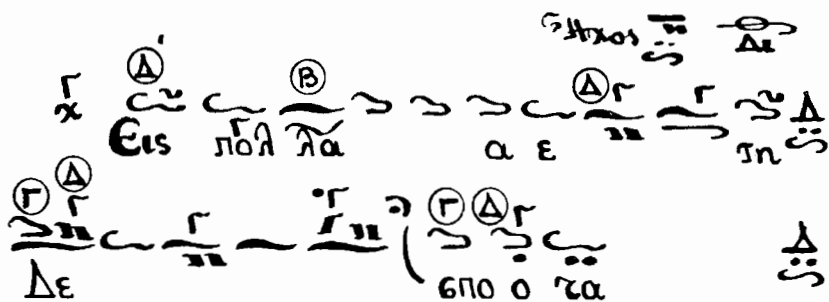
Ὁ β' Διάκονος « Καί νῦν... Τῆς εὐσπλαγχνίας... ».

Λεγομένου τοῦ Τροπαρίου τούτου ἀνοίγεται ἡ Ὠραία Πύλη, εἴτε μερίμνη τοῦ Ἱερέως, ἔχοντος τεταμένην τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἔσωθεν τοῦ Βήματος, ἵνα ἐγκαίρως ἀνοίξῃ ταύτην, εἴτε ὑπὸ τοῦ Διακόνου. Ἀκολούθως ὁ Ἀρχιδιάκονος κατευθύνεται πρὸς τὴν

37

εικόνα τοῦ Κυρίου, ἀπαγγέλλων τό «Τήν ἄχραντον εἰκόνα Σου...», ἀκολουθεῖται δέ ὑπό τοῦ Ἀρχιερέως, ὅστις καί ἀσπάζεται ταύτην, ἐπομένου τοῦ β' Διακόνου. Τοῦ Ἀρχιερέως ἀσπαζομένου τήν ι. εἰκόνα τοῦ Κυρίου, στρέφονται πάντες πρός τὰ ἀριστερά, καί προπορευομένου τοῦ β' Διακόνου, ἀπαγγέλλοντος τό «Εὐσπλαγχνίας ὑπάρχουσα πηγὴ...» καί ἀκολουθουμένου ὑπό τοῦ Ἀρχιερέως καί τοῦ ὀπισθεν βαίνοντος Ἀρχidiaκόνου, κατευθύνονται πάντες πρός τήν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἣν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀσπάζεται. Εἶτα κατὰ τήν ἰδίαν τάξιν κατευθύνονται πρός τήν εἰκόνα τοῦ Τιμίου Προδρόμου, τοῦ Ἀρχidiaκόνου λέγοντος τό «Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων...», μετὰ δέ τόν ἀσπασμόν αὐτῆς ὑπό τοῦ Ἀρχιερέως, ἔρχονται πάντες πρός τήν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου τοῦ Ναοῦ, τοῦ β' Διακόνου ἀπαγγέλλοντος καθ' ὁδόν τό Ἀπολυτίκιον αὐτοῦ.

Εἶτα ἐπανερχονται πάντες πρό τῶν βαθμίδων καί τοῦ Ἀρχidiaκόνου λέγοντος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποβάλλει τό ἐπανωκαλύμμαυχον αὐτοῦ καί κύπτων λέγει τήν εὐχήν «Κύριε, ἐξαπόστειλον». Μετὰ ταύτην τελεῖ τήν Ἀπόλυσιν, ὅτε καί λαμβάνει ἀνά χεῖρας ὑπό τοῦ Ἀρχidiaκόνου τό τρικῆριον καί ἄρχεται εὐλογῶν, τοῦ δεξιῦ Χοροῦ διακόπτοντος εἰς τό σημεῖον τοῦτο τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ὕμνου «Τόν Δεσπότην...» καί τοῦ ἀριστεροῦ εὐχομένου «Εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα».

Μετὰ τό «Δι' εὐχῶν...», ὅπερ λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς, οὗτος μέν μετὰ τῶν Διακόνων εἰσέρχεται εἰς τό Ἅγ. Βῆμα, ἵνα ἐνδυθῇ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, οἱ δέ Χοροὶ ἄρχονται ψάλλοντες τὰ στιχηρά τῶν Αἵνων.

Ε' Η ΕΝΔΥΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ

Ὁ Ἀρχιερεὺς, εἰσελθὼν εἰς τό Ἅγ. Βῆμα, ἀφοῦ ἀσπασθῇ τήν Ἅγ. Τράπεζαν, ἀπεκδύεται τόν μανδύαν καί τό ἐξώρασον καί προσέρχεται ἔμπροσθεν τῆς Ἅγ. Τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχουν τοποθετηθῇ τὰ ἱερά του ἄμφια πρός ἔνδυσιν. Ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἴστανται οἱ δύο Διάκονοι, οἵτινες ἀπαγγέλλουν ὁ μὲν Ἀρχidiaκόνος τοὺς ψαλμικούς στίχους ἐπὶ τῇ ἀμφιέσει ἐκάστου ἀμφίου, ὁ δέ β' Διάκονος τό «Πάντοτε νῦν καί ἀεῖ...».

Μετὰ τήν ἔνδυσιν τοῦ ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπονίπτει τὰς χεῖρας καί προσέρχεται εἰς τήν Ἅγ. Πρόθεσιν, ὅπου εὐρίσκονται τό τε Ἅγ. Ποτήριον καί ὁ Ἅγ. Δίσκος μέ ἐπ' αὐτοῦ ἡὺρεπισμένους τὰς μερίδας. Ὁ Ἱερεὺς δηλονότι, κατὰ τήν διάρκειαν τοῦ Ὁρθρου καί ἀφοῦ, μετὰ τήν ἄφιξιν ταῦ Ἀρχιερέως, ἐνδυθῇ πλήρη τήν στολήν αὐτοῦ, ποιήσας «Εὐλογητός» ἄρχεται τῆς Προθέσεως, ἐτοιμάζων τόν Ἀμνόν καί τὰς λοιπὰς μερίδας, καί ρίπτων ἐν τῷ Ἅγ. Ποτηρίῳ οἶνον καί ὕδωρ χωρὶς νά τὰ εὐλογήσῃ. Ἐπὶ τοῦ Ἅγ. Δισκαρίου καί εἰς τήν θέσιν τῶν ζώντων, μνημονεύσας μόνον τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καί ἐξαγαγὼν μόνον τήν μερίδα αὐτοῦ, δέν προχωρεῖ εἰς τὰ περαιτέρω, ἀλλ' ἀναμένει τόν Ἀρχιερέα, ἵνα συνεχίσῃ οὗτος τήν Προσκομιδὴν.

Ὁ Ἀρχιερεὺς πρῶτον εὐλογεῖ τήν ἁγίαν Ἐνωσιν, τοῦ Ἀρχidiaκόνου εἰπόντος τό «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τήν ἁγίαν Ἐνωσιν», καί εἶτα ἄρχεται μνημονεύων τῶν ζώντων, ἄρχῃν ποιούμενος ἀπὸ πάσης Ἐπισκοπῆς Ὁρθοδόξων, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ Μακαρ. Προέδρου αὐτῆς καί τῶν συλλειτουργῶν αὐτοῦ Ἱερέων καί Διακόνων, ὧν μνημονεύει ἐπωνύμως, ἐνός ἐκάστου αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐκφωνήσει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀντιφωνοῦντος «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖν Κύριος ὁ Θεός...». Συνεχιζομένης τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως μνημονεύσεως τῶν ζώντων, οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι μνημονεύουν ὡσαύτως ἕκαστος ὧν βούλεται, καθὼς καὶ τῶν ὀνομάτων, περὶ ὧν οἱ πιστοὶ προσέφερον τὰ δῶρα. Ἐπακολουθεῖ ἡ κατὰ τόν αὐτὸν τρόπον, μνημόνευσις τῶν κεκοιμημένων.

Ἀκολούθως γίνεται ἡ κάλυψις τῶν Ἅγ. Δώρων, τοῦ Ἀρχidiaκόνου προσάγοντος τῷ Ἀρχιερεῖ τό θυμίαμα πρός εὐλογίαν καί ἀσπαζομένου τήν δεξιάν αὐτοῦ. Κατὰ τήν κάλυψιν, ὁ Ἀρχidiaκόνος

μετά τόν «Καιρόν», ὃν ἔλαβον ταυτοχρόνως μετά τοῦ προεξάρχοντος, ἱστάμενοι πρό τῆς Ἀγ. Τραπέζης μέ μέτωπον πρός τόν λαόν, ἔχοντες ἤδη ἐνδυθῇ ἐντός τοῦ Ἀγ. Βήματος, ἄρχονται ἐξερχόμενοι ἀπό τῆς Ὡραίας Πύλης κατά τήν ἀντίστροφον σειράν τῶν πρεσβείων, τῶν Διακόνων ἐπαναλαμβάνοντων τό «Ἀρχιερεῖς, ἐξέλθετε» καί παρατάσσονται ἐν τῷ Σολέα ἔνθεν κάκειθεν τοῦ προεξάρχοντος.

Ζ' ΕΞΟΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑΝ

Ψαλλομένης τῆς Δοξολογίας ἐξέρχονται πάντες εἰς τόν Σολέα κατὰ τήν ἐξῆς τάξιν: Ἀνοιγομένης τῆς Ὡρ. Πύλης, πρῶτος ἐξέρχεται ὁ τελευταῖος κατὰ τήν τάξιν Ἱερεὺς καί μετ' αὐτόν οἱ λοιποὶ Ἱερεῖς κατὰ τήν ἀντίστροφον τάξιν τῶν πρεσβείων καί οἱ Διάκονοι, τελευταῖος δέ ὁ Ἀρχιερεὺς συνοδευόμενος ὑπὸ δύο Διακόνων κρατούντων τὰ δικηροτρίκηρα. Οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι φέρουν καλυμμαύχιον, οἱ δέ Ἀρχιμανδρίται ἐπανωκαλύμμαυχον. Οἱ ἐξελθόντες παρατάσσονται ἔνθεν κάκειθεν τοῦ ἀρχιερατικοῦ Θρόνου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνέρχεται ὁ Ἀρχιερεὺς. Πρὸς τὰ δεξιὰ καί ἀριστερά αὐτοῦ ἀμέσως παρατάσσονται οἱ δύο Διάκονοι, ἀκολουθοῦν δέ δεξιὰ ὁ α' Ἱερεὺς καί ἀριστερά ὁ β', δεξιὰ ὁ γ' καί ἀριστερά ὁ δ' κ.ο.κ.

Ἐκεῖ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἄρχεται τῆς Ἑκτενοῦς, ψαλλομένης ἤδη τῆς Δοξολογίας, ὁ δ' Ἀρχιερεὺς λέγει τήν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἐλεήμων...».

Ὁ β' Διάκονος λέγει τὰ Πληρωτικά, ὁ Ἀρχιερεὺς τήν ἐκφώνησιν «Ὅτι Θεὸς ἐλέους...».

Τό «Εἰρήνη πᾶσι» λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς, ὁ Διάκονος «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν...» καί ὁ Ἀρχιερεὺς τήν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας «Κύριε, Ἄγιε...» καί τήν ἐκφώνησιν.

Ὁ Διάκονος «Σοφία» καί ὁ Ἀρχιερεὺς «Ὁ ὢν εὐλογητός...».

Ὁ α' τῶν Ἱερέων «Στερεώσαι Κύριος ὁ Θεός...» καί ὁ Ἀρχιερεὺς τήν Ἀπόλυσιν⁵.

5. Ἐνίστε ἡ ἀνωτέρω καταληκτικὴ τοῦ Ὁρθροῦ Ἀκολουθία τελεῖται ἐντός τοῦ ἱ. Βήματος, μετὰ δέ τό πέρας αὐτῆς καί τῆς Δοξολογίας βαινούσης ὡσαύτως πρὸς τό τέλος, ἐξέρχονται ἅπαντες τοῦ ἱ. Βήματος κατὰ τὰ προειρημένα.

Ψαλλομένου τοῦ «Σήμερον σωτηρία» οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι λαμβάνουν «Καιρόν» διὰ τήν Θ. Λειτουργίαν ὡς ἐξῆς:

Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει: «Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ. Δέσποτα ἄγιε, εὐλόγησον».

Ὁ Ἀρχιερεὺς: «Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν...».

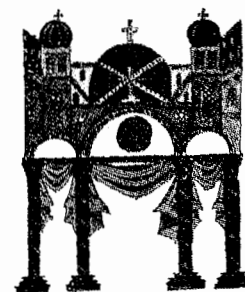
Ὁ β' Διάκονος: «Εὕξαι ὑπὲρ ἡμῶν...».

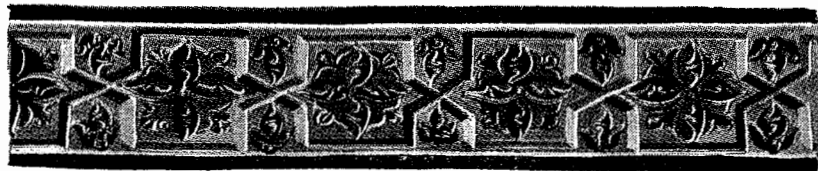
Ὁ Ἀρχιερεὺς: «Κατευθῆναι Κύριος ὁ Θεός...».

Ὁ Ἀρχιδιάκονος: «Μνήσθητι ἡμῶν, Δέσποτα Ἄγιε».

Ὁ Ἀρχιερεὺς: «Τῆς ἱερωσύνης ἡμῶν...».

Τοῦτου λεγομένου προσέρχονται κατὰ σειράν καί κατὰ τήν τάξιν τῶν πρεσβείων οἱ Ἱερεῖς καί ἀσπάζονται τήν δεξιάν τοῦ Ἀρχιερέως, ἀφαιροῦντες τό καλυμμαύχιον καί ποιοῦντες ἐκ νέου μετάνοιαν καί σχῆμα, τοῦ Ἀρχιερέως εὐχομένου «Τῆς ἱερωσύνης σου μνησθεῖν...». Τοῦτ' αὐτό πράττουν μετὰ τοὺς Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι, τοῦ Ἀρχιερέως λέγοντος πρὸς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν «Τῆς διακονίας σου μνησθεῖν...». Τέλος ἔπεται ὁ τυχὼν Ὑποδιάκονος. Οἱ Ἱερεῖς καί οἱ Διάκονοι ἀσπασάμενοι τήν χεῖρα τοῦ Ἀρχιερέως, ἐπανακάμπτουν εἰς τήν θέσιν αὐτῶν, παραμένοντες ἐκεῖ, καί δέν εἰσέρχονται εἰς τό Ἀγ. Βῆμα. Περαιτωθείσης τῆς εὐλογίας ταύτης, ὁ α' Ἱερεὺς καί ὁ Ἀρχιδιάκονος, ἐρχόμενοι ἔμπροσθεν τοῦ Θρόνου, ποιοῦν σχῆμα καί ἀναχωροῦν ὁ μὲν Ἱερεὺς διὰ τό Ἀγ. Βῆμα, ὁ δέ Διάκονος διὰ τήν οἰκείαν θέσιν του πρό τῶν βαθμίδων. Οἱ λοιποὶ Ἱερεῖς καί Διάκονοι παραμένουν εἰς τὰς θέσεις των ἀκίνητοι. Ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ Θεία Λειτουργία.

ΤΑΞΙΣ

ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ

ιερουργοῦντος Ἀρχιερέως

Α' Η ΕΝΑΡΞΙΣ

Ὁ Ἀρχιδιάκονος, ἱστάμενος πρό τῶν βαθμίδων τοῦ Ἁγίου Βήματος καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ ἀριστερά ἀτενίζων τὴν εἰκόνα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ εἰς τὸ τέμπλον, κρατῶν εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα τὸ τρικῆριον, εἰς δὲ τὴν δεξιάν ὑψωμένον τὸ ὁράριον, ἐκφωνεῖ μελωδικῶς τὸ «Εὐλόγησον, Δέσποτα» καὶ ὁ Ἄ Ἱερεὺς, πρό τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἔχων ποιήσει μετανοίας τρεῖς καὶ ἀσπασθῇ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, λέγει τὸ «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς...», ὑψῶν τοῦτο κατακορύφως μέ τὴν παράστασιν τῆς Ἀναστάσεως πρὸς ἀνατολὰς καὶ δι' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης κατὰ τὸν ρυθμὸν τῆς ἀπαγγελίας ἐκάστης λέξεως σχηματίζων Σταυρόν. Ὁ δεξιὸς Χορὸς ἀπαντᾷ μέ «Ἀμήν». Καὶ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἄρχεται ἐκφωνῶν τὰ Εἰρηνικά, τοῦ Χοροῦ μεθ' ἐκάστην δέξιν ψάλλοντος τὸ «Κύριε, ἐλέησον». Κατὰ τὴν δέξιν ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὁ Ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ λειτουργῶν Ἱερεὺς ταυτοχρόνως στρεφόμενοι πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Θρόνου ἱστάμενον Ἀρχιερέα ποιοῦν σχῆμα, ἐκείνου εὐλογοῦντος αὐτοὺς καὶ τὸν λαόν, ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» χῦμα.

Ἐάν λειτουργοῦν πλείονες τοῦ ἐνός Ἀρχιερεῖς, μνημονεύεται πρῶτος μὲν ὁ προεξάρχων καὶ μετ' αὐτόν οἱ λοιποί, τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως μνημονευομένου συνήθως τελευταίου, ὡς φιλοξε-

νοῦντος τοὺς λοιπούς, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, οὗτος ἀποδέχεται τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος τῆς ἐν τῇ φιλοξενίᾳ ἀβρότητας. Ἄλλως, κατὰ κανονικὴν ἀκρίβειαν, ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης δέον νὰ μνημονεύεται πρῶτος, ἀνεξαρτήτως σειρᾶς πρεσβείων. Λεγομένου τοῦ «Τῆς Παναγίας ἀχράντου...», τοῦ ἀπαγγέλλοντος Διακόνου στρεφόμενου τῶρα πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ τέμπλου εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει ἀπὸ τοῦ Θρόνου τὴν εὐχὴν τοῦ Ἄ Ἀντιφώνου, τὴν δὲ ἐκφώνησιν λέγει ὁ ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἱστάμενος Ἄ Ἱερεὺς.

Β' Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

Περατωθέντων τῶν Εἰρηνικῶν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τὴν Εὐχὴν τοῦ Ἄ Ἀντιφώνου χαμηλοφώνως, ὁ δὲ Ἄ Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα...». Ἀμέσως στρέφονται ταυτοχρόνως πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ὃ τε Διάκονος καὶ ὁ Ἱερεὺς καὶ ποιοῦν σχῆμα πρὸς αὐτόν. Εἶτα ὁ Διάκονος ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του, δεξιὰ τοῦ Θρόνου, ἀφοῦ ἐλθὼν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει ἐκ νέου σχῆμα. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ψάλται ψάλλουν τὰ Ἀντίφωνα, μετὰ τῶν στίχων.

Τῶν πρώτων Ἀντιφώνων βαινόντων εἰς τὸ τέλος, ὁ β' τῇ τάξει Ἱερεὺς καὶ ἀριστερὰ αὐτοῦ ὁ β' τῇ τάξει Διάκονος μετακινοῦνται ἐλαφρῶς ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ ἔρχονται κατ' ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιερέως ποιοῦντες σχῆμα. Ἀκολουθῶς μεταβαίνουν ὁ μὲν πρό τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ὁ δὲ πρό τῶν βαθμίδων τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἀφ' ὅπου ἐκφωνεῖ τὸ «Ἐτι καὶ ἔτι...». Ὁ Ἀρχιερεὺς, λεγομένου τοῦ «Τῆς Παναγίας Ἀχράντου...», ἀπαγγέλλει τὴν εὐχὴν τοῦ β' Ἀντιφώνου. Τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι σὸν τό κράτος...» ποιεῖ ὁ β' Ἱερεὺς, ἱστάμενος πρό τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἐνῶ ὁ β' Χορὸς ἄρχεται τοῦ β' Ἀντιφώνου μετὰ τῶν στίχων. Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν, Ἱερεὺς καὶ Διάκονος ταυτοχρόνως στρέφονται πρὸς τὸν Ἀρχιερέα καὶ ποιοῦν σχῆμα, τοῦ Διακόνου ἐπανερχομένου εἰς τὸ ἀριστερόν τοῦ Θρόνου, ἀφοῦ ποιήσει ἐνώπιον αὐτοῦ νέον σχῆμα.

Τελειουμένου τοῦ «Ὁ μονογενὴς Υἱός...», ὁ γ' Ἱερεὺς καὶ ὁ γ' Διάκονος ἢ ἐν ἐλλείψει τοιούτου πάλιν ὁ β' Διάκονος ποιοῦν σχῆ-

μα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ ἀπέρχονται ὁ μὲν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, ὁ δὲ πρὸ τῶν βαθμίδων αὐτοῦ διὰ τὸ «Ἐτι καὶ ἔτι...». Τὴν εὐχὴν τοῦ γ' Ἀντιφώνου λέγει πάλιν ὁ Ἀρχιερεὺς. Τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος...» ποιεῖ ὁ γ' Ἱερεὺς ἐνώπιον τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς. Εἴθ' οὕτως στρέφεται μετὰ τοῦ Διακόνου πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, ποιῶντες ἀμφοτέρωθεν ταυτοχρόνως σχῆμα. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐάν ὑπάρχουν καὶ ἕτεροι Ἱερεῖς ἱστάμενοι ἐκατέρωθεν τοῦ Θρόνου, ποιῶν, ἀνά δύο, σχῆμα τῷ Ἀρχιερεὶ καὶ εἰσέρχονται διὰ τῆς Ὠραίας Πύλης εἰς τὸ Ἱερόν. Τοῦτο πράττει, μετὰ τὸ τελευταῖον σχῆμα, καὶ ὁ Διάκονος.

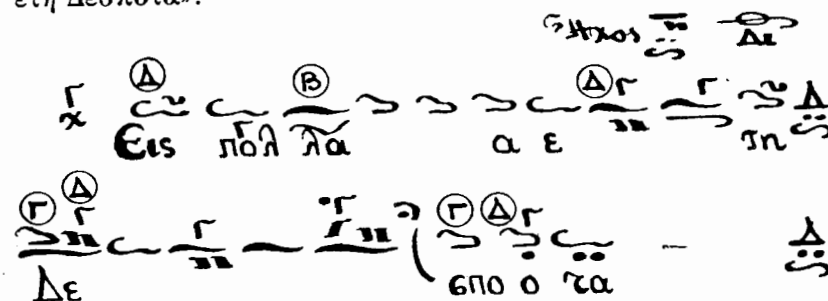
Γ' Η ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ

ΕΙ Μικρά Εἴσοδος γίνεται ὡς ἑξῆς : Ὁ α' Ἱερεὺς ἀσπάζεται τὸ Ἱερόν Εὐαγγέλιον καὶ τὸ παραδίδει εἰς τὸν Ἀρχιδιάκονον, ἀσπαζόμενον τὴν δεξιάν του. Τὸ Εὐαγγέλιον κρατεῖται μετὰ τὰς δύο χεῖρας ὑπὸ τοῦ Διακόνου, ἔχοντος εἰς τὴν δεξιάν παλάμην τὸ ὁράριον, καὶ μετὰ τὴν παράστασιν τῆς Ἀναστάσεως πρὸς τὴν πλευρὰν τῶν πιστῶν. Ἀκολουθῶς ἄρχεται ἡ λιτάνευσις ἐκ δεξιῶν τῆς Ἀγ. Τραπεζῆς, γύρωθεν αὐτῆς, πρὸς τὰ ἀριστερά. Τοῦ κρατοῦντος τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον Ἀρχidiaκόνου προηγούμεναι κατὰ σειράν λαμπαδοῦχοι, τὰ ἑξαπτέρυγα καὶ Διάκονοι φέροντες τὰ δικηροτρίκηρα. Ἐπονται δὲ αὐτοῦ ὁ α' Ἱερεὺς καὶ μετ' αὐτόν πάντες οἱ λοιποί, κατὰ τὴν σειράν τῶν πρεσβείων καὶ τῶν ὁφικίων ἑκαστος, ἀσκεπεῖς.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ τυχόντος ἡχοῦ, κατέρχεται ἀπὸ τοῦ Θρόνου καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ κέντρον τοῦ Σολέα καὶ ἐκεῖ ἱσταται βλέπων πρὸς ἀνατολὰς ἀπαγγέλλων χαμηλοφώνως τὴν εὐχὴν τῆς Εἰσόδου. Ὅταν ἡ λιτάνευσις τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου φθάσῃ εἰς τὸν Σολέα, ὁ κρατῶν τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον Ἀρχidiaκόνος ἔρχεται καὶ ἱσταται ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιερέως, μετὰ πρόσωπον πρὸς αὐτόν, προτείνων τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον καὶ λέγων «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον». Καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς εὐλογεῖ τὴν Εἴσοδον καὶ ἀκολουθῶς προσκυνεῖ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐγγίση

τοῦτο, ὥστε ὁ Διάκονος νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα του. Οἱ δύο ἄλλοι Διάκονοι, οἱ κρατοῦντες τὰ δικηροτρίκηρα, ἱστάνται ἐκατέρωθεν τοῦ Ἀρχιερέως, ὁ τὸ τρικῆριον κρατῶν ἐκ δεξιῶν, ὁ τὸ δικῆριον ἐκ ἀριστερῶν. Οἱ Διάκονοι πρέπει νὰ εἶναι ἐτοιμοὶ νὰ παραδώσουν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιερέως τὰ δικηροτρίκηρα, ὅταν ζητηθῶν, προσέχουν δὲ νὰ τὰ κρατοῦν οὕτως ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ ἀνάληψις αὐτῶν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, αἱ δὲ κορδέλλαι εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς τοὺς Διακόνους.

Εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν, καὶ ἐνῶ ὁ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον κρατῶν Ἀρχidiaκόνος ἐκφωνεῖ, ἐνώπιον τῶν βαθμίδων ἱστάμενος τὸ «Σοφία, ὀρθοί», ὁ Ἀρχιερεὺς παραδίδων τὴν ράβδον εἰς τὸν α' Ἱερέα, ζητεῖ καὶ λαμβάνει τὰ δικηροτρίκηρα ἀπὸ τοὺς δύο Διακόνους, καὶ ἄρχεται ψάλλον, ὁμοῦ μετὰ τῶν Ἱερέων, τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...», εὐλογῶν συνάμα εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἀπαλά τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα».

Μετὰ ταῦτα εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, τοῦ Ἀρχidiaκόνου προηγούμενος, ἅμα τῷ πέρατι τῆς ἐκφώνησεως «Σοφία, ὀρθοί» καὶ κρατοῦντος τὸ θυμιατόν, μετὰ τὸ ὅποιον θυμιατῶν τὰς χεῖρας τοὺς εἰσερχομένους, ἤτοι πρῶτον τὸν Ἀρχιερέα καὶ εἶτα, κατὰ τάξιν, τοὺς Ἱερεῖς. Ὁ Ἀρχιερεὺς εἰσερχόμενος παραδίδει τὰ δικηροτρίκηρα εἰς τοὺς Διακόνους, λαμβάνει δὲ παρὰ μὲν τοῦ α' αὐτῶν τὸ θυμιατόν, παρὰ δὲ τοῦ α' Ἱερέως τὴν ράβδον καὶ ἄρχεται ψάλλον τὸ Ἀπολυτίκιον, καὶ θυμίων κυκλωτερώς τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, τῶν δύο Διακόνων μετὰ τῶν δικηροτρίκων ἱσταμένων πάντοτε ἀπέναντι αὐτοῦ. Ἐάν ὑπάρχουν πλείονες Διάκονοι, συμπαρατάσσονται καὶ οὗτοι ἀνά δύο εἰς δύο δυάδας. Τὸ θυμιαμα συνεχίζεται εἰς τὴν Ἀγ. Πρόθεσιν, ἀπὸ δὲ τῆς Ὠραίας Πύ-

λης πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ τέμπλου, καὶ πρὸς τοὺς δύο Διακόνους καὶ τὸν λαόν, ἐνῶ οἱ Χοροὶ ψάλλουν τὰ κατὰ τὸ Τυπικὸν Τροπάρια, ἐκτός τοῦ Κοντακίου, τὸ ὁποῖον ψάλλει ὁ Ἀρχιερεὺς, τελειώσας τὸ θυμίαμα καὶ ἐπιστρέψας ἔμπροσθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης. Ἐάν πρόκειται νὰ τελεσθῇ Μνημόσυνον, ὁ Ἀρχιερεὺς ψάλλει πρὸ τοῦ Ἀπολυτικίου τοῦ Ἁγίου τοῦ Ναοῦ, τὸ «Μνήσθητι, Κύριε, ὡς ἀγαθός...». Οἱ Ἱερεῖς λαμβάνουν τώρα θέσεις ἐκατέρωθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης κατὰ τὴν σειράν τῶν πρεσβείων, ἥτοι ὁ α' Ἱερεὺς ἀμέσως δεξιὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ὁ β' Ἱερεὺς ἀντιστοίχως εἰς τὰ ἀριστερά, ὁ γ' δεξιὰ, ὁ δ' ἀριστερά κ.ο.κ. Ἐάν μόνον εἷς Ἱερεὺς ἱερουργῇ, οὗτος καταλαμβάνει τὸ ἀριστερόν μέρος τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἔχων εἰς τὰ δεξιὰ του τὸν λειτουργοῦντα Ἀρχιερέα.

Δ' Ο ΤΡΙΣΑΓΙΟΣ ΥΜΝΟΣ

Μετά τὸ Κοντάκιον, τὸ τέλος τοῦ ὁποίου λέγει ὁ δεξιὸς Χορός, ὁ Ἀρχιδιάκονος ἱστάμενος ἤδη δεξιόθεν καὶ ὀλίγον ὀπισθεν τοῦ Ἀρχιερέως, ποιῶν σχῆμα, ἐξέρχεται εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην, ἀπαγγέλλων τὸ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ τὸ «Ὅτι ἅγιος εἰ ὁ Θεὸς ἡμῶν...», τὸ δὲ τέλος «Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» λέγει ὁ β' Διάκονος, ὅστις ἵσταται ἀριστερά καὶ ὀλίγον ὀπισθεν τοῦ Ἀρχιερέως, μεταβαίνων καὶ οὗτος εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην μέ μετώπον πρὸς τὸν λαόν. Εἴτα ἄρχεται ὁ δεξιὸς Χορός τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου, τοῦ Ἀρχιερέως ἀναγινώσκοντος εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν κυκλοῦντων τὸ ἅγιον Θυσιαστήριον τὴν εὐχὴν τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου. Ταυτοχρόνως ὁ β' Διάκονος λαμβάνει ἀνά χειρας τὸ δικήριον καὶ τὸ τοποθετεῖ ἐπὶ τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει ἀπλώσει εἰδικὸν κάλυμμα πρὸς ἀποφυγὴν ρυπάνσεως αὐτοῦ⁶. Περαιτωθέντος καὶ

6. Καλὸν εἶναι νὰ ὑπάρχουν διαθέσιμα εἰς ἕκαστον Ἱ. Ναὸν ἅφ' ἑνὸς μὲν δύο στρογγυλὰ τεμάχια ὑφάσματος μέ τὸν Σταυρόν ἢ τὸν Δικέφαλον ἀετόν, τὰ ὁποῖα τίθενται ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης πρὸς τοποθέτησιν ἐπ' αὐτῶν τῶν δικηροτρίκων, ἅφ' ἑτέρου δὲ ἓν ἕτερον τεμάχιον τοῦ ἰδίου ὑφάσματος εἰς τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ τίθεται ἐπ' αὐτοῦ ψαλλομένου τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου.

τοῦ β' Τρισαγίου, ὅπερ ψάλλει ὁ β' Χορός, ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Ἱερεῖς ἀπὸ κοινοῦ ψάλλουν τὸ τρίτον «Ἅγιος ὁ Θεός» ἀπαράλλακτως ὅπως τὰ δύο προηγηθέντα.

Ψαλλομένου τούτου ὁ Ἀρχιερεὺς σταυρώνει διὰ τοῦ δικηρίου χιαστί τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον. Ὁ β' Διάκονος λαμβάνει παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως τὸ δικήριον καὶ τὸ ἀποθέτει ἀριστερά τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἐνῶ ὁ Ἀρχιδιάκονος τοποθετεῖ τώρα τὸ τριχήριον ἐπὶ τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου. Ὁ δεξιὸς Χορός τώρα ψάλλει τὸ δ' «Ἅγιος ὁ Θεός», μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Ἱερεῖς ψάλλουν τὸ ε', ἐνῶ μέ τὸ τριχήριον σταυρώνει καὶ πάλιν χιαστί τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον. Τότε ὁ Ἀρχιδιάκονος λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως τὸ τριχήριον, ὅπερ καθὼς καὶ τὸ δικήριον παραδίδει εἰς δύο Ὑποδιακόνους, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν Πυλῶν βορείας καὶ νοτίας ἔρχονται καὶ ἵστανται ἐκατέρωθεν τῆς Ὡραίας Πύλης, οἱ δὲ Ψάλλται λέγουν τὸ «Δόξα Πατρί... Καὶ νῦν... Ἅγιος ἀθάνατος...». Ἀκολουθῶς οἱ Ἱερεῖς ἄρχονται ψάλλοντες τὸ «ἅγιος ὁ Θεός» τοῦ «Βήματος», ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐξερχόμενος εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην, παραλαμβάνει παρὰ τῶν δύο Ὑποδιακόνων τῶν ἱσταμένων ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὰ δικηροτρίκηρα καὶ ἐκφωνεῖ τὸ «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ...». Εἰς τὸ τέλος εὐλογεῖ τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος ἀπαλά καὶ εἰς ρυθμὸν σύντομον τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα».

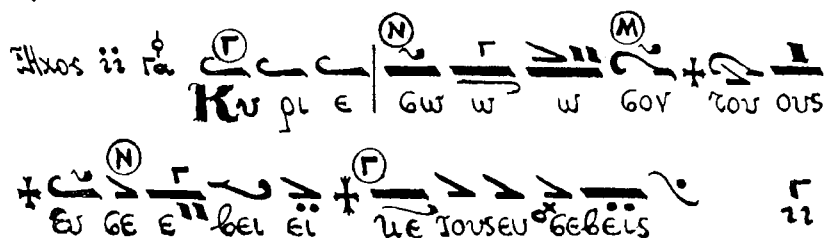

Μετά τὸ τέλος τῆς εὐχῆς αὐτῆς, οἱ Ἱερεῖς συνεχίζουν ψάλλοντες τὸ «Ἅγιος Ἰσχυρός» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπαναλαμβάνει τὸ «Κύριε, Κύριε...» στρεφόμενος ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἀριστερά. Ὁ ἀριστερός Χορός εἰς τὸ τέλος ψάλλει τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» καὶ οἱ Ἱερεῖς συνεχίζουν τὸ «Ἅγιος ἀθάνατος», τοῦ Ἀρχιερέως ἐπιλέγοντος πάλιν τὸ «Κύριε, Κύριε...», μέ ἐλαφράν στροφὴν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορός ψάλλει τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» οἱ Ἱερεῖς τὸ «Ἐλέησον ἡμᾶς» καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς παραδίδει τὰ δικηροτρίκηρα εἰς τοὺς Ὑποδιακόνους ἐπιστρέφει ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπέζης καὶ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐκφωνεῖ ἀπὸ τῆς Ὡραίας Πύ-

λης τό «Δύναμις». Ὁ Ἀρχιερεύς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τό «Ἅγιος ὁ Θεός...», ὅπερ ἐπαναλαμβάνουν δύο ἀκόμη φορές δύο Ἱερεῖς, οἱ δέ μετ' αὐτούς κατά σειράν λέγουν «Δόξα Πατρί... Καί νῦν... Ἅγιος Ἀθάνατος...». Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει πρὸς τόν Ἀρχιερέα «Κέλευσον, Δέσποτα Ἄγιε». Ἐκεῖνος στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀγ. Πρόθεσιν μεταβαίνει ἐκεῖ προπορευομένου τοῦ β' Διακόνου καὶ λέγει «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος...». Ἐπιστρέφοντος δέ αὐτοῦ ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὴν ἄνω καθέδραν» ἐκείνου λέγοντος «Εὐλογημένος εἰ ὁ καθηήμενος...», στρεφόμενος πρὸς τό ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης Σύνθρονον. Ἐπιστρέφων δέ ἔμπροσθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τοῦ Διακόνου εἰπόντος τό «Δύναμις», ὁ Ἀρχιερεύς λέγει καὶ πάλιν τό «Ἅγιος ὁ Θεός...» χῦμα.

Ε' ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΘΡΟΝΟΝ

Ἀκολουθῶς ὁ Ποιμενάρχης μεταβαίνει πρὸς τό ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης Σύνθρονον καὶ ἀνέρχεται εἰς αὐτό, τῶν Ἱερέων ἱσταμένων ἐκατέρωθεν αὐτοῦ εἰς χαμηλότερον ἐπίπεδον. Περαιτωθέντος τοῦ «Δύναμις» ὁ Ἀρχιδιάκονος, ποιήσας σχῆμα καὶ κρατῶν τό τρικῆριον, ἐκφωνεῖ ἀπὸ τῆς Ὁραίας Πύλης μέ μέτωπον πρὸς τόν λαόν «Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς». Τοῦτο ψάλλουν πρῶτοι ἀπὸ τοῦ ἰ. Βήματος ὁ Ἀρχιερεύς καὶ οἱ Ἱερεῖς, ἅπαντες ὀρθοί.

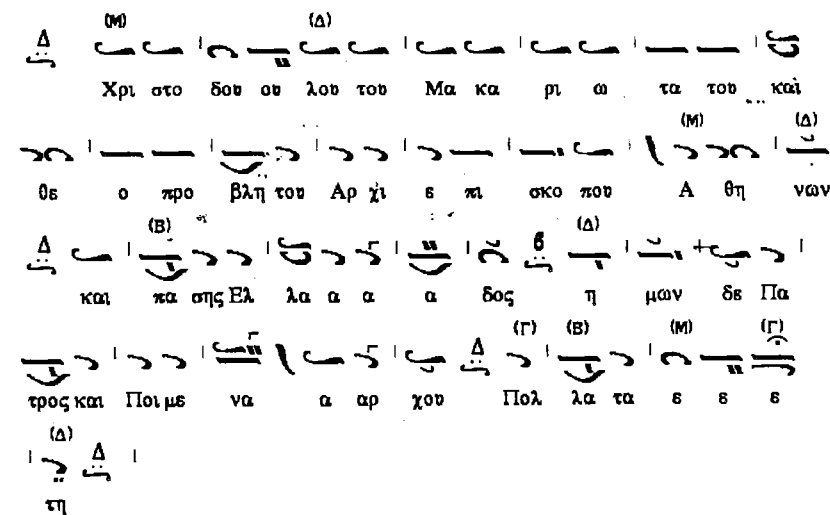

Ὁ β' Διάκονος ἐπαναλαμβάνει ὁμοίως «Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς». Τώρα ὁ δεξιὸς Χορὸς τό ψάλλει. Ὁ γ' Διάκονος λέγει πάλιν «Κύριε, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς». Τό ψάλλει ὁ ἀριστερός Χορὸς, καὶ ὁ δ' Διάκονος «Καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν». Τοῦτο ψάλλουν ἀπὸ τοῦ Σύνθρονου ὁ Ἀρχιερεύς καὶ οἱ Ἱερεῖς.

Ἀκολουθεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδιακόνου ἐκφώνησις τῆς Φήμης τοῦ λειτουργούντος, τὴν ὁποίαν ἐπαναλαμβάνουν ψάλλοντες οἱ Ἱερεῖς, τοῦ Ἀρχιερέως εὐλογοῦντος αὐτούς. Εἴτα τὴν Φήμην ψάλλει ὁ δεξιὸς Χορὸς, ὁπότε ὁ Ἀρχιερεύς κατερχόμενος τοῦ Σύνθρονου μεταβαίνει, προπορευομένων τῶν α' καὶ β' Διακόνων, εἰς τὴν Ὁραίαν Πύλην καὶ ἐκεῖθεν εὐλογεῖ τόν λαόν σεμνῶς, εἴτε κρατῶν εἰς μὲν τὴν ἀριστεράν χεῖρα τὴν ράβδον εἰς δέ τὴν δεξιάν τόν Σταυρόν, εἴτε μὴ κρατῶν τίποτε, ἀλλὰ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν εὐλογῶν αὐτόν. Ἐπανερχόμενος δέ ἀποθέτει τὴν μίτραν καὶ τό μέγα ὠμόφορον. Ἡ Φήμη ψάλλεται ἅπαξ μόνον ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ.

ΦΗΜΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἦχος Δι' Α'

ΣΤ' ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

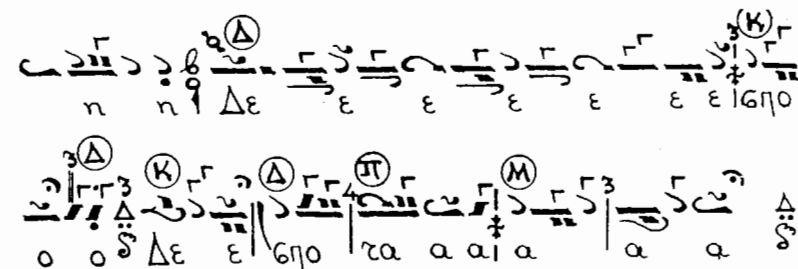
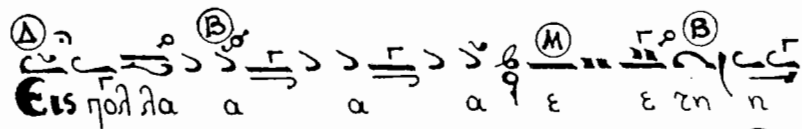
Ὁ Ἀπόστολος παραδίδεται εἰς τόν Ἀναγνώστην ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ ἀναγιγνώσκεται ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τό μέσον τοῦ Σολέα ἱσταμένου, μέ μέτωπον πρὸς τόν λαόν. Ὁ Διάκονος ἀντι-

φωνεῖ εἰς τοὺς στίχους. Θυμιᾶ δὲ τὴν Ἀγ. Τράπεζαν, τὸ τέμπλον καὶ τὸν λαόν ἡρέμα χωρὶς νά δημιουργῇ θόρυβον. Τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος λεγομένου, Ἰὸ Ἀρχιερεὺς ἀσκεπὴς παραδίδει εἰς τὸν Διάκονον γονυπετῇ ὄντα ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Τραπέζης καὶ λέγοντα τὸ «Εὐλόγησον, Δέσποτα τὸν Εὐαγγελιστὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ...» τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον, λέγων τὴν εὐχὴν «Ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν...». Ἀκολουθῶς ὁ Διάκονος κρατῶν ὑψηλὰ τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον μεταβαίνει λιτανευτικῶς εἰς τὸν Ἀμβωνα, ὅπου καὶ ἀνέρχεται, τοποθετῶν ἐπὶ τοῦ περιστερίου τὸ ὀράριον αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνοικτόν τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον καὶ ἀναμένων.

Περαιτωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου, ἐξέρχεται εἰς τὴν ὥρ. Πύλῃν ὁ Ἀρχιερεὺς ἄνευ ὠμοφορίου, φορῶν μόνον ἐπανωκαλύμμαυχον καὶ κρατῶν ράβδον καὶ εἰρηνεύει τὸν Ἀναγνώστην, ὅστις προσέρχεται ἐνώπιον αὐτοῦ, ποιεῖ μετάνοιαν, ἀσπάζεται τὴν δεξιάν του καὶ παραδίδει τὸ βιβλίον τοῦ Ἀποστόλου. Τοῦτο παραδίδει μέ τὴν σειρὰν του εἰς τὸν ὀπισθεν αὐτοῦ εὐρισκόμενον Διάκονον ἢ Ἱερέα ὁ Ἀρχιερεὺς. Παρὰ τὸν Ἀρχιερέα καὶ δεξιὰ καὶ χαμηλότερον αὐτοῦ ἵσταται ὁ β' Διάκονος κρατῶν τὸ δικήριον. Οὗτος ἀπαγγέλλει «Σοφία. Ὁρθοί, ἀκούσωμεν...» τοῦ Ἀρχιερέως ἐκφωνοῦντος τὸ «Εἰρήνη πᾶσι». Ὁ δεξιὸς Χορὸς λέγει «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» χῦμα. Εἶτα ὁ ἐπὶ τοῦ Ἀμβωνος Διάκονος λέγει «Ἐκ τοῦ κατὰ...» καὶ ὁ δεξιὸς τοῦ Ἀρχιερέως Διάκονος συμπληροῖ «Πρόσχωμεν». Ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει χῦμα τὸ «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι» ἐνῶ ἅπαντες σταυροκοποῦνται.

Καὶ ἄρχεται ἡ ἐμμελής ἀπαγγελία τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπάντων ἀκρωμένων ἐν σιγῇ καὶ κατανύξει. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ Ἀρχιερεὺς παραλαβὼν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διακόνου τὸ δικήριον, πρῶτον μὲν εἰρηνεύει τὸν ἀναγνόντα τὸ Εὐαγγέλιον Διάκονον, στρεφόμενον πρὸς αὐτόν καὶ ποιοῦντα σχῆμα, εἶτα δὲ τὸν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ εἰπόντος χῦμα τὸ «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι», ψάλλοντος τώρα ἀργὰ καὶ μετὰ μέλους τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα».

ὥστε τὸ μέλος νά κρατήσῃ ὅσῃν ὥραν θά χρειασθῇ ὁ Διάκονος νά κατέλθῃ τοῦ Ἀμβωνος καὶ νά διασχίσῃ τὸν Ναόν μέ ὑψωμένον τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον μέχρι τῆς Ὠραίας Πύλης, ἐνθα τὸ ἀναμένει ὁ Ἀρχιερεὺς, ὅστις λαβὼν ἀνά χεῖρας τὸ ἰ. Εὐαγγέλιον σταυρώνει δι' αὐτοῦ τὸν λαόν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα ἀποθέτει τοῦτο ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, καὶ ἀποβαλὼν τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον περιβάλλεται τὸ μικρὸν ὠμοφόριον. Ἀκολουθοῦν ἡ Ἐκτενὴς καὶ αἱ Συναπταὶ τῶν Κατηχουμένων, αἱ ὁποῖαι λέγονται ἐκφώνως καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων. Τὰς ἐκφωνήσεις λέγουσιν οἱ Ἱερεῖς κατὰ σειρὰν τοῦ Ἀρχιερέως ἀναγινώσκοντος χαμηλοφώνως τὰς Εὐχάς.

Ζ' Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ «Ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου...» καὶ ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ἄρχεται ψάλλον τὸν Χερουβικὸν Ὑμνον, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τὴν εὐχὴν «Οὐδεὶς ἄξιος...» εἰς ἐπήκοον τῶν Ἱερέων καὶ Διακόνων. Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεὺς ἀπαγγέλλει τὸ «Οἱ τὰ Χερουβεῖμ...» τοῦ Ἀρχidiaκόνου λέγοντος «Ταῖς ἀγγελικαῖς...». Τοῦτο ἐπαναλαμβάνει ὁ α' Ἱερεὺς καὶ ὁ β' Διάκονος, ὁ β' Ἱερεὺς καὶ ὁ γ' Διάκονος. Ἀκολουθῶς προσφέρεται εἰς τὸν Ἀρχιερέα ἡ μίτρα καὶ τὸ θυμιατόν, καθὼς καὶ ἡ ράβδος. Καὶ ἄρχεται τὸ θυμίαμα, τῶν δύο Διακόνων μετὰ τῶν δίκηροτριχέρων ἱσταμένων κατέναντι αὐτοῦ ὀπισθεν τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ μετακινουμένων ἀναλόγως γύρωθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης. Ἄν ὑπάρχουν πλείονες τῶν δύο Διάκονοι, οὗτοι κρατοῦντες ἀνά χεῖρας τὸν Σταυρόν, παρατάσσονται παραπλεύρως τῶν δύο πρώτων Διακόνων καὶ μετακινοῦνται μετ' αὐτῶν. Ἀκολουθῶς οἱ

Διάκονοι ἐξέρχονται διά τῆς ὠραίας Πύλης καί κατέρχονται τάς βαθμίδας τοῦ Βήματος στρεφόμενοι πρὸς τὸ Ἱερὸν. Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐξέρχεται διὰ νά θυμιάσῃ τάς εἰκόνας τοῦ τέμπλου καί τόν λαόν, ὅταν ὁ δεξιὸς Χορὸς φθάσῃ εἰς τὸ «Τριάδι».

Μετά τὸ θυμίαμα καί τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τῆς Προθέσεως, τῶν Ἱερέων καί τῶν ἐντὸς τοῦ Βήματος εὐρισκομένων, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποβάλλει τὴν Μίτραν, δίδει τὴν Ράβδον καὶ ποιῶν τρεῖς μετανοίας προσκυνεῖ τὸ ἅγιον Ἀντιμῆνσιον καί τὴν Ἀγ. Τράπεζαν καί εἶτα λαμβάνει συγχώρησιν παρὰ τῶν Ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν. Ἀκολουθῶς στρέφεται πρὸς τόν λαόν καί ἐκεῖ νίπτει τὰς χεῖρας ἀπὸ χερνιβοξέστου, ὅπερ προσάγουν πρὸς αὐτόν δύο Ὑποδιάκονοι, καί ζητεῖ συγχώρησιν ἀπὸ τόν λαόν, δίδων καί αὐτὸς συγχώρησιν εἰς πάντας. Εἰσέρχεται δέ ἐντὸς τοῦ Βήματος, καί κατευθύνεται πρὸς τὴν Πρόθεσιν. Τοῦτ' αὐτὸ ποιοῦν καί οἱ Ἱερεῖς, χωρὶς νά νύφουν τὰς χεῖράς των. Ἀκολουθεῖ ἡ τέλεσις τῆς Προθέσεως, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, δέν ἔχει τελεσθῇ αὕτη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ὁρθρου. Ἄλλως ὁ Ἀρχιερεὺς, ἀφοῦ προσκυνήσῃ τὰ Τίμια Δῶρα, παραδίδει τόν Ἀέρα εἰς τόν Ἀρχιδιάκονον καί τόν Δίσκον, ἐνῶ τὸ Ἀγ. Ποτήριον εἰς τόν Ἀ' Ἱερέα. Εἰς τοὺς λοιποὺς Ἱερεῖς παραδίδει ἀνὰ ἓν τῶν μικρῶν σκευῶν, ἐνῶ εἰς ἓνα Διάκονον ἢ Ἱερέα ἔχει ἥδη παραδώσει τὸ ὠμοφόριον του. Οὕτως ἄρχεται ἡ Μεγάλῃ Εἵσοδος.

Η' Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΣΟΔΟΣ

Προηγοῦνται λαμπαδοῦχοι καί τὰ ἐξαπτέρυγα καί ἔπονται οἱ Διάκονοι κρατοῦντες τὰ δικηροτρίκηρα, ὁ Διάκονος ὁ κρατῶν τὸ ὠμοφόριον, ὁ κρατῶν τὸ θυμιατόν, ὁ Ἀρχιδιάκονος ὁ φέρων τὸ Δισκάριον, ὁ Ἀ' Ἱερεὺς ὁ φέρων τὸ Ποτήριον καί ἀκολουθοῦν οἱ λοιποὶ Ἱερεῖς κατὰ τὰ πρεσβεῖα. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς Μεγάλῃς Εἵσόδου ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ ἀργά καί μετὰ μέλους τὸ «Πάντων ἡμῶν...». Ἐάν πρόκηται διὰ μέγαλον Ναόν καί ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς βορείας Πύλης τοῦ Ἱ. Βήματος μέχρι τῆς ὠραίας Πύλης εἶναι μεγάλη, εἴθισται ἐκάστην φράσιν τοῦ Διακόνου νά ἐπαναλαμβάνει ἀργά καί ὁ Ἀ' Ἱερεὺς. Ἐάν ἡ ἀπόστασις εἶναι μικρά παρέλκει ἡ ἐπανάληψις.

Τῆς πομπῆς ἐλθούσης εἰς τὸν Σολέα, ὁ μὲν κρατῶν τὸ ὠμοφόριον τοποθετεῖ τοῦτο ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Ἀρχιερέως, ἀφοῦ ἐκεῖνος εὐλογήσῃ τόν πόλον καί τόν ἀσπασθῇ καί ὁ προσφέρων ἀσπασθῇ τὴν δεξιάν του, ὁ δέ κρατῶν τὸ θυμιατόν παραδίδει τοῦτο ἐκ δεξιῶν πρὸς τόν Ἀρχιερέα, ὅστις θυμιᾷ τόν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐλθόντα Ἀρχιδιάκονον ἐκφωνοῦντα «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...» καί παραδίδοντα εἰς χεῖράς του τὸ Ἅγιον Δισκάριον. Οἱ ἄλλοι Ἱερεῖς ἴστανται ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Σολέα. Ὁ Ἀρχιερεὺς μνημονεύει τῶν ζώντων καί τοποθετεῖ τὸ Δισκάριον ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, τοῦ Χοροῦ λέγοντος «Ἀμήν». Εἶτα ὁ Ἀ' Ἱερεὺς ἀρχόμενος βαδίζει πρὸς τόν Ἀρχιερέα κρατῶν τὸ Ἅγιον Ποτήριον, λέγει ἐκφώνως «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...» καί ὁ Ἀρχιερεὺς θυμιᾷ τοῦτον ἐρχόμενον, εἶτα παραλαμβάνει τὸ Ἀγ. Ποτήριον καί μνημονεύει τῶν κοιμημένων μέχρι τέλους. Τελειώσας ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἱερεῖς καί Διακόνους λέγων «Τῆς ιερωσύνης καί διακονίας ὑμῶν μνησθεῖ...», ἐνῶ ἐκεῖνοι ἀπαντοῦν «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...». Καί εἰσέρχονται ἅπαντες εἰς τὸ Ἀγ. Βῆμα, καταλαμβάνοντες τὰς ἐκατέρωθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης θέσεις αὐτῶν, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἀποθέτει ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης καί τὸ Ἀγ. Ποτήριον, εἶτα λαμβάνει ἀπὸ τοῦ ὤμου τοῦ Ἀρχidiaκόνου τόν Ἀέρα καί καλύπτει δι' αὐτοῦ ἀμφοτέρω τὰ Τίμια Δῶρα, λαμβάνων δέ τὸ θυμιατόν θυμιᾷ τρίς αὐτὰ λέγων «Τότε ἀνοίσουσιν...» καί στραφεῖς πρὸς τοὺς Ἱερεῖς λέγει «Μνήσθητέ μου ἀδελφοί καί συλλειτουργοί». Ἐκεῖνοι ἀπαντοῦν «Τῆς ἀρχιερωσύνης σου μνησθεῖ...». Τότε ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Ἐς υἱαὶ ὑπὲρ ἡμῶν, Δέσποτα Ἄγιε». Ὁ Ἀρχιερεὺς «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐφ' ὑμᾶς...». Ὁ Ἀρχιδιάκονος «Αὐτὸ τὸ πνεῦμα... Μνήσθητι ἡμῶν, Δέσποτα Ἄγιε». Καί ὁ Ἀρχιερεὺς προτείνων τὰς χεῖρας του εἰς ἀσπασμόν ὑπὸ τῶν Ἱερέων καί Διακόνων λέγει «Τῆς ιερωσύνης ὑμῶν καί τῆς διακονίας ὑμῶν μνησθεῖ Κύριος ὁ Θεός...».

Εἶτα λαμβάνει τὸ τρικῆριον καί ἐνῶ ὁ Διάκονος ἔχει ἥδη ἐξέλθει ἐκ τῆς Ὁραίας Πύλης κάτω τῶν βαθμίδων, ὁ Ἀρχιερεὺς ἀκολουθεῖ καί εὐλογῶν μετὰ τὸ τρικῆριον τόν λαόν, ἀκούει παρὰ τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα» χῦμα καί παραδίδει τοῦτο τῷ Διακόνῳ ἀρχομένῳ τῶν Πληρωτικῶν.

Θ' Ο ΑΣΠΑΣΜΟΣ

Τήν ἐκφώνησιν «Διά τῶν οἰκτιρμῶν...» λέγει ὁ ἄ Ἱερεὺς κατό-
πιν εὐλογίας τοῦ λειτουργοῦντος Ἀρχιερέως ὅστις εἰρηνεῦει
ἀκολούθως. Εἰς τό «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους...» ὁ Ἀρχιερεὺς
πρῶτος ποιῶν τρεῖς μετανοίας ἀσπάζεται τρίς τὰ Τίμια Δῶρα καὶ
παραχωρεῖ τὴν θέσιν του εἰς τοὺς Ἱερεῖς οἵτινες ἐρχόμενοι ἅπαν-
τες ἐξ ἀριστερῶν τῆς Ἀγ. Τραπέζης, κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρε-
σβείων ποιοῦν ἕκαστος μίαν μετάνοιαν, ἀσπάζονται καὶ αὐτοὶ τὰ
Τίμια Δῶρα καὶ στρεφόμενοι πρὸς τὸν ὀλίγον ὀπισθεν ἱστάμενον
Ἀρχιερέα ἀσπάζοντα αὐτόν τρίς ὡς ἐξῆς: Λαμβάνουν ἀνὰ χεῖρας
τὴν δεξιάν του καὶ κύπτουν ἀσπαζόμενοι τοῦτον εἰς τὰς παρειάς
τρεῖς φορές, τοῦτου ἀνταποδίδοντος αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ἀσπασμόν
καὶ λέγοντος «Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν...». Ἀκολούθως
ἀσπάζονται οὗτοι τό ἐγκόλπιον τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τὴν δεξιάν
του. Ἐν συνεχείᾳ ἕκαστος αὐτῶν παρατάσσεται εἰς τὰ δεξιά τοῦ
Ἀρχιερέως ἀναμένων τὸν ἐπόμενον διὰ νὰ ἀνταλλάξῃ μετ' αὐτοῦ
ἀσπασμόν, μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου Ἱερέως. Τό αὐτό πράττουν,
ἐξερχόμενοι εἰς τὸν Σολέα, καὶ οἱ Διάκονοι μεταξὺ των. Κατὰ τὴν
ᾠραν τοῦ Ἀσπασμοῦ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τό «Ἀγαπήσω σε,
Κύριε, ἡ ἰσχὺς μου...». Ἐάν συλλειτουργοῦν πολλοὶ τό μέλος
τοῦτο ψάλλεται ἀργόν, ὥστε νὰ προφθάσῃ νὰ γίνῃ ἀνέτως ὁ
ἀσπασμὸς διαρκοῦντος τοῦ μέλους.

Ἀκολούθως ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ «Τὰς θύρας, τὰς θύρας...»
καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν λαόν κινεῖ τὰς χεῖρας ρυθμικῶς καὶ δι-
δει τό σύνθημα διὰ τὴν ἀπό κοινοῦ, ὑπὸ παντός τοῦ πληρώματος,
ἀπαγγελίαν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Τότε ὁ Ἀρχιερεὺς κύ-
πτει τὴν κεφαλὴν μεταξύ τῶν Τιμίων Δώρων καὶ οἱ Ἱερεῖς, ἔχον-
τες ἐν τῷ μεταξύ ὁλοκληρώσει τὸν Ἀσπασμόν καὶ ἐπανέλθει εἰς
τὰς οἰκείας θέσεις, κρατοῦν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀρχιερέ-
ως τὸν Ἀέρα, κινοῦντες αὐτόν ἐλαφρῶς, καθ' ἣν ᾠραν ὁ Ἀρχιε-
ρεὺς ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως τό «Πιστεύω...» κρατῶν μέ τὰς
δύο χεῖρας τό Δισκάριον καὶ τό Ποτήριον, μέ τὰ ὁποῖα ποιεῖ τό
σχῆμα τοῦ Σταυροῦ, κινῶν αὐτὰ ταυτοχρόνως ἐπὶ τοῦ Ἀντιμην-
σίου. Ὅταν ὁ Ἀναγνώστης, ὁ ἀπαγγέλλων τό «Πιστεύω...»
φθάσῃ εἰς τὴν φράσιν «Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς...», τό-

τε ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς κινεῖται ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ὀπίσω ἐξάγων τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ «Ἀέρος», ὃν ἀσπάζεται, οἱ δὲ κρατοῦντες
τὸν Ἀέρα Ἱερεῖς ἀποσύρουν αὐτόν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀρχιερέ-
ως πρὸς τὰ ὀπίσω, ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Εἰς τῶν Ἱερέων
λαμβάνει τὸν Ἀέρα καὶ τὸν διπλῶνει προσεκτικῶς, τὸν παραδίδει
δὲ εἰς τὸν Ἀρχιερέα, ὅστις δι' αὐτοῦ ριπίζει τὰ ἅγια, ὅταν ὁ Διά-
κονος ἐκφωνῇ «Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου...».

Γ' Η ΑΝΑΦΟΡΑ

Τοῦ Χοροῦ τελειώσαντος τό «Ἐλεον εἰρήνης...» ὁ Ἀρχιερεὺς
στρεφόμενος πρὸς τὸν λαόν εὐλογεῖ αὐτόν λέγων: «Ἡ χάρις
τοῦ Κυρίου ἡμῶν...». Εἰς τό «Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου» ὁ
Ἀρχιερεὺς κλίνει ἐλαφρῶς τὸν αὐχένα, εἰτα δὲ ὑψῶν ἀμφοτέρας
τὰς χεῖρας λέγει «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας», τοῦ Χοροῦ ἀπα-
ντῶντος «Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον». Ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει «Εὐχα-
ριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ», στρεφόμενος ἐλαφρῶς, τοῦ Χοροῦ
ἀπαντῶντος «Ἄξιον καὶ δίκαιον». Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπιστρέφων
ἵσταται μετὰ φόβου ἐμπροσθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ ἄρχεται
ἀναγινώσκων χαμηλοφώνως τὴν εὐχὴν τῆς Ἀναφορᾶς «Ἄξιον καὶ
δίκαιον σέ ὑμνεῖν...». Τῆς εὐχῆς ὁλοκληρωθείσης ὁ Ἀρχιερεὺς
ἐκφωνεῖ τό «Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον...», ἐνῷ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἀφαι-
ρεῖ τὸν Ἀστερίσκον ἐπάνωθεν τοῦ Δισκαρίου, ὃν καὶ ἐπιμελῶς,
πλήν συντόμως καὶ ἱεροπρεπῶς, καθάρισας ἀπὸ τῶν ψιχίων,
προσφέρει αὐτόν πρὸς ἀσπασμόν εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ ἀποθέτει
ἐπὶ τῶν καλυμμάτων. Ψαλλομένου τοῦ «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύ-
ριος Σαβαώθ...» ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει χαμηλοφώνως τὴν
Εὐχὴν «Μετά τούτων καὶ ἡμεῖς...» καὶ μέ τό τέλος αὐτῆς ἐκφω-
νεῖ «Λάβετε, φάγετε...», τοῦ Χοροῦ ἀπαντῶντος «Ἀμήν». Καὶ
ἀκολούθως «Πίετε ἐξ' αὐτοῦ πάντες...», τοῦ Χοροῦ ὁμοίως ἀπα-
ντῶντος «Ἀμήν». Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἀνω-
τέρω δὲν ἐνδείκνυται ὁ Λειτουργὸς νὰ δεικνύῃ διὰ τῆς παλάμης
του ἕκαστον ἐκ τῶν Τιμίων Δώρων, ἐπειδὴ ταῦτα «οὐκ εἰσὶν»
εἰσέτι Σῶμα ἢ Αἷμα Χριστοῦ ἀντιστοιχῶς. Μετὰ τό δεύτερον
«Ἀμήν» ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπεύχεται «Μεμνημένοι τοίνυν...» καὶ

ἐκφωνεῖ «Τά σά ἐκ τῶν σῶν...». Καθ' ἣν ὥραν λέγει ταῦτα ὕψοι σταυροειδῶς διά τῶν χειρῶν αὐτοῦ Δισκάριον καί Ποτήριον, ἐνῶ πάντες κλίνουν μόνον τόν αὐχένα, οὐχί δέ καί τά γόνατα, καθὼς καί ὁ Ἀρχιερεύς, ὅστις, ψαλλομένου χαμηλοφώνως τοῦ «Σέ ὑμνοῦμεν...», ὥστε νά ἀκούωνται εὐκρινῶς αἱ Εὐχαί, ἐπεύχεται μέ τήν κεφαλὴν κεκλιμένην τό «Ἐτι προσφέρομέν σοι...» μέχρι τοῦ «...καί ἐπὶ τά προκείμενα δῶρα ταῦτα». Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Εὐλόγησον Δέσποτα τόν Ἅγιον Ἄρτον» καί ὁ Ἀρχιερεύς εὐλογῶν τόν Ἄρτον λέγει «Καί ποιήσον τόν μέν Ἄρτον τοῦτον...». Ἀρχιερεύς καί Διάκονος λέγουν τό « Ἀμήν» ὁ εἰς μετά τόν ἄλλον. Ἀκολουθῶς ὁ β' Διάκονος λέγει «Εὐλόγησον, Δέσποτα τό Ἅγιον Ποτήριον...» καί ὁ Ἀρχιερεύς εὐλογῶν τοῦτο λέγει «Τό δέ ἐν τῷ Ποτηρίῳ τούτῳ...» ἐπιλέγων « Ἀμήν», ὅπερ ἐπαναλαμβάνει καί ὁ Διάκονος ἀντιφωνικῶς, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεύς συνεχίζει τήν εὐχήν «Ὡστε γενέσθαι...».

Πληρωθέντος τοῦ «Σέ ὑμνοῦμεν...» ὁ Ἀρχιερεύς ἐκφωνεῖ «Τῆς Παναγίας ἀχράντου...» καί θυμιᾷ τά δῶρα, τοὺς Ἱερεῖς καί τοὺς Διακόνους, εἰς δέ τόν Ἀρχιδιάκονον παραδίδει τό θυμιατόν. Οὗτος λαμβάνων αὐτό ἐκ τῆς χειρός τοῦ Ἀρχιερέως, ἀσπάζεται αὐτήν, θυμιᾷ τρίς τόν Ἀρχιερέα, ὑποκλινόμενον ἐλαφρῶς καί μεταβαίνει ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἐνθα μνημονεύει τῶν κεκοιμημένων κτιτόρων τοῦ Ἰ. Ναοῦ, τῶν εὐεργετῶν, δωρητῶν καί ὧν βούλεται. Τοῦτο πράττουν καί ἅπαντες οἱ κυκλοῦντες τήν Ἀγ. Τράπεζαν μυστικῶς, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεύς συνεχίζει τήν ἀνάγνωσιν τῆς οἰκείας α' Εὐχῆς. Μετά τό πέρας τῆς ἀναγνώσεως προσφέρονται πρὸς εὐλογίαν τῷ Ἀρχιερεῖ τά κάνιστρα μέ τό Ἀντίδωρον. Ὁ Ἀρχιερεύς λαμβάνει ἕκαστον αὐτῶν, τό εὐλογεῖ ἐνώπιον τῶν Τιμίων Δώρων καί τό ἐπιστρέφει εἰς τόν δόντα, ἐνῶ ὁ Χορός ψάλλει τό «Ἄξιόν ἐστιν...». Τούτου πληρωθέντος ὁ Ἀρχιερεύς μόνος ἐκφωνεῖ «Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε...», τῶν λοιπῶν πάντων σιωπῶντων. Μετά ταῦτα οἱ Ἱερεῖς ἐκφωνοῦν ἀπό κοινοῦ πάντες «Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν ... ὃν χάρισαι...», τοῦ Ἀρχιερέως μέ κλίσιν τῆς κεφαλῆς ὑποδεχομένου τήν ὑπὲρ αὐτοῦ δέησιν τοῦ Πρεσβυτερίου.

ΙΑ' Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΛΛΗΨΕΩΣ

Ὁ Ἀρχιδιάκονος ἐξελθὼν εἰς τὴν Ὠραίαν Πύλην ἀναγινώσκει, ἐπὶ Ἀρχιερατικῆς Συλλειτουργίας ἢ ἐπὶ ἐπισήμων Λειτουργιῶν, τά Δίπτυχα ὡς ἐξῆς: «Βαρθολομαίου τοῦ Παναγιωτάτου καί Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, Πέτρου Ἀλεξανδρείας, Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Διοδώρου Ἱεροσολύμων, Ἀλεξίου Μόσχας, Παύλου Βελιγραδίου, Θεοκτίστου Βουκουρεστίου, Μαξίμου Σόφιας, Ἡλιοῦ Γεωργίας, Χρυσοστόμου Κύπρου, Σάββα Βαρσοβίας, Ἀναστασίου Τιράνων, Δωροθέου Πράγας, τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν καί Ἀρχιεπισκόπων, Χριστοδούλου τοῦ Μακαριωτάτου καί Θεοπροβλήτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, τοῦ καί προσκομίζοντος τά Τίμια δῶρα ταῦτα Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ὑπὲρ εἰρήνης καί καταστάσεως τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καί τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, σωτηρίας τε καί βοηθείας τοῦ περιστώτος λαοῦ. Καί ὧν ἕκαστος κατὰ διάνοιαν ἔχει καί πάντων καί πασῶν». Εἶτα δέ ὁ γ' Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ τό «Καί δός ἡμῖν ἐν ἐνὶ στόματι...».

Ὁ Ἀρχιερεύς παραλαβὼν τό δικήριον ἐξέρχεται καί εὐλογεῖ τόν λαόν λέγων «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν...», παραδίδει δέ τοῦτο εἰς τόν β' Διάκονον, ἐνῶ ὁ Χορός λέγει χῦμα τό «Εἰς πολλά ἔτη Δέσποτα». Ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ τά Πληρωτικά, μετὰ δέ ταῦτα ὁ Ἀρχιερεύς ἀναγινώσκει τήν εὐχήν χαμηλοφώνως «Σοὶ παρακατατιθέμεθα...» καί ὁ δ' Ἱερεὺς τό «Καί καταξιώσον ἡμᾶς, Δέσποτα...». Τό «Πάτερ ἡμῶν...» ἀπαγγέλλεται ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῷ νεύματι τοῦ Διακόνου, τό δέ «Ὅτι σοῦ ἐστιν...» ἐκφωνεῖ, κατόπιν εὐλογίας, ὁ ε' Ἱερεὺς. Ἀπαγγελλομένης τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς οἱ Διάκονοι πάντες τοποθετοῦν τό ὀράριόν των σταυροειδῶς. Ὁ Ἀρχιερεύς εὐλογεῖ τόν λαόν μέ τό «Εἰρήνη πᾶσι», ἐνῶ ὁ Διάκονος λέγει «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν...». Τό «Χάριτι καί οἰκτιρμοῖς...» λέγει ὁ στ' Ἱερεὺς λαβὼν εὐλογίαν, ἐνῶ ὁ Ἀρχιερεύς ἀναγινώσκει χαμηλοφώνως τήν Εὐχήν «Πρόσχε, Κύριε...». Μέ τό πέρας αὐτῆς ὁ Διάκονος ἐκφωνεῖ «Πρόσχωμεν» καί ὁ Ἀρχιερεύς, λαβὼν καί ὑψῶν τόν Ἅγιον Ἄρτον καί ποιῶν μέ αὐτόν τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ὑπεράνω τοῦ Δισκαρίου λέγει «Τά ἅγια τοῖς ἁγίοις», τοῦ Χοροῦ ψάλλοντος τό «Εἰς ἅγιος...».

Τούτου ψαλλομένου, καθώς και τοῦ Κοινωνικοῦ ἐν συνεχείᾳ, γίνεται ὁ μελισμός τοῦ Ἄρτου τετραμερῶς, ἡ τοποθέτησις τοῦ ἐνός τεταρτημορίου τοῦ φέροντος τό μονόγραμμα IC ἐντός τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου, ἡ εὐλογία τοῦ ζέοντος καί ἡ ἔκχυσις αὐτοῦ. Μεθ' ὃ ὁ Ἀρχιδιάκονος ἄρχεται ἀπαγγέλλειν εὐκρινῶς καί εἰς ἐπήκοον τῶν Λειτουργῶν τὰς εὐχὰς τῆς Μεταλήψεως, ἐναλλάξ μετὰ τοῦ β' Διακόνου. Τό τελευταῖον «Τοῦ Δείπνου Σου τοῦ μυστικοῦ...» λέγει ὁ Ἀρχιερεύς, καθώς καί ἄλλας τινάς περιστάσας εὐχὰς, ὡς λ.χ. «Παναγία Δέσποινα Θεοτόκε...» κ.λ.π. προπαρασκευαστικὰς τῆς Θ. Μεταλήψεως, ἥτις γίνεται ὡς ἑξῆς:

Πρῶτος ὁ Ἀρχιερεύς ποιεῖ τρεῖς μετανοίας λέγων τό «Ὁ Θεός ἰλάσθητί μοι, τῷ ἁμαρτωλῷ». Ζητεῖ συγχώρησιν παρὰ τῶν Συλλειτουργῶν καί τοῦ λαοῦ καί προσερχόμενος κοινωνεῖ τοῦ Ἁγίου Σώματος, καί εἶτα τοῦ Ἁγίου Αἵματος λέγων τὰ ἐπὶ τῇ περιστάσει λόγια. Ἀκολουθῶς καί ἀφοῦ ἀποθέσει καί τό Ἅγιον Ποτήριον καλεῖ τοὺς Ἱερεῖς νά προσέλθουν πρὸς μετάληψιν λέγων «Ἱερεῖς τοῦ Κυρίου, προσέλθετε».

Ἐκαστος τῶν Ἱερέων, ἀφοῦ ζητήσει συγχώρησιν παρὰ τῶν Ἀδελφῶν αὐτοῦ καί τοῦ λαοῦ, προσέρχεται ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἔχων τὰς δύο χεῖρας ἀνοιχτάς, μετὰ τὴν δεξιάν παλάμην ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς εἰς σχῆμα σταυροῦ, λέγων «Ἰδοὺ ἀναξίως προσερχομένῳ μετάδός μοι, Δέσποτα... τῷ ἀναξίῳ πρεσβυτέρῳ τό τίμιον καί πανάγιον καί πανακήρατον Σῶμα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσίν μου ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον» καί λέγων ταῦτα ὑπερβαίνει ἐκ τῶν ὀπισθεν τὸν Ἀρχιερέα καί ἔρχεται ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ πλευρᾶς ἑτοιμος νά λάβῃ τὸν Ἅγιον Ἄρτον, ἐκτείνων τὰς χεῖρας πλησίον τοῦ ἁγ. Δισκαρίου καί πάντως ἐπὰν ᾖ τοῦ Ἀντιμνησίου. Ὁ Ἀρχιερεύς, μεταδίδων τεμάχιον ἁγίου Ἄρτου, λέγει «Ἰδοὺ προσερχομένῳ μεταδίδοται σοι... τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ τό τίμιον καί πανάγιον καί πανακήρατον Σῶμα τοῦ Κυρίου...». Ὁ Ἱερεύς λαμβάνων τό ἅγιον Σῶμα προσεκτικῶς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παλάμης, κύπτων ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ διδόντος Ἀρχιερέως καί μετ' εὐλαβείας ἀποσύρεται ἄργά καί ἐκ δεξιῶν ὀπισθεν τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἔνθα προσεκτικῶς καί μετὰ κατανύξεως καταλύει τὸν ἅγ. Ἄρτον, ὃν ἔχει ἐπὶ τῆς

παλάμης. Τοῦτο πράττουν μετὰ τὴν σειράν των ἅπαντες οἱ συλλειτουργοὶ Ἱερεῖς, μετ' αὐτοὺς δέ καί οἱ Διάκονοι. Ἐάν τις τῶν μὴ λειτουργούντων Ἱερέων βούλεται νά κοινωνήσῃ, λαβὼν εὐλογίαν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, περιβάλλεται ἐπιτραχήλιον καί λαμβάνει σειράν μετὰ τοὺς λειτουργοὺς Ἱερεῖς καί πρὸ τῶν Διακόνων. Ἀκολουθοῦν οἱ Διάκονοι κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν, καί μετὰ τούτους οἱ μὴ λειτουργήσαντες Διάκονοι.

Περαιτωθείσης τῆς μεταδόσεως τοῦ Ἄρτου, ἐπανερχεται ὁ α' Ἱερεύς καί λαμβάνων τὴν μούσαν (σπόγγον) καθαρίζει ἐπὶ τοῦ ἀντιμνησίου τὴν παλάμην αὐτοῦ ἀπὸ τυχόν ὑπολείμματα μαργαριτῶν, καί ἤδη τοῦ Ἀρχιερέως ἔχοντος λάβει ἀνά χεῖρας τό Ποτήριον καί ἐστραμμένον ὄντος πρὸς τὰ ἀριστερά, ὀπόθεν ἔρχεται ὁ πρὸς Θεῖαν Μετάληψιν Ἱερεύς, λέγει τοῖς Ἱερεῦσιν «Ἱερεῖς τοῦ Κυρίου, ἔτι προσέλθετε». Τότε ὁ α' Ἱερεύς λέγει «Ἰδοὺ, ἔτι ἀναξίως προσερχομένῳ μετάδος μοι Δέσποτα τό τίμιον καί πανάσπιλον καί πανακήρατον καί ζωηρόν Αἶμα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ... τῷ ἀναξίῳ πρεσβυτέρῳ εἰς ἄφεσίν μου ἁμαρτιῶν καί ζωὴν τὴν αἰώνιον». Καί ὁ Ἀρχιερεύς «Ἰδοὺ ἔτι προσερχομένῳ μεταδίδοται σοι... τῷ εὐλαβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ τό τίμιον καί πανάσπιλον...». Καί τοῦ μὲν Ἱερέως κρατοῦντος τό Ποτήριον ἀπὸ τῆς βάσεως αὐτοῦ, τοῦ δέ Ἀρχιερέως κατευθύνοντος τὸν κήλικα εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἱερέως κοινωνεῖ οὗτος, χωρὶς νά λέγῃ τι, εἰ μὴ μόνον μετὰ τὴν Κοινωνίαν ἀπάντων, τῶν τε Ἱερέων καί τῶν Διακόνων «Τοῦτο ἔφατο τῶν χειλέων ὑμῶν...».

Ἀκολουθῶς ὁ Ἀρχιερεύς καί οἱ Ἱερεῖς ἀπέρχονται εἰς τό Διακονικόν πρὸς ἀπόνειψιν καί μεταλαβὴν κατακλαστοῦ, ἐνῶ οἱ Διάκονοι συστέλλουν τὰ Ἅγια μετὰ προσοχῆς, ἀπαγγέλλοντες τό «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...» καί τὰ λοιπὰ πάντα.

Ἐπακολουθεῖ τό Κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ὃπερ δι' ἐξοικονόμησιν χρόνου ἔχει μεταφερθῇ εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἐνῶ ἔδει νά γίνεται εὐθύς μετὰ τὰ Ἀναγνώσματα ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως, καί ἀμέσως μετὰ ἡ Κοινωνία τῶν πιστῶν, τοῦ Ἀρχidiaκόνου προσκαλοῦντος αὐτοὺς μετὰ τό «Μετά φόβου Θεοῦ...». Τοὺς πιστοὺς μεταλαμβάνει ὁ Ἀρχιερεύς, βοηθούμενος ὑπὸ δύο Διακόνων ἐκατέρωθεν αὐτοῦ κρατούντων τό μάκτρον ὑποκάτω τοῦ στόματος

τῶν κοινωνούντων. Δυνατόν νά βοηθήσουν εἰς τήν Κοινωνίαν καί ἄλλοι Ἱερεῖς, ὡσάκις παρατηρεῖται πληθώρα κοινωνούντων. Εἶναι ὅμως πάντῃ ἀπαράδεκτον τό συχνάκις γινόμενον, ἥτοι μετὰ τό «Μετά φόβου...» νά ἀποσύρεται ἀμέσως τό Ἅγιον Ποτήριον καί νά καλῶνται οἱ πιστοί νά μεταλάβουν ἀπό τήν νοτίαν Πύλην ἢ τήν βορείαν, ὡς ἐάν ὁλόκληρος ἡ Θ. Λειτουργία δέν ἔχη ὡς ἐπίκεντρον τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς τήν στιγμήν, δηλ. τήν Μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων. Ἡ κακίστη αὕτη συνήθεια πρέπει νά ἐκλείψῃ καί οἱ Λειτουργοί νά μάθουν νά τιμοῦν, ὡς πρέπει, τοὺς πιστοὺς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι προσέρχονται εἰς τήν Μετάληψιν.

Πληρωθείσης τῆς Μεταλήψεως, ἥτις ὀφείλει νά γίνεται μέ τήν δέουσαν τάξιν καί κατάνυξιν, λαμβανομένων ἐγκαίρως τῶν ἀπαιτητῶν μέτρων τηρήσεως αὐτῆς, ἐκ μέρους τῶν εὐταξιῶν ἢ τῶν ἐπιτρόπων, ὁ Ἀρχιερεὺς ὑψώνει τό Ἅγ. Ποτήριον λέγων «Σῶσον ὁ Θεὸς τόν λαόν σου...» ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει «Εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν...». Τοποθετῶν τό Ἅγ. Ποτήριον ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης ὁ Ἀρχιερεὺς θυμῷ τοῦτο τρίς καί παραδίδει αὐτό εἰς τόν ἀ΄ Ἱερέα λέγων χαμηλοφώνως «Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν», οὗτος δέ ἐξερχόμενος εἰς τήν Ὡραίαν Πύλην προβάλλει τοῦτο τοῖς πιστοῖς ἐπιλέγων «Πάντοτε νῦν καί ἀεῖ...». Τότε ὁ Διάκονος λέγει «Ὁρθοί, μεταλαβόντες...», ὁ δέ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τήν εὐχαριστήριον Εὐχὴν εἰς ἐπήκοον πάντων καί ἐπιλέγει τήν ἐκφώνησιν: «Ὅτι σύ εἶ ὁ ἁγιασμός ἡμῶν...».

ΒΒ΄ Η ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» καί ὁ Διάκονος «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ἐνῶ ὁ Χορὸς λέγει χῦμα «Κύριε, ἐλέησον (τρίς). Δέσποτα ἅγιε εὐλόγησον». Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως ὀρισθεὶς Ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τήν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν, μεθ' ἣν ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει ἐνώπιον τῆς Ἀγ. Προθέσεως τήν εὐχὴν «Τό πλήρωμα τοῦ νόμου...».

Ἀκολουθῶς οἱ πάντες ἐξέρχονται εἰς τόν Σολέα μετὰ καλυμμαυχίων, τοῦ Ἀρχιερέως ἱσταμένου εἰς τό ὕψος τῆς Ὡραίας Πύλης, ἔχοντος ἐκατέρωθεν αὐτοῦ τοὺς δύο Διακόνους μετὰ δικηροτρικῆρων καί τοῦ Σταυροῦ εὐλογίας. Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει

«Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καί ὁ Ἀρχιερεὺς λαβὼν τόν Σταυρόν εὐλογεῖ τόν λαόν λέγων «Εὐλογία Κυρίου καί ἔλεος...». Τέλος γίνεται ἡ Ἀπόλυσις διὰ τοῦ «Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Ὁ Ἀρχιδιάκονος λέγει «Κύριε ἐλέησον (τρίς). Δέσποτα ἅγιε εὐλόγησον». Καί ὁ Ἀρχιερεὺς, ἀφοῦ ἔχει παραδώσει τόν Σταυρόν εἰς τόν Διάκονον, παραλαμβάνει παρ' αὐτοῦ τό τρικῆριον καί ἀπαγγέλλων τό «Ὁ Ἀναστάς ἐκ νεκρῶν...» ἄρχεται ἡρέμα καί μεγαλοπρεπῶς νά εὐλογῇ δι' αὐτοῦ τόν λαόν, τοῦ δεξιοῦ Χοροῦ ψάλλοντος πανηγυρικῶς τό «Τόν Δεσπότην καί Ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε, εἰς πολλά ἔτη Δέσποτα, εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα, εἰς πολλά ἔτη, Δέσποτα».

Τὸν ΔΕΣΠΟΤΗΝ ἡχος β΄

Τὸν Δε σηοτην καὶ Ἀρ χι ε ρε

α n | μων Κυ ρι· ε | φυ λατ τε εἰς ηοα

λα ε τη | Δε σπο τα εἰς ηοα | λα ε τη |

Δε σπο τα εἰς ηοα | λα α | ε τη Δε σηο | τα

Μεθ' ὃ ὁ Ἀρχιερεὺς λέγει τό «Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...» καί ὁ ἀ΄ Ἱερεὺς ἐπιλέγει «Δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου Δεσπότη ἡμῶν...», ἐνῶ ὁ δεξιὸς Χορὸς ψάλλει τό «Ἀμήν» πανηγυρικῶς.

Ἀκολουθεῖ ἡ διανομή τοῦ Ἀντιδώρου παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ Χοροῦ ψάλλοντος Πολυέλεον ἢ Τροπάρια τοῦ Ὁρθρου. Κατὰ τήν διανομήν τοῦ Ἀντιδώρου οἱ πιστοὶ προσέρχονται καί λαμβάνουν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως τό Ἀντίδωρον, ἀσπαζόμενοι αὐτήν, ἐνῶ οὗτος εὐχεται «Εὐλογία Κυρίου καί ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ χάριτι καί φιλανθρωπίᾳ».